

B H A G A V A D G I T A

**Dengan Teks Bahasa Sanskerta
Terdjemahan, Kata Pendahuluan dan Keterangan**

oleh

NJOMAN S PENDIT

Disjahkan dan Diterbitkan

oleh

**LEMBAGA PENJELENGGARA PENTERDJEMAH
DAN PENERBIT**

**KITAB SUTJI WEDA DAN DHAMMAPADA
DEPARTEMEN AGAMA R I**

1967

BHĀGAVADGĪTĀ

श्रीगणेशाय नमः ।

बृहद्देवता ।

प्रथमोऽध्यायः ।

मन्त्रदृग्भ्यो नमस्तुत्य समाध्यायानुपूर्वशः ।
सूक्तगर्धर्चपादानामृचु^(१) वक्ष्यामि दैवतम् ॥ १ ॥
वेदितव्यं दैवतं हि^(२) मन्त्रे मन्त्रे प्रथमतः ।
दैवतज्ञो हि मन्त्राणां तदर्थमधिगच्छति^(३) ॥ २ ॥
तद्विदा^(४) तदभिप्रायानृषीणां मन्त्रदृष्टिषु ।
विज्ञापयति विज्ञान कर्माणि विविधानि च ॥ ३ ॥
न हि कश्चिदविज्ञाय यायातव्येन दैवतम्^(५) ।
लौकिकानां वैदिकानां^(६) कर्मणां फलमश्नुते ॥ ४ ॥
प्रथमो भजते त्वासा वर्गाऽग्निमिह दैवतम् ।
द्वितीयो वायुमिन्द्र वा तृतीय सूर्यमेव च^(७) ॥ ५ ॥
अर्थमिच्छन्नुषिर्देव य यमाहायमस्त्विति ।

(१) कृत्वाभ्य इति ख० ग० ङ० ।

(२) वेदितव्यं हि तत् सर्वमिति क० घ० ।

(३) तदर्थमधिगच्छति इति ख० ।

(४) तद्विद्वानिति ख० घ० ।

(५) देवता इति क० घ० ।

(६) लौकिकानां वैदिकानां वा इति ख० ग० ङ० ।

(७) सूर्यमेव तु इति क० घ० ।

प्राधान्येन स्तुवञ्छ्रुत्वा^(१) मन्त्रस्तद्देव एव यः ॥ ६ ॥
 स्तुतिस्तु नाद्या रूपेण कर्मणा वान्धवेन च ।
 स्वर्गायुर्धनपुत्राद्यैर्यैराशौस्तु कथ्यते ॥ ७ ॥
 स्तुत्याशिषौ तु यास्वृक्षु दृश्येते^(२)ऽस्मान्मुता इह ।
 ताम्बद्यात्पतरास्ताः स्युः स्वर्गा याभिस्तु याच्यते ॥ ८ ॥
 स्तुवन्तं^(३) वेद सर्वोऽयमर्थयत्येष मामिति ।
 सौतीत्यर्थं प्रवन्तश्च सार्धं मामेष^(४) भग्नति ॥ ९ ॥
 स्तुवद्विद्यं ब्रुवद्विद्यं ऋषिभिस्तत्तदग्निभिः^(५) ।
 भवत्युभय^(६)मेवोक्तमुभयं स्मर्यतः समम् ॥ १० ॥
 प्रत्यक्षं देवतानाम् यस्मिन्नन्ते प्रदृश्यते^(७) ।
 तमेवाहुः सुसम्पन्नं मन्त्रं लक्षणसम्पदा ॥ ११ ॥
 तस्मात्तद्देवतानाद्या^(८) मन्त्रे मन्त्रे प्रयोगवित्^(९) ।
 ब्रह्मत्वमभिधानाच्च^(१०) प्रयत्नेनोपलवयेत् ॥ १२ ॥

(१) स्तुवन् मन्त्रेति ग० घ० ।

(२) स्तुत्याशिषस्तु यास्वृक्षु दृश्यन्ते इति क० घ० ।

(३) कुर्वन्ति इति ख० द० ।

(४) योऽर्थमामेव इति क० ।

(५) स्तुवद्विर्वा ब्रुवद्विर्वा ऋषिभिर्मन्त्रदग्निभिरिति ख० । मन्त्रेऽप्यनुदग्नि-
भिरिति क० ग० ।

(६) भवत्युभयमिति क० घ० ।

(७) मन्त्रेऽभिधीयते इति ख० ग० द० ।

(८) तस्मात्तु देवतानाद्या इति घ०, तस्मात्तु देवता नाम्ना इति ख० ग० ।

(९) प्रयत्नत इति घ० ।

(१०) ब्रह्मत्वमभिधानाच्च इति क० घ० ।

सम्पूर्णमृषिवाक्यं तु सूक्तमित्यभिधीयते ।
 दृश्यन्ते देवता यस्मिन्नेकस्य^(१) वज्रपु द्वयोः ॥ १३ ॥
 देवतार्थच्छन्दोभ्यो^(२) वैविध्यं तस्य जायते^(३) ।
 ऋषिसूक्तानु यावन्ति सूक्तान्येकस्य^(४) वै स्मृतिः ॥ १४ ॥
 देवतेका तु यावत्सु देवतायास्तदुच्यते^(५) ।
 यावदर्थसमाप्तिः स्यादर्थसूक्तं वदन्ति तत् ॥ १५ ॥
 समानच्छन्दसो यास्तु^(६) तच्छन्दःसूक्तमुच्यते ।
 वैविध्यमेतत्सूक्तानामिह^(७) विद्याद्ययातयम् ॥ १६ ॥
 देवतानामधेयानि मन्त्रेषु चिविधानि तु ।
 सूक्तभाष्येषु च्छास्त्रि तथा नैपातिकानि तु ॥ १७ ॥
 सूक्तभाष्ये भजन्ते वै सूक्तान्यृष्यास्त्रि वै^(८) ऋषयः ।
 मन्त्रेऽन्यदेवतेऽन्यानि^(९) निगद्यन्ते प्रमङ्गतः^(१०) ॥ १८ ॥

(१) चित्रं तद्दृश्यते चास्मिन्नेतस्यामिति क० घ० । एकस्येत्यत्र एकस्मिन्-
 द्विति घ० ।

(२) देवतार्थच्छन्दस्त इति ख० ।

(३) वैविध्यञ्च प्रजायते इति ख० ग० घ० ।

(४) ऋषिसूक्तानि तान्यत्र यावन्त्येकस्येति क० घ० ।

(५) ऋषिन् धोकाद्वैद्याले ख० ग० घ० । युक्तकेषु व्युत्पन्ने तानि सर्वाणि
 ऋषे सुक्तं हि तस्य तत् इति पाठो वसन्ते ।

(६) या स्मृतिरिति ख० ग० घ० ।

(७) वैविध्यमेव सूक्तानामिहेति ख० ग० घ० ।

(८) वै-इत्यत्र यैरिति क० ख० घ० घ० ।

(९) यानि इति घ० ।

(१०) निगद्यन्तेऽत्र कानिचित् इति ख० ग० पुस्तकान्तरञ्च ।

साहोव्यासाह्वयार्था तानि नैपातिकानि तु ।
 तस्माद्वज्रप्रकारेऽपि^(१) सूक्ते स्थावृत्तभागिनी ॥ १८ ॥
 देवता तद्यथासूक्तमविशेषं^(२) प्रतीयते ।
 भिद्ये सूक्ते^(३) वदेदेव देवतामिह लिङ्गतः ॥ १९ ॥
 तत्र तत्र यथावच्च मन्त्रान् कर्मसु^(४) योजयेत् ।
 देवतायाः परिज्ञानात्तद्धि कर्म समुध्यते ॥ २० ॥
 आद्यस्तयोस्तु सूक्तानां प्रसङ्गपरिकीर्तनात् ।
 सौदमिर्देवतास्तास्ता उपेक्षेतेह^(५) मन्त्रवित् ॥ २१ ॥
 तत् सत्त्वाद्भ्यः कतिभ्यस्तु कर्मभ्यो नाम जायते ।
 सत्त्वानां^(६) वैदिकानां च^(७) यदन्यदिह^(८) किञ्चन ॥ २२ ॥
 नवभ्य इति तैत्तिरीयाः पुराणाः^(९) कवयस्तु ये ।
 मधुकः श्वेतकेतुश्च^(१०) गालवयैव मन्वते^(११) ॥ २३ ॥
 निवामात्कर्मणो रूपान्मङ्गलादाच आश्रियः ।

(१) वज्रप्रकारेऽपि इति क० ८० घ० ।

(२) अविशेषेति ख०, अविशेष्यमिति ग० ४० पुस्तकान्तरम् ।

(३) भिन्नसूक्ते इति क० घ० ।

(४) कर्म प्रयोजयेदिति ख० ।

(५) देवतानामा उपेक्षेतेह इति ख० । देवतानामा उपेक्षेतेह इति क० घ० ।

(६) सत्त्वानामिति क० ।

(७) वा इति क० ग० ।

(८) यदन्यदिहैति ८० घ० ।

(९) पौराणा इति क० घ० ।

(१०) मधुकाश्च श्वेतकेतौ इति क० घ० ।

(११) मन्वते इति क० ख० घ० ८० ।

यदृच्छयोपवसना^(१) तथा मुत्थायणाञ्जपात्^(२) ॥ २५ ॥
 चतुर्भ्य इति तचाङ्गार्यास्तुगार्थरथीतराः^(३) ।
 आश्रितोऽप्यर्थवैरूप्या^(४) द्वाचः कर्मण एव च ॥ २६ ॥
 सर्वाण्येतानि नामानि कर्मणाञ्चाह^(५) शौनकः ।
 आशीरूपञ्च वाक्यञ्च^(६) सर्वं भवति कर्मतः ॥ २७ ॥
 यदृच्छयोपवसना^(७) तथा मुत्थायणाञ्च^(८) यत् ।
 तथा तदपि कर्मैव तच्छृणुध्वन्तु^(९) हेतुतः^(१०) ॥ २८ ॥
 प्रजाः कर्मसमुत्था^(११) हि कर्मतः सत्त्वसङ्गतिः^(१२) ।
 क्वचित् संशयते^(१३) सच्च निवासोत्तमजायते^(१४) ॥ २९ ॥
 यादृच्छिकं तु नामाभिधीयते^(१५) त्विह कुत्रचित्^(१६) ।

(१) यदृच्छयोपवसनादिति क० ड० घ० ।

(२) तथा मुत्थायणाञ्चेति क० घ० ।

(३) रथन्तरा इति ख० ।

(४) आश्रितोऽप्यर्थवैरूप्यात् इति क० घ० । आश्रितोऽप्यर्थवैरूप्यादिति ख० ड० ।

(५) कर्मैवत्त्वाह इति क० ग० ।

(६) वाक्यञ्च इति ख० ग० ड० ।

(७) यदृच्छयोपवसनादिति ख० ।

(८) यदृच्छया निवासोत्तमजायते इति क० घ० ।

(९) तच्छृणु स्वं च इति ग० ।

(१०) हेतवः इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(११) प्रजाकर्मसमुत्था इति क० ख० ।

(१२) कर्मणः सच्च जायते इति क०, सत्त्वगा गतिः इति ख० ।

(१३) सतो निवसते इति क० घ०, क्वचित् स जायते इति ग० ।

(१४) तच्च जायते इति घ० ।

(१५) नाम नामाभिधीयते इति ख० । यादृच्छिकं नाम नाम धीयते क० घ० ।

(१६) यत्र कुत्रचिदिति ख०, यत्किञ्च क्वचिदिति घ० ।

औपम्यादेव^(१) तदिद्याद्^(२) भावस्यैवेह कस्यचित् ॥ ३० ॥
 नाकर्मकोऽस्ति भावो हि न^(३) नामास्ति^(४) निरर्थकम् ।
 नान्यत्र भावाध्यामानि तस्मात्सर्वाणि कर्मतः ॥ ३१ ॥
 मङ्गलात् कियते यन्तु नामोपवचनाच्च^(५) यत् ।
 भवत्येव तु सा ह्याग्नीः स्वस्यादेर्मङ्गलानि च^(६) ॥ ३२ ॥
 अपि कुत्सितनामाय^(७)मिह^(८) जीवेत्कथञ्चिरम् ।
 इति क्रियन्ते नामानि भूतानां विदितान्यपि^(९) ॥ ३३ ॥
 मन्वा नानाप्रकाराः सुदृष्टा वै^(१०) मन्त्रदर्शिभिः ।
 स्तुत्या चैव विभ्रत्या च वाक्प्रभावेण चात्मनः^(११) ॥ ३४ ॥
 स्तुतिः प्रशंसा निन्दा च मंगयः परिदेवना^(१२) ।
 स्पृहाग्नीः कथना याज्ञा^(१३)प्रश्नः प्रैयः प्रवक्षिका^(१४) ॥ ३५ ॥
 नियोगद्यानुवोगश्च आघा विलपितश्च यत् ।

(१) औपम्यादपीति ख०, औपम्यादिह इति ग० घ० ङ० ।

(२) तद्वन्ते इति घ० ।

(३) ना इति घ० ।

(४) वन्नामाह निरर्थकमिति ख० ।

(५) यच्च नामोपवचनञ्च इति क० ख० घ० ।

(६) आशान्ते मङ्गलानि च इति क० घ० । मङ्गलादिहेति ख० ङ० ।

(७) अचिर्कित्सितनामायमिति ख० ।

(८) अपि इति घ० ।

(९) निन्दितान्यपि इति क० घ० ।

(१०) ये इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) प्रभावादेवतात्मने इति ख० ग० अन्यत्पुस्तकस्य ।

(१२) परिदेवना इति क० ङ० ।

(१३) कथनायाहेति क० ।

(१४) प्रवक्षिका इति ख० ग० ।

आचिख्यासा^(१)ऽय सङ्गापाः पवित्राख्यान^(२)मेव च ॥ २६ ॥

आहनस्या नमस्कारः प्रतिरोध^(३)स्तथैव च ।

सङ्कल्पस्य प्रस्तापस्य प्रतिवाक्यञ्च नाम यत्^(४) ॥ २७ ॥

प्रतिषेधोपदेशौ च प्रमादापङ्गवौ च यत्^(५) ।

उपप्रेषस्य यः प्रोक्तः सञ्चरो नाम^(६) विस्मयः ॥ २८ ॥

आक्रोशोऽभिलवस्यैवा^(७)क्षेपः प्रापस्तथैव च ।

उपसर्गा निपातश्च^(८) नाम चाख्यातमित्यपि^(९) ॥ २९ ॥

भूतं भव्यं भविष्यञ्च पुमांस्तथ^(१०)नपुंसकम् ।

एवंप्रकृतयो मन्त्राः सर्ववेदेष्ट्विति स्थितिः^(११) ॥ ३० ॥

तेषां निदर्शनार्थीया^(१२)श्चोऽर्धर्चाः पदानि च ।

ब्राह्मणे चाथ कल्पे च निगद्यन्तेऽत्र कानिचित्^(१३) ॥ ३१ ॥

(१) आचिख्यासेति ख० ।

(२) सङ्गापा परित्राख्यान इति घ० ।

(३) प्रतिराध इति घ० प्रतिषेध इति अन्यत्पुस्तकञ्च ।

(४) तथैव च इति ग० अन्यत्पुस्तकञ्च ।

(५) च च इति ग० अन्यत्पुस्तकञ्च ।

(६) यश्च इति ख० ग० ङ० अन्यत्पुस्तकञ्च ।

(७) आक्रोशोऽभिलवस्यैव इति ग० अन्यत्पुस्तकञ्च, आक्रोशोऽभिलवस्यैव इति ख० ।

(८) उपसर्गा निपाताच्चेति क० घ०, उपसर्गा निपातच्चेति ख० ।

(९) चाख्यातमेव चेति क० ।

(१०) स्त्री च इति ग० अन्यत्पुस्तकञ्च ।

(११) सर्ववेदेषु सर्वंश्च इति ख० ग० ङ० अन्यत्पुस्तकञ्च । सर्ववेदेष्ट्विति स्थितिरिति घ० ।

(१२) वाक्यार्थदर्शनार्थीया इति ङ० अन्यत्पुस्तकञ्च ।

(१३) विधौ कल्पे च देवे च निगद्यन्तेऽत्र कश्चिदिति क० घ० ।

। शब्देनोच्चरितेनेह येन द्रव्ये प्रतीयते ।

तदाक्षरविधौ युक्तं नामेत्याहुर्मनीषिणः ॥ ४२ ॥

अष्टौ यच्च प्रयुज्यन्ते नानार्थेषु विभूतयः^(१) ।

तन्नाम कवयः प्राहुर्मैत्रे वचनलिङ्गयोः ॥ ४३ ॥

क्रियास्तु सङ्कीर्णमिमंश्रितो यः

पूर्वापरौभूत इष्टैक एव ।

क्रियाभिनिर्दन्तिवशेन सिद्ध

आख्यातशब्देन तमयमाहुः ॥ ४४ ॥

क्रियाभिनिर्दन्तिवशोपजातः

कृदन्तशब्दाभिहितो यदा स्यात् ।

सङ्ख्याविभक्त्ययल्लिङ्गयुक्तो

भावस्तदा द्रव्यमिवोपलक्ष्य^(२) ॥ ४५ ॥

यथा नानाविधैः शब्दैरप्यनृपयः पुरा ।

विविधान्यपि^(३) वाक्यानि तान्यनुक्रमतः शृणु ॥ ४६ ॥

रूपादिभिः स्तुतिः प्रोक्ताऽयाशीः^(४) स्वर्गादिभिस्तथा ।

यानि वाक्यान्यतोऽन्यानि^(५) तान्यपि पुरनेकधा ॥ ४७ ॥

(१) विभक्तय इति ग० अन्वत्यस्तकश्च ।

(२) शब्देनेत्यादि भावस्तदा द्रव्यमिवोपलक्ष्य इत्यन्त सन्दर्भे क० घ०
चिह्नितपुस्तकयोर्नोपलभ्यन्ते ।

(३) विविधानीह इति ख० ग० घ० ।

(४) आशीरिति क० ख० ग० ।

(५) यानि इति अन्वत्यस्तकश्च ।

मन्त्रे^(१) प्रशंसा^(क) भोजस्य^(ख) चिचद्दत्^(घ) सौभरेः^{(१)(ग)} स्तुतिः ।

आक्रोशार्थास्तु दृग्गन्ते^(घ) माता चेत्यभिनेयति^(४) ॥ ४८ ॥

चङ्गोघमन्त्रं^(६) निन्दा च^(५) शापो^(घ) येमेत्युगैव तु ।

याज्ञा^(१) (२) यदिन्द्रचित्रेति चेपो भीदमिति लृचि ॥ ४९ ॥

आग्नीस्तु^(ग) वात आवातु दण्डेति परिदेवना^(७) ।

प्रश्नश्च प्रतिवाक्यश्च^(भा) पृच्छामि त्वेद्युषौ पृथक् ॥ ५० ॥

संशयोऽधःस्विदासीच्च^(ख) कत्यना^(८) स्या^(६) दहं मनुः ।

हमं नो^(६) यज्ञमित्यस्यां^(६) नियोगः^(६) पाद उच्यते^(१०) ॥ ५१ ॥

(१) मन्त्रः इति क० घ० ।

(२) प्रसङ्गाद्भोजस्य इति क० घ० मन्त्रप्रशंसा भोजस्येति ग० ।

(३) सौभरेस्तुतिरिति ख० ।

(४) मा नामेत्याभिनेयति इति ख०, माता मेत्यभिनेयति इति क० छ० ।

(५) चङ्गोघमन्त्रनिदाच इति ख० ।

(६) यास्यां इति ख०, याज्ञा इति ग०, यय्ना इति घ० छ० ।

(७) दण्डादिपरिवेदना इति घ०, दण्डेतिपरिवेदना इति ख० घ० ।

(८) संशयोधः स्विदासीदिस्त्वक्यना इति क० घ०, कच्छना इति छ० ।

(९) यज्ञमित्याद्यानियोगः इति ख० ।

(१०) उच्यते इति क० घ० ।

(क) ऋ० १०, १०७, १० । (ख) ऋ० ८, २१, १८ । (ग) ऋ० ८, १६, २ ।

(घ) ऋ० १, १६०, २१; १८५, १० । (ङ) ऋ० १०, ११७, ६ । (च) ऋ०

८, २७, २० । (छ) ऋ० १, १६, १ । (ज) ऋ० १०, १६६, १ । (झ) ऋ०

१, १६४, १४ । (ञ) ऋ० १०, १२६, ४ । (ट) ऋ० ४, २६, १ ।

(ठ) ऋ० १, १, ४ । (ड) ऋ० १, २६, १ ।

(क) इह ब्रवीत्तनुयोगः संलापः^(१) लृगुपोषमे^{(१)(७)} ।
 प्रतिषेधोपदेशौ^(१) तु अत्रैर्मैत्य^(७) च संभृतौ^(८) ॥५१॥
 आश्रयान्^(५) न्तु ह्ये जाये^(७) विलापन्तु^(१) नदस्य मा^(७) ।
 अवीरामिव मां^(७) श्लाघा^(७) सुदेव इति^(७) तु स्पृष्टा ॥५२॥
 नमस्कारः^(७) ग्लान्, ग्रीमे, ^(७) नमस्ते अस्तु विद्यते ।
 सङ्कल्पयन्निदं तुभ्योऽहं स्थापयामि यदुच्यते^(८) ॥५३॥
 सङ्कल्पस्तु^(७) यदिन्द्राहं प्रलापस्वेतग्रस्तु नुः^{(७)(१०)} ।
 महानग्न्याहनस्या तु प्रतिरोधो भुगित्युत^(११) ॥५५॥

-
- (१) संलाप इति क० ग० घ० ।
 (२) लृगुपोषमे इति ख० ग० अन्यत्पुस्तकसु ।
 (३) प्रतिषेधोपदेशौ इति घ० ङ० ।
 (४) अत्रैर्मैत्यसंभृतौ, इति घ० ।
 (५) आश्रयान्तिमिति पुस्तकान्तरम् ।
 (६) स्थापयामि ख० ग० पुस्तकान्तरसु ।
 (७) अवीरामात्मनः श्लाघा इति ख० ग० घ० ।
 (८) नमस्कारो मतः कृपे इति क० घ० शेषे इति ख०, शेषे इति ङ० ।
 (९) यां कल्पयन्ति नो रयः परिचास्यन्ति ते इति क० ।
 (१०) य इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरसु ।
 (११) महानग्न्याह नग्न्यास्यतिरागो भुगित्यपि इति ख०, भुगि-
 त्यपि इति ग०, भुगित्यमि इति पुस्तकान्तरं ।
-

(क) अ० १, २५, ६१ । (ख) अ० ८, ८६, ४ । (ग) अ० १०, ३४, १३ । (घ) अ० १०, ८४, १ । (ङ) १, १०८, ४ । (च) अ० १०, ८६, ८ । (ज) अ० १०, ८४, १४ । (ग) अ० १, २४, १२, १३ । (झ) अ० ८, १४, १ । (ञ) अ० ६, १५, ५ ।

प्रमादस्त्वेष^(१)हन्ताहं^(२) नमस्र^(३) इत्यभिप्रवः^(४) ।

इन्द्राकुत्सेत्युपमैषो^(५)(१) न विज्ञानामि^(६) संज्वरः ॥ ५६ ॥

होतापचदिति प्रैषः^(७) को अद्यैति तु विस्मयः ।

जामस्र^(८)पङ्क्तवो नेति विततादिः^(९) प्रवह्निका^(१०) ॥ ५७ ॥

(१)न मृदुरासीदित्येतामाचिख्यासां^(१०) प्रचक्षते^(८) ।

अभिग्रापो^(८)प्रजाः सन्तु भद्र^(१०)माग्रीसु^(९) गौतमे^(११) ॥ ५८ ॥

मङ्गल्येवं प्रकार^(११)न्तु शक्यं द्रष्टुमिहार्थमम्^(१२) ।

(१) प्रमादस्त्वेष इति घ० ।

(२) प्रमादस्त्वेषहन्ताहं नमस्र इत्यम्व इति ख०, नमस्र इत्यम्व इति ग० ।

(३) इन्द्राकुत्सेत्युपमैषो इति ख०, इन्द्राभरेत्युपमैषो इति क० ख० ।

(४) होतापचदितिप्रैषा इति ख० ।

(५) जामये इति घ०, जामनु इति ग०, यामनु इति ख० ।

(६) प्रवह्निका इति ख० ग० ।

(७) माचिख्यासमिति क०, मादिख्यासमिति ख०, माचिख्यासमिति घ० ।

(८) प्रचक्षते इति क०, प्रचक्षते इति ख० ।

(९) आभिग्रापोः इति ख० ।

(१०) शक्यमिति ख० ।

(११) द्रष्टुमिति ख० ।

(१२) मङ्गल्येव प्रकारमिति ख० ।

(१३) इतीदृशमिति ख० ग० पुनश्चान्तरस्य ।

(क) अ० १०, ११८, ८ । (ख) अ० ७, १८, १० । (ग) अ० ५,

११, ८ । (घ) अ० १, १६४, १० । (ङ) अ० १, १३२, ४ । (च) अ०

१०, १२८, २ । (ज) अ० १, ७८, १० ।

वक्तुं प्रयोगतस्यैषामुक्तसूक्तार्थसंश्रितम्^(१) ॥ ५८ ॥

एते तु मन्त्रवाक्यार्था देवतां सूक्तमागिनीम्^(२) ।

संश्रयन्ते^(३) यथान्यायं स्तुतिस्त्वचानुमानिकौ^(४) ॥ ६० ॥

भवद्भूतं भविष्यच्च जड्भसं स्थावरस्य यत्^(५) ।

अस्यैके^(६) सूर्यमेवैकं प्रभवं प्रलयं विदुः ॥ ६१ ॥

(क) असतस्य (ख) सतस्यैव (ग) योनिरेषा (घ) प्रजापतिः ।

त्यद^(७) चरक्षा^(८) व्यय^(९) च यच्चैत^(१०) द्रष्टुं^(११) ग्राह्यतम् ॥ ६२ ॥

छत्तैव^(१२) हि^(१३) चिधा^(१४) त्मानमेषु लोकेषु^(१५) तिष्ठति ।

(१) ऋक्सूक्तार्थसंश्रितम् इति क०, यैषा युक्सुक्तार्थसंश्रित-
मिति ख० ।

(२) देवतां सूक्तमागिनीमिति क० घ०, देवता सूक्तमागिनी इति ख० ।

(३) संश्रयन्ते इति ख० ।

(४) त्वा चानुमानिकौ इति ख०, तचानुमानिकौ इति घ० ।

(५) भवद्भूतस्य भव्यस्य जड्भस्यावरस्य च इति ख० ग० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) एते इति क० घ० ।

(७) एषामिति क० ।

(८) यदक्षरस्य वाक्यमिति ग०, वाक्यमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) यच्चैतद्रष्टुं इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) छत्तैव इति ख० ग० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ५, १२, ४ । (ख) ऋ० १, ३६, १ । (ग) ऋ० १, १०४, १ ।
(घ) ऋ० ४, ५२, २ । (ङ) ऋ० १, १६४, ४२ । (च) ऋ० ६, ३०,
१ । (छ) ऋ० १, १०, ४ । (ज) ऋ० १, ११०, २४ । (झ) ऋ० १,
१६१, ६ । (ण) ऋ० १, ३१, ३१ ।

(क) देवान् यथायथं^(४) सर्वान् निवेश्य^(५) स्वेष्टु^(६) रश्मिषु ॥ ६ २ ॥

एतद्भूतेषु^(१) लोकेषु अग्निभूतं स्थितं त्रिधा ।

(७) क्षपयो (च) गौर्भि^(८) रर्चन्ति व्यञ्जितं^(९) (१०) नामभि^(११) स्त्रिभिः ॥ ६ ४ ॥

तिष्ठत्येव च^(१) (ग) भूतानां^(२) अठरे अठरे ज्वलन् ।

विस्थानं चैनमर्चन्ति होत्रायां^(३) दृक्वर्हिषः ॥ ६ ५ ॥

इहैष^(४) पवमानो^(५) ऽग्नि^(६) मध्यमोऽग्निस्तु^(७) पावकः^(८) ।

अमुष्मिन्नेष^(९) विप्रैस्तु लोकेऽग्निः^(१०) शुचिरुच्यते ॥ ६ ६ ॥

इहामग्निभूतस्त्वपिभिर्लोके स्तुतिभिरौडितः^(११) ।

(१२) जातवेदाः स्तुतो मध्ये स्तुतो^(१३) वैश्वानरो दिवि ॥ ६ ७ ॥

(१) एतमेवैषु इति क० घ० ।

(२) व्यञ्जितमिति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) एष च इति ख०, एष हीति ग० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) पवमानामिदिति क० घ० ।

(५) वगस्पतिरिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) अमुष्मिन्नेव इति ग० ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) ईक्षितः इति क० ख० घ० ।

(क) ऋ० १, १, २ । (ख) ऋ० १, १६१, ८ । (ग) ऋ० ८, ८४, ८ । (घ) ऋ० १, १२४, ४ । (ङ) ऋ० १, ४८, १४ । (च) १, ६, ६ । (झ) ऋ० १, १०, १ । (ज) ऋ० १, १४५, ६ । (झ) ऋ० ८, ५६, ५ । (झ) ऋ० ३, २०, ६ । (ट) ऋ० १, १०४, ६ । (ठ) ऋ० १, ३, ३ । (ड) ऋ० ८, १०१, १४ । (ड) ऋ० १, १, २ । (ण) ऋ० १, ६०, ४ । (त) ऋ० १, ६६, १ । (थ) ऋ० १, ७७, ५ । (द) १, ५६, ६ ।

(क) रमान् रश्मिभिः^(ख) रादाय^(ग) वायुनाऽयं गतः सह^(१) ।
 (घ) वर्षत्येष च यप्नोके^(ङ) तेने^(च)न्द्र इति म स्तुतः^(१) ॥ ६८ ॥
 (ज) अग्नि^(झ) रश्मि^(ञ) चयेन्द्रस्तु मध्यमे^{(१)(८)} वायुरेव च ।
 (ट) सूर्यो^(८) दिव्यीति विज्ञेयास्तिष्ठ एवेह^(९) देवताः ॥ ६९ ॥
 एतासामेव माहात्म्यान्नामान्यत्वं विधीयते ।
 तत्तत्स्थानविभागेन तत्र तत्रोपलक्षयेत्^(१) ॥ ७० ॥
 (ड) तासां^(च) मियं^(ग) विभूतिर्हि^(घ) नामानि यदनेकशः ।
 (८) आङ्गस्तासानु मन्त्रेषु^(५) कवयोऽन्योऽन्ययोनिताम्^(६) ॥ ७१ ॥
 यथास्थानं^(७) प्रदिष्टास्ता^(८) नामान्यत्वेन देवताः ।

(१) सह संस्तुतः इति क० घ० ।

(२) तु स्तुतः इति क० घ० ।

(३) मध्यतः इति ग० ।

(४) एवेह इति क० घ० ।

(५) तत्र तत्रेह दृश्यते इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) अन्योऽन्ययोगितामिति ख० ।

(७) स्तु इति क० ।

(क) ऋ० १, १८, ८ । (ख) ऋ० ४, २६, ६ । (ग) ऋ० १, १४, १० ।
 (घ) ऋ० ५, ८४, ३ । (ङ) ऋ० १, २१, ६ । (च) ऋ० १, २, ५ ।
 (ज) ऋ० १, १०८, ३ । (झ) ऋ० १, १, २ । (झ) ऋ० १, ८, ८ ।
 (न) ऋ० १, ४, ३ । (ट) ऋ० १, १३४, ३ । (ठ) ऋ० १, २३, १७ ।
 (ड) ऋ० १, ६, १ । (ढ) ऋ० १, ३२, ८ । (ण) ऋ० १, ४८, ७ ।
 (त) ऋ० १, ३०, ५ । (थ) ऋ० १, ७२, ३ । (द) ऋ० १, ११८, ३ ।
 (ध) ऋ० ५, ५७, ८ । (न) ऋ० ३, ३०, १९ ।

तद्भक्तास्तप्रधानाश्च^(क) केचिदेवं वदन्ति ताः^(१) ॥ ७२ ॥

(ग) पृथक् (ग) पुरस्ताद्ये त्वक्ता^(२) लोकाधिपतयः^{(घ)(३)} स्तयः ।

(३) तेषां^(घ) मातृवै तत्सर्वं यद्यद्भक्तिः प्रकीर्त्यते^(४) ॥ ७३ ॥

तेजस्त्रे^(५) वायुधं^(६) प्राज्जर्वाहनश्चैव तस्य तत्^(७) ।

(ज) इमामैन्द्रीञ्च^(८) दिव्याञ्च^(९) वाचमेवं पृथक् स्तुताम् ॥ ७४ ॥

वज्रदेवतायाः^(८) स्तुतयो इन्द्रायः स्तुतयश्च^(९) याः ।

प्राधान्यमेव सर्व्वासु^(८) पतीनामेव^(९) तास्वपि ॥ ७५ ॥

(१) मैवं केचिद्वदन्ति तु इति क० घ०, तु इत्यत्र ताः इति पुस्तकान्तरं ।

(२) येत्युक्ता इति ख०, पुरस्ताद्युक्ता इति घ० ।

(३) लोकाधिपतयः इति क० घ० ।

(४) यद्यन्यद्भक्तिः कीर्त्यते इति क० घ० ।

(५) तेजस्त्रे वायवः इति क० ख०, वायवाः इति ग० । तेजस्त्रे वायवा इति ख०, ।

(६) यस्य यत् इति क० ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) दिवत्सं स्तुतयश्च इति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य, दिवत्सं ततयश्च इति ख० ।

(८) प्राधान्यमेषां भूतानां इति क० घ० ।

(९) इव इति ख० ग० घ० ।

(क) ऋ० ५, ३७, २ । (ख) ऋ० १, १३१, २ । (ग) ऋ० १, १२३, १० । (घ) ऋ० १, ३४, २ । (ङ) ऋ० १, २, १ । (च) ऋ० १, ११५, १ । (ज) ऋ० २, १५, ४ । (झ) ऋ० १, ११, १६ । (झ) ऋ० ६, ६७, १७ । (ञ) ऋ० १, ४०, ६ । (ट) ऋ० ६, ३४, १ । (ठ) ऋ० २, २८, ६ ।

(क) स्थानं (ख) नामानि भक्तौ^(१) देवतायाः स्तुतौ स्तुतौ ।
 सम्पादयन्नुपेक्षेत^(२) याङ्गाच्चिदिह सम्पदम् ॥ ७६ ॥
 अग्निभक्तिस्तु तान् सर्वान्^(३) ग्रावेव^(४) समापयेत् ।
 यदिन्द्रभक्ति तच्चैन्द्रे^(५) सूर्ये^(६) सूर्यानुगश्च^(७) यत् ॥ ७७ ॥
 निरूप्यते^(८) हवि^(९) र्यस्यै^(१०) सूक्तान्तु^(११) भजते च^(१२) या ।
 सैव^(१३) तत्र प्रधानं स्यात्^(१४) निपातेन^(१५) याः^(१६) मुक्ताः ॥ ७८ ॥
 इति^(१७) त्रयाणामेतेया^(१८) मुक्तः सामासिको विधिः ।
 समाप्तेनैवमुक्तस्तु^(१९) विस्तरेण त्वनुक्रमः^(२०) ॥ ७९ ॥

- (१) भक्तिर्धर्म इति क० घ० ।
 (२) संवादो यस्त्वपेक्षेत इति क० ।
 (३) या सर्वान्ग्रावेव इति क० ।
 (४) यदिन्द्रभक्तिस्तच्चैन्द्रे इति क० घ० ।
 (५) सूर्ये इति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) निरूप्यत इति घ० ।
 (७) र्यस्यै इति घ० ।
 (८) तत्र तत्र प्रधानोऽसौ न इति क० घ० ।
 (९) इह इति क० घ० ।
 (१०) यवैषामिति ग० ।
 (११) समापयन्तु तत्सर्वमिति क० घ० ।
 (१२) अनुक्रममादिति घ० ।

- (क) ऋ० ५, ७६, ४ । (ख) ऋ० १, ७२, ३ । (ग) ऋ० १, १२४, १ । (घ) ऋ० १, २३, १७ । (ङ) ऋ० १, १५, ६ । (च) ऋ० १, १२, १ । (छ) ऋ० १, ६४, २ । (ज) ऋ० १, १२३, ४ । (झ) ऋ० १, २२, २ । (ञ) ऋ० १, ४८, १० । (ट) ऋ० १, ६, ६ । (ठ) ऋ० १, १७, ६ । (ड) ऋ० १, २३, १७ । (ढ) ऋ० ४, ३७, ७ ।

अवगमं वेदितव्यो हि नाम्ना^(१) ^(२)मर्चस्य विस्तरः ।

न हि ^(३)नामान्यविज्ञाय ^(४)मन्त्राः शक्या हि वेदितुम् ॥८०॥

मत्मान्यमूर्त्तान्यपि च ^(५)देवता च^(६) मर्चयः ।

तुष्टुबुर्धयः शक्या^(७) ^(८)तासु तासु स्तुतिस्त्रिह^(९) ॥८१॥

येस्त्वग्नि^(१०) ^(११)रिन्द्रः ^(१२)सोमश्च ^(१३)वायुः ^(१४)सूर्या ^(१५)वृहस्पतिः ।

^(१६)चन्द्रोऽथ^(१७) विष्णुः ^(१८)पर्जन्यः ^(१९)पूषा चा^(२०) ^(२१)ऽप्युभवो^(२२) ^(२३)ऽश्विनौ ॥८२॥

^(२४)रोदसी ^(२५)मस्तो ^(२६)देवाः ^(२७)इधियापः ^(२८)प्रजापतिः ।

(१) नाम्नो इति क० ड०, नाम्नः इति घ० ।

(२) देवतावदिति क० घ० ।

(३) तुष्टुबुध प्रशंसयेति क० घ० ।

(४) धैरमिदिति घ० ।

(५) वा इति ख० ड० वृत्तकान्तरघ ।

(६) पूषोवा भगवः इति क० घ० ।

(७) देवा इति क० घ० ।

(क) अट० १०, १३०, ६ । (ख) अट० १, ०२, ३ । (ग) अट० ६, १०, १३ ।

(घ) अट० १, २२, ५ । (ङ) अट० २, २८, ८ । (च) अट० १, १, २ ।

(झ) अट० १, १, २ । (ज) अट० १, २, ५ । (झ) अट० १, १८, ४ ।

(न) अट० १, १३४, ३ । (ट) अट० १, २३, १० । (ठ) अट० १, १३०, ३ ।

(ड) अट० १, २२, १६ । (ड) अट० ४, ३७, ८ । (ध) अट० १, २३, १४ ।

(त) अट० १, ११०, १ । (थ) अट० ३, ७५, ७ । (द) अट० १, १६०, ५ ।

(ध) अट० १, १५, २ । (न) अट० १, २३, १८ । (प) अट० १, २२, १६ ।

(प) अट० ४, ५३, २ ।

(क) देवौ च (ख) मिवावदणौ पृथक् सह च ता (ग) बुभौ ॥ ८२ ॥
 (घ) विश्वे च देवाः (ङ) भविता (च) तृष्टा वै रूपकन्मतः (१) ।
 (ज) अथो (ञ) स्मृत्विजो (ट) वज्रो (१) (२) यावाणो रथसंयुतः (३) ॥ ८४ ॥
 (४) स्तुताः पृथक् पृथक् (५) स्त्रैः स्त्रैः सूक्तैश्चैग्भिश्च (६) (७) नामभिः ।
 स्तुतौ स्तुतौ प्रवक्ष्यामि (८) तानि (९) तेषामनुक्रमात् ॥ ८५ ॥
 व्यवसे (१०) न्मन्त्रमाग्नेयं लिङ्गै (११) रग्नेय (१२) लक्षितम् ।
 हविय्यङ्गिः (१३) प्रधानैश्च (१४) नामाङ्गानैश्च केवलेः ॥ ८६ ॥

(१) रूपकन्मुखः इति घ० ।

(२) वज्रः इति घ० ।

(३) रथसंयुगः इति घ० ।

(४) सूक्तैश्चैग्भिश्च इति घ० ।

(५) तु इति घ० ।

(६) हविय्यङ्गि इति ग० घ०, हविर्हितिपाठः : समीचीनः ।

(७) निरूप्यैवमिति घ० ।

(क) ऋ० ६, ५६, ५। (ख) ऋ० १, २५, १। (ग) ऋ० १, १०६, ६। (घ) ऋ० १, ८६, १०। (ङ) ऋ० १, २२, ८। (च) ऋ० १, ३२, २। (ज) ऋ० १, ३६, ८। (ञ) ऋ० १, १४०, २। (ट) ऋ० १, ६०, २। (ठ) ऋ० १, ५१, ७। (ड) ऋ० १, ८६, ४। (४) ऋ० ४, ३०, ७। (५) ऋ० १, ६८, ४। (६) ऋ० १, १५५, ६। (७) ऋ० १, ५२, ६। (८) ऋ० १, २, १। (९) ऋ० १, ३१, १३। (१०) ऋ० १, २४, २।

ऐन्द्रस्तु^{(क)(१)} मन्त्रो^(२) वायव्यैर्लिङ्गै^(३) ऐन्द्रैश्च लक्ष्यते^(४) ।

नामधेयैश्च^(५) ^(६)वक्षस्य बलवत्या बलेन च ॥ ८७ ॥

सौर्यस्तु लिङ्गै^(७) सूर्यस्त^(८) गुणैः सर्वैस्तु^(९) तैजसैः ।

^(१०)नामभिश्चैव^(११) चन्द्रस्त सूक्ष्मश्च^(१२) ^(१३)भजतेऽथ यैः^(१४) ॥ ८८ ॥

एतासां^(१५) देवतानान्तु नामधेयानुकीर्तनैः ।

^(१६)यस्य यस्येह यावन्ति न व्यवस्यन्त्य^(१७)तो^(१८)^(१९) अन्यथा ॥ ८९ ॥

^(२०)अयं प्रयोगस्त्वेतेषां^(२१) ज्योतिषां^(२२)^(२३) त्रिषु^(२४) वर्त्ततां ।

(१) ऐन्द्रैस्तु इति ख० घ० ।

(२) मन्त्रै इति घ० ।

(३) लक्षितमिति घ० ।

(४) नामभिश्चैव इति क० घ० ।

(५) सौर्यैश्च इति घ० ।

(६) च इति ख० घ० ।

(७) नामधेयैश्चेति ख० ग० ङ० ।

(८) सूर्यस्तु इति क० घ० ।

(९) यः इति ख० पुस्तकान्तरश्च, अखिलैरिति घ० ।

(१०) अन्यासामिति घ० ।

(११) न व्यवस्यत्यतः इति ग० घ० ।

(१२) ज्योतिषु इति ख० घ० ।

(क) ऋ० १, १४७, ४ । (ख) ऋ० २, ५२, ८ । (ग) ऋ० ५, २२, ७ ।

(घ) ऋ० १, १४, ६ । (ङ) ऋ० १, १५५, ६ । (च) ऋ० १, १२३, ४ ।

(छ) ऋ० १, ५, ४ । (ज) ऋ० १, ६, ६ । (झ) ऋ० ४, ३२, ८ ।

(ञ) ऋ० १, १६, ७ । (ट) ऋ० १, ११२, १ । (ठ) ऋ० १, १५, ४ ।

(ड) ऋ० १, ८८, २ ।

लोकेषु मन्त्रवि^(६)दिद्वान् प्रयोगेनावसीदति ॥ ८० ॥

(७)नीयतेऽयं नृभिर्यस्मा^(८)न्नयत्य^(९)स्मा^(१०)दमौ च तं^(११) ।

(१२)तेने (१३)मौ च (१४)कतु^(१५)कर्म सनामानौ पृथक्पृथक्^(१६) ॥ ८१ ॥

य^(१७)दिद्यते च^(१८) जातस्य^(१९)(२०) जातैर्यदाऽत्र^(२१)विद्यते ।

तेनेमौ तुल्यनामानाबुभौ लोकौ सप्ताप्नुतः^(२२) ॥ ८१ ॥

विस्मजन्नयमेतेषां^(२३) (२४)भ्राजते द्यौमि^(२५)मध्यम ।

निपातमात्रे कल्पन्ते^(२६) तथा^(२७)ग्रेयानि कानिचित् ॥ ८२ ॥

(१) सङ्घादिति घ० ।

(२) सनातनौ इति घ० ।

(३) यत्नस्येति ख०, जात सन् इति घ० ।

(४) अथेति घ० ।

(५) समश्रुता इति घ० ।

(६) स्रजन्तिर्यमेकस्तु इति घ०, विस्मज्य नयमेतेषामिति ख० ।

(७) कल्पन्ते इति घ०, कथ्यन्ते इति ग० ।

(८) तस्य इति घ० ।

(क) ऋ० १, २४, १३ । (ख) ऋ० ८, २७, ३ । (ग) ऋ० ४, २१, ४ । (घ) १, १७१, ४ । (ङ) ऋ० १, १०५, १६ । (च) ऋ० १, २१, ६ । (छ) ऋ० २, ४०, २ । (ज) ऋ० १, १७, ५ । (झ) ऋ० १, २१, ८ । (ञ) ऋ० १, ४४, ६ । (ट) ऋ० १, ८६, ७ । (ठ) ऋ० ५, १५, २ । (ड) ऋ० १०, २०, ३ । (ढ) १, १६४, १ ।

(क) अर्चिभिः^(१) केश्ययं^(२) तद्विर्विद्युद्वियेप^(३) मध्यमः ।

अमौ तु^(ग) रश्मिभिः^(४) केशी तेनैनामाह^(५) केशिनः^(६) ॥ ८२ ॥

एतेषां तु पृथक्त्वेन त्रयाणां केशिनामिह ।

संलक्ष्यन्ते प्रक्रियासु त्रयः केशिन इत्यृचि^(७) ॥ ८४ ॥

न चेवैषां^(८) प्रसूतिर्वा विभूतिः स्थानजन्म वा^(९) ।

निर्वक्तुं प्रकथमेतैर्हि शक्त्वा व्याप्नोमिदं जगत् ॥ ८५ ॥

(६) वैश्वानरं^(६) श्रितो ह्यग्निरग्निं^(७) वैश्वानरः श्रितः ।

अनयो^(८) जातवेदाश्च तथैव^(९) जातवेदसि^(१०) ॥ ८६ ॥

(१) ऋचिभिः केश्ययं इति ख०, अर्चिभिः केश्ययमिति ड० ।

(२) एवेव इति ग० घ० ।

(३) कुरश्मिभिरिति ख० ।

(४) तेन नामाह इति घ० ।

(५) प्रक्षिप्तानि कृतवन्तश्च हवींषि च इति घ० ।

(६) नत्वेवैषां इति घ० ।

(७) विभूतिस्थानजन्म वा इति ख० ग० ।

(८) वैश्वानरे इति क० घ० ।

(९) अथौ इति क० घ० ।

(१०) तु तथैवौ जातवेदसी इति क० ख० ग० घ० ।

(क) ऋ० ५, ७८, ८ । (ख) ऋ० १०, १०२, ६ । (ग) ऋ० १, १८, ८ । (घ) ऋ० १, १६४, ४४ । (ङ) ऋ० ७, ५, १, । (च) ऋ० १, ७७, ५ । (क) ऋ० ६, १६, ४२ ।

सासोक्याच्चैकजातत्वाद्^(१) व्याप्तिमत्त्वाच्च तेजसः^(२) ।
 तस्य तस्येह^(३) देवत्वं दृश्यन्ते ते ^(४)पृथक्^(५) मृताः ॥ ८७ ॥
 यन्त्वाग्नेयमिति ब्रूमः^(६) सूक्तभाक् तत्र^(७) पार्थिवः ।
 जातवेदस्यमित्युक्ते सूक्तेऽस्मिन् मध्यमः स्मृतः^(८) ॥ ८८ ॥
 वैश्वानरीयमिति तु यत्र ब्रूमो^(९)ऽय वा कचित् ।
 सूर्यसूक्तस्य^(१०) भाक्तत्र ज्ञेयो वैश्वानरस्तुतौ^(११) ॥ ८९ ॥
 सूर्यप्रसूतावग्री तु दृष्टौ^(१२) पार्थिवमध्यमौ ।
 एतेषामेव लोकानां त्रयाणामध्वरेऽध्वरे ॥ ९० ॥
^(१३)रोक्षात्प्रत्यवरोहेण चिकीर्षन्नाग्निमारुतम्^(१४) ।

(१) एकजन्याच्चेति क० घ० ।

(२) व्याप्तिमत्त्वाच्च तेजसः इति क० घ० ।

(३) यस्य तस्येह इति क० घ०, तस्य तस्य ह इति ख० घ० ।

(४) च इति ख० ग० ।

(५) कृतिषु इति घ० ।

(६) यच्चाग्नेयमिति ब्रूम इति ग०, यत्त्वाग्नेयमिति घ० ।

(७) सूक्तं भक्त्या तु इति क० घ० ।

(८) सूक्तं भक्त्या तु मध्यमः इति घ० ।

(९) इत्युक्ते यद्ब्रूयामो इति क० घ० ।

(१०) सूर्यं सूक्तस्येति ग० ।

(११) सूर्यमक्तस्य सूर्यस्य ज्ञेयो वैश्वानरो दिवि इति क० घ० ।

(१२) दृष्टौ इति ख०, दृश्यौ इति क० घ० ।

(१३) चिकीर्षन्नाग्निमारुतमिति ग० ।

(क) ऋ० १, ५६, २ ।

शस्त्रं^(१) वैश्वानरीयेण सूक्तेन प्रतिपद्यते ॥ १०१ ॥
ततस्तु मथ्यमस्याना देवतास्तनुग्रंसति^(२) ।
इन्द्रश्च^(३) मरुतश्चैव स्तोत्रियेऽग्नि^(४)मिमं पुनः ॥ १०२ ॥
तथैत^(५)दुक्तमेतेषां विभूतिस्थानमम्भवम् ।
यथा^(६) च देवदेवस्य तत्र तवेह दृश्यते ॥ १०३ ॥
यद्यत्र पृथिवीस्थानं पार्थिवं चाग्निमिश्रितम्^(७) ।
तत्सर्वमानुपूर्व्वेण^(८) कथ्यमानं निबोधत ॥ १०४ ॥
जातवेदाः^(९) श्रितो ह्य^(१०)ग्नि^(११)मग्निं वैश्वानरः^(१२) श्रितः^(१३) ।

(१) शास्त्रमिति ग० ।

(२) मथ्यमे स्यादादेवतास्तनुग्रंसति इति ख०, देवतास्तत्र ग्रंसति
इति घ० ।

(३) इन्द्रश्चेति ग० ।

(४) स्तोत्रियाग्निमिति घ० ।

(५) यथैतदिति ख० ग० घ० ।

(६) तथा इति ख० ग० ङ० ।

(७) वाग्निमिश्रितमिति क० घ०, वाग्निमिश्रितमिति ङ० ।

(८) आनुपूर्व्वेयेति ग० घ० ङ० ।

(९) अपि इति घ० ।

(क) ऋ० ३, ७७, ५ । (ख) ऋ० १, १, १ । (ग) ऋ० १, ५८, ६ ।

(घ) ऋ० १, ७५, ३ ।

द्रविणोदा^(क)स्तथेभ^(ख)श्च यितश्चाग्निं^(ग) तनूनपात्^(घ) ॥ १०५ ॥

नराग्रंभः^(घ) यितश्चैन^(ङ) मेन^(च)मेवायित^(छ)स्त्रिलः^(ज) ।

वर्हिर्दार^(झ)श्च देव्यो^(ञ)ऽग्निं^(ट)मेन^(ड)मेव तु संश्रिताः ॥ १०६ ॥

नक्तोपा^(झ) सा च देव्यौ^(झ) च होतारा^(ञ)वेतदाश्रयौ^(ञ) ।

देव्य^(ञ)स्त्रिस्तः यिताश्चैनं त्वष्टा^(ट) चैवेतदाश्रयः ॥ १०७ ॥

यितो वनस्पति^(ट)श्चैनं^(ट) स्वाहाकृतय^(ट) एव च ।

अश्वश्च^(ट) शकुनिश्चैव मण्डूका^(ण)श्चैतदाश्रयाः^(१०) ॥ १०८ ॥

(१) अग्निरिति घ० ।

(२) यतमेनमिति ग०, यदमेनमिति घ० ।

(३) आश्रिता इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) देव्योऽग्निमिति ख० ।

(५) यतमिति घ० ।

(६) देव्यौ इति ख० ।

(७) यतदाश्रितौ इति घ०, होतारौ च तदाश्रयौ इति पुस्तकान्तरम् ।

(८) देव्या इति ग० ।

(९) एवमिति ख० ।

(१०) तदाश्रया इति ख० ।

(क) ऋ० १, १५, ७-८ । (ख) ऋ० ८, ४५, २ । (ग) ऋ० १, १८८, २ ।

(घ) ऋ० १, १४२, ३ । (ङ) ऋ० १, ८, २ । (च) ऋ० १, १२८, १ ।

(छ) ऋ० १, १३, ६ । (ज) ऋ० १, १४०, ७ । (झ) ऋ० १, १३, ७ ।

(ञ) ऋ० १०, ६५, १० । (ट) ऋ० १, ३२, २ । (ठ) ऋ० १, ८०, ८ ।

(ड) ऋ० ८, ५, ११ । (ण) ऋ० १, ३६, ८ । (ण) ऋ० ७, १०५, ७ ।

(क) यावाण(१)श्चैन(२)मत्ता(३)(ख)श्च नराग्रंस्तथा रथः(ग) ।

(घ) दुन्दुभिषेपुधि(४)श्चैव(५) हस्तघ्नो(६)(७) भीमवो(८) धनुः(९) ॥ १०८ ॥

(ज) ज्या चैतदाश्रितेषुश्च(१०) श्रिता अश्वजनी(क)(ख) च या ।

(झ) वृषभो द्रुघण(८)श्चैल(७)(१०) मेतं पितुरुलूखलम्(११)(३) ॥ ११० ॥

नद्यश्चैवैनमापद्य सर्वाशौषधयस्तथा(१२) ।

रात्र्यधाम्नाय्य(३)रथ्यानिः(४)(११)अद्वे(५)ला(६)पृथिवी(७)तथा(८) ॥ १११ ॥

(१) आवाणा इति ख०, यावय इति ग० ।

(२) एवमिति ख०, एतमिति घ० ।

(३) मत्ता इति ग० ।

(४) एनमिति ग०, एतमिति छ०, पुस्तकान्तरम् ।

(५) हस्तघ्नी इति पुस्तकान्तरम् ।

(६) यभीषव इति पाठ सुसङ्गततया भाति ।

(७) आश्रयेषुरिति घ० ।

(८) आश्वजनी इति ख०, आश्वजनी इति घ० ।

(९) वृषभो द्रुघण इति ग०, वृषाद्द्रुघण इति घ० ।

(१०) एनमिति ग० छ० पुस्तकान्तरम्, एवमिति घ० ।

(११) वृषभेदुध्ययश्चैनमेतं पितुरुलूखलमिति ख० ।

(१२) सहेति ख०, सर्वान् आशौषधयश्च हेति ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(१३) रात्रिरधाम्नाय्यरथ्यानी इति ख०, रात्र्यधाम्नाय्यरथ्यानी इति ग०

छ०, आदर्शपुस्तकमात्रे रथ्यानीति दीर्घस्वरान्तपाठोऽस्ति ।

(१४) अद्वे चावा पृथिव्येति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ८६, ४ । (ख) ऋ० ६, ४६, ५ । (ग) ऋ० १, ३०, १८ ।

(घ) ऋ० १, २८, ५ । (ङ) ऋ० ६, ७५, ५ । (च) ऋ० ६, ७५, १४ ।

(क) ऋ० ६, ७५, २ । (ज) ऋ० ६, ७५, ३ । (झ) ऋ० ५, ६२, ७ ।

(ञ) ऋ० १, ३१, ५ । (ट) ऋ० १०, ६५, १८ । (ठ) ऋ० १, २८, ६ ।

(ड) ऋ० ५, ४६, ८ । (ढ) ऋ० १०, १४६, २ । (ण) ७, ३२, १४ ।

(त) ऋ० १, १६, ८ । (थ) ऋ० १, २२, १३ ।

भजते चैन^(१) मेवोर्ब्धि^(क)(१) दन्दभृते च रोदसी^(ख)(२) ।
 मुषलोलूखले^(ग) चैनं^(४) हविर्धानि च ये स्यते ॥११२॥
 जोष्टी^(५) चोर्जांजती^(घ) चैनं^(१) सुतुष्ट्या^(६)(७) च विपाद्^(च) सह !
 यौ च देवौ सुनासीरौ^(८)(८) तौ चाग्नी चेतदाश्रयौ^(९) ॥११३॥
 लोके वै^(१०) यच्च वै प्रातः सवनं^(ज) क्रियते मखे^(झ) ।
 वसन्त^(ञ) शरदौ^(ड) चर्त्तुं स्तोमो^(७)ऽनुष्टुभयो^(८) चिहत्^(७)(११) ॥११४॥

(१) चैवमिति ख०, भजेते चेतमिति क० घ०, भजेते चैनमिति ङ० ।

(२) एवार्ब्धिं^(क) इति क० ग० घ० ।

(३) तु मेदुष्ट्या इति ख० ।

(४) एवेति क० घ० ।

(५) जोष्टा इति ख० ।

(६) चोर्जांजतिचैनमिति ख०, एवेति क० घ० ।

(७) सुतुष्ट्या इति ख० ।

(८) सुनासीरौ इति ख० ।

(९) चैवाचेतदाश्रयौ इति क० घ०, चाग्नि चेतदान्तयेति ख० ।

(१०) लोकोऽयमिति क० ग० घ० ङ० ।

(११) च यस्मिहत् इति क० घ० ।

(क) ऋ० १, १४, ८ । (ख) ऋ० १, १६७, ५ । (ग) ऋ० १, २८, ६ ।

(घ) ऋ० ८, ४८, ४ । (ङ) ऋ० ३, ४३, १ । (च) ऋ० ३, ३३, १ ।

(छ) ऋ० ४, ५७, ५ । (ज) ऋ० १, १६, ५ । (झ) ऋ० १, ६, ८ ।

(ञ) ऋ० १०, ८०, ६ । (ट) ऋ० १, ७२, ३ । (ठ) ऋ० १, ८, १० ।

(ड) ऋ० १, २८, ६ । (ढ) ऋ० १, १४०, २ । (ण) ऋ० ६, ७५, ४ ।

गायत्री^(क) चैकविंशत्य यज्ञ साम^(ख)रथन्तरम्^(ग) ।

माध्याः^(घ) साम च वैराजमाह्व^(ङ)द्य वसुभिः^(च)^(१) सह ॥११५॥

इन्द्रेण च मरुद्भिश्च सोमेन वरुणेन च ।

पर्जन्येनर्तुभिश्चैव विष्णुना चास्य संस्तवः ॥११६॥

अस्यैवाग्नेस्तु पूष्णा च^(२) साधारज्यं वरुणेन च ।

देवता वाहनश्चैव^(३) हविषां^(४) वहनं तथा ॥११७॥

देवतामयंतत्त्वज्ञो मन्त्रैः संस्त्रयते^(५) हविः^(६) ।

असन्ततस्या^(७)पि सतो^(८) हविरेकां^(९) निरूप्यते ॥११८॥

कर्म दृष्टे च^(१०) यत् किञ्चिद्^(११) विषये^(१२) परिवर्तते ।

(१) साध्यं रथन्तरमिति ख० ।

(२) आह्वयवसुभिरिति ख०, आह्वयाद्य वसुभिरिति ग० घ० ड० ।

(३) पुशश्चेति ख०, पुसा चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ॥

(४) अपि इति क० घ० ।

(५) हविष इति क० घ० ।

(६) संयोजयेदिति क० घ० ।

(७) विदुरिति ख० ।

(८) असंस्त्रुतस्येति क० घ० ।

(९) वितत इति घ० ।

(१०) एषा इति ख०, एवमिति ग० ।

(११) तु इति क० घ०, कर्म दृष्टेऽपि ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) य किञ्चिदिति क० घ० ।

(१३) विकथे इति ख०, विषये इति ड० ।

(क) ऋ० १०, १४, १६ । (ख) ऋ० १, ६२, २ । (ग) ऋ० १९, १८१, १ ।
(घ) ऋ० १, १६४, ५ । (ङ) ऋ० १, १०५, ८ । (च) ऋ० १, ५८, ३ ।

इत्युक्तोऽयं गणः सर्वः पृथिव्यग्न्याश्रयो महान् ॥११८॥

यथेन्द्रो^(१) मध्यमस्थानो गणः सोऽयमतः परः ।

विमानानि च दिव्यानि गन्धर्वाप्सरसां^(२) तथा ॥१२०॥

इन्द्राश्रयस्तु^(३) पर्जन्यो रुद्रो वायुर्दहस्पतिः ।

वरुणः कथं मृत्युश्च देवश्च ब्रह्मणस्पतिः^(४) ॥१२१॥

मनु^(५)श्च विश्वकर्मा च मित्रः चैवपति^(६)र्यमः ।

तार्क्ष्यो वासतोष्पतिश्चैव सरस्वाश्चैवमत्र ह^(७) ॥१२२॥

अपानपादधिका^(८)श्च^(९) सुपर्णो^(१०)ऽथ पुरुरवाः^(११) ।

अतो^(१२)ऽसुनीति^(१३)र्वैन^(१४)श्च^(१५) तथेन्दुश्च स्त्रियो दितिः^(१६) (८) ॥१२३॥

(१) त्वेन्द्रः इति क० घ० ।

(२) गन्धर्वाप्सरसः इति क० घ०, गणस्थाप्सरसामिति ग० ख० पुस्त-
कान्तरश्च ।

(३) इन्द्राश्रयस्तु इति क० घ० ।

(४) मनु रिति ख० ड० ।

(५) मित्रक्षेत्रपतिरिति ख० ग० ।

(६) तत्र तु इति क० घ० ।

(७) अपानपादधिका चेति क० घ० ड०, अपानपादधिकाश्चेति ग० ।

(८) वैनश्चेति घ० ।

(९) तस्यैतस्याश्रये दिति इति क० घ०, तद्यदुश्च स्त्रियो दितिरिति
ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) ऋ० २, २४, २ । (ख) ऋ० ४, ३८, ६ । (ग) ऋ० १, ३५, ७ ।

(घ) ऋ० १, २१, ४ । (ङ) ऋ० ८, ६०, ५ । (च) ऋ० १०, १२, ४ ।

(छ) ऋ० १, ८३, ५ । (ज) ऋ० ७, १५, १२ ।

त्वष्टा^(क) च सविता चैव धातो^(ख)(१)वाचस्यतिस्रया ।

धाता प्रजापतिश्चैव अथर्वाण^(ग)श्च^(२) ये स्रताः ॥१२४॥

भृगव^(घ)श्चैवमग्निश्च^(३) तथेसा^(ङ) चैव द्याः स्रताः ।

विधातेन्दुरद्विर्बुध्न्यः^(च)भोमोऽहिरथ चन्द्रमाः ॥१२५॥

विश्वानर^(ज)श्च वै^(४)देव चभूणां^(झ) संस्तुतो^(झ) गणः ॥१२६॥

मरुतोऽङ्गिरसश्चैव पितरस्तुभिः सह ।

राका^(झ)(१)वाक्^(ञ)सरमा^(ट)प्या^(ठ)श्च^(५)भृगवो^(ड)ऽप्या सरस्तौ॥१२७॥

यमु^(ण)र्वंशौ^(६)मिनीवाली^(च) पय्या^(न) स्वस्ति^(ण)रूपाः कुहः ।

(१) वाचः इति क० घ० ।

(२) वायव्यांश्चेति ख० ।

(३) इन्द्रेणश्चैवमाप्येति ख० घ० ।

(४) चैवेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) इन्द्राणां चाश्रित इति क० घ० ।

(६) एका इति क० ।

(७) वाक्सरमाप्येति ड० ।

(८) यमुदिति ख० ।

(क) ऋ० १, ३२, २ । (ख) ऋ० १, २८, ६ । (ग) ऋ० ८, ११, २ ।
 (घ) ऋ० १, ५८, ६ । (ङ) ऋ० १, १३, ८ । (च) ऋ० १, १८६, ५ ।
 (ज) ऋ० १, १८६, १ । (झ) ऋ० ३, ३५, २ । (ञ) ऋ० २, ३२, ८ ।
 (ट) ऋ० १, १६४, ४५ । (ठ) ऋ० १, ६२, ३ । (ड) ऋ० १, १०५, ८ ।
 (ड) ऋ० १, ५८, ६ । (ढ) ऋ० १, १०१, ४ । (ण) ऋ० २, ३२, ८ ।
 (त) ऋ० १, ५४, ५ । (थ) ऋ० ३, ८८, ६ ।

प्रधिव्यनुमतिर्धेनुः सीते^(क)स्ता^(ख)स्या तथैव^(ग) गौः ।

गौरौ^(ग) च रोदसी^(घ) चैव इन्द्राण्या^(ङ) चैव वै मतिः ॥१९८॥

छन्दस्त्रिष्टुप् च पङ्क्ति^(च)स्य लोकानां मध्यमञ्च यः ।

एतेष्वेवाश्रयो^(छ) विद्यात्सवनं^(ज) मध्यमञ्च यत् ॥१९९॥

चतु च यौगहेमन्तौ यच्च सामोच्यते^(झ) वृहत् ।

शक्ररौपु^(ञ) च यद्गीतं नाम्ना तत्ताम शाकरम् ॥२००॥

इति वृहदेवतायां प्रथमोऽध्यायः ।

(१) श्रीर्लक्ष्मिणा दितिरिति क० घ०, सीतास्तास्ता तथैवेति ख० ग० ।

(२) चैवैन्द्राण्याः इति ख० ।

(३) एकस्यैवाश्रयः इति क० घ०, व्याश्रये इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) सामोच्यते इति ख० ।

(क) अ० ४, १०, ० । (ख) अ० १, १२८, ० । (ग) अ० ८, १५, ५ ।

(घ) अ० १, १६०, ५ । (ङ) अ० १०, ११०, ८ । (च) अ० १, १६, ५ ।

(छ) अ० ०, ११, ४ ।

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

आद्य चास्यैव तौ^(१)स्तोमा^(२)वाययौ मरकटायनः^(३) ।
यद्य^(४) पञ्चदशे नाम्ना सङ्ख्याया^(५) त्रिणवद्य^(६) यः ॥ १ ॥
संस्तुत^(७)स्यैव पूष्णा च विष्णुना वरुणेन च ।
भोमवाय्वग्निकुसैव ब्रह्मणस्पतिनैव च ॥ २ ॥
वृद्धस्पतिना च तथा^(८) वृद्धत^(९)स्यैव वै पतिः^(१०) ।
काष्ठचित्^(८) केचिदित्याहुर्निपाताः^(१०) स्तुतिषु स्तुताः^(१०) ॥ ३ ॥

(१) तौ इति ख० ग० घ० ।

(२) मरकटायन इति क० घ० ।

(३) यस्येति ख० ।

(४) सङ्ख्यायामिति क० घ० ।

(५) त्रिणव इति इत्यनकारयुक्तपाठो विमुक्तः ।

(६) संस्तुत इति क० घ० ।

(७) स वृद्धस्पतिना चैव इति ख०, वृद्धतस्पतिना चैवेति ग० घ० ।

(८) नाम्ना यस्यामि भर्त्सित (घ) इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) काष्ठित्स इति क० घ० ।

(१०) निपातः स्तुतिषु स्तुत इति क० घ० ।

(क) अ० १, ८, १० । (ख) अ० १, ११०, ८ । (ग) अ० ४, १५, ३ ।

(घ) अ० १, ३७, ७ ।

मित्र^(क)श्च^(१) स्तूयते^(२) देवो वरुणेन महाः^(३) सहा^(४) ।
 रुद्रेण सोमः पूषा^(५) च पुनः पूषा च वायुना ॥४॥
 वातेनैव तु^(६) पर्जन्यो हृद्यते वै कश्चित्^(७) कश्चित् ।
 चक्ष^(ग)र्द्धर्चेषु^(८) पादेषु सूक्तेष्वेव तु^(९) हस्तगः ॥५॥
 रसादानं^(८) तु कर्मास्य वृचस्य^(१०) च निर्वर्हणं ।
 स्तुतेः प्रभुत्वं सर्वस्य बलस्य^(६) निखिला ह्यतिः ॥६॥
 इत्यैन्द्रो मध्यमस्थानो गणः सम्यगुदाहृतः ।
 यः परस्तु^(११) गणः सौम्यो द्युस्थानसं निबोधत ॥७॥

(१) तु इति ख० ड० पुस्तकान्तरच ।

(२) स्तूयते इति ग० घ० पुस्तकान्तरच ।

(३) सहा^(३) आदर्शपुस्तकेषु, महा इति निर्बिसगं पादो वर्तते ।

(४) पूषा इति ख० ।

(५) चैव इति ख० ड० । चेति ग० ।

(६) धन्यत्र वै इति ग० ड० पुस्तकान्तरच ।

(७) कश्चिर्द्धर्चेषु इति क० घ०, कश्चिर्द्धर्चेषु इति ग०, कश्चिर्द्धर्चेषु
 इति ग० ।

(८) सूक्तेष्वेव त्विति क० घ०, सूक्तेष्वेतेषु इति पुस्तकान्तर ।

(९) रसादानमिति क० घ० ।

(१०) वृचस्येति क० घ० ।

(११) यस्य यन्त इति क० ।

(क) ऋ० १, २४, ६ । (ख) ऋ० ८, २०, २० । (ग) ऋ० ५, ५६, २ ।

(घ) ऋ० १, ३२, १० । (ङ) ऋ० १, ३०, १२ ।

तस्य मुख्यतमौ देवावश्विनौ^(१) सूर्यमाश्रितौ ।

वृषाकपायि^{(२)(क)} सूर्यो^(३) वाः^(ग) सूर्यस्यैव तु पन्नयः^(१) ॥ ८ ॥

अमुतोर्वाङ्^(४) निवर्त्तन्ते प्रतिलोमास्तदाश्रयाः^(५) ।

पुरोदया^(६) तामुपशं सूर्यां मध्यन्दिने स्थिते ॥ ९ ॥

वृषाकपायिं^(१) सूर्यास्तकाल आहुः^(७) स्तुतिष्मृचि^(८) ।

तस्या^(९) श्रये^(१०) सरण्य^{(४)(११)} भगः^(८) पूया वृषाकपिः^{(५)(१२)} ॥ १० ॥

(१) त्वश्विनौ इति क० घ० ।

(२) सर्वेषु व्याश्रयं पुस्तकेषु वृषाकपायि इति दीर्घसंज्ञान्तापाठो वर्त्तते ।

(३) प्रत्नय इति क०, वलतः इति ख० ।

(४) अमुतोर्वाङ्गिति ड० पुस्तकान्तदृश्यः । अमुतो वाङ्गिति पाठः शुद्धः ।

(५) पत्तोदये इति क० घ० ।

(६) पुरोदये इति क० घ० ।

(७) सूर्यस्य तामेवाहु इति क० घ०, सूर्यस्य स्तानेवाहु इति ख० ।

(८) तु निष्मृचि इति क०, निष्मृचि इति ख० ।

(९) अस्थेति क० घ० ।

(१०) व्याश्रमे इति ग० ।

(११) तसापुष्टेति ख० ।

(१२) वृद्धस्थितिरिति ख० ।

(क) ऋ० १०, ८६, १३ । (ख) ऋ० ५, ७२, ५ । (ग) ऋ० १, ८६, १ ।

(घ) ऋ० १०, १७, २ । (ङ) ऋ० १, २४, ४ । (च) ऋ० १०, ८६, १ ।

यमो वैश्वानरो^(क) विष्णुर्वरुणश्चैकपादजः^(१) ।
 पृथिवी च समुद्राय देवाः अप्रर्पयद्य ये ॥११॥
 आदित्याः केगिसाध्याय सविता^(२) वसुभिर्मनुः ।
 दध्यङ्क^(३)यवां^(ग) विष्टे^(४) च वाजिनो^(५)^(१) देवपत्नयः ॥१२॥
 असौ तृतीयं सवनं^(६) लोकः माम च^(७) रैवतं ।
 वैरूपश्चैव वर्षा^(८)यः शिशिरोऽय ऋतुस्तथा^(९) ॥१३॥
 चयस्त्रिंशद्य^(१०)यः सोमः^(११)^(८) कृष्या मग्नदग्धयः ।
 हृन्दय जगतीनाम्ना^(१२) तथाऽतिच्छन्दस्य^(१३)याः^(१४) ॥१४॥

(१) अथ पादजः इति क० घ० ।

(२) आदित्यपूगः साध्याय सार्द्धं चेति क० घ० ।

(३) वाजिनौ इति ख० ।

(४) तृतीयसवनमिति क० घ० ।

(५) तृतीयः सर्वेन लोकसामा चेति ख० ।

(६) वैरूपश्चैव वर्षां चेति ख० ।

(७) शिशिरश्चैव यादृत् इति क० घ० ।

(८) चयस्त्रिंशद्येति ख० ।

(९) यत् सोमं इति क० घ० ।

(१०) चैवेति क० घ० ।

(११) अतिच्छन्दसां चेति ग०, अतिच्छन्दसां चेति क० ख० घ० ।

(१२) यदिति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ५६, ६। (ख) ऋ० १, ८०, १६। (ग) ऋ० १, ८०, १६।
 (घ) ऋ० १, ३, ७-८। (ङ) ऋ० १, ११, २। (च) ऋ० १, ८, १०।

पौरुषश्चाङ्गरस्यैतत्सर्वमेव तु^(१) पौरुष ।
 एतस्यैव तु विज्ञेया देवा सप्तविका^(२)स्तय^(३) ॥१५॥
 चन्द्रमाश्चैव वायुश्च पञ्चमं वत्सर^(४) विदुः ।
 केचित्तु निर्वपत्य^(५)स्य सौख्यं वैश्वानर हविः ॥१६॥
 सौख्यं वैश्वानरीयं हि तत् सूक्तमिव^(६)दृश्यते ।
 ऋगङ्गर्चा^(७)ऽय^(८)वा पादो दृष्टो वा यदि वा त्वच ॥१७॥
 अनेन तु प्रवादेन^(९) दृष्टा सृङ्खलामुति ।
 सूर्यवैश्वानराम्नीना^(१०) मैकाग्रमिह दृश्यते ॥१८॥
 हरण तु रसस्यैतत्कर्मणाऽमुच^(११)रग्निभिः ।
 यानीमानि च पश्यन्ति सर्वभूतानि तेजसा^(१२) ॥१९॥

(१) हेति ख० ।

(२) सप्तविका इति क० घ० ।

(३) तये इति ख० ।

(४) यच्च सवत्सरमिति क० घ०, पञ्चसवत्सरमिति ख० ।

(५) निर्वपते चेति क० घ० ।

(६) न सूक्तमिवेति क० घ० ।

(७) ऋगङ्गर्चायेति क० घ०, ऋगङ्गर्चायेति ख० ।

(८) प्रयोगेयेति क० घ०, प्रयादेनेति ख० ।

(९) सौख्यं वैश्वानराम्नीनामिति क० ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) रग्निभिश्चास्य कर्माऽमुच चेति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) येन नातिविजानन्ति सूर्यभूतानि घक्षुषेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

विभागमिममेतेषां विभूतिस्थानमगम्यं ।

मम्यन्विजाय^(१) मन्त्रेषु तन्तु^(२) कर्मसु योजयेत् ॥१०॥

अथापयन्नधीयानो मन्त्र^(३) शैवानुकीर्तयन् ।

स्थानं भासोक्तं सायुष्यमेतेषामधिगच्छति^(४) ॥११॥

अग्नेस्तु यानि सूक्तानि^(५) पक्ष नामानि कारवः^(६) ।

पङ्क्तिंशतिस्रयेन्द्रस्य प्राङ्गः सूर्यस्य मग्न च ॥१२॥

तेषां पृथग्विचक्षणमेकैकस्थेऽथ कर्मजं ।

उत्थमानं यथान्यायं दृष्टुं ध्वमखिलं मया ॥१३॥

जातो यदप्ये भूतानामपणीरध्वरे च यत् ।

नाद्या सन्नयते वाङ्मं^(७) सुतोऽग्निरिति^(८) सूरिभिः^(९) ॥१४॥

द्रविणं^(१०) धनं वसं वापि प्रायच्छेदेन^(११) कर्मणा ।

(१) विजानन्निति क० घ० ।

(२) तन्त्रेति क० घ० ।

(३) सत्सु इति क० घ० ।

(४) एव गच्छतीति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) सूक्तेषु इति क० घ० ।

(६) सन्तिष्ठते चाप्ये इति क० घ० ।

(७) इहेति क० घ० ।

(८) चैव प्रायच्छेदेनेति क० घ० ।

(क) ऋ० १, १९, ६ । (ख) ऋ० १, ५१, १५ । (ग) ऋ० १, ६४, १४ ।

तत्कर्म दृष्ट्वा^(१) कुत्स^(२)स्तु प्राहैनं द्रविणोदसं^(३) ॥२५॥
 अयं तनूनपाद^(४)गिरसौ हि तननाक्षनुः^{(५)(६)} ।
 ततस्तु मध्यमो जज्ञे स्थानेऽयं^(७) मध्यमान्ततः^(८) ॥२६॥
 अनन्तरं^(९) प्रजामाहुर्नपा^(१०)दिति छपयवः ।
 नपादमुख्य^(११)चैवायमग्निस्तेन तनूतपात् ॥२७॥
 पृथक्तेन समत्वेन^(१२) यज्ञे यच्छास्यते^(१३) नृभिः ।
 स्तुवन्त्याम्रीषु तेनेमं नराग्रसं^(१४)नु. कारवः^{(१५)(१६)} ॥२८॥
 पुनाति^(१७) यदिदं विश्वमेवाग्निः^(१८) पार्थिवोऽप्य च^(१९) ।

(१) ह्येति क० घ० ।

(२) तपसा तनूरिति क० घ० ।

(३) स्थानेऽयमिति ख० ।

(४) जज्ञे यच्चैव मध्यमादिति क० घ० ।

(५) अनन्तरामिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) यमुध्येति ख० ।

(७) समस्यैष्विति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) वास्यते इति क० ख० ।

(९) सूरयः इति क० घ० ।

(१०) जानाति इति ख० ।

(११) विश्वमेवाग्निरिति ख० ।

(१२) पार्थिवोऽप्यचेति ख० ।

(क) ऋ० १, १०६, ६ । (ख) ऋ० ६, ८८, ३ । (ग) १, १८८, २ ।

(घ) ऋ० १, १२०, ११ । (ङ) ऋ० १, १४३, १ । (च) ऋ० १, १४, ३ ।

(छ) ऋ० १, ११, ६ ।

वैखानसार्थिभिः^(१) स्तेन पवमानः^(२) इति स्तुतः^(३) ॥२८॥

भूतानि वेदयज्ज्ञातो जातवेदाऽथ^(४) कथ्यते^(५) ।

यच्चैष^(६) जातविद्यो^(७) ऽभुदित्वा^(८) जातोऽधिवेत्ति^(९) वा ॥२९॥

विद्यते सर्वभूतैर्हि^(१०) यद्वा जातः^(६) पुनः पुनः ।

तेनैष मध्यभागिन्द्रो^(११) जातवेदा इति स्तुतः ॥३०॥

पुनाति यदिदं विश्वं क्षोपोऽग्निः^(१२) पार्थिवोऽसु सन् ।

वैखानसाश्रितैस्तस्मात्पवमान इति स्तुतः^(१३) ॥३१॥

(१) वैखानस ऋषिरिति ख० ।

(२) पुनातीत्यादि पवमान इति स्तुतः इत्यन्तपाठः क० घ० पुस्तकयो-
र्नास्ति ।

(३) जातैर्यद्वाऽथ विद्यते इति क० घ० ।

(४) यच्चैष इति क० घ० ।

(५) जातं वेदः इति क० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वित्तमिति ख० ग० छ० ।

(७) अथ वेत्तीति क० घ० ।

(८) सर्वभूतैर्हीति क० घ० ।

(९) जातमिति क० घ० ।

(१०) मध्यभागेन्द्र इति ख० ग० ।

(११) एष श्लोकः ख० ग० छ० पुस्तकेषु पुस्तकान्तरे च न विद्यते ।

(क) ऋ० ८, १०१, १४ । (ख) ऋ० १, ७७, ५ । (ग) ऋ० १, २, ५ ।

(घ) ऋ० १, १, २ ।

अणिष्ठ एष^(१) यत्तु घीन्^(२) व्याप्यैको व्योम्नि तिष्ठति ।
 तेनैनमृषयोऽर्षन्तः^(३) कर्मणा वायु^(४) मद्भुवन् ॥ ३ ॥
 घीणीमान्यावृणोत्येको^(५) मूर्त्तेन तु रसेन यत् ।
 तद्येनं वरुणं^(६) श्रमणा स्तुतिस्वाङ्गः क्षमण्यवः^(७) ॥ ३ ॥
 अरोद्दीद^(८) न्तरिक्षे यदिद्युदृष्टिं ददमृणां^(९) ।
 चतुर्भिर्ध्वनिभिस्तेन रुद्र^(१०) इत्यभिर्ध्वनतः^(११) ॥ ३ ॥
 चतुर्विधानां भूतानां प्राणो भूत्वा ध्वन्यस्तितः ।
 दृष्टे चैवास्य सर्वस्य तेनेन्द्र इति स स्मृतः^(१२) ॥ ३ ॥
 इरा^(१३) वृणानि^(१४) यत्काले महद्भिः सहितोऽम्बरे ।

(१) अनियुयैवेति क० घ० ।

(२) यत्तत्त्वा इति क०, यत्तु घीनिति ख० उ०, यत्तत्त्वा इति घ० ।

(३) अर्षन्ते इति ख० ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) घीनिमान्यावृणोत्येकोऽनितिक क० घ० ।

(५) तु कारव इति क० घ० ।

(६) रोह्यमिति क० घ० ।

(७) विद्युदृष्टिददामृणांमिति क० घ० ।

(८) ध्वनिधीयते इति क० घ० ।

(९) एष श्लोक क० घ० पुस्तकयोर्नास्ति ।

(१०) इरा ददातीति क० घ० ।

(क) ऋ० ५, ४१, ६ । (ख) ऋ० १, २, ७ । (ग) ऋ० १, ४२, ३ ।
 (घ) ऋ० ५, ८६, ४ ।

रवेण महता युक्तस्तेनेन्द्रमृषयोऽनुवन् ॥ ३७ ॥
 यदिमां प्रार्जयत्ये^(१)को रसेनाम्बरजेन गां ।
 कालेऽचिरौर्वग्रश्चर्षी^(२)तेन पर्जन्य^(३)माहृतुः ॥ ३८ ॥
 तर्पयत्येष यज्ञोकान् जन्यो जनहितश्च यत् ।
 परो^(४)जेता जनयिता यद्वात्रेयस्ततो^(५)जगौ^(६) ॥ ३९ ॥
 वृहन्तौ पाति यज्ञोक्तावेप दौ मथमोत्तमौ ।
 वृहता^(७)कर्म्मणा तेन^(८) वृहस्पति^(९) रितौडितः^(८) ॥ ४० ॥
 ब्रह्म वाक् ब्रह्म सत्यश्च ब्रह्म सर्वमिदं जगत् ।
 पातारं ब्रह्मणस्तेन गौनहोचः सुवन् जगौ ॥ ४१ ॥
 चपां^{(१०)(६)} चितिभ्यो विदधद्यदृतुष्यविशत् चितौ^(१०) ।

(१) प्राजयतीति क० घ० ।

(२) चर्षी इति क० घ० ।

(३) उरः इति ख० ।

(४) आग्नेयस्तत इति ख० ग० ।

(५) एष द्यौः क० घ० पुनस्तदयोर्गं दृश्यते ।

(६) वृहन्तीति ख० ।

(७) पैवेति क० घ० ।

(८) वृहत्तस्यैव पै पतिरिति क० घ० ।

(९) अन्तमिति ग० ।

(१०) ब्रह्मवागित्यादि अविशत् चितौ इत्यन्तपाठः क० घ० पुनस्तदयोर्गं दृश्यते ।

न कुत^(१)यैव^(२) यदीनो वृत्ता^(३) तिष्ठति मध्यमः ।

राह्मण ऋषिस्तेन प्राचैर्न गौतमो^(४) दिति^(५) ॥४७॥

प्रजाभ्यस्त्वेष यच्छ्रुत्वा एष वीरः शिवः सुखः^(६) ।

हिरण्यगर्भं^(७) स्तेनैर्नष्टपिरर्क्षतु^(८)वाचकम् ॥४८॥

इह प्रजाः प्रयच्छेति^(९) सङ्गृहीता^(१०) प्रयाति^(११) च ।

ऋषिर्विवस्वतः पुत्रं तेनाद्यैर्न पुन^(६) र्यमं^(७) ॥४९॥

मिचौकृत्य जना विधे यदिमं^(१०) पर्युपासते ।

मिच^(६) इत्याह तेनैर्न विद्यामिवः^(७) सुवन् स्वधम् ॥५०॥

निदाघनासातिगमे यदृते नावति चितिम्^(११) ।

(१) न कुतः इति ख०, न ऊतः इति घ० ।

(२) यैव इति क० घ० ।

(३) गौतम इति क० घ० ।

(४) प्रजाभ्यस्त्वेष यच्छ्रुत्वा एष वीरः शिवः सुखः इति ख० ग० ।

(५) इह प्रजाः प्रयच्छेति इति ग० घ०, पुनः कान्तरथ ।

(६) यमः इति क० घ०, नियच्छद्विदिति क० घ० ।

(७) सङ्गृहीतेति ग० घ०, पुनः कान्तरथ ।

(८) सङ्गृहीताह प्राणि इति घ० ।

(९) र्यमः इति क० घ० ।

(१०) मेचं छयैर्जना विधे यदेते इति क० घ०, यदिमे इति ख० ।

(११) यदि मेनाववीक्षितमिति क० घ०, यदृतेना च निक्षति इति ख० ।

(क) अ० १०, ८०, १ । (ख) अ० ४, २, ११ । (ग) अ० १०, १२१, १ ।

(घ) अ० १, ७३, २० । (ङ) अ० १, २१, ६ । (च) अ० १, ५२, ८ ।

विश्वस्य जनयन् कर्म विश्वकर्मा^(क)य तेन सः^(१) ॥५.१॥
 सशंसि हवन्त्यस्य सन्ति लोकेषु यक्षिणु ।
 सरस्वन्त^(ख)मिति प्राह वाचं प्राहुः सरस्वतीम्^(ग)^(२) ॥५.२॥
 प्राणभूतस्तु भूतेषु यदित्येह^(३) तिष्ठति ।
 तेनैनं वेन^(४)माहर्षिर्वेनो^(५)नामेह^(६) भागवः ॥५.३॥
 ससृजे मासि मासेनमभिमत्य^(७)ततो मजन्^(८) ।
 तेनैनं मन्यु^(९)रित्याह मन्युरेव तु तापसः ॥५.४॥
 यदन्तकाले भूतामामेक^(१०) एव नयत्यसून् ।
 तेनासनीति^(११)रुक्तोऽयं सुवता युतबन्धुना ॥५.५॥
 निदाघमासातिगमे जन्म मध्ये भवत्यपां^(१२) ।
 नक्षार^(१३)माह तेनैनमृषिर्गृह्यमदः^(१४)सुवन्^(१५) ॥५.६॥

(१) त्विति क० घ० ।

(२) इतीमन्तु ब्रूतो दीध्यन्मौर्वशौ इति क० घ० ।

(३) यदेनत्येत्विति ग०, यदेनसेन्दिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) आहार्चन् वेनोऽन्यमेहेति क० घ० ।

(५) अभिवत्येति ख०, अभिपत्येति ग० ।

(६) मासि मासोमामभितप्य तपोऽयनः इति क० घ० ।

(७) एष इति क० घ० ।

(८) मध्येऽस्य यत्त्वयामिति क० घ० ।

(९) त्वयामिति क० घ० ।

(क) ऋ० ८, ८८, २ । (ख) ऋ० १, १६४, ५२ । (ग) ऋ० ६, ६१, २ ।
 (घ) ऋ० ८, २१, ५ । (ङ) ऋ० १, ८३, ५ । (च) ऋ० २, २४, १४ ।
 (छ) ऋ० १०, १२, ४ । (ज) ऋ० २, ३५, १४ । (झ) ऋ० २, १८, ८ ।

अपा^(१)मम्बरगर्भाघमाद्धत्^(२)सोऽष्टमासिकम् ।
 यत्क्रन्दत्य^(३) सद्यन्मध्ये दधिक्रेति तदीच्यते^(४) ॥ ५७ ॥
 मासेन सम्भृतं गर्भं नवमेनाथ मासिकम्^(५) ।
 स्वयं क्रन्दन् दधात्युक्तां धातेत्यृग्भिः स^(६) गीयते ॥ ५८ ॥
 स्त्रीर्णोऽन्तरिक्षे विपति यदा त्वर्षं चरत्यसौ^(७) ।
 अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्य^(८)पिस्तार्क्ष्यं तेनैव^(९)मुक्त्वान् ॥ ५९ ॥
 रुवन्^(१०) व्योस्युदयं याति कृन्तन् भा^(११)द्विष्टजन्मपः ।
 पुष्टरवस^(१२)भाह्नने स्ववाक्येनोरु^(१३)वासिनी^(१४) ॥ ६० ॥

(१) वृष्ट्यामिति क० घ० ।

(२) व्याहरदिति क० घ० ।

(३) यत्क्रन्दते इति क० घ० ।

(४) दधिक्राप्तेन कथ्यते इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) षष्टमासिकमिति क० घ० ।

(६) तु इति क० घ० ।

(७) तूर्गं क्षिपं वक्ष्यसखो यदिपातीह यन्वितीति क० घ०, तूर्गं क्षिप-
 त्यप्रसखो यदिपति वक्ष्यतीति ख०, करीत्यसौ इति ड० पुस्तका-
 न्तरस्य ।

(८) एवमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) कृन्तमादिति ग० ।

(१०) वावाक्येयववाहिनीति क० घ० ।

(ख) अ० १, ८२, ६ । (ख) अ० १, १०१, ८ । (ग) अ० १, ११, ४ ।

(घ) अ० ११, १३, ० ।

यत्तु प्राच्या वयं नेति^(१) घोषेण महता वृतः^(२) ।
 चेमं चितिभ्यो विदधदर्थर्तुष्वविशत् चितौ^(३) ॥ ६१ ॥
 तेन मृत्युमिमं सन्तं स्तौति मृत्युरिति स्वयं^(४) ।
 नाम्ना सङ्कुसुको^(५) नाम यमपुत्रो जघन्यजः^(६) ॥ ६२ ॥
 संवर्तयंस्तमः सूर्या^(७) दुपमञ्च प्रवर्तयन् ।
 दिवाकरः प्रसौत्यैकः^(८) सविता तेन कर्मण ॥ ६३ ॥
 उदितो भासयस्त्रोका^(९) निमांश्चैष स्वरश्मिभिः^(१०) ।
 स्वयं वसिष्ठस्तेनैनमृपिराह क्षुबन् भगम्^{(११)(क)} ॥ ६४ ॥

(१) नेतीति क० घ० ।

(२) मृधे इति क०, मृतः इति ख०, मृधमिति घ० ।

(३) एतच्छ्रुत्वाश्चै ग० ङ० पुस्तकयोर्नास्ति । अथचित्तिभ्यो विरजन्
 यत्तु + अविश चितौ इति ख०, अविषचितौ इति क० घ० ।

(४) इतीश्वरमिति क० घ० ।

(५) सङ्कुसुमः इति क० ।

(६) जघन्यजः इति ख०, जघन्यजः इति घ० ।

(७) स्वं वर्तयंस्तमो सूर्यौ इति क० घ०, संवर्तयं तमः सूर्यादिति ख०
 ग० ङ० ।

(८) दिवा चरन् प्रसूत्यैकः इति क० घ० ।

(९) भाति यस्त्रोकानिति क० घ० ।

(१०) चैकश्च रश्मिभिरिति ख० ङ० पुस्तकान्तरश्च ।

• (११) क्षुबन् भगमिति ग० ।

पुण्यन् चितिं^(१) पोषयति प्रणुदन् रश्मिभिस्तमः^(२) ।
 तेनैतमसौत् पूषेति भरदाशस्तु पशुभिः ॥ ६५ ॥
 वीणि भान्ति रजांस्यस्य यत्पदानि तु तेजसा^(३) ।
 तेन मेधातिथिः प्राह विष्णु^(४)मेनं^(५) चिविक्रमम् ॥ ६६ ॥
 कृत्वा सायं पृथग्ग्याति^(६) भूतेभ्यस्तमघोऽत्यये ।
 प्रकाशं किरणैः क्षुब्धेनैमं केचिन्^(७) विदुः ॥ ६७ ॥
 सम्रत्येकैकशस्त्वेनं^(८) यन्नन्यन्ते पृथङ्गराः ।
 विश्वे^(९) विश्वानर^(१०) स्तेन कर्मणा स्तुतिषु स्तुतः ॥ ६८ ॥
 वृषे^(११) व कपिलो^(१२) भूत्वा यन्माकसधिरौषति ।
 वृषाकपि^(१३) रसौ तेन विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(१४) ।
 रश्मिभिः कम्पयन्नेति वृषा वर्षिष्ठ^(१५) एव सः ॥ ६९ ॥

(१) उद्यन् जगदिति क० घ० ।

(२) तता इति ख० ।

(३) तेजसा इति क० घ० ।

(४) एतमिति क० ख० घ० छ० ।

(५) सौम्यं एषक् तेऽमी इति क० घ० ।

(६) मां प्रत्येकैकशस्त्वेवेति क० घ० ।

(७) विश्वानरः (ज) इति क० घ० ।

(८) वृषैव कपिल इति क० घ०, वृषैककपिल इति ख० ग० ।

(क) ऋ० ४, ५३, १४ । (ख) ऋ० १, १०, ४ । (ग) ऋ० १, ३, ७-८ ।

(घ) ऋ० १, १८६, १ । (ङ) ऋ० १, ५६, ६ । (च) ऋ० १, ७, ८ ।

(छ) ऋ० १०, २७, १६ । (ज) ऋ० १०, ८६, १ । (झ) ऋ० ४, १८, ८ ।

(ञ) ऋ० १, २७, ६ ।

सायान्नकाले भूतानि स्वापयन्नस्तमेति यत् ।

वृषाकपि^(क)रितो^(१) वा स्यादिति मन्त्रेषु दृश्यते ॥ ७० ॥

त्रिषु धन्वे^(ख)ति^(२) क्षौन्द्रेण प्रत्युक्तो वारिषाकपे^(३) ।

विष्णातेविंशतेर्वा स्याद्देवेष्टेर्थाग्निकर्मणः ।

विष्णुर्निरुच्यते वातः सर्वं सर्वान्तरश्च सः^(४) ॥ ७१ ॥

पञ्च पञ्चिंशतिश्चैव यानि नामानि सप्त च ।

मत्स्यगङ्गीन्द्रसूर्याणां तान्युक्तानि यथाक्रमम् ॥ ७२ ॥

नैपातिकानां नाभ्यां तु प्रागुक्तेर्नामलक्षणेः ।

सम्पन्नानां पृथक्त्वेन परिमह्या न विद्यते ॥ ७३ ॥

पार्थिवी^(ग) मध्यमा^(घ) दिव्या वागपि चिविधा तु या ।

तस्याः सूक्तानि नामानि यथास्थानं निबोधत ॥ ७४ ॥

शस्तन्तु भजते सूक्तमेता^(५) नद्यः सुता^(६) भुवि ।

(१) क्षतः इति पुस्तकान्तरं ।

(२) धात्वेतीति ग० त्रिधन्वेतीति छ० ।

(३) वृषाकपे^(क) इति ख० ।

(४) रश्मिभिः कम्पयन्नेतीत्यादि सर्वं सर्वान्तरश्च स इत्यन्तपाठः क०
घ० पुस्तकयोर्निरुच्यते ।

(५) क्षेपा इति क० घ०, रथा इति ख० ग० ।

(६) तदेति क० घ० ।

(क) ऋ० १०, २०, १६ । (ख) ऋ० १, १८, ७ । (ग) ऋ० ८,
२५, ६ । (घ) ऋ० ६, २५, ९ । (ङ) ऋ० १२, २६, २०—२२ ।

यं वै वैनं^(१) भजन्त्यापो^(२) यदा^(३) चौषधयः सदा^(४) ॥ ७५ ॥
 अरण्यानी^(क) च राक्षी^(घ) च अद्वा^(ग) चोपाः^{(५)(घ)} मरुखती ।
 पृथिवी चैव नामैषा भूत्वा^(६) या च भजन्ति च^(७) ॥ ७६ ॥
 अग्नायी^(घ) नामतोऽप्येषा^(८) भूत्वाग्नेयेषु^(८) केमुचित् ।
 मृता निपात^(९) माचेण तत्र तत्रेह दृश्यते ॥ ७७ ॥
 मध्ये सत्यदिति^(ग) वाक्च^(८) भूत्वा चैषा मरुखती ।
 समग्रं भुजते सूक्तं त्रिभिरेव तु नामभिः ॥ ७८ ॥
 एषैव दुर्गा भूत्वर्च^(क) कृत्वा^(१०) स्यात् सूक्तभागिनी^(११) ।

(१) यदा चैनमिति क० ख० घ०, पञ्च वैनमिति ग० ।

(२) भवन्त्यापो इति ख० ।

(३) तदेति क० घ० ।

(४) तथेति क० घ० ।

(५) चैवेति क० ख० घ० ।

(६) भूत्वा या भजते त्वृचीति क०, आभजते त्वृचीति घ० ।

(७) अग्नायीना च नामैवेति क० घ० ।

(८) भूत्वाग्नेयीष्विति क० घ० ।

(९) वाक्यमिति क० घ०, मध्यसत्यदितिर्वाक्चेति ख० ।

(१०) कृत्वेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) एषैव दुर्गा भूत्वर्चमिति श्लोकाज्जं क० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, २४६, ४। (ख) ऋ० १, २१३, २। (ग) ऋ० ७, २२, १४।

(घ) ऋ० १, ४६, १। (ङ) ऋ० १०, १६२, ५। (च) ऋ० ५, ४६, ८।

(छ) ऋ० ४, ५५, ६। (ज) ऋ० १, ४३, २। (झ) ऋ० ७, ६६, ११।

तन्नामानि य^(१) मिन्द्राणी सरमा^(क) रोमगो^(ख) र्वंशौ^(ग) ॥७८॥

भवत्पय्या^(घ) सिनीवाली^{(१)(ख)} राका^(च) चानुमतिः^{(१)(च)} सुहः ।

गौर्धेनुर्देवपत्न्योम्या^(३) पय्या स्वस्यय^(४) रोदसी ।

नैपातिकानि च्छग्माञ्चि^(५) येषां नामानि कानिचित् ॥८०॥

यदा तु वाग्भवत्येपा^(७) सूर्याऽमुं लोकमाश्रिता ।

तदा सूक्तमुपा^{(८)(ज)} भूत्वा सूर्या^(क) च भजतेऽखिलम् ॥८१॥

वृषाकपाप्युचं^(ख) भूत्वा सरणू^(८)र्द्धं च ते भुवम्^(८) ।

(१) सूक्तार्धाणीयमिति क० घ० । सूक्तार्धाणीयमितिपाठो विशुद्धः ।

(२) षडक्षवज्रा(ठ)सिनीवालीति क० घ०, मवत्सग्न्या सिनीवालीति ख०, मवत्सग्न्या सिनीवालीति ग० ।

(३) राकोवानुमतिरिति क०, राकोवानुमतिरिति घ०, राका वानु-
मतिरिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) गौरीर्गौर्धेनुपत्न्योम्या इति क० घ०, देवपत्न्योम्या इति ख०
पुस्तकान्तरम् ।

(५) खञ्जि चेति ख०, खञ्जिञ्चेति ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) नैपातिकान् वृषगम्माञ्चिरेति क० ।

(७) भजत्येवेति क० घ० ।

(८) सूक्तमुखेति ख० ग०, तथा सूक्तमुखेति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(९) स्वेव तदुचमिति क० घ०, ते सुवमिति पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, ६२, २ । (ख) ऋ० १, १२६, ७ । (ग) ऋ० ५, ४१, १६ ।

(घ) ऋ० २, ५४, ५ । (ङ) ऋ० ११, २२, ८ । (च) ऋ० ११, २२, ८ ।

(क) ऋ० १०, ५६, ६ । (ज) ऋ० १, १८१, ६ । (झ) ४, ४४, १ ।

(ञ) ऋ० ७, ६६, ११ । (ट) ऋ० १०, १७, २ । (ठ) ऋ० ७, ८२, ७ ।

निपातमात्रं भजते यविज्ञ^(१) पृथिवी सती ॥ ८२ ॥

सूर्यामेव^(२) सतीमेतां गौरीं वाचं सरस्वतीम् ।

पश्चामो वैश्वदेवेषु निपातेनैव केवलाः^(३) ॥ ८३ ॥

घोषा^(४) गोधा^(५) विश्ववारा^(६) पाक्षोपनिषवन्निषत्^(७) ।

ब्रह्मजाया^(८) जुह^(९) नामागस्त्यस्य^(१०) स्वसादितिः^(११) ॥ ८४ ॥

इन्द्राणी चेन्द्रमाता^(१२) च सरमा^(१३) रोमशो^(१४) र्वशी^(१५) ।

लोपामुद्रा^(१६) च नद्यश्च यमी^(१७) नारी च शश्वती^(१८) ॥ ८५ ॥

शीलंक्षीः सापंराक्षी^(१९) वाक् अद्वा मेधा च दक्षिणा ।

रात्री सूर्या^(२०) च सावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ॥ ८६ ॥

(१) ऋचिस्तु इति क० घ०, युवचेति ग० ।

(२) पृथिवी त्विति क० घ० ।

(३) केवलामिति क० घ० ।

(४) पाक्षोपनिषवन्निषत् इति क० ख० घ० ङ० ।

(५) ह्यन्तोऽनुरोधात् नाम अगस्त्यस्येति पाठः समीचीनः ।

(६) चन्द्रमातेति ख० ।

(७) शश्वतीति क० घ०, तद्यैव चेति ख० ।

(८) साव्वराक्षेति ख० ।

(क) ऋ० १०, ४०, ५ । (ख) ऋ० ८, ६६, ८ । (ग) ऋ० ३, ४, ३ ।

(घ) ऋ० १०, १०६, ३ । (ङ) ऋ० १, ५८, ४ । (च) १०, ६०, ६ ।

(छ) ऋ० १, ४३, २ । (ज) ऋ० १, ६३, ३ । (झ) ऋ० १, १२६, ० ।

(ञ) ऋ० ५, ४२, १६ । (ट) ऋ० १, १७६, ४ । (ठ) ऋ० १०, १०, ६ ।

(ड) ८, १, ४६ । (ड) ऋ० ४, ४४, १ ।

भवकः प्रथमस्त्वासां^(१) वर्ग^(२) स्तुष्टाव देवताः ।

अधिभिर्देवताभिर्य समूदे^(३) मथ्यमो गणः ॥ ८७ ॥

आत्मनो भाववृत्तानि जगौ वर्गस्तथोत्तमः ।

उत्तमस्य तु वर्गस्य य ऋषिः सैव^(४) देवता^(५) ॥ ८८ ॥

आत्मानमस्तौदुर्गस्तु देवतां यस्तथोत्तमः^(६) ।

तस्मादात्मस्तवेपु स्याद्य ऋषिः सैव^(७) देवता ॥ ८९ ॥

भवादेखाद्य वाक्यं यः स तु तस्मिन् भवेद्दृषिः^(८) ।

यस्तेनोच्येत वाक्येन देवता तव^(९) सा भवेत् ॥ ९० ॥

उच्चावचेपु चार्थेषु निपाताः समुदाहृताः ।

कर्म्मोपग्रहणार्थं च^(१०) कचिच्चौपम्यकारणात् ॥ ९१ ॥

जनानां पूरणार्थावा^(११) पादानामपरे कचित् ।

(१) तासांमिति ख० ।

(२) वर्गाः इति क० घ० ।

(३) समूहे इति ख०, समुदे इति ख० ।

(४) ऋषिस्सैव चेति घ० ।

(५) आत्मनो भाववृत्तानीत्यादि य ऋषिः सैव देवता इत्यन्तपाठः क० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(६) देवता चोत्तमस्तु य इति क० घ० ।

(७) आत्मस्तवेत्येवं भवेद्दृष्टेवेति क० घ० ।

(८) भवत्यृषिरिति क० घ० ।

(९) तेष्विति क० घ० ।

(१०) कर्म्मोपग्रहणार्थं चेति क० घ० ।

(११) पूरणार्थं चेति क० घ० ।

मिताक्षरेषु ग्रन्थेषु पूरणार्थास्तनर्थकाः^(१) ॥८९॥
 कमौमिद्विति^(२) विज्ञेया ये त्वनेकार्थकास्तु ते^(३) ।
 इव न चित्सु चत्वार^(४) उपमार्था भवन्त्यमौ^(५) ॥८९॥
 उपमार्थ^(६) नकारस्तु कचिदेव निपात्यते ।
 मिताक्षरेषु ग्रन्थेषु प्रतिषेधस्त्वनेकशः^(७) ॥८९॥
 इत्यन्त^(८) इति सङ्ख्यानं निपातानां न विद्यते ।
 प्रयोजनवशा द्येते^(९) निपात्यन्ते पदे पदे ॥८९॥
 उपसर्गास्तु विज्ञेयाः क्रियायोगेषु^(१०) विंशतिः ।
 विवेचयन्ति ते त्वर्थ^(११) क्षामाख्यातविभक्तिभिः^(१२) ॥८९॥

(१) पूरणार्थं त्वनर्थका इति क० घ० ।

(२) कामिमिद्वतीति ख० ।

(३) त्वने खाद्यंकाः स्तुतौ इति क० घ० ।

(४) इवोचिद्वचत्वार इति ग० । इवेचिद्वचत्वार इति ख० ।

(५) भवन्ति ते इति ख० ग० घ० ।

(६) उपमार्थे इति ग० घ० ।

(७) अन्त्यशः इति ख० ग० घ० ।

(८) इत्यन्तु इति ख० ।

(९) वशात् प्रकरणस्येते इति ग० घ० । वशाः प्रकरणस्येते इति ख० ।

(१०) क्रियायोगेनेति ख० ग० घ० ।

(११) ते त्वर्थमिति ग० घ० । क्षामाख्यातविभक्तिभिः च० ।

(१२) विभक्तिः इति घ० । विभक्तिषु इति ख० ग० घ० ।

(१) (अनु^(क)श्र^(ख)दन्त^(ग)) रित्येतानाचार्यः आकटायनः ।

उपसर्गाः क्रियायोगान्नेने तेन चयोऽधिकाः ॥८७॥

चौष्टेव लोके लिङ्गानि पुमान् स्तुत्य नपुंसकम् ।

नामसूक्तप्रयोगेषु वाच्यं प्रकरणं तथा ॥८८॥

तेषान्तु नामभिलिङ्गैर्यद्वहणं सर्वनामभिः ।

सुतास्तस्य सदृशो गृहीतस्य पुनर्यदः ॥८९॥

पादसूक्तस्य गार्धर्चनामान्यन्यानि यानि च ।

सर्वे नामानि चैत्राङ्गरन्ये चैवं यथा कथा ॥९००॥

प्रधानमर्थः शब्दो हि तदुत्पाद्यत इत्यते ।

तस्माच्चानान्ययोपायः शब्दानर्थवशं मयेत् ॥९०१॥

अतिरिक्तं पदं त्याज्यं हीनं वाक्ये निवेशयेत् ।

विप्रकृत्य सन्दध्यादानुपूर्वींश्च कल्पयेत् ॥९०२॥

लिङ्गं धातुं विभक्तिश्च सञ्चयेत् तत्र तत्र च ।

यद्यप्याच्छान्दसं वाक्यं कुर्यात् तत्तन्तु सौक्तिकम् ॥९०३॥

यावतामेव धातूनां लिङ्गं हृदिगतं भवेत् ।

अर्थस्याप्यभिधेयश्च तावद्विगुणविषयः ॥९०४॥

धातूपसर्गावयवगुणशब्दाङ्गधातुजम् ।

वक्त्रेकधातुजं वापि यदनिर्वाच्यसत्त्वम् ॥९०५॥

धातुजं धातुजाज्जातं समन्तार्थप्रमेव वा ।

(१) ८६ सङ्ग्रहश्लोकात् १२७ सङ्ग्रहश्लोकपर्यन्तं श्लोकाः क० घ० चिह्नि-
तयोः पुस्तकयोर्नोपलभ्यन्ते । एते ख० ग० ड० चिह्नि तेषु पुस्तकेषूपलभ्यन्ते ।

(क) अट० १, ६, ७ । (ख) अट० १, ५३, ५ । (ग) अट० १, ५३, १ ।

वाक्यजं व्यतिकीर्णञ्च निवांश्च पञ्चधा पदम् ॥१०६॥

दिगुर्दन्तोऽव्ययीभावः कर्मधारय एव च ।

पञ्चमन्तु बज्रघ्नीहिः यष्टस्तत्पुरुषः स्रुतः ॥१०७॥

विपहानिर्वचः कार्यं समाशेष्यपि तद्धिते ।

प्रविभज्यैव निब्रूयाद्दण्डार्धं दण्ड इत्यपि ॥१०८॥

भाष्यां रूपवती चास्य रूपवद्भाष्यं इत्यपि ।

इन्द्रश्च मोमश्चेत्येवमिन्द्रासोमौ निदर्शनम् ॥१०९॥

शब्दरूपं पदार्थश्च व्युत्पत्तिः सकृतिगुणः ।

सर्वमेतदनेकार्थं दग्धानवगमे गुणाः ॥११०॥

सामान्यवाचिनः शब्दा विशेषे स्थापिताः कश्चित् ।

पलायने यथावृत्तिः कोनुमर्या इतीयते ॥१११॥

विशेषवाचिनस्त्वन्ये सामान्ये स्थापिताः कश्चित् ।

हिमेनाग्निमिति मन्त्रे हिमशब्दो निदर्शनम् ॥११२॥

पदमेकं समादाय द्विधा कृत्वा निरुक्तवान् ।

पुरुषादः^(क) पदं यास्को वृत्ते वृत्ते इति त्वृचि ॥११३॥

अनेकं सत्तथा चान्यदेकमेव निरुक्तवान् ।

अरुणो मासकृन्मन्त्रे मासकृद्विषयेण तु ॥११४॥

पदव्यवायेऽपि पदे एकीकृत्य निरुक्तवान् ।

गर्भं निधानमित्येते न जामय^(ख) इति त्वृचि ॥११५॥

पदजातिरविज्ञाता त्वः पदार्थः सिनामनि ।

व्यस्तानामयमग्निश्च वायुः सूर्यश्च देवताः ॥१२६॥
 वाग्देवत्योऽय वायैन्द्रो यदि वा परमेष्ठिनः ।
 ओङ्कारो वैश्वदेवो वा ब्राह्मो देवः क एव वा ॥१२७॥
 भावप्रधानमाख्यातं षट्प्रकारा भवन्ति तु ।
 जन्मास्तित्वं परीणामो वृद्धिहानिविनाशनम् ॥१२८॥
 एतेषामेव वर्णाः सुरन्ये भावविकारजाः ।
 यथावचनमयूक्षाः सामर्थ्यान्मन्त्रवित्तमैः ॥१२९॥
 बीष्येव स्रोके लिङ्गानि पुमान् स्त्रिय नपुंसकम् ।
 नाभसूक्तप्रदेशेषु योज्यं प्रकरणं त्वनु ॥१३०॥
 तेषां तु नामभिलिङ्गैर्षहणं सर्वनामभिः ।
 कुर्वन्नामानि वै वाङ्मन्यदेवत्यया यया ॥१३१॥
 यथेदमग्ने नैवासीदसद्राण्यथापि सन् ।
 जज्ञे यथेदं सर्वन्तु भाववृत्तं प्रचक्षते ॥१३२॥
 वाग्देवत्योऽय वायैन्द्रो यदि वा परमेष्ठिनः ।
 ओङ्कारो वैश्वदेवो वा ब्राह्मो देवः क एव वा ॥१३३॥
 व्याहृतीनां समस्तानां दैवतं तु प्रजापतिः ।
 व्यस्तानामयमग्निश्च वायुः सूर्यश्च देवताः ॥१३४॥

इति श्रौतकाचार्यैकतौ बृहदेवतायामुपोद्घातप्रकरणम् ।

आग्नेयं प्रथमं सूक्तं मधुच्छन्दस आदितः^(१) ।

श्रियास्त्वन्योऽन्यदेवत्या^(२) सृचाः सप्तात उत्तराः ॥१३५॥

वायव्यः प्रथमस्त्वेषामैन्द्रवायव उत्तरः ।

मैत्रावरुण आग्निन्य^(३) ऐन्द्रो यः पञ्चमसृचः^(४) ॥१३६॥

^(१)नान्यः षष्ठाद्विश्वसिद्धो गायत्रोऽन्यस्त यस्तृचः^(५) ।

वज्रदेवतमन्यत्तु^(६) वैश्वदेवेषु गण्यते ॥१३७॥

सुशेदुवस्यै^(७) प्रायान्ते^(८) भोतमेऽथ ऋजिश्चनि^(९) ।

अवत्सारे^(१०) पर^(११)क्षेपे^(१२) अवौ^(१३) दीर्घतमसृ^(१४)षौ^(१५) ॥१३८॥

(१) आर्षेकमिति ग० छ० । घ० पुस्तकौद्रुवपाठश्च ।

(२) सर्वेऽन्यदेवत्या इति ग० छ० । घ० उ० ।

(३) मैत्रावरुणोऽग्निश्च इति ख० ग० घ० । घ० उ० ।

(४) विश्वोवो वैश्वदेवत इति ख० । अयिन्द्रोऽतो वैश्वदेवक इति ग० छ० ।

(५) तन्नामा विश्वसिद्धो वेति ग० छ० । घ० उ० ।

(६) गायत्रोऽन्यपरसृचः इति क० घ० च० ।

(७) वज्रदेवतमन्यत्विति क० घ० । वज्रदेवत्यमन्यत्विति ग० ।

(८) सुशेऽथ वास्ये इति ग० छ० । घ० उ० ।

(९) परक्षेपे इति ग० । अवत्सारपरक्षेपे इति ख० ।

(१०) पुत्रे इति ख० ग० छ० । घ० उ० ।

(११) तत् पृथौ इति ख० ।

(क) अ० १, ५१, ७ । (ख) अ० ८, ४६, १० । (ग) अ० ५, ४४, १० ।

(घ) अ० १०, १००, ५ । (ङ) अ० १, १५८, ६ ।

वसिष्ठे नाभानेदिष्टे^(क) गये^(ख) मेधातिथौ मनौ^(ग) ।
 कक्षीवति^(घ) विह्वले^(ङ) च बड्ढवन्त्येषु चर्चिषु^(च) ॥१२८॥
 अगस्त्ये दृष्टदुक्ते^(ज) च विश्वामित्रे च^(झ) गाथिनि^(ञ) ।
 दृश्यन्ते विप्रवादास्तु^(ट) ताम्र तासु स्तुतिष्विह ॥१४०॥
 वक्त्रिणां सन्निपातस्तु यस्मिन्मन्त्रे प्रदृश्यते ।
 आचार्यो यास्कगार्ष्टिथ्यौ वैश्वदेवं तमाहतुः^(ड) ॥१४१॥
 पादं वा यदि वार्धचमृचं वा सूक्तमेव वा ।
 वैश्वदेवं वदेत्सर्वं यत्किञ्चिद्भुजैवतं^(ढ) ॥१४२॥
 अपिभिर्देवताः सर्वा विश्वामिः स्तुतिभिः स्तुताः ।
 संज्ञा तु विश्वमित्यासां^(ण) सर्वावाप्तौ निपातिता^(त) ॥१४३॥

(१) कक्षीवते इति ख० । कक्षीवते इति घ० उ० ।

(२) अयर्थिषु इति ख० ग० ङ० । घ० उ० ।

(३) विश्वामित्रेऽयेति ख० ङ० । घ० उ० ।

(४) विप्रवादाद्येति क० घ० च० ।

(५) तदाहतुरिति ग० ङ० । घ० उ० ।

(६) वड्ढदेवतमिति क० घ० ।

(७) विश्वमित्येवेति ख० ग० ङ० । घ० उ० ।

(८) निपातिता इति ङ० । घ० उ० ।

(क) ऋ० १, ६१, १८ । (ख) ऋ० ६ उ ८ । (ग) ऋ० १, ६६, १६ ।

(घ) ऋ० १, ५१, १२ । (ङ) ऋ० १, १०८, ६ । (च) ऋ० ४, २०, १० ।

(ज) ऋ० १, ८, १ ।

सारस्वतः सप्तमस्तु^(१) एताः प्रउगदेवताः^(२) ।

अविध्यमान ऊने वा प्रउगेष्वत आवपेत्^(३) ॥१४४॥

सरस्वती तु दिविधां क्षुत्तु सन्दृश्यते सुता^(४) ।

नदीवच्चैव वाग्वैव तथैवमुभयं स्मृत^(५) ॥१४५॥

(१) मूर्त्तपुस्तक^(क)मित्येन्द्रं सप्त चान्योऽन्यतः परं ।

पञ्चादह^(६) स्वधामिति मारुत्योऽनन्तरा अचः ॥१४६॥

एका वीलु^(७)चिदिन्द्राय^(८) महद्भिः सह गीयते ।

(१) सारस्वतस्तु सप्तम इति ग० ड० । घ० उ० ।

(२) सारस्वतस्तु उत्तरमष्टका प्रउगदेवता इति ख० ।

(३) अविध्यमान इत्यादिप्रोक्तार्जं ख० ग० ड० चिह्नितपुस्तकेषु गोप-
जम्भते ।

(४) क्षुत्तु सवांसु सा लुतेति ग० ड० । घ० उ० ।

(५) नदीवदेवतावच्च सूत्राचार्यस्तु प्रौढक इति ख० । अत्र सूक्ताचार्यं
इति ग० ड० । घ० उ० ।

(६) इत पूर्व ख० ग० ड० । घ० उ० चिह्नित पुस्तकेषु नदीवद्विगमा
घट्ते सप्तमो नेत्युवाच ह । अन्येकाच दृषदत्वा चिचदच्च सरस्वती ।
इय शुष्मेभिरित्येतं मेने यास्तस्तु सप्तमम् । पश्चात् सारस्वतस्यैता
याज्या सैत्रायणीयके । प्राधान्याद्द्विविधः पश्यन् वाच एवैतरो-
ऽन्नवीलु । इत्यधिकं पश्यते ।

(७) वलादह इति ख० पञ्चादह इति घ० ।

(८) एकाविष्णुचिदिन्द्रोयमिति क० । एकाविष्णुचिदिन्द्रायेति ख० ।

एकापीलुचिदिन्द्रायेति ग० । एकावालुचिदिन्द्रायेति घ० ।

तस्या एकान्तरायास्तु अर्धर्चन्त्यो^(१) द्विदेवतः ॥ १४७ ॥

मरुद्गणप्रधानोऽयं ह्रीन्द्रस्तु^(२) विचिकित्सितः ।

मन्दू^(क)(१) समानवर्चस्यौ^(ख) मन्दुनावासवर्चसा ॥ १४८ ॥

मन्दू इति^(ग) प्रमृच्छन्ति^(घ) येयामेव^(ङ) द्विदेवतः ।

एकदैवत्यमाश्रायो विज्ञेयाध्ययनात् पदं^(०) ॥ १४९ ॥

रोदसी^(ग) देवपत्नीनामपवात्रिरसे^(घ) यथा^(ङ) ।

(८) मरुद्गणप्रधानेयमाचार्याणां स्तुतिर्मता ॥ १५० ॥

मरुद्गणप्रधानत्वादिन्द्रस्तु विचिकित्स्यते^(१०) ।

(१) अर्धर्चोऽन्यो द्विदेवत इति घ० उ० । ङ० ।

(२) ह्रीत्यं चिति ख० ग० । घ० उ० । मरुद्गणप्रधानो ह्रीत्यं चन्द्रः
इति ङ० ।

(३) मन्दू इति ख० ।

(४) समानवर्चस्यमिति ग० । समानवर्चसा इति घ० ।

(५) मरुद् इति प्रमृच्छन्तीति क० घ० ङ० च० ।

(६) एयमेवेति ख० । येयामेवेति ग० ङ० । घ० उ० ।

(७) विज्ञेयाध्ययनात्पदमिति ख० । विज्ञेयानाध्ययनात्पदमिति क०
घ० ङ० ।

(८) रोदसी इत्यादि स्तोकाद्ग० क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(९) मरुद्गणेति ङ० ।

(१०) विचिकित्सितः इति ख० ग० । घ० उ० ।

(क) ऋ० १, ६, ७ । (ख) ऋ० १, ६, ७ । (ग) ऋ० १, १६७, ५ ।

(घ) ऋ० १०, ६२, १ ।

मरुद्गणं महेन्द्रस्य^(१) समाग्रं सकलं विदुः^(२) ॥१५१॥
 अग्निमित्यग्निदैवतं पादस्तत्र द्विदेवतः^(३) ॥
 निर्मथ्याहवनीयार्थावग्निनाग्निः^(४) समिधते ॥१५२॥
 द्वितीये द्वादशर्चे तु प्रत्यृचं देवताः स्मृताः ।
 स्रूयन्ते अग्निना सार्द्धं तामां नामानि मे शृणु^(५) ॥१५३॥
 प्रथमायां स्तुत्येभ्यो^(६)(१) द्वितीयायां तनूनपात्^(७) ।
 नराग्रमं^(८) तृतीयायां चतुर्थ्यां स्रूयते निसः^(९) ॥१५४॥
 वर्हि^(१०)रेव तु पञ्चम्यां द्वारो^(११) दैव्यस्ततोऽन्यथा^(१२) ।
 नक्तोपा सा तु सप्तम्यामष्टम्यां तु स्तुतौ^(१३) सष्ट ॥१५५॥

(१) मरुद्गणमहेन्द्रस्येति च० । मरुद्गणेनेहेन्द्रस्येति क० ख०
 घ० च० ।

(२) समाग्रं आकृष्टं विदुरिति क० घ० च० ।

(३) पादस्तत्र द्विदेवतः इति ग० छ० । घ० उ० ।

(४) निर्मथ्याहवनीयार्थावग्निनाग्निरिति क० घ० । निर्मथ्याहवनीयार्थाव
 अग्निनाग्निरिति च० ।

(५) श्रूयते देवताऽध्यासां नामानि श्रूयते ह नः इति क० घ० च० ।

(६) समिधस्त्विति क० घ० च० ।

(७) अन्यथेति ख०, अन्यथा इति च० ।

(८) संस्तुतौ इति ग०, स स्तुतौ इति छ० मुक्तकाम्दारस्य ।

(क) अ० १६, ४५, २ । (ख) अ० १, १६, २ । (ग) अ० १, १६, २ ।
 (घ) अ० १, १२८, २ । (ङ) अ० २, ५९, १० । (च) अ० ५, ५, ५ ।

दैव्या^(क)विति^(१) तु होतारौ नवम्याष्टचि संस्तुताः ।
 तिस्रो देव्यो दशम्यां तु ज्ञेयस्वष्टै^(ख)व तु स्तुतः ॥१५६॥
 एकादश्यां तु सूक्तस्य स्तुति^(१) विद्यादनस्तुतिम्^(ग) ।
 द्वादश्यां तु स्तुता देव्यो विद्यात्स्वाहाहृती^(घ)रिद्धि^(१) ॥१५७॥
 सूक्तेऽस्मिन् प्रत्यृचं यास्तु^(१) देवताः परिकीर्त्तिताः ।
 ता एव सर्वांस्त्राप्रौषु द्वितीयायां^(१) विकल्प्यते^(१) ॥१५८॥
 प्रैषैः सहैव हैतानि त्रैकादश प्रचरते^(१) ।
 यजुषः^(१) प्रैषसूक्तं वा द्वात्रैतानीतराणि तु ॥१५९॥
 सौचामण्योती^(१) तु त्रीणि भाज्यभायाश्चनोदिष्यते ।

(१) दैव्याविति ख० ड० ।

(२) स्तुतमिति ड० ।

(३) देव्यो विद्यात्स्वाहाहृतीरितीति ग० ।

(४) प्रत्यृचे यास्त्विति क० घ० च० ।

(५) द्वितीया त्विति ख० ।

(६) विकल्प्यते इति ख० ग० घ० ।

(७) प्रैषैः सहाप्रौषसूक्तानि तान्येकादश सन्ति चेति ख० ग० ड० । सहाप्रौ
 इत्यथ सहेयेति ख० ।

(८) यजुषीति ख० ग० घ० ।

(९) सौचामण्योतीति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, २०, १२ । (ख) ऋ० १, १२, २ । (ग) ऋ० ६, ४८, १० ।

(घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

पुरुषस्य च यन्नेधे यजुःख्येव तु तच्च ६^(१) ॥१६०॥
 अत्रैव प्रेषस्तुतं स्यान्न यजुःष्याद्रियेत तत्^(२) ।
 तेषां प्रेषस्तुतं^(३) यच्च यच्च^(४) दीर्घतमा जगौ ॥१६१॥
 मेधातिथं^(५) यदुक्तं च चीष्णेवोभयवन्ति तु ।
 अचिर्यत्समदो^(क)(१) यच्च वाध्राश्च^(ग)स्तु^(७) यदुच्यते ॥१६२॥
 नराग्रंसवदचि^(ग)स्तु^(८) ददृशेऽय^(८) यदौर्वंगः ।
 तनूनपादगस्त्यस्तु^(९) जमदग्नि^(घ)स्तु^(१०) यज्जगौ ॥१६३॥
 विश्वामित्र^(६) अचिर्यच्च जगौ वै काशपोऽसितः^(७) ।
 मेधातिथेस्तुचां^(११) यास्तु प्रोक्ता द्वादश देवताः ॥१६४॥

(१) तानि वदिति ख० ग० ड० ।

(२) यजुःष्यादि येषु चेति क० घ० च० ।

(३) प्रेषस्तुतं सूक्तमिति ग० ।

(४) यच्च तच्चेति ख०, यजुः तच्चेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मेधातिथेरिति ख०, मेधातिथ्याविति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) ऋचौ यत्समदे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) वाध्राश्चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) अचिर्यचेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) ददृशं चेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) वामदेवचेति ग०, जामदग्न्यचेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) ऋचः इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० २, १८, ८ । (ख) ऋ० १०, ६८, ५ । (ग) ऋ० १, १९८, ८ ।

(घ) ऋ० १, ५२, १२ । (ङ) ऋ० २, १२, ८ । (च) ऋ० १, ४८, १० ।

देव्या^(क)विति^(१) तु होतारौ नवम्यामृचि संस्तुताः ।
 तिस्रो देव्यो दशम्यां तु ज्ञेयस्त्वष्टै^(ख)व तु स्तुतः ॥१५६॥
 एकादश्यां तु सूक्तस्य स्तुति^(१) विद्यादनस्तुतिम्^(ग) ।
 द्वादश्यां तु स्तुता देव्यो विद्यात्स्वाहाह्वती^(ख)रिह^(१) ॥१५७॥
 सूक्तेऽस्मिन् प्रत्यृचं यास्तु^(१) देवताः परिकीर्त्तिताः ।
 ता एव सर्वास्वाग्रीषु द्वितीयायां^(१) विकल्पते^(१) ॥१५८॥
 प्रैषैः सहैव चैतानि त्रैकादश प्रचक्षते^(१) ।
 यजुषः^(१) प्रैषसूक्तं वा दशैतानीतराणि तु ॥१५९॥
 सौचामणानि^(१) तु चीणि प्राजापत्याश्वमेधिके ।

(१) देव्याविति ख० ड० ।

(२) स्तुतिमिति छ० ।

(३) देव्यो विद्यात्स्वाहाह्वतीरिति ग० ।

(४) प्रत्यृचे यास्त्विति क० घ० च० ।

(५) द्वितीया त्विति ख० ।

(६) विकल्पते इति ख० ग० घ० ।

(७) प्रैषैः सहैव चैतानि त्रैकादश सन्ति चेति ख० ग० ड० । सहाग्री
 इत्यथ सहेयेति ख० ।

(८) यजुषीति ख० ग० छ० ।

(९) सौचामणीतीति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, २७, १२ । (ख) ऋ० १, ३२, २ । (ग) ऋ० ६, ४८, १० ।

(घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

पुरुषस्य च यन्मेधे यजुःष्वेव तु तच्च ह^(१) ॥१६०॥
 अत्रैव प्रैषस्तत्तं स्थानं यजुःष्वद्विद्येत तत्^(२) ।
 तेषां प्रैषस्तत्तं^(३) यच्च यच्च^(४) दौर्धतमा जगौ ॥१६१॥
 मेधातिथं^(५) यदुक्तं च चीष्णवोभयवन्ति तु ।
 ऋषिर्गृह्णमदो^(६)^(७) यच्च वाध्रश्च^(८)स्तु^(९) यदुच्यते ॥१६२॥
 नराग्रंभवदचि^(१०)स्तु^(११) ददृशेऽय^(१२) यदौर्वगः ।
 तनूनपादगस्त्यस्तु^(१३) जमदग्नि^(१४)स्तु^(१५) यज्जगौ ॥१६३॥
 विश्वामित्र^(१६) ऋषिर्यच्च जगौ वै काग्दपोऽसितः^(१७) ।
 मेधातिथेस्तुचां^(१८) यास्तु प्रोक्ता द्वादश देवताः ॥१६४॥

(१) कानि षडिति ख० ग० ड० ।

(२) यजुःष्वद्विद्येत चेति क० घ० च० ।

(३) प्रैषगतं यज्जमिति ग० ।

(४) यच्च तच्चेति ख०, यत्तु तच्चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मेधातिथेरिति ख०, मेधातिथाविति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) ऋषौ गृह्णमदे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) वाध्रश्चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) ऋषेरेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) ददृशं चेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) चेति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) वामदेवेति ग०, जामदग्न्येति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) ऋचः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० २, १८, ८ । (ख) ऋ० १०, ६८, ४ । (ग) ऋ० १, १९८, ८ ।

(घ) ऋ० १, ५९, १५ । (ङ) ऋ० ६, ५९, ८ । (च) ऋ० १, ४६, १० ।

सम्पद्यन्ते यथाग्नीकाः^(१) सम्पदं तां निबोधत ।

द्रष्टो^(क)यः सोऽयं^(१)मेवाग्निरयं द्यौश्चे^(ख)(१) समिध्यते ।

भ्रातेर्वैतत्कृतं^(३) रूपं भ्रातो^(ग) द्यौश्चः^(३) समिध्यते^(घ) ॥ १६५ ॥

इति रुद्रदेवतायां द्वितीयोऽध्यायः ।

(१) यथाग्निं तः इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सर्व्वमिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) द्यौश्चः इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) भ्रातेर्वैतत्कृतमिति ऋ० ग० घ० च० ।

(५) द्यौश्चे इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० च, ४६, २ । (ख) ऋ० च, १, १६ । (ग) ऋ० ५, ६, ५ ।

(घ) ऋ० ४, १५; ४ ।

अथ तृतीयोऽध्यायः ।

तनूनपादयन्त्वेव नाम्ना सोऽणुच्यते तनूः^(१) ।
 नपा^(२)दिति प्रजामाऊरमृतस्य^(३) च सम्भवम् ॥ १ ॥
 नराग्रंभन्ति^(४) हैके तु^(५) होदभिस्त्वाऊरध्वरे^(६) ।
 नराः ग्रंभन्ति सर्वेऽस्मिन्नामीना इति वादिनः^(७) ॥ २ ॥
 तदाऊरग्निमेवायं^(८) नराग्रंसोऽध्वरे त्वयम्^(९) ।
 नरैः शस्यत आमीनैराऊर्य चत्विजो नराः^(१०) ॥ ३ ॥
 इत्था त्विति कृतं रूपं ह्यपिभिर्गतिकर्मणः^(८) ।

- (१) यण्यचौ तनुमिति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) अमुतीऽस्येति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) नराग्रंभन्ति हैके त्विति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) अमिमाऊरयेतरे इति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) वाऽध्वरे इति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) एतमेवाऊरन्योऽग्निमिति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) ह्ययमिति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (८) चैवत्विजो नराः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (९) इहस्त्विषिद्वतं रूपमौडेय कृत्तिकर्मणः इति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 इह इत्यप इप, ईडेय इत्यप ईप्पोसेति ख०, कृत्तिकर्मणः इत्यप, गतिकर्मण्येति च० ।

इडावां^(क)स्तेन चोक्ताग्निरिरिणा^(ख)(१)गतिकर्मणा^(१) ॥ ४ ॥

वर्हि^(ग)रेवायमग्निस्तु सर्वं हि परिदृष्टितम् ।

अन्नेन यः स्तुतौ^(१) वासन्निधेन परिदृष्टते^(१) ॥ ५ ॥

द्वार^(ख)स्तु^(१) देवो याः प्रोक्ता विद्येयां ताम्स्तु यन्नतः ।

अग्रायी^(ग)मनुवर्त्तन्ते तथाग्राय्यग्निमेव च^(१) ॥ ६ ॥

अग्नौ भुवं स्थितास्तास्तु^(१) स्त्रयन्ते चाग्निना^(१) सह ।

प्राधान्यन्तासु चैवाग्नेः स्तुतिष्वपि^(१) हविःपु च ॥ ७ ॥

नक्तोषा सा^(१०) च ये देव्यावाग्नेय्यावेव ते स्मृते ।

(१) इङिनेति ग०, इङिनेति स० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) वर्धिकर्मिणेति ग०, वर्धिकर्मिणेति स०, बुद्धिकर्मिणेति पुस्तकान्तरं ।

(३) यद्भुत इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) परिदृष्टित इति ग० घ० ङ० ।

(५) द्वारस्येति ख० ग० स० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) आग्रायीमन्यवर्त्तन्त नाग्निं नाग्राय्य एव चेति क० घ० च० ।

(७) भुवास्थितत्वाच्चिति क० घ० च० ।

(८) संस्तूयन्तेऽग्निनेति ख० ग० ङ० ।

(९) स्तुतिष्वेवेति ग० स० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) नक्तोषाऽसौ इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ४, २, ५ । (ख) ऋ० ८, ८०, १ । (ग) ऋ० २, ५३, १० ।

(घ) ऋ० १, १२, ६ । (ङ) ऋ० १, २९, १२ ।

श्यामाग्नेयी^(१) हि कालंष्ट तस्यैवोषाः^(२) कलैव तु^(३) ॥ ८ ॥

तम उच्छत्यु^(४)षा नक्ता^(५) नक्तौमां हिमविन्दुभिः ।

अपि वा^(६) व्यक्तवर्षेति नञ् पूर्वां वे^(७)रिदं^(८) भवेत्^(९) ॥ ९ ॥

नाम्ना भवत्युषा^(१०)स्यैव सैषा^(११) प्रागुदयादुरवेः ।

^(१२)सा हि वोषा^(१३) भवत्यादौ मध्ये प्राप्ते तमस्तौ^(१४) ॥ १० ॥

देव्याविति^(१५) तु होताराबुभौ^(१६) पार्थिवमथमौ ।

(१) भाष्याग्नेयीति ख०, श्यावाग्नेयीति ग०, श्यायाग्नेयीति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कृष्णा(ख)ऽवमे(ग)ति क० घ० च० ।

(३) अग्नि वेति ख० ।

(४) वेरिदमिति ख० ।

(५) तम उच्छत्युवेति श्लोकः क० घ० च० पुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) उषाः इत्यत्र उषेति पाठः संगतः ।

(७) वेवेति ख० ।

(८) ख० ग० घ० पुस्तकेषु, सा हि वोषेति श्लोकाद्धे, नाम्ना भवत्युषा-
स्यैवेति श्लोकार्हात् प्राक्, पठितं ।

(९) दोषेति क० घ० च० ।

(१०) निशीथे सा तमस्विनीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) देव्याविसीति ख० ग० ।

(१२) अग्नी इति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० १, ४६, १ । (ख) अ० १, ४२, ४ । (ग) अ० १, ५४, ५ ।

(घ) अ० १, ४६, १ । (ङ) अ० १, ०४, ० । (च) अ० १, ४२, ६ ।

दिव्यादग्नेस्तु^(१) जज्ञाते देव्यौ तेनेह जन्मना^(२) ॥ ११ ॥
 तिस्रस्तु देव्यो याः प्रोक्तास्त्रिस्थानैवेह सा तु वाक् ।
 त्रिविधेनोच्यते नाम्ना ज्योतिःषु चिषु वर्त्तिनी ॥ १२ ॥
 अग्निमेवानुगेल्ला^(३) तु मध्ये तैश्च^(४) सरस्वती ।
 अमुं स्थिताधिलोकन्तु^(५) भारती भारतो ह्यसौ ॥ १३ ॥
 मैषा तु त्रिविधा वै वाग्दिवि च व्योम्नि चेह च ।
 व्यस्ता^(६) चैव समस्ता च भजतेऽग्नीनिमानपि^(७) ॥ १४ ॥
 त्वष्टा तु यः सोऽयमेव^(८) पार्थिवोऽग्निरिति श्रुतिः^(९) ।
 पार्थिवस्यास्य वर्चः स्युः कस्याप्यृक्^(१०) चार्त्तवेपु च^(११) ॥ १५ ॥
 त्विदित^(१२) स्तुष्टुतो वा स्यात्^(१३) त्वर्णमश्रुवतीति वा^(१४) ।

(१) होति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कथ्यत इति क० ख० ड० च० ।

(३) अनुगेल्लेति ख०, अनुसेलेति क० घ० च० ।

(४) प्राप्तेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) स्थितविष्णोकन्तिविति क० घ० च० ।

(६) व्याप्तेति क० घ० च० ।

(७) भजत्यग्नीनिमानन्विति क० घ० च० ।

(८) त्वष्टामेवेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य, यत् स्वयं प्रोक्तं इति ग० ।

(९) स्तुतिरिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) कात्यावीदिति ख०, कस्याप्यृगिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) पार्थिवो वाग्नाश्चे च कौत्सा त्रिव्यार्त्तवीषु चेति क० घ० च० ।

(१२) तुच्छिते वा स्यादिति ख०, त्वच्छतेर्वा स्यादिति ग० ड० पुस्तका-
न्तरस्य ।

(१३) अथुत एव वेति ख० ग०, वा इत्यत्र चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १०, ८४, २ ।

कर्मसु त्वरणां वेत्ति (१) तेन नामैत(१) दद्मते ॥ १६ ॥
यः सहस्रतमोजस्तु (२) रवेयन्मुपाश्रितः (३) ।
सोऽयं (४) लष्टारमेवाग्निः (५) परं वन्दे च यन्मधु (६) (७) ॥ १७ ॥
मादाद्ब्रह्मा च (८) सुप्रीतः पुत्राय (९) यदयर्वणे (१०) ।
स चाभवद्वयिस्तेन ब्रह्मणो दीर्यवत्तमः (११) ॥ १८ ॥
तमृषि (१२) निषिधेवेन्द्रो (१३) मैवं वोचः (१४) कचिन्मधु ।
न हि प्रोक्ते मधुन्यस्मिन् जीवन्तं त्वोत्सृजाम्यहं (१५) ॥ १९ ॥

- (१) कर्मसुत्तारणो वेत्तीति ग० छ०, वेत्तीत्यत्र वेत्तीति ख० पुस्तकान्तरम् ।
(२) सहस्रतमो रश्मिरिति ग० छ० ।
(३) चन्द्रमसोऽश्रित इति क० घ० च० ।
(४) सोऽपीति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(५) अग्निमिति ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(६) वेदवत्तं मनुमिति ख०, चेह च यन्मध्विति ग०, वेद च यन्मध्विति
छ०, देव च यन्मध्विति पुस्तकान्तरम् ।
(७) व्यपीति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(८) सुतायेति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(९) तदयर्वण इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(१०) दीप्तिमत्तरः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(११) तं त्वुषिरिति क० घ० च० ।
(१२) निषिधेवेन्द्र इति क० घ० च० ।
(१३) मेदं वाचः इति क० घ० च० ।
(१४) मधौ ब्रह्मन् जीवन्तं त्वहमुत्सृजे इति क० घ० च० ।

तमृपिं तद्विनौ देवौ विधिव^(१)न्मध्वपाचता^(२) ।
 म च ताभ्यां तदाचष्टे यदुवाच अचीपतिः ॥१०॥
 तममृतान्तु मासत्यावाशेन ^(३)गिरसाऽभवत् ।
 मध्वाग्न यास्य तं त^(४)मेन्द्रस्य तां हनियति^(५) ॥११॥
 आशेन ^(६)गिरसा तौतु ^(७)दध्वाग्न यद्विनौ^(८) ।
 तदास्येन्द्रोऽहरत्सनां ^(९)न्यधात्तामस्य तौ गिरः^(१०) ॥१२॥
 दधीच^(११)स्त^(१२)च्छिरस्याश्वं हतं वज्रेण वज्रिणा ।
 पपात सरसो मध्ये पर्वते ग्रयणावति^(१३) ॥१३॥
 तदस्मत्^(१४) समुत्थाय भूतेभ्यो विविधान् वरान् ।

- (१) विविक्ते इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) याचत्विति क० ख० छ० च० ।
 (३) वाश्येनेति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) त्वावामिति क० ख० छ० च० ।
 (५) मेन्द्रस्य त्वावधीततः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) वाश्येनेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) ताभ्यामिति ख०, तत्त्विति क० घ० च० ।
 (८) यद्विनोरिति क० घ० च० ।
 (९) तदस्येन्द्रो हरस्येति ख० ।
 (१०) यावन्धत्तामस्य यच्छिर इति ग०, नवतामस्य यच्छिरः इति ख०,
 चान्यन्धत्तामस्य यच्छिरः छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (११) दधीचस्येति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (१२) तच्छिरस्त्विति क० ख० घ० च० ।

प्रादात्म्^(१) युगयर्थेनं तास्वेवाप्सु न्यमञ्चत^(२) ॥२४॥

तथा रूपविकर्त्ता च योऽसौ माध्यमिके गणे ।

स्तुतः स च निपातेन^(३) सूक्तान्तस्य न विद्यते ॥२५॥

(४) वनस्पतिं तु यं प्राङ्मुखं सोऽग्निर्वनस्पतिः ।

अयं वनानां हि पतिः पाता पालयतीति च^(५) ॥२६॥

अग्निर्गर्भमदेना^(६)ऽयं वनस्पतिवदौडितः ।

मन्दस्त्रे^(७)त्यस्य (४) सूक्तस्य (१) यदुर्ध्वस्य द्वितीयया ॥२७॥

यूपवत्तत्त्वस्यैव स्तुतिर्याच (५) प्रसङ्गजा ।

समस्तेनैव सूक्तेन (६) द्वितीये सा तु मण्डले ॥२८॥

स्वाहास्तुतीम्ब^(७)संख्यास्तु (८) विदुषां मतयोऽभवन् ।

(१) प्रादायेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) निमञ्चतीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) निपाते चेति क० घ० च० ।

(४) वेति क० घ० च० ।

(५) मन्दस्त्रेति चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) सूक्ते चेति ग० ।

(७) यास्येति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) सर्व्वेयांतिस्तुतीनेति ख० ग० घ०, सर्व्वेयां यतिस्तुतीनेति पुस्तकान्तरं ।

(९) क० घ० च० पुस्तकेषु, स्वाहास्तुतासंख्यास्तुति पाठोऽस्ति ।
स्वाहास्तुतयोऽनेकाचेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ६, ४८, १० । (ख) ऋ० २, १६, ८ । (ग) ऋ० १, २६, ५ ।

(घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

तत्सर्वं सोऽयं^(१)मेवाग्निर्भवतीति विनिश्चयः ॥२८॥
 अयं कर्त्ता च देवानां^(२)साधुतिष्ठामिहैकजा ।
 अयं प्रसूतिर्भूतानां स तेषां^(३)मयमययः ॥२९॥
 तनूनपा^(४)द्वितीया तु^(५)नराग्रंशं^(६)वती च या ।
 समस्यते^(७)प्रयोक्तव्ये चिद्येवोभयवस्त्रि^(८) ॥३०॥
 नराग्रंशवती वा स्या^(९)द्वितीयेह^(१०)प्रजार्थिनां ।
 बलकामोऽयं वा यः स्या^(११)द्विरिमिच्छति वापि^(१२)यः^(१३) ॥३१॥
 आग्नेयमिति^(१४)यत्नेभि^(१५)र्वैश्वदेवमिहोद्यते ।

- (१) त्वयमिति ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (२) अयं हि कर्त्ता साहाय्यामिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) सर्वेषामिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (४) चेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) समस्यते इति ख० ग०, समय्यते इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) उभयवस्त्रित्विति ग०, उभयवत्सु त्विति ड०, उभयवत्सु चेति पुस्त-
 कान्तरम् ।
 (७) चास्यादिति ग० ड० ।
 (८) चेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) अग्रकामो वेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (१०) भूतिमिच्छेदधापीति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (११) वेति ग० ।
 (१२) आग्नेयं सूक्तमिति ख० ग० पुस्तकान्तरम्, आग्नेये सूक्तमिति ड० ।
 (१३) सूक्तमेभिर्यदिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

तद्विश्वलिङ्गं गायत्रं ^(क)वैश्वदेवेषु श्रूयते ॥२३॥
 इन्द्रसोममितीन्द्रं तु ^(ख)यदा दशकमार्त्तवम् ।
 तस्मिन् सहर्तुना सप्त प्रव्यूचं स्तौति देवताः ॥२४॥
 तच्चर्तुनेति षट्सृक्षु चतसृष्वृतुभिः सह ।
 पुनर्दयोर्धर्तुनेति वज्रत्वैकत्वलक्षिताः ॥२५॥
 अतवो देवताभिश्च निपातेनेह संस्तुताः ।
 अयत्तुमैषसूक्ते च तथा मार्त्तमदेऽपि च ^(ग) ॥२६॥
 मुख्यया लिङ्गमेवास्तौ ^(घ)मरुतस्तु द्वितीयया ।
 द्वितीयया तु त्वष्टारमग्निन्तु परया ततः ^(ङ) ॥२७॥
 पद्मस्या तु पुनः शक्रं पृथ्या देवावृतावृधौ ।
 सप्तम्या चाभिरग्निन्तु चतुर्भिर्द्रविणोदसं ^(च) ॥२८॥
 आदेशाद्देवतं श्रेयमृक्षन्वाणां न ^(ज) लिङ्गतः ।
 न शक्यं लिङ्गतोऽप्यासां ^(झ) श्रातुन्तत्वेन देवतं ^(ञ) ॥२९॥

(१) इन्द्रसोमं पिबेतीमिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य, इममित्यत्र इममिति ग० ।

(२) तच्चर्तुनेति षट्सृक्षु इत्यादि तथा मार्त्तमदेऽपि चेत्यन्तमाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(३) एवोर्ध्वमिति क० घ०, स्वार्धमिति च० ।

(४) चतुर्थ्यां चाभि मेव चेति ख० ग० ।

(५) मन्वाणान्विति क० घ० च० ।

(६) द्वासांमिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) देवताः इति क० घ० च० ।

एकादश्या तु नासत्यौ^(१) द्वादश्याग्निमिमं पुनः ।
 पृथक् पृथक् स्तुतीदन्तु सूक्तमाह रथीतरः^(२) ॥ ४० ॥
 वज्रदेवे द्विदेवे^(३) वा गुणैवा^(४) यत्र कर्मजैः ।
 स्त्रयते देवतैकैका विभक्तमुति^(५) तदिदुः ॥ ४१ ॥
 वैश्वदेवानि सूक्तानि त्रिविधानि भवन्ति तु ।
 सूर्यसंस्तवसंयुक्तं विश्वलिङ्गं पृथक्स्तुतिः^(६) ॥ ४२ ॥
 पृथक्स्तुति तु यत्रोक्तं तद्विद्या^(७) वज्रदेवतम् ।
 विश्वलिङ्गन्तु तद्यत्र विश्वैः स्वैः कर्मजैर्गुणैः^(८) ॥ ४३ ॥
 विश्वामुद्दिश्य यद्देवान् स्तौति^(९) सूर्यमनेकधा ।
 देवानेवा^(९) भिसंस्तौति तं प्राहुः सूर्यसंस्तवम् ॥ ४४ ॥
 न तु भागोऽथसूक्तादौ^(१०) न सूर्यं त्रौपथेषु वा^(११) ।

(१) रथान्तरः इति ख० ।

(२) वज्रदेवतद्वदे इति क० घ० च०, वज्रदेवते द्वन्द्वे इति ख० ।

(३) गुणैः स्वैरिति क० घ० च० ।

(४) देवतैककामभक्तिस्तुतीति क० ख० घ० च० ।

(५) पृथक् स्तुतीति निर्विसर्गान्तपाठः समीचीनः ।

(६) यद्विद्यादिति क० घ० च० ।

(७) कर्मभिः स्तुतः इति क० घ० च० ।

(८) देवान्तु यथैति क० घ० च० ।

(९) देवैरेवेति क० घ० च० ।

(१०) भागस्य सूक्तादाविति ख० ग० छ० पुनस्तान्तरश्च, भागो स्वसूक्ता-
 दाविति घ० ।

(११) सूक्तेष्वेवापसेषु वेति ग०, सूक्तेष्वेवापसेषु वेति ड० ।

न सावित्रे ज्ञयामी^(क)ति न सूर्यायां^(ख) प्रतौ मुखे^(१) ॥४५॥
 न चैवैवं प्रपादेषु^(२) मन्त्रेष्वन्येषु केषुचित् ।
 न च यत्र सजोपेति पदं वा स्यात् सजू^(ग)रिति ॥४६॥
 यस्मिन्^(३) प्रमङ्गादपि तु बङ्गीनां परिकीर्त्तनम् ।
 वैश्वदेवं तदप्याह सविरो होमकायनः^(४) ॥४७॥
 असंस्तुतं संस्तुतवत्^(५) प्रदिष्टं दैवतं कश्चित् ।
 मन्त्रैस्तदुपयोऽर्चन्ति^(६) तान्तु बुध्येत शास्त्रतः^(७) ॥४८॥
 आदौ तु मध्ये वान्ते च विधाटुषु च कर्मभिः^(८) ।
 कर्माण्यनुपदिष्टानि प्रदिष्टान्यपि तु कश्चित्^(९) ॥४९॥
 कर्मैव तावत्सावित्र्यां निविदि सौति कर्मणा ।

(१) मुखे इति ग० ड० ।

(२) प्रपादेष्विति ख० ग० छ० ।

(३) यस्मिन्निति क० घ० च० ।

(४) होमकायनः इति ख० छ० ।

(५) स्तुतं नापीति ख० ग० छ० ।

(६) देवतामृषयोऽर्चन्ति इति क० घ० च० ।

(७) शास्त्रविदिति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) पृथक्त्वेषु च कर्तृभिरिति ग० च०, पृथक्त्वेषु च कर्तृभिरिति
 पुस्तकान्तरम् ।

(९) वृत्तवदिति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, १५, १ । (ख) ऋ० ५, ७२, ५ । (ग) ऋ० १, २३, ७ ।

यद्धेतुमप्यनडुहो^(१) वोढा दोग्ध्याग्दरेव वा ॥५०॥
 भागेयः स्तौति चाग्न्यादौन्मिचादौनश्चमंस्तुतौ^(२) ।
 यदैभिरिति चैतस्मिन् वैश्वदेवेऽग्निमर्चति ॥५१॥
 तदाज्जरादावन्ते च प्रायशोऽन्यां स्तुवधृषिः^(३) ।
 प्रातर्योगात्^(क)^(४) प्रमद्धादा स्तौत्यन्यामपि देवताम् ॥५२॥
 यस्यां वदत्यर्थवादान्^(५) सा ज्ञेया सूक्तभागिनी ।
 यान्तु स्तौति प्रमद्धेन सा विज्ञेया निपातिनी ॥५३॥
 चतुर्द्धां भष्यते^(६) चास्मिन् सूक्ते वै^(७) सूक्तभागिनी ।
 यस्मिन् सर्वांस्तु राजर्षीन्^(८) नृषीन् वापि स्तुवधृषिः ॥५४॥
 मेधातिथिरगस्त्यस्तु^(९) वृद्धदुष्यो मनुर्गयः^(१०) ।
 अजिथा^(ग) च सुकर्ष्य प्रायातो^(घ) गोतमो लुग्रः^(६) ॥५५॥

-
- (१) यद्धेतुः सत्यनृषाहाविति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) चाश्वसंस्तुताविति क० ख० घ० च० ।
 (३) चान्याः स्तुवधृषः इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) प्रतियोगादिति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) वदन्त्यर्थपादाः इति क० घ० च० ।
 (६) न तु व्याहन्यते इति क० घ० च० ।
 (७) वेति ग० ।
 (८) चेति ख० ड० ।
 (९) मानवो यमः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
-

(क) ऋ० १०, ४१, २ । (ख) ऋ० ६, २, ८ । (ग) ऋ० ५, २६, ११ ।
 (घ) ऋ० २, ५१, ७ ।

स्वस्त्यात्रेयः परुच्छेपः कचीवा^(क)नाथिरोर्वशः^(१) ।
 नाभाक^(ख)स्यैव निर्दिष्टो दुवस्तु^(ग)र्ममतासुतः^(२) ॥५६॥
 विह्वलः^(घ) कश्चप ष्यपि^(ङ)रवत्सारय नामयः^(च) ।
 वामदेवो मधुच्छन्दाः पार्थो दक्षसूता^(ज)दितिः ॥५७॥
 जुह्वर्गत्समद^(झ)क्षर्षिर्देवाः सप्तर्षयश्च^(३) ये ।
 तापमोऽग्निर्चयिः^(४) कुक्ष^(५) कुसीदौ त्रित^(६) एव च ॥५८॥
 बन्धुप्रभृतयस्यैव चत्वारो भ्रातरः पृथक् ।
 विष्णुश्च नेजमेपश्च नाग्नौ संवनन^(७)^(८)श्च यः ॥५९॥
 एते तु सर्व^(९) एवास्य विद्येः स्त्रैः कर्मजैर्गुणैः ।
 समस्तैरय च^(८) व्यस्तैः पृथक्स्त्रोतेषु तृष्टुषुः ॥६०॥

-
- (१) उर्व्वंसुरिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) ममतासुता इति घ० च० ।
 (३) चर्षिरिति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) पाथ्योदकसुतेति क० घ० च० ।
 (५) देवास ऋषयश्चेति छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) यमोऽग्निस्तापस इति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) सञ्चवन इति ग० ।
 (८) सर्वा इति क० घ० च० ।
 (९) वेति छ० पुस्तकान्तरश्च ।
-

(क) ऋ० १, १२६, २ । (ख) ऋ० ८, १४, २ । (ग) ऋ० १०, १००, १२ । (घ) ऋ० १, १०८, ६ । (ङ) ऋ० १, १३६, ८ । (च) ऋ० २, १६, ८ । (ज) ऋ० १, १०६, ६ । (झ) ऋ० १, ५२, ५ । (ञ) ऋ० १०, ८३, १२ ।

पार्थिवो द्रविणोदा^(क)ग्निः^(१) पुरस्ताद्यस्तु कीर्तितः ।

तमाहुरिन्द्रं दाढत्वा^(१)देके तु बलविजयोः ॥६१॥

अयं हि द्रविणोदाऽग्निरयं दाता बलस्य हि ।

द्रविणोदाग्निरेवायं द्रविणोदा^(१)स्तदोच्यते ॥६२॥

आग्नेयेष्वेव दृश्येत^(१) प्रवादाद्द्रविणोदसः ।

^(१)ऐन्द्रस्य नवकस्येह ^(१) यदैन्द्रावरुणं परम् ॥६३॥

(१) द्रविणोदोऽग्निरिति क० घ० च० ।

(२) अतिदाढत्वादिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) आग्नेयेष्वेव दृश्यन्ते इति ग० ।

(४) ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोः, पुस्तकान्तरे च ऐन्द्रस्य नवकस्येहेति श्लोकार्हात्याक्, द्रविणोदाग्निरेवायमिति श्लोको न विद्यते । तच्च,—

जायते च बलेनायमध्येत्यभिधेयध्वरे ।

हवींषि द्रविणा प्राहुर्हविषो यत्र जायते ॥

दातारस्य त्विजस्तेषां द्रविणोदान्ततः स्वयम् ।

ऋषीणां पुत्र इत्येषां दृश्यते सहस्रोपहै ॥

मध्यमादा यतो जज्ञे तस्मादा द्रविणोदसः ।

एतत्सार्द्धश्लोकद्वयं दृश्यते । ड० चिह्नितपुस्तके द्रविणोदसः इत्यत्र द्राविणोदस इति पाठः, पुस्तकान्तरे च अध्येतोत्यत्र अध्येत्विति पाठोऽस्ति ।

(५) नवकस्यादेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

तस्योत्तरं तु ^(१)सोमानं ख्यते ब्रह्मणस्पतिः ।
 अग्निः पञ्चभिराद्याभि^(२)स्त्रिभ्यः सदसस्पतिः ॥ ६४ ॥
 नराग्रंसो^(३)ऽन्त्यया चर्षा सोमेन्द्रौ तु निपातितौ ।
 चतुर्थ्यां सोम इन्द्रश्च पञ्चम्यां दक्षिणा सह^(४) ॥ ६५ ॥
 प्रमङ्गादृषिणा प्रोक्ताः सम्बन्धाः स्थानलोकयोः ।
 प्राजापत्यं तथैन्द्रः स्यादिति तस्येह नामनी^(५) ॥ ६६ ॥
 कथिते हे च षट्चान्यान्पेयाश्चाद्याः^(६) प्रजापतिः ।
^(१)शिष्टानि यानि नामानि तानि वक्ष्याम्यतः परं ॥ ६७ ॥
 सप्तभिः कस्य कामस्य सदसस्पतिरेव च ।
 इदस्पति^(७)वांसस्पतिस्त^(८)स्तु ब्रह्मणस्पतिः ॥ ६८ ॥
 द्वितीयाम्ने तु शूक्रस्य चतुर्थं^(९) पञ्चमश्च यत् ।

(१) तस्योत्तरे चेति क० घ० च० ।

(२) अग्न्याभिरिति ड० ।

(३) तथेति क० घ० ।

(४) यानि तस्येह नामानि प्राजापत्यानि तावि त्विति ड० पुनश्चान्तरश्च ।

(५) कथितानीह षडङ्गानि तेषां त्वाद्य इति ड० पुनश्चान्तरश्च ।

(६) शिष्टानीति श्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(७) इदस्पतिरिति क० ।

(८) स्तुत इति ख० घ० ।

(९) प्रथममिति ख० ड० पुनश्चान्तरश्च ।

चतुर्भिरितरैस्तत्र^(१) न सूक्तं नाप्युच्यते^(२) ॥६८॥

सर्वाण्येव तु सर्वासां देवतानां प्रजापतेः ।

नामानि कथयन्त्येते सम्यग्भक्तिदिदृशवः ॥७०॥

तदाऽनैतदेवं स्यादष्टानामेव^(३) हि स्रुतः ।

तैरेव चास्य कल्प्यन्ते^(४) क्रतवश्च हवींषि च ॥७१॥

मरुद्भिर्मध्यमस्थानैः पर^(५) मग्निस्तु पार्थिवः ।

नवर्चनेह^(६) सूक्तेन प्रतीत्य^(७)मिति संस्तुतः ॥७२॥

मरुतां साहचर्यान्तु^(८) सूक्तेऽसिन्नाग्निमारुते ।

मन्यते माध्यमश्चैव^(९) यास्कोऽग्निं न तु पार्थिवम् ॥७३॥

स्यादयं पार्थिवस्त्वेव^(१०) तथा रूपं हि दृश्यते ।

(१) स्वेनमिति क० घ० च० ।

(२) नापि तृचोऽनुते इति क० घ० च०, नानाप्युचोऽनुते इति ग० ।

(३) एष इति ख० ग० ड० ।

(४) तैरेवास्य प्रकल्प्यन्ते इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) अयमिति क० ग० घ० च० ।

(६) नवर्चनेहेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) प्रत्यक्षमिति ड० ।

(८) वेति ख० ।

(९) मध्यम स्वेवमिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) पार्थिवेभ्येवेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

भूयसे^(क) वीतये^(ख) चेति^(१) वैद्युतेन मदस्ति हि^(१) ॥७४॥
 अथ स्याद्^(२)भिधानस्य देवतायाः पृथक् पृथक्^(३) ।
 अचोऽर्धर्चस्य पादस्य कथञ्चायेत^(४) दैवतम् ॥७५॥
 यथा निविदि सावित्र्यां सूर्यते कर्म कर्मणा^(५) ।
 दोग्धौ धेनु^(६)र्विद्वानह्वानाशुः सन्निपुरं धियाः^(७) ॥७६॥
 यथा वरुणमिचीया^(८) वरुणः प्राविता भुवत्^(९) ।
 सूक्तप्रायेणैभिरमे^(१०) परीक्ष्यं^(१०) तत्र देवताः^(११) ॥७७॥
 शब्दानां दैपदादीनां दिदेववक्त्रदेवतम् ।
 असंस्तुतं संस्तुतवक्त्रदिष्टं दैवतं कश्चित् ॥७८॥

(१) ऊयसे वीतये चेतदिति क० घ० च० ।

(२) वैद्युतेनेत्यतस्त्विति ख० घ० ।

(३) अतश्चिदिति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(४) कृतौ कृताविति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) आयेतेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) सूर्यकर्मैवेति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(७) तथैव चेति क० घ० च० ।

(८) यथा च शम्भौ मिचीयाः इति क० घ० च० ।

(९) चामेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) परीक्षा इति ग० ।

(११) परीक्षस्तत्र संस्तवः इति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, १८, १ । (ख) ऋ० १, ४, ६ ।

(ग) ऋ० २, २१, ७ । (घ) ऋ० १, ३६, ८ ।

यत्र दिदेवते भन्त एकवद्देवतोच्यते ।

विभक्तसुति तद्विद्यात् बद्धवद्भवच्च तत्^(१) ॥७८॥ •

आशीर्वादेषु संज्ञासु कर्मसंज्ञासु देवताः ।

बद्धो हि बद्धवद्भव^(१) द्विवद्द्वौ यत्र संस्तुतौ^(१) ॥८०॥

सुधन्वन^(१) आङ्गिरसस्या^(१) सन् पुत्रास्तयः पुरा^(१) ।

अभु^(१) विम्बा^(१) च वाज^(१) सु^(१) ग्रियास्ते त्वष्टुरेव च^(१) ॥८१॥

शिवयामास तांस्त्वष्टा त्वाष्टं यत्कर्म किञ्चन ।

परिनिष्ठितकर्माणो विन्धेदेवा उपाकृत्यन् ॥८२॥

धेनुं सर्वदुष्ठां चक्रुर्मृतं सवस्यते ।

दृष्टतस्तयेऽग्निभ्यां रयं दिव्यं चिबन्धुरम् ॥८३॥

दम्नाय च हरी देवप्रक्षितेनाग्निनापि यत् ।

(१) बद्धत्ववद्भव यदिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) बद्धो हि बद्धवाच्य इति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) द्विपदे यत्र संस्तुते इति क० ग० घ० ञ० ।

(४) व्यासन् सुधन्वनः पुत्रास्तय आङ्गिरसस्य ये इति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) विन्धेति ग० घ० ।

(६) वायुचेति ख० ।

(७) त्वष्टुश्च तेऽभवदिति ख० ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० ५, ४९, ११ । (ख) अ० ४, ४०, १ । (ग) अ० १, ११०, ० ।

(घ) अ० १, ११६, १ । (ङ) अ० १, २०, ८ ।

एकञ्च सममित्युक्ते ज्येष्ठो^(१) दावित्यथाश्च ॥८४॥

उक्त्वा ततश्चुद्यमसान्यथोक्तं तच्च दर्विताः ।

त्वष्टा च सविता^(२)यैव^(३) देवदेवप्रजापतिः ॥८५॥

सर्वान् देवान् समामन्त्र्य चामृतं ददुष्य ते ।

तेषामाद्यन्त्ययो^(४) नाद्या दृश्यते यज्ज वस्तवः^(५) ॥८६॥

विशेषां ते ततश्चकु^(६)र्वाङ्मान्यायुधानि च ।

तृतीयसवने तेषां तैस्तु भागः प्रकल्पितः ॥८७॥

अपिव^(७)त्सोममिन्द्रस्य तैस्तत्र सवने^(८) (९)सह ।

तेषां स्तुतिरिन्द्रसूक्तमय^(१०)मित्यर्भवं^(६) परम् ॥८८॥

(१) ज्येष्ठेति पुस्तकान्तरं ।

(२) सविनेति घ० ।

(३) यैवेत्यत्र चैवेतिपाठः समीचीनः ।

(४) आद्यन्त्ययोदिति सविसर्गान्तपाठो युक्तः ।

(५) घेनुं सवदुंघामित्यादि दृश्यते यज्जवस्तवः इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । दृश्यते यद्वस्तव इत्यत्र, दृष्टान्ते यद्वस्तव इति पाठः साधुः ।

(६) ततस्तत्तच्छे तददिति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) सवनेरिति ग० ।

(८) त्वयमिति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्यष्टकमिति ग० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

इहेन्द्राग्नी स्तुतौ देवौ तृतीयस्यादिरश्विनौ^(१) ।

हिरण्यपाणिं^(२) सावित्री तिस्रद्यायत^(३) उत्तराः^(४) ॥८८॥

एकाग्नेर्दे तु देवानां^(५) द्वादशो देवपत्नयः ।

इन्द्राणी वरुणानी च आग्नेयी^(६) च^(७) पृथक् स्तुताः ॥८९॥

द्यावापृथिव्यौ दे च स्यात् स्योमा^(८) दिस्त्वेव पार्थिवौ^(९)^(१०) ।

देवानां वात इत्येषा^(८) सूक्तमेयस्तु वष्णवः ॥९०॥

वायोस्तोत्रेन्द्रवायुभ्यां धृचो द्वाभ्यां^(१०) ततः परम् ।

अचे^(११) मित्रावरुणयोस्तथेन्द्राय मरुतते ॥९१॥

(१) आदितोऽश्विनाविति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) हिरण्यपाणिरिति पाठो युक्त ।

(३) उप्यन्य इति ख०, सावित्र्यायतस्योऽप्यत इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) चतस्रद्यायतोत्तराः इति ग० ।

(५) च देवीनामिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) चमायीति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) ता इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) महोदे स्योनेत्युक् पार्थिवौ स्मृतेति छ० ।

(९) अतो देवा इति देवीति क० घ० च० ।

(१०) ऋचो द्वाभ्यामिति क० ग० घ० छ० पुस्तकान्तरस्य, दृचस्ताभ्या-
मिति ख० छ० ।

(११) अचः इति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

अथोः^(१) विशेषां देवानां पूषा आष्टय्ये^(२) दृषः^(३) ।
 असक्तो हि दृष्टिस्तस्य दक्षः पूर्णं दृती^(४) रचे^(५) ॥८३॥
 आदृष्टिस्तदुतः पूषा स गोभिरिभ्यते यतः^(६) ।
 यथा हि मधुनः पूर्णां दृतिर स्तौति चान्धिनी^(७) ॥८४॥
 आवर्तन्निं मधुनेति दृतेरिव च दृग्गते^(८) ।
 अर्धाष्टमा अर्धां ज्ञेया अर्धर्चान्यामिदेवता^(९) ॥८५॥
 कस्य नूनन्तु काप्याद्या आग्नेय्युक् सवितुस्तृचः ।
 भगभक्तस्य^(१०) भागी वा परं यदिति^(११) वारुणम्^(१२) ॥८६॥
 वसिष्वाहीति चाग्नेये अग्नौमंथमस्य तु ।

- (१) दृष इति ग० घ० ङ० च० ।
 (२) आष्टय्येति चेति ख०, आष्टय्यित्युक् इति ग०, तत्रादृष्टयंति
 चेति छ० ।
 (३) दृष इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) गोभिरिभ्यते ततः इति ख० ।
 (५) दितिमर्चयति चान्धिनीति ख०, चान्धिनी इति छ० ।
 (६) असक्तो हि दृष्टिस्तस्येत्यादि दृतिरेव च दृश्यते इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (७) अर्धर्चान्यामिदेवतेति ख० छ०, अर्धर्चान्यामिदेवतेति ग० ।
 (८) हि यथेति ग० ।
 (९) यच्चिद्धि वारुणे इति छ० ।

जराबोधे^(क)ति विज्ञेया वैश्वदेव्युत्तमोत्तमा^(१) ॥८७॥
 पराश्वतसो यास्त्वैन्द्रे चेन्द्रोलूखलयोः स्तुतिः^(२) ।
 मन्येते^(३) यास्ककार्ष्णक्या^(४)विन्द्रस्येति तु भागुरिः ॥८८॥
 यच्चिदुलूखलस्य दे दे परे मुसलस्य तु ।
 चर्माधिपवणीयं^(५) वा सोमं वाक्या प्रशंसति ॥८९॥
 ऐन्द्रे यच्चिद्धि सत्येत्युत्तरचाश्विनाचृचात्^(६) ।
 आश्विनादुत्तरस्तन्य उपस्य^(७) स्तुव उत्तमः ॥९०॥
 स्त्रयमानः शश्वदिति प्रीतस्तु मनसा ददौ ।
 शनःशेषाय^(८) दिव्यन्तु रथं सर्वे हिरण्यमम् ॥९१॥
 आग्नेयं सुक्तं^(९)मैन्द्रे च^(८) चिथिदित्याश्विनं ततः ।
 सतेऽर्थवादं कर्मैतदिन्द्रस्येति तु प्रशंसति ॥९२॥
 पादोऽग्नये क्रियामीति मैत्रावरुण उत्तरः ।

(१) वैश्वदेव्युत्तमागमः इति क० ग० घ० च० ।

(२) यत्रेति मुसलोलूखलस्तुतिरिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) मन्येतामिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) यास्ककार्ष्णक्याविति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) चर्माधिपवणीये इति घ० ।

(६) आश्विनं चामिति ड० ।

(७) आश्विनेत्युत्तरं कस्तु औपस्य इति ड० पुस्तकान्तरस्य । कस्तु इत्यम
 कस्तिति ख० ।

(८) यत्नमिति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) दे इति घ० ।

द्वितीयो रात्रिर्मासाव (१) सूक्तं चाविचमुच्यते ॥१०३॥
 पञ्चेमानि जगौ दृष्ट्वा (२) सूक्तान्याङ्गिरसो मुनिः ।
 हिरण्यसूतपतां प्राप्य (३) सख्य चेन्द्रेण ग्राह्यतम् ॥१०४॥
 आग्नेयं मेति मारुतं क्रौलं (४) (क)वीणि पराण्यतः ।
 सूक्तमुद् (५) ब्राह्मणस्यत्य य रवन्ति चयस्तृचाः ॥१०५॥
 वरुणार्थमभिवाणां मध्य आदित्यदैवतः ।
 पौष्णं सपूषन् (६) षड्रौद्र (७) स्तृतीया न तु केवला ॥१०६॥
 मित्रेण वरुणेनात्र (८) विद्यैर्देवैश्च संखवः ।
 उग्रमन्नपिणा पूर्वमादेयादैवतं विना ॥१०७॥
 ज्ञातुं न शक्यते सिद्धान्तयापि कश्चिदुच्यते ।
 आदित्या वसवो रुद्रास्त्वमग्न इति च स्मृताः ॥१०८॥
 त्वच सौम्योऽग्न (९) अग्नेये प्रगाथेनाश्विनौ स्तुतौ ।

(१) रात्रि स्मृता द्वितीयेनेति स० ।

(२) दृष्ट्वेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) प्राप्त इति स० ।

(४) क्रौलमिति पुस्तकान्तरं ।

(५) उत्तिष्ठेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) सम्पुष्यन्निति पाठो विशुद्धः ।

(७) पौष्ण रुद्राश्चरौद्रकेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) वरुणेनास्येति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) सौम्यम इति पुस्तकान्तरं ।

सहोपमा लिङ्गभाजा वयं सोमः सुदानवः^(१) ॥१०८॥

अर्धर्चो देवदेवत्य एष इत्यादिने परे ।

आदित्यं मन्यते यास्को हविषेति^(२) सहस्रतं^(३) ॥११०॥

सहोपमे ततः सौर्यमुदुत्यमिति संस्तुतम् ।

भक्तिर्येन वरुणोद्यु रोगघ्नस्तु च उत्तमः ॥१११॥

रोगोपनुद्य^(४) माद्याभ्यामुद्यन्वित्युत्तमे दृष्टे ।

अर्धर्चं तु द्विषद्वेष ऐन्द्रः सत्यः^(५) ^(६) शतर्चिषु ॥११२॥

स्वयमिन्द्रसमं पुत्रमिच्छन्तोऽङ्घ्रिरसो मुनेः ।

वज्रैव^(७) सत्यो भूत्वर्षिं^(८) र्यागित्वात्पुत्रताङ्गतः ॥११३॥

प्रथमे मण्डले ज्ञेया ऋषयस्तु शतर्चिनः ।

घुद्रसूक्तमहासूक्ता अग्रे मध्येषु मध्यमाः^(९) ॥११४॥

(१) उत्तमत्रर्चिषोत्यादि वयं सोमः सुदानवः इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) हविषेति पुस्तकान्तरं ।

(३) आदित्यमित्यादि श्लोकाद्वै क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(४) रोगोपनुद्धीति ग०, रोगोपनुतिविति रु० ।

(५) अर्धर्चन्तु द्विषद्वेषदैन्द्राण्येति घ० ।

(६) वषे चेति ख० ।

(७) भूत्वर्षेरिति क० ग० घ० च० ।

(८) प्रथमे मण्डले ज्ञेयाद्यादि ऋषयो मध्येषु मध्यमा इत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

नवकं जातवेदस्यं नूचिद्यत्तु वया इति ।

वैश्वानरीयं तत्सूक्तमाग्नेयन्तु ततः परम्^(१) ॥११५॥

ऐन्द्राण्यस्मै तत^(२)स्त्रीणि वृष्णे अर्धाय^(३) मारुतम् ।

आग्नेयानि तु पथे^(४)ति नवमयद्वि वामिति^(५) ॥११६॥

^(६)दशाश्विनानीमानौति इन्द्रावरुणयोः स्तुतिः ।

षौपर्णेषास्तु काश्चिच्च^(७) निपात^(८)स्तुतिषु स्तुताः ॥११७॥

उपप्रयन्तः^(९) सूक्तानि आग्नेयान्युत्तराणि षट् ।

द्विरण्यकेयो^(१०) रजसस्तृचोऽग्नेर्मध्यमस्य तु ॥११८॥

इत्येति^(११) षष्ठ्यैन्द्राणि^(१२) यामित्यस्यां निपातिताः ।

(१) षड्भिमाग्नेयमुत्तरमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) इडा इति छ० ।

(३) नवमयद्वैपदानि त्विति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) छ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च, दशाश्विनानीति लोकादस्यस्मै, उपान्यं सप्तमेऽङ्गं न मैत्रावरुणं विदुरिति पाठोऽस्ति ।

(५) या काश्चिदिति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) निपाताः इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) इच्छेतीति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) वैन्द्राणीति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, ३०, ४ । (ख) ऋ० १, ६४, १ । (ग) ऋ० १, ७४, १ ।

(घ) ऋ० १, ७६, १ ।

दध्य^(क)मनुरथवां च मास्तानि प्रये ततः ॥१२८॥

चत्वार्यांनो^(ख) वैश्वदेवे द्वे देवानां स्तुतिर्मता^(१) ।

आनोभद्राश्च देवानां भद्रं यावच्छतं पुनः ॥१२०॥

मधुवातासृचे तस्मिन् परमं मध्यपीयते ।

ग्रान्थर्था ग्रन्थ इत्येषां वैश्वदेवी षडगिष्यते^(२) ॥१२१॥

^(१)अदितिर्द्यौरिति तस्यां विभूतिः कथिता^(३)दितेः ।

त्वं सोमसौम्यमौषध^(४) मेता उत्थासृचोऽश्विनोः ॥१२२॥

अग्निनामेव^(५) सोमस्य अग्नीसोमाविति स्तुतिः^(६) ।

(१) चत्वार्यांन इति सूक्ते देवानां स्तुतिरुत्तरेति क० ख० घ० च०, चत्वार्यांनो इत्यत्र चत्वार्यामाविति ख० ।

(२) आनो भद्राश्च देवानामित्यादि वैश्वदेवी षडगिष्यते इत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(३) पुस्तकान्तरे, अदितिर्द्यौरिति श्लोकार्द्धं, आनो भद्राश्चेति श्लोकार्द्धाव् परं पठितं ।

(४) कथ्यते इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) मेघस्यमिति ख०, मेघस्यमिति क० घ० च० ।

(६) अग्निनामे. ससेति क० घ० च० ।

(७) विमं क्षुमे इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

गोतमादौशिजः^(क) कुत्सपरुषेयाद्वैः^(ख) परः ॥१२३॥
 इमं कुत्स^(ग) आङ्गिरसो ददर्शजातवेदस्यं जगाद षोडशर्षं ।
 पूर्वा देवा इत्युचो देवदेवास्त्रयः पादा उत्तमायास्ततोऽर्द्धम् ॥१२४॥
 तस्यैव वा यस्य तत्पूर्वमुक्तं मिवादिभ्यो वाच^(घ) चतुर्भ्यः प्रकृताभ्यः ।
 अन्योऽर्धवः पक्षां स्तुतानां पूर्वा देवाः पादैः स्तुतिभिः स्तुताः^(ङ) ॥१२५॥
 भरद्वाजे गृत्समदे वसिष्ठे नोधस्य^(च) गस्ये विमदे नभाके^(छ) ।
 कुत्सेनोदके^(ज) धङ्गदेवतेषु तथा द्विदेवेषु समानदेवधर्माः^(झ) ॥१२६॥

(१) गोतमो नाम य ऋषि कुत्स आङ्गिरस इति क० घ० च० ।

(२) वाचैत्यत्र स्तुताप्रा इति क० घ०, स्तुताग्नौ इति च० ।

(३) छ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च,—

इमं कुत्स आङ्गिरसो ददर्श जातवेदसम् ।

कुत्सादीर्घतमाखेत्यमध्ये तारस्वधीयते ॥

पूर्वा देवास्ततो देवास्त्रिभिः पादैस्तु संस्तुताः ।

षोडशर्षं तथा सक्ते जगाद चतुरित्यसौ ।

अन्त्येऽर्द्धे तु वा षण्णो लिङ्गोक्तानां स्तुतौ गणः ॥

इति पाठो वर्तते ।

क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, कुत्सादीर्घतमाखेतीति श्लोकार्द्धमध्ये
 कुत्सादीर्घतमा इति ते द्वे खवमधीयते । इति पाठोऽस्ति । इतीत्यत्र
 शस्त्रदिति ग० ।

(४) कुत्सेनोदकेति क० घ० च० ।

(५) समानधर्म्मिण्य इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, १८, १ । (ख) ऋ० १, १०६, ६ । (ग) ऋ० १, ६१,
 १७ । (घ) ऋ० ८, ४०, ४ ।

द्वे विरूपे सूक्तमौषमाग्नये^(१) सप्रद्वये^(२)ति द्विविणोदसेऽग्नये ।
 वैश्वानरस्येति^(३) वैश्वानरीयमुक्तमस्मात्पूर्वं शुचयेऽग्नये पुनः ॥१२७॥
 जातवेदस्यं सूक्तमद्वयमेक ऐन्द्रात्पूर्वं कश्यपायै वदन्ति ।
 जातवेदसे सूक्तमाद्यन्तु तेषामेकभूयस्त्वं मन्यते प्राक्पूणिः ॥१२८॥
 दृचाद्या^(४) सहस्रचान्तं सूक्तं नानाविधं भवेत् ।
 नवनवतिः पञ्चलवा षट्चः स्युः सचतुःशतम् ॥१२९॥
 नानादैवतमेकार्यं छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथम्^(५) ।
 (१) सयोद्वयेन्द्राणि पञ्च वैश्वदेवानि चन्द्रमाः १२० ॥
 चीष्नेन्द्राग्नेय इन्द्राग्नी ततमित्याभवे परे ।
 चितं^(६) गास्त्वमुगच्छन्तं क्रूराः साला^(७) वृकौ^(८) सुताः ॥१३१॥

(१) शौवस्यमग्नेवेति छ० पुन्यकान्तरं ।

(२) वैश्वानरस्येति ये इति ग० ।

(३) दृचाद्यमिति पाठः शुद्धः ।

(४) वैश्वानरस्येति वैश्वानरीयमित्यादि छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथमित्यन्तपाठः
 क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । जातवेदस्यं सूक्तमद्वयमि-
 त्यादि छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथमित्यन्तपाठः ग० चिह्नितपुस्तके न दृश्यते ।
 दृचाद्या सहस्रचान्तमित्यादि छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथमित्यन्तपाठः ख०
 चिह्नितपुस्तके न दृश्यते ।

(५) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु सयोद्वयेन्द्राणीति श्लोकाद्वात् प्राक्,
 षट्चः शुचयेऽग्नये वैश्वानरीयं जातवेदस इति जातवेदस्यम् । इत्य-
 धिकं पठितम् ।

(६) शालेति ग० छ० ।

(क) ऋ० १, ८६, १ । (ख) ऋ० २, ३४, १० । (ग) ऋ० १, ११७, १८ ।

कूपे प्रविश्य गा^(१) सर्वास्तत एवापजह्मिरे^(२) ।
 स तत्र सुपुत्रे सोम मन्त्रवि^(३)न्मन्त्रवित्तम ॥१३२॥
 देवाश्चावाहयन् सर्वास्तच्छुश्राव बृहस्पति ।
 आगच्छतोऽथ तान् दृष्ट्वा क वसत्यस्य तत्त्वसम् ॥१३३॥
 सर्वं दृक्तञ्च वरुणस्यार्थमूण इत्युपासतम् ।
 कूपेष्टकाभिर्ब्रण्णितान्यङ्गान्येवामवन्मम ॥१३४॥
 दृष्ट्वा सर्वान्छ स्तौमि यद्यप्येको न पशति^(४) ।
 बृहस्पतिप्रचोदिता विश्वेदेवगणास्तय ॥१३५॥
 जग्मुस्ते^(५) तस्य त यज्ञ भार्गाय जगृह्य सह ।
 बृहस्पति^(१)स्वितस्यैतत्^(२) ज्ञान विज्ञानमेव च ॥१३६॥
 त्र्येनान्येन सूक्तेन जगदर्षिरक्षाविति ।
 द्यावापृथिव्यावौलेति आग्नेय^(३) पाद उत्तर ॥१३७॥
 आग्निन सूक्तमेव स्यादिदं राव्युपमो मृति ।

- (१) गा इति ख० ग० ट० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) एवाप्य जह्मिरे इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) तत्र सोम सुषावाधो मन्त्रवदिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) आगच्छतोऽप्येत्यादि यद्यप्येको न पशतीत्यन्तपाठ क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तके भोपलभ्यते ।
 (५) आगम्युदिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) बृहस्पतेरिति ख० ट० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) स्वितस्यैतमिति क० घ० च० ।
 (८) द्यावापृथिव्यौरोले चेत्याग्नेय इति ट० पुस्तकान्तरस्य ।

दमा रौद्रं ततः^(१) सौम्यं चित्रं पञ्चाश्विनान्यतः ॥१३८॥
 नासत्याभ्यामिति त्वन्ये अर्धर्गदुःखप्रनाशिनौ^(२) ।
 ऐन्द्रव^(३)द्वैश्वदेवश्च प्रोपसे प्रभुरुत्तरे ॥१३९॥
 अपिर्दानश्च^(४) भाव्यस्त्र^(५) प्रातरित्यच ग्रंमति ।
 कक्षीवता^(६) विदितेति^(७) यदैन्द्रमुपदिशते ॥१४०॥
 परोक्षं वैश्वदेव^(८) तत् प्रदिष्टं स्वरसामसु ।
 अधिगम्य गुरोर्विद्यां गच्छन् खनिलयं प्रति ॥१४१॥
 कक्षीवानध्वनि श्रान्तः सुव्यापारण्यगोचरः ।
 तं राजा खनयो नाम भावययसुतो^(९) प्रजन् ॥१४२॥
 प्रीडयार्थं धानुगोऽपगच्छत् सभार्यः सपुरोहितः ।
 अथैनं रूपसम्पन्नं दृष्ट्वा देवसुतोपमम् ॥१४३॥
 कन्यादाने मतिं चक्रे वर्णगोचाविरोधतः ।
 सम्योध्येनं स पप्रच्छ वर्णगोचादिकं तदा ॥१४४॥
 राज्ञाद्भिरसोऽस्मीति कुमारः प्रत्युवाच तम् ।

(१) परमिति क० घ० च० ।

(२) त्वन्येन्या दुःखप्रनाशिनौति क० ग० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रकदिति ड०, ऐन्द्रं वेति च० ।

(४) त्विति छ० ।

(५) कक्षीवतं कदित्यातीति क० ग० घ० च० ।

(६) परोक्षे वैश्वदेवे इति ड० ।

(७) भावययसुत इति ड० ।

पुत्रोऽर्धं दीर्घतमसं शौचयस्य^(१) श्यपेर्नृप^(१) ॥ १४५ ॥
 अथास्मै स ददौ कन्यां^(२) दिव्याभरणभूषिताम्^(३) ।
 तावतस्य रथानयान् वीरुहान् वै^(४) चतुर्युजः ॥ १४६ ॥
 वधूनां वाहनायां धनकूप्य^(५) मज्जाविकम् ॥
 निष्काणां वृषभाणाञ्च^(६) शतं शतमदात्पुनः ॥ १४७ ॥
 गवां महसं पष्टौय सर्वाः खल्वरिधायसः^{(७)(ख)} ।
 शतमश्वाञ्कृतं निष्कासयान् दशवधूमतः ॥ १४८ ॥
 चतुर्युजो गवांसैव महसं पश्यथाधिकम्^(८) ।
 खनयाद्भावयव्याघः कक्षीवान् प्रत्यपद्यत ॥ १४९ ॥
 प्रतिगृह्य च तुष्टाव प्रातः^(९) पिबे शशंस च ॥
 एतदुत्तरसूक्तेन शतमित्यादिनोदितम्^(१०) ॥ १५० ॥

- (१) राजमाहोरसोऽग्नौयादि शौचयस्य श्यपेर्नृपेत्यन्तपाठः छ० चि-
 जितपुस्तके न दृश्यते ।
 (२) कन्याः इति छ० ।
 (३) वज्रभारसमन्विताः इति छ० ।
 (४) रथायाम् वीरिनोऽन्यैरिति छ० ।
 (५) धनं कूप्यमिति छ० ।
 (६) निष्काणां शतमश्वानामिति छ० ।
 (७) गवां महसमिति श्लोकात् छ० चिजितपुस्तके न विद्यते ।
 (८) वधूनाधिकमिति छ० ।
 (९) ततः इति छ० ।
 (१०) छ० चिजितपुस्तके, एतदुत्तरसूक्तेनेति श्लोकाद्व्यपे, एतदुत्तरे
 सूक्ते शतमित्यादि चोच्यते इति पाठोऽस्ति, शतमश्वं श्वं नि-
 ष्कानिति श्लोकाद्व्याक् पठितम् ।

फलप्रदर्शनं तस्य क्रियते प्रायश्चित्तम् ।

द्वितीयान्तु पितापुत्रसुगु^(क)रित्यादिकाष्टचम् ॥१५१॥

कक्षीवतं^(१) सर्वमिति भगवानाह गौतमः ।

एषा तु दैर्घ्यतमसौ सानुसिद्धा कथं भवेत् ॥१५२॥

उच्यते प्रातरि^(२) तूक्ते सूनोर्दानेन हर्षितः ।

राज्याग्निपमाहाय सुगुरित्यादिना किल^(३) ॥१५३॥

कर्माणि याभिः कथितानि राज्ञां^(४)

दानानि चोच्चावचमध्यमानि ।

नारायणी^(५) रित्युच्यताः प्रतीया-

याभिः स्तुतिर्दायतयीषु राज्ञां^(६) ॥१५४॥

पञ्चामन्दान् भावयत्येष गीता

जायापत्योर्दौ च्चौ सम्प्रवादः^(७) ।

(१) काक्षीवतमिति पाठः समीचीनः ।

(२) आधिगम्य गुरोर्विद्यामित्यादि सुगुरित्यादिना किलेत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । फलप्रदर्शनं तस्येत्यादि सुगुरित्यादिना किलेत्यन्तपाठोऽपि ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(३) कर्माणि यावन्ति कृतानि राज्ञेति छ० ।

(४) प्रतीयात् स्तुती दृष्टा यासु वरिष्ठराज्यामिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) सम्प्रवादो ह्युच्येति क० घ० च० ।

सम्प्रवादं रोमग्रये^(१)न्द्रराज्ञो-

रेते त्वृचौ^(२)मन्यते ग्राकपूणिः ॥ १५५ ॥

इन्द्रेण जायापत्योदेतिहमं

(१) त्वृचेऽस्मिन्नन्यते ग्राकटायनः ।

प्रादात्सुतां^(३) रोमज्ञां माम नाम्ना

वृहस्पतिर्भावयव्याय राज्ञे ॥ १५६ ॥

इति वृहद्देवतायां द्वितीयोऽध्यायः ॥

(१) सम्प्रवादमग्रया अथ चेद ताभ्यामेते त्वृचौ इति ल० द०
पुस्तकान्तरस्य ।

(२) दृष्टे इति ग० ।

(३) स तामिति ख० द० ।

अथ चतुर्थोऽध्यायः ।

ततस्त^(१)मयं हरिवान्^(२)विदिता
प्रियं सखायं स्वनयं दिदृक्षुः ।
अभ्याजगामागु शचीसखायः
प्रीत्याश्चयत्तं^(३) विधिनैव^(४)राजा ॥ १ ॥
अभ्याजगामान्निरसी च तच्च
दृष्टा^(५)तयोः सा चरणौ च वन्दे ।
इन्द्रः सखित्वादथ तामुवाच
रोमाणि ते सन्ति न सन्ति राशिः ॥ २ ॥
सा बालभावादथ तां अगाद
उपोपमे शक्र परामृशेति ।
तां पूर्वयर्चाय नृपः प्रहर्षा-
दन्वम्रजत्तोऽथ पतिं तु साऽमवौत्^(६) ॥ ३ ॥

(१) तत्त्वमिमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) प्रत्यर्चितं तमिति ख० ।

(३) प्रत्यर्चितोऽसौ विधिना चेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) दृष्टेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) वा पूर्वया सान्त्यनृपः प्रहृष्टोवाच म्रजत्वाथ पतिं पतिव्रतेति क०
घ० च० ।

अथामेये अग्निमित्युत्तरे य-
 त्पक्षेन्द्राणि प्रत^(१)दैन्दृगव^(२) ।
 युवन्त^(३)मिन्द्रापर्वतो^(४) स ह स्तुता-
 विन्द्रानु मेने यास्क एकं प्रधानं^(५) ॥ ४ ॥
 म्रयेतर्षुः पर्वतो विद्धि यज्ञो^(६)
 दिवस्तुतो चेन्द्रमाह^(७) प्रधानं ।
 आत्वावयोरय पक्षेन्द्रवायो^(८) रेका
 वायोरुत्तरं द्विप्रधानं ॥ ५ ॥
 तत्र पयवहणं मिषदेवा
 दिवादिभ्यः^(९) कथिताभ्यः परे हे
 हे हे पदे संस्तुते^(१०) रोदसी च
 देवायार्धर्चनं विभक्तमन्यत् ॥ ६ ॥

(१) अग्निमात्रेये अत उत रात्रि पक्षेन्द्राणि प्रतदैन्दृगवेति छ०
 पुनस्तुतावयुः ।

(२) विन्द्रानु मेने इह यास्क प्रधानमिति क० छ० च० ।

(३) अस्तुतः पर्वतश्च यज्ञः इति क० छ० च० ।

(४) चेन्द्रमाह इति क० छ० च० ।

(५) आत्वावयोरय पक्षेन्द्रवायोरिति क० छ० च०, आत्वावायोवाय पक्षेन्द्र-
 वायोरिति ग० ।

(६) दिभ्य आयाः इति छ० ।

(७) हे वापदे संस्तुताविति छ० ।

(८) अ० ८, १३, २० । (९) अ० ८, ०१, ६ । (१०) अ० ८, १३, १ ।

मैत्रावरुणं सुसुमे^(१)ति सूक्तं^(१)
 प्रप्र^(२)पोष्णं वैश्वदेवं द्वितीयं^(३) ।
 एतत्सूक्तं^(४) वैश्वदेवं द्वितीय
 वैश्वदेवं स्या^(५)द्विद्वदेवतेषु ॥७॥
 वज्रग्रस्तु वैश्वदेवेषु संस्तवः^(६)
 अर्धर्चां^(७) द्वैपदास्त्रैपदाश्च ।
 द्विप्रधाना अपि चैकप्रधाना
 वज्रप्रधाना अपि वैश्वदेवाः^(८) ॥८॥
 वैश्वदेवी मित्रावरुणी द्वितीया
 तिस्रोऽग्निभ्यां तत ऐश्वरी ततोऽग्नेः ।
 मासत्येका तत ऐश्वर्याम्यनन्तरा
 वाहंस्पत्या चोत्तमा स्तौति देवाम् ॥९॥

(१) सुसुमेतीह सूक्तमिति छ०, ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) द्वितीयमिति क० घ० च० ।

(३) अस्तु औषदिति छ० ।

(४) वैश्वदेवं हि स्यादिति छ० ।

(५) सन्दृष्ट इति क० घ० च० ।

(६) अर्धर्चाविति क० घ० च० ।

(७) अपि तत्र वैश्वदेव इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) अ० १, १२०, ८ । (ख) अ० १, १०, ० ।

स्योनृपिर्वा स्तौति दध्यद्मेऽस्या-

मात्मानं वा तेषु शं मन्वजग्म^(१) ।

तस्मादस्यां विप्रददन्ति केचित्

रक्षाग्री तस्यां तु^(२) निपातभाजौ ॥१०॥

द्वापुष्य^(३) वृहस्पती स्यपिपुत्रौ बभूवतुः ।

श्रामोदुष्यभार्या तु ममता नाम भागंवौ ॥११॥

तां पवीयान्^(४) वृहस्पतिर्मैषुनाथोपचक्रमे ।

शुकस्रोतुर्गंकाले तु गर्भंस्तं प्रत्यषेधत^(५) ॥१२॥

रक्षाग्निन् पूर्वमभूतो न कार्यः शुकमद्गरः ।

तच्छुक्रप्रतियेधं तु न ममर्षं वृहस्पतिः^(६) ॥१३॥

न व्याजहार तं गर्भं तमसो दीर्घमस्त्विति ।

स च दीर्घतमा नाम बभूवर्षिदुष्यजः ॥१४॥

स जातोऽत्यतप^(७) लोकानेतस्मा^(८) दन्धतां गतः ।

(१) श्वापुष्यां स्तौति इत्यस्य लप्तेति क० घ० च० । श्वापुष्यां

इत्यत्र अहमेवापुष्यां इति श० ।

(२) केचिदैग्री त्वेवेति क० घ० च० ।

(३) क्षमीयानिति क० घ० च० ।

(४) प्रत्यभाषतेति क० ग० घ० च० ।

(५) तं शुकप्रतिष्ठातु वृहस्पतिर्गर्भं दधति इति क० ।

(६) अन्धतप इति क० घ०, अन्धतप इति क० घ० पुनश्चात्रापि ।

(७) अहमेवेति क० ग० घ० ।

(८) अ० ८, १८, २८ ।

ददुर्देवा सुता मेघे ततोऽनन्धो बभूव च^(१) ॥१५॥
 स वेदिपद इत्यस्तौ^(२) चतुर्भिर्जातवेदसं ।
 समिद्ध आप्रियोऽन्यैर्द्वौ तमित्यग्नेः पराणि घट्^(३) ॥१६॥
 सुतौ तु मित्रावरुणौ सूक्तैर्मित्रमिति त्रिभिः ।
 मित्रं मेघौ वदत्येता^(४) माधेनवश्च शंसति ॥१७॥
 अदितिं वायुं वायुमिं तथा रूपं हि दृश्यते ।
 अग्निं मेने दितिं त्वेव कुत्से चेह^(५) च शौनकः ॥१८॥
 ऋषिरथ प्रसङ्गादा दर्शनादानुकीर्तयेत्^(६) ।
 विष्णोर्नुकमिति त्रीणि वैष्णवानि पराण्यतः ॥१९॥
 प्रवः पान्तं चतुर्भिस्तु^(७) इन्द्राविष्णू सह सुतौ ।
 गृहाणि वा वैष्णवानि अयिस्त्वेत्यृचि^(८) काञ्चति ॥२०॥

(१) तु तस्यादौ नैते न त्वन्यतां गत इति क० घ० च० ।

(२) इत्याद्यैरिति छ० ।

(३) आप्रः परैर्द्वौ बह्वभिः त्वमिं तमित्यत इति क० घ० च०, आप्रि-
त्योन्यैर्द्वौ प्राप्तावाग्नेः पराणि चेति ग० ।

(४) मेघौ व दयेतामिति छ० ।

(५) यास्तः कुत्सो वेहेति ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) ऋषिरग्नेः प्रसङ्गादादृष्टाद्यौगन्धकीर्तयदिति छ० ।

(७) अथयतस्तर्हिर्मिदमिति ग०, तासां चतुर्भ्योर्मिदमिति छ०
पुस्तकान्तरस्य ।

(८) तावामित्युच्यते ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

जीर्णन्तु दीर्घतममं विद्यास्तत्परिचारिणः^(१) ।

दासा अथ^(२) नदीतोये दृष्टिहीनमुपादधुः^(३) ॥२१॥

तथैकस्यैतनो^(४)^(५) माम शस्त्रेणैवमपाहनत् ।

गिरयांसावुरस्यैव स्वयमेव व्यहन्त^(६) ॥२२॥

अह्नदेगघमीपे तु नद्यः सर्वाः समुत्सिदन्^(७) ।

^(८)अनयामाम चोत्थाय^(९) कक्षीवप्रमुखानृषीन् ॥२३॥

(१) तत्परिचारकाः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) दासा बभूवेति क० घ० च० ।

(३) अथावधुरिति क० घ० च० ।

(४) चैनतः इति क० घ० च० ।

(५) ख० छ० पुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च,—

इत्वा दीर्घतममं तु पापेन महता यतम् ।

आत्माह्वान्यमुदचैव ततोऽवाभ्योहितो भ्रष्टम् ।

इत्यधिकं घटितम् ।

(६) तं नृपं समुदर्शयदिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अनयामास चोत्थायेति श्लोकार्हात्यात्, ख० छ० पुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च,—

अह्नुराजयहे दुष्टा मुग्रिमं पुतकाभयम् ।

राजा च प्रहिता दास्यो भार्या मत्वा महातपाः ।

इत्यधिकं घटितम् ।

(८) सोऽभीष्टमहमसैकादिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

तुष्टाव चैव सूक्ताभ्या^(१)मबोधौत्ययिनावृषिः ।
 प्रेति द्यावापृथिव्यौ तु^(२) पराभ्यामेतदुत्तरं ॥२४॥
 किमार्भवं परं^(३) मानो मेध्यस्याश्वस्य संस्तवः ।
 ईमां^(क)ता म इति त्वस्यां नीयमानं प्रशंसति ॥२५॥
 स्वयूथ्यास्तस्य चैवाच बहवः संस्तुता हयाः ।
 नियुक्तायानियुक्ताश्च प्रसङ्गादनुकीर्तिताः ॥२६॥
 संज्ञप्रवदसंज्ञां हविष्यं^(ख) चाह सूनवः^(४) ।
 तस्मिन्मांसस्य सूनस्य चतुर्णां हविषस्तथा^(५) ॥२७॥
 वासोऽधिवाससोऽद्यात्र स्वधितै^(ग)श्च प्रकीर्त्तनं^(६) ।
 गावश्शूलसूणानां^(घ)श्च^(७) स्वधितेश्च प्रकीर्त्तनं^(८) ॥२८॥

- (१) वेति वसुताभ्यामिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) द्यावापृथिव्यातेति ड० पुस्तकादृश्च ।
 (३) परे इति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) मविष्यं चाह भूतवत् इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) चतुर्णां हविषस्तथेति ग०, तत्सौमस्यं च मांसस्य चरुणा क विषा-
 न्तथेति घ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) यदिशस्यश्च कीर्त्तितमिति ख० ग०, वासाधिवाससोऽद्यात्र यद्वीशस्य
 च कीर्त्तनमिति ड० ।
 (७) गावश्शूलसूणानांश्चेति ख० ड० ।
 (८) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, गावश्शूलसूणानांश्चेतिश्लोकार्धे न
 'पठितम्' ।

भागस्य^(१) कीर्त्तनं चात्र इन्द्रापूर्णाः मह स्तुतिः^(२) ।
 सूक्तं यदस्य^(३) वामीयं वैश्वदेवं तदुच्यते ॥१८॥
 प्रवादा विविधास्त्वत्र देवानां चात्र कीर्त्तनं ।
 अग्निस्तु वामः पलितो^(४) वायुर्ध्माता तु मध्यमः ॥१९॥
 इतपृष्ठ^(५) स्तुतीयोऽत्र^(६) सप्त वै रम्भयस्तु ताः ।
 परस्तु कथयन्त्यग्निं^(७) यथा वर्षति पाति^(८) च ॥२०॥
 अहोरात्रदिना^(९) न्नाभ्यान्तृत्वंश्च परिवर्त्तनं^(१०) ।
 पञ्चधा त्रिविधा^(११) चैव षोढा द्वादशधैव च^(१२) ॥२१॥
 संवत्सरं चक्रवच्च पराभिः कीर्त्तयन्मृषिः ।

- (१) भागस्येति ग० ड०
 (२) इन्द्रापूर्णाश्च कीर्त्तनमिति ख० ड० ।
 (३) यदस्येति ड० ।
 (४) इतीयोक्त इति स० ।
 (५) अग्निरिति ड० ।
 (६) वागीति ख० ड० ।
 (७) अहोरात्रान् दिनामिति ड० ।
 (८) पक्षाच्च परिकीर्त्तनमिति ड० ।
 (९) पञ्चधा च त्रिविधेति ख० ड० ।
 (१०) द्वादशधापि वेति स० ।

चवञ्चानं^(१) च धेतुश्च गौरौ वाचं सरस्वतीं ॥३३॥
 धर्मं पूर्वयुगीयश्च^(२) साध्यान् देवगणांस्तथा ।
 विविधानि च कर्माणि त्वग्निवायुविवस्वताम् ॥३४॥
 विभ्रतिमग्नेर्वायोश्च जगती स्थानं^(३)जङ्गमे ।
 हरणं रश्मिभिश्चैव^(४) विसर्गं^(५) पुनरेव च ॥३५॥
 कर्मानुकीर्तनश्चात्र^(६) पर्जन्याग्निविवस्वतां ।
 मातापुत्रौ तु वाक्प्राणौ माता वागितरः सुतः ॥३६॥
 सरस्वन्तमिति प्राणा^(७) वाचं प्राहुः सरस्वतीं ।
 शरीरमिन्द्रियैर्युक्तं क्षेत्रमित्यभिधीयते ॥३७॥
 वेद तत्प्राण^(८) एवैकस्तस्मात् क्षेत्रज्ञ उच्यते ।
 मेघः^(९) शक्र^(१०) स्तस्य धूमः^(१०) सलिलं वास एव वा ॥३८॥

(१) क्षेत्रज्ञानमिति ग०, क्षेत्रं ज्ञानमिति ट० ।

(२) पूर्वयुगानां चेति ख० ख०, धर्मपूर्वयुगौ पक्षेति ग०,

(३) जगति स्थित्विति ख० घ० ।

(४) वारः इति ख०, वारामिति घ० ।

(५) विसर्गमिति ख० ।

(६) साम्येति ख० घ० पुनश्चान्तरक्ष ।

(७) प्राण इति क० ग० घ० च० ।

(८) वेद्येतत्प्राण इति ट० ।

(९) मेघे इति ख० ।

(१०) धूमे इति ख० ।

सोम उवाच^(क) भवन्त्यस्य पावकाश्च त्रयोऽधिपाः ।
 गौरौरं तं वेद्यदेवमुपरि स्थात्पृथक् स्तुतिः ॥ ४८ ॥
 इन्द्रं मित्रमिमौ सौर्यौ सौरी चान्या सरस्वते^(१) ।
 मारुतेन्द्रस्तु संवादः कथेति^(२) परमः स्तुतः^(३) ॥ ४९ ॥
 संस्तुतामयुज^(४) स्त्वैन्द्रो युग्माः सर्वाः^(५) सहान्वया ।
 एकादशी प्रथमा च मारुतस्तृच उत्तमः^(६) ॥ ५० ॥
 तदस्यैव तु तत्रोक्तं कर्तृत्वमितरस्य तु ।
 इति द्वाभं पुरावृत्तमृषिभिः परिकथ्यते^(७) ॥ ५१ ॥
 समागच्छन्मरुद्विस्तु^(८) चरन् ध्योमि शतक्रतुः ।

- (१) क० ख० घ० च० पुस्तकेषु, मेघः शकलस्य धूम इत्यादि सौरी
 चान्या सरस्वते इत्यन्तपाठौ न विद्यन्ते, तेषु च अथ स्थले,—
 सक्तमक्षपक्षं त्वेतज्ज्ञानमेव प्रशंसति ।
 प्रवादयन्तवाच ततः सखिणमुच्यते ।

इति पाठो वर्तते ।

- (२) कवेतीति ख० ।

- (३) ततः इति ख० छ० ।

- (४) मरुतः इति छ० ।

- (५) तत्रेति छ० ।

- (६) उत्तरः इति ग०, मारुत्यस्तिष उत्तरा इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

- (७) तदस्यैव तु तत्रोक्तमित्यादि ऋषिभिः परिकथ्यते इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

- (८) चेति ख० छ० ।

वृद्धा तुष्टाव तानिन्द्रस्तेनेन्द्र^(१)मृषयोऽब्रुवन् ॥४३॥
 तेषामगस्त्यः संवादं तपसा वेद^(२)तत्त्वतः ।
 स तानभिजगामाशु निरूप्येन्द्रं हविस्तदा ॥४४॥
 मरुतस्याभितुष्टाव सूक्ष्मादिति च^(३) त्विभिः^(४) ।
 महश्चिदिति चैवेन्द्रं सहस्रमिति चैतया^(५) ॥४५॥
 निरुप्तं तद्भविष्येन्द्रं मरुद्भ्यो दातुमिच्छति^(६) ।
 विज्ञायावेक्ष्य तद्भुव्यं त्विन्द्रो^(७) नेति तमब्रवीत्^(८) ॥४६॥
 न यो नाद्यतनं ह्यस्ति वेद कस्तद्यदभुतं ।
 कस्यचित्तप्य सञ्चारे^(९) चित्तमेव विनश्यति ॥४७॥
 किञ्च इत्यब्रवीदिन्द्रमगस्त्यो भ्रातरस्तव ।
 मरुद्भिः सम्प्रकल्पस्व^(१०)बधीर्मा च^(११) शतक्रतो ॥४८॥

(१) ते चैन्द्रमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(२) तपसाबोधोति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(३) तन्निति त्विति क० घ० च० ।

(४) तन्निति पञ्चभिरिति ग० ।

(५) महश्चिदित्यनेनेन्द्रं सहस्रं त ऋचाययमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(६) इच्छेति ख०, इच्छतः इति ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(७) तद्भावमिन्द्र इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(८) ततोऽब्रवीदिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(९) त्वयसञ्चारे इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(१०) सम्प्रकल्पसेति ख० ड० ॥

(११) मा नः इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

किं नो भ्रातरिति त्वष्टामिन्द्रो मान्यमुपालभत् ।

अगस्त्यस्त्वरमित्यस्या चुम्भ^(१)मिन्द्र प्रणामयत्^(२) ॥४८॥

प्रादात्सवनन^(३) कृत्वा तेभ्य एव च तद्भुवि ।

पूर्वया सान्वयमिन्द्रो ह्यगस्त्य खेहकाम्यया ॥५०॥

एव सवनन कृत्वा प्रादान्तेभ्य स तद्भुवि^(४) ।

सुते^(५) चकार सोमे च^(६) तानिन्द्र सोमपीथिन^(क) ॥५१॥

तस्माद्विद्याभिपातेन^(७) ऐन्द्रेषु^(८) मरुतस्तु तान्^(९) ।

प्रौतात्मा पुनरेवर्षिस्तास्तुष्टाव पुन पृथक्^(१०) ॥५२॥

मरुत प्रेति सूक्ताभ्या^(११) मिन्द्र षड्भि परैस्तु स^(१२) ।

(१) कुम्भमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) प्रणामयदिति ख० छ० प्रणामयदिति पुस्तकान्तरम् ।

(३) सङ्गमनमिति क० ग० घ० च० ।

(४) पूर्वया सान्वयमिन्द्र इत्यादि स तद्भुविरित्यन्तपाठ क० घ० च०
चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(५) सुते इति ग० ।

(६) सोमेऽप्येति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) निपातेऽप्यिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) ऐन्द्रेऽप्यिति ख० ।

(९) मरुत स्तुता इति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) पृथक् पृथगिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(११) प्रतिसूक्ताभ्यामिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(१२) गायन षड्भि अचीपतिरिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(क) अ० १०, ११, ८ ।

ऋतुघाता^(१) ऋविर्भायी लोपांमुद्रां यशस्विनीं ॥५२॥
 उपजल्पितुमारेभे रहःसंयोगकाम्यथा ।
 दाभ्यां सा त्वन्नवीदृग्भ्यां पूर्वोरिति चिकीर्षितं ॥५३॥
 रिरंसुस्तामथागस्य उत्तराभ्यामतोषयत् ।
 विदित्वा तपसा सर्वं तयोर्भावं रिरंसतोः ॥५४॥
 उक्तेन^(२) हतवानस्मिन्^(३) ब्रह्मचार्युत्तमे जगौ ।
 प्रशंस^(४) तं परिख्यञ्च गुरु मूर्धन्यवजिघ्रतुः ॥५५॥
 स्मितेनमाहृतुद्योभावनागा अंसि^(५) सुचक्र ।
 ध्रुवो^(६) रजांशीति ततः सूक्तैः पञ्चभिरस्त्रिनौ ॥५६॥
 अगस्य एव तुष्टाव सूक्तेन कतरे तुण^(७) ।
 द्यावापृथिव्यौ सूक्तेन आनो विश्वान् दिवौकसः ॥५७॥
 पितु^(८) मन्नं समिद्धाप्यो अग्निमग्ने नयेति च^(९) ।
 बृहस्पतेरनवांशं^(१०) कंकतोपनिषत्परं^(११) ॥५८॥
 अपां दणानां सूर्यस्य केचिदेतां क्षुतिं विदुः ।

(१) ऋतौ घातामिति क० घ० घ० ।

(२) न त्वेन इति ख० ग०, नत्वेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) ब्रह्मसीति ख० ग० छ० ।

(४) प्रशस्येति ग० छ० ।

(५) योभौ ह्यनागतोऽक्षौतीति क० ग० घ० च० ।

(६) कतरेति परेण स्थिति क० घ० च०, सूक्तेन कतरेति त्वि छ० ।

(७) समिद्धो ह्याग्निमग्ने च नयाग्नये इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) परेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, ३४, १ । (ख) ऋ० १, ६१, ० । (ग) ऋ० १, ६०, १ ।

उक्तेषु^(१) कर्मस्त्रैरेषु भीस्तावाश्च विवेश ह^(२) ॥६५॥
 इदमन्तरमित्युक्त्वा ताविन्द्रस्तु न्यवर्हयत् ।
 निहत्य तो गृह्णमदमृषि^(३) शक्रोऽभ्यभाषत ॥६६॥
 यथेष्ट माम^(४) खे पश्य प्रियस्त्व^(५) द्यागतोऽसि^(६) मे ।
 वरं गृहाण मत्तत्त्वमचय^(७) चास्तु ते तप ॥६७॥
 प्रह्व^(८) स्त प्रत्युवाचर्षिरस्माक वदतां वर^(९) ।
 तनूनामस्तु चारिष्टिवाक्चास्तु हृदयङ्गमा ॥६८॥
 सुवीरा^(१०) रयिमन्त^(११) च वयन्त्वामिन्द्र धीमहि^(१२) ।
 इन्द्र^(१३) ताञ्च विजानीमो वय जन्मनि^(१४) जन्मनि ॥६९॥

तद्वत्^(१)स्यै मे भावो मापगास्त्रद्रथौतरः^(२) ।
 निरुक्तं तदिदं चार्यमिन्द्रयेष्टान्यवान्यथा ॥७०॥
 वने वरमिदं सर्वं तदाकर्ण्य शचीपतिः^(३) ।
 तथेत्युक्त्वा तुराषाद् तां^(४) पाणौ जयाह दक्षिणे ॥७१॥
 अष्टपिशाच सखित्वेन पाणिना पाणिमसृजत् ।
 सहितौ जगत्सुखेवं महेन्द्रमदनं^(५) प्रति ॥७२॥
 तत्रैनमार्हयत्प्रोत्था स्वयमेव पुरन्दरः ।
 कर्मणा विधिदृष्टेन तमृषिशाभ्यपूजयत्^(६) ॥७३॥
 सखित्वाच्च पुनश्चैनं^(७)मुवाच हरिवाहनः ।
 गृणन्मादयसे यस्मात्तमस्मानृषिषत्तम ॥७४॥
 तस्माद्गृह्यत्वमदो नाम शौनहोत्रो^(८) भविष्यसि ।
 ततो दादग्रभिः सूक्तैस्तृष्टावेन्द्रं शुधौ^(९)^(क)त्युषिः ॥७५॥

- (१) स्या तत् इति क० घ० च० ।
 (२) मापगागात्रं रथौतरः इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) निरुक्तं तदिदं चार्यमित्यादि तदाकर्ण्यं शचीपतिरित्यन्तपाठः, क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, नोपलभ्यते ।
 (४) त्वामित्यत्र तमितियाठः शुद्धः । रथाङ्गनिवृत्ति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) महेन्द्रमवनमिति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) वाभ्यपूजयदिति क० । तमृषिं चाभ्यपूजयदिति ख० ग० घ० च० ।
 (७) श्वमिति पुस्तकान्तरम् ।
 (८) शौनकोऽत्र इति ख० ।
 (९) इन्द्रशुधौत्युषिरिति क० पुस्तकान्तरस्य ।

उक्तेषु^(१) कर्मसंज्ञेषु भीक्षावाश विवेक इ^(२) ॥६५॥
 इदमन्तरमित्युक्त्वा ताविन्द्रस्तु व्यवर्हयत् ।
 निहत्य तौ गत्समदसृष्टिं^(३) शक्रोऽभ्यभाषत ॥६६॥
 यथेष्टं मास^(४) खे पथ्य प्रियस्त्वं^(५) द्यागतोसि^(६) मे ।
 वरं गृहाण सत्तस्त्वमद्यं^(७) चास्तु ते तपः ॥६७॥
 प्रह्ला^(८)स्तं प्रत्युवाचपरिरक्षाकं वदतां वरः^(९) ।
 तनूनामस्तु चारिष्टिर्वाक्चास्तु हृदयज्ञमा ॥६८॥
 सुवीरा^(१०) रयिमन्त^(११)श्च वयन्त्वामिन्द्र धीमहि^(१२) ।
 इन्द्र^(१३)लाञ्छ विजानीमो वयं जन्मनि^(१४) जन्मनि ॥६९॥

(१) कीर्तयित्विति क० घ० च० ।

(२) भीतौ सुषुप्तस्तुति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) इदमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) मासमिति पाठः सङ्गः ।

(५) मास खे पथ्य प्रियस्त्वमिति क० घ० च० । अथ, मासं खे पथ्यं
प्रियस्त्वमिति पाठो विशुद्धः ।

(६) प्रियत्वं द्यागतोऽसौति ख० ।

(७) सत्तस्याद्यमिति क० घ० च० ।

(८) प्रह्ला इति क० घ० च० ।

(९) वदेति क० ग० घ० च० ।

(१०) इन्द्र वामहे इति ख०, इन्द्रभीमहे इति ख० ।

(११) इन्द्रमिति ख० ।

(१२) द्याजनीति क० ग० घ० च० ।

‘‘धृतव्रता वैश्वदेवमृतमैन्द्रं परन्तु यत्(१) ।’

प्रहि क्रतुमिति त्वस्यामिन्द्रासोमौ सह स्तुतौ ॥८०॥

परस्त्विति त्वमित्यस्मिन्नर्द्धर्धे मध्यमा तु वाक्(२) ।

वृक्षस्यतिन्तु यो नस्तु(३) उत्तमा मस्तस्यतिः(४) ॥८१॥

अस्माकं वैश्वदेवन्तु सूक्तादावुत्तमस्य तु(५) ।

द्यावापृथिव्योर्दे त्वाष्ट्रौ(६) तथैवैन्द्रौ(७) परे ततः ॥८२॥

दे दे राकाशिनीवाद्योः षड्लैङ्गोऽष्टास्त्रयान्तथा(८) ।

(१०)रौद्रं मास्तन्तु परं(११)मा ते धारावरा इति ॥८३॥

(१) वाद्यौयो म इत्याद्या दुःखप्रायप्रणाशिनीः । श्लोकार्जमेतत् ग०
चिह्नितपुस्तके धृतव्रतेति श्लोकात् पूर्वमधिकं पठितं ।

(२) परं यत् इति ख०, परं तत् इति ड० ।

(३) माध्यमानुवागिति ख० ।

(४) वृक्षस्ये स्तुतिर्यो मा इति ख०, यो न स्त इति ग० ।

(५) वृक्षस्ये स्तुतिर्यो उ स्तम्भश्चासता स्तुतिः इति ड० ।

(६) अस्माकं वैश्वदेव स्यात् सूक्तादावस्य चास्य ऋगिति ग०, स्यादद्या
ऋक् चान्तिमास्य त्विति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(७) ऋग्द्यावापृथिव्युचेति क० घ० च०, द्यावापृथिव्योस्त्वाष्ट्रौ वै
इति ख० । वै इत्यत्र वा इति ग० ।

(८) वायु चैन्द्रा इति ग०, चैन्द्रौ वैवा इति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(९) तथात्ययेति ग०, षड्मुग्वधित्तया स्तुताः इति क० घ० च० ।

(१०) ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च रौद्रमित्यस्यात् पूर्व,
तत्पूर्वे दे ऋषौ कुडा कुडमहमिति स्मृते । तदुत्तरे दे अनुमतेरनुमो
न्विति ते स्मृते । धातुश्चतस्रश्चादौ धाता दधाति नो दयिम्(क) ।
इत्यधिकं पठितं ।

(११) रौद्रं स्यात् परमायवमिति डुष्टकान्तरम् ।

ददर्श संस्तुवन्नेव तत्र स ब्रह्मणस्पतिम् ।

बृहस्पतिं तु तुष्टाव दृष्टस्त्रिङ्गाभिरेव च^(१) ॥७६॥

स तमथमितुष्टाव^(२) चतुर्भिरत^(३) उत्तरैः ।

गणानां विश्वमित्यस्यां^(४) सहेन्द्राब्रह्मणस्पतौ ॥७७॥

बृहस्पतिं प्रसङ्गाद्वा^(५) ब्रह्मणस्पतिमेव च^(६) ।

तुष्टाव कर्मणैकेन प्रभावस्थान्तरन्तयोः^(७) ॥७८॥

मित्रावरुणदचांश्चतुर्विजात^(क)भगार्यम्णां^(८) ।

आदित्यानामिसाः^(९)सूक्तमिदं वारुणमुच्यते^(१०) ॥७९॥

(१) बृहस्पतिस्तु तुष्टाव दृष्टिं त्रिङ्गुस्तवैः सहेति ख०, दृष्टस्त्रिङ्गुस्तवैः सहेति घ० ।

(२) अथमितुष्टावेति क० ख० ग० पुस्तकान्तरम् ।

(३) चतुर्भिरिति उत्तरैरिति ग०, चतुर्भिरिति उत्तरैरिति ड०, चतुर्भिरिति उत्तरैरिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) अस्या इति उ०, विश्वामित्रस्येति ख० ।

(५) प्रसङ्गादिति ख० घ० ।

(६) ब्रह्मणस्पतिमेव वेति ड० ।

(७) द्वयोरिति ग० । द्योवाग्दमेतत् ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोर्नेपि अभ्यते ।

(८) तुर्विजातभगार्यमामिति ख० ।

(९) इमाप्युक्तमिति ख० । इमा इत्यत्र इदमिति पाठो विशुद्धः ।

(१०) वरुणमिति ग० ।

स्रवेर्जिगमिपोराग्रां ववाशा^(क)स्त्राय^(१) दक्षिणाम् ।
 स तमार्धेण सग्नेच्छ चतुषा पक्षिहृपिणम् ।
 पराभ्यामभितुष्टाव सूक्ताभ्यान्तु कनिक्रदत्^(ख) ॥ ८८ ॥
 प्रशास्य गायंसुपसाऽभ्यगच्छ^(१)-
 द्वहृषितामेकग्रतश्च पुत्रान् ।
 स गाधिपुत्रस्तु जगाद सूक्तं
 सोमस्य नेत्याग्नेयं यत्परश्च^(२) ॥ ८९ ॥
 वैश्वानरीयेति^(३) समित्समिदा
 प्रोदे आग्नेये^(४) उत्तरे त्व^(५) सूक्ते ।
 द्वावापृथिव्यौ तु निपातभाजा^(६)
 वापोऽथ देवाः पितरथ मित्रः^(७) ॥ ९० ॥
 आग्नेयेषु दृश्यन्ते स्मृतास्तु^(८)-

-
- (१) ववासे प्रवीति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) अध्यगच्छति ख० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) नेत्याग्नेये तत्परं चेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) वैश्वानरीयेऽयेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) प्रियो द्वे चेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) त्वस्येति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च । उत्तरेत्यत्रेति ग० ।
 (७) द्वावा पृथिव्या उभयो निपाता इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) आपोऽथ देवा पितरोऽथ मित्र इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (९) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु स्मृतास्तु इत्यत्र तु इति पाठो न दृश्यते ।
-

वामदेवो मृगान् दृष्ट्वा विभ्यन्तेभ्य च्षपिः स्वयम्^(१) ।

(१) अपान्नपादुपेत्यत्र स्तुतः सूक्ते ततः^(२) परे ॥ ८४ ॥

तुभ्यमित्यार्भवे^(३) सूक्ते सावित्रादाश्विनम्परम्^(४) ।

सोमः पूषादिति चैव सोमापूष्णेन्यया स्तुताः ॥ ८५ ॥

वायये^(५) वेन्द्रवायव्या अन्यास्तु प्रउगा^(६)स्तृचाः^(७) ।

प्रेत्यृक् स्तौति हविर्धाने अग्निस्तत्र निपातभाक् ॥ ८६ ॥

द्यावापृथिव्यौ द्यावेति हविर्धाने ततः परे ।

(८) स्तुतिन्तु^(८) पुनरेवेच्छचिन्द्रो भूत्वा कपिञ्जलः ॥ ८७ ॥

(१) वामवन्तु मृगान् स्तौत्यध्वनि निप्रस्थितास्तु हि । इति क० घ० च०, मृगं दृष्ट्वेति ग० ।

(२) ग० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च अपान्नपादित्यस्मात् पूर्वं स्तुति श्रुतिमिति तस्या रदमस्तौत्यसादयन्नित्यधिकं पठितं ।

(३) त्व इति पुस्तकान्तरम् ।

(४) इत्यार्भवे इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) श्लोकाज्जनेतव् ग० चिह्नितपुस्तके नोपपद्यते ।

(६) वायये इति ग० ।

(७) वायये चैन्द्रवायवौ पञ्चाय प्रउगास्तृचा इति क० ग० घ० च० ।

(८) घ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च स्तुतिमिति श्लोकाज्जात् प्राक्, वायवेयो म इत्येषा दुःखप्राप्त्यप्रत्याशिनोति श्लोकाज्जमधिकं दृश्यते ।

(९) स्तुतिन्त्विति ख० ।

एते काप्यावृचौ यौषौ द्युन्नन्ति नेति पञ्च ख^(१) ॥८४॥
 ग्रीषा वज्रभ्यो यूषेभ्यो^(२) वैश्वदेवौ लृगष्टमी^(३) ।
 अंस्या^(४) न्या वयिनी योक्ता^(५) षष्ठैन्द्राग्र^(६) मुच्यते ॥८५॥
 वैश्वदेवमिषसं^(७) दधिकाव्णेति^(८) चेतया ।
 आग्नेत्री त्वग्र इन्द्रेति परा^(९) वैश्वानरस्तृचः ॥८६॥
 प्रयन्तु मारुता^(१०) स्यान्त्या प्रतधारहुस्त्वः ।
 प्र वो वाजा अह्वं^(११) क्षौति अतिजः क्षौति^(१२) मन्यतः ॥८७॥
 पुरीष्यास^(१३) ^(१४) इति त्वष्टान्धिष्णानग्नीन् प्रशंसति ।

- (१) एते काप्यावृचौ यौषौ द्युन्नन्ति पञ्च चेति ख० ।
 (२) ग्रीषेभ्यो वज्रयूषेभ्य इति ग० ।
 (३) वैश्वदेवौ ऋगष्टमीति क०, वैश्वदेवौ लृगष्टमीति पुस्तकान्तरम् ।
 (४) स्यान्त्या प्रवयिनी योक्तेति घ० ।
 (५) स्यान्त्याः प्रवयिनीः योक्तेन्द्राग्रौ ऐन्द्राग्रमिति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) अमिषसं वैश्वदेवौति क० ख० ग० घ० ङ० ।
 (७) दधिकाविति क० ग० घ० ङ० ।
 (८) आग्नेत्री त्वग्र इन्द्रावन् परेति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) प्रयन्तमारुतः इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (१०). अह्वं इतिपाठः समीचीनः ।
 (११) क्षौति अतिजस्येति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (१२) पुरीष्यास इति ग० ।

वेश्मनरो वरुणो जातवेदाः ।

सूयेतीका यव यवामृतिवां^(१)

नेपात्यांश्वा^(२) योपमार्याद्य^(३) विद्यात् १८ १३

राजर्षयो गृह्यमदा वसिष्ठा

भरदाजाः कुम्भिको गौतमाय ।

विश्वेऽग्निनावद्विरभोऽष योऽदिति-

र्भाजाः कृष्णो^(४) भृगवो रौद्रो दिग्मः १८ १४

सावित्रभौम्याग्नि^(५) माहतेषु

ऐश्वर्ये रौद्रभोर्होषसेषु^(६) ।

आदावन्ते शुक्रमण्ये षुतास्तु^(७)

न व्याप्रन्ति देवताः शुक्रभाजः^(८) १८ १५

अग्नेः भस्मोऽध्याय ऊर्ध्वं ऊपुष कतये^(९) ।

(१) यवो यव तवामृतिरिति त० य० दृष्टवान्तरथ ।

(२) निपात्यर्थाः इति त० य० य० य० ।

(३) उपमार्यादिति दाठा शापुः ।

(४) कृष्ण इति त० य० दृष्टवान्तरथ ।

(५) भौम्याग्निनेति त० य० दृष्टवान्तरथ ।

(६) भौम्योषसेषिति त० य० दृष्टवान्तरथ, योषिनेषिति य० ।

(७) षुतास्ता इति त० दृष्टवान्तरथ ।

(८) शुक्रमे देवता शुक्रभाजिवीमिति दृष्टवान्तरथ, शुक्रभाज इति त०, शुक्रभाजिवीमिति त० ।

एते काण्व्यावृचौ यौष्णौ द्यञ्चन्ति त्वेति पञ्च च^(१) ॥८४॥
 शेषा वज्रभ्यो यूषेभ्यो^(२) वैश्वदेवौ नृगष्टमौ^(३) ।
 अंसा^(४) न्या वृद्धिनी योक्ता^(५) षष्ठमैन्द्रा^(६) मुच्यते ॥८५॥
 वैश्वदेव्यग्निमुषसं^(७) दधिकावृणेति^(८) चैतथा ।
 अग्नेन्द्रौ त्वम इन्द्रेति परा^(९) वैश्वानरस्तृचः ॥८६॥
 प्रयन्तु मारुता^(१०) शान्त्या शतधारहृत्स्त्वः ।
 प्र वो वाजा अहू^(११) स्तौति अलिजः स्तौति^(१२) मन्यतः ॥८७॥
 पुरीव्यास^(१३) इति त्वस्यान्धिष्ण्यानग्नीन् प्रमथति ।

-
- (१) एते काण्व्यावृचौ यौष्णौ द्यञ्चन्ति पञ्च चेति ख० ।
 (२) शेषेभ्यो वज्रयूषेभ्य इति ग० ।
 (३) वैश्वदेवौ ऋगष्टमौति क०, वैश्वदेवौ नृगष्टमौति पुस्तकान्तरम् ।
 (४) अंसा प्रवचनः योक्तेति च० ।
 (५) शान्ताः प्रवचनाः योक्तेन्द्राभ्यो येन्द्रायमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) अग्निमुषसं वैश्वदेवोति क० ख० ग० घ० च० ।
 (७) दधिकावृणेति क० ग० घ० च० ।
 (८) अग्नेन्द्रौ त्वम इन्द्रश्च इन्द्रेति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) प्रयन्तमारुता इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (१०) अहूतिविपाठः समीचीनः ।
 (११) स्तौति अलिजश्चैवेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (१२) पुरीव्यास इति ग० ।
-

ज्ञेया^(१)श्चैव तु होतारस्ते दैव्याश्चैव तत्र तु^(२) ॥८८॥
 त्रयोविंशतिरैन्द्राग्नी रच्छन्तीति पराण्यतः ।
 सूक्ते प्रेति तु नद्यश्च विश्वामित्रं समूहिरे^(३) ॥८९॥
^(४)पुरोहितः सन्निज्यार्थं सुदामः सोऽहरद्धनम् ।
 विपाट्कुतुब्धोः समेदं शमित्यैते उवाच ह ॥१००॥
 प्रवादास्तत्र दृश्यन्ते दिवदञ्जवदेकवत् ।
 अश्चेत्यर्द्धं पक्षो वा नदीष्वप्येकवन्ति ते ॥१०१॥
 आद्ये ब्रूचे दिवत्सार्द्धं विश्वामित्रवचःश्रुतेः ।
 एनाभिर्छग्निर्वा नद्य अपि वञ्जवदूचिरे ॥१०२॥
 पथ्यष्टग्नो^(५)यतुष्यांश्च दग्धम्याश्चेतरा अप्येः ।
 सप्तम्यामृचि पथ्याश्च यौ देवौ^(६) परिकीर्तितौ ॥१०३॥
 निपातिनो तु तौ ज्ञेयो त्वेन्द्रापावत्युत्तमे^(७) ।
 करोति पुत्रिकां नारी^(८) यथा दुहितरन्तया ॥१०४॥

(१) यूया इति ख० ।

(२) तत्र हेति ख० घ० ।

(३) विश्वामित्रं समूहिरे इति ख० ग० पुस्तकान्तश्च, स संवदन्निति क० घ० च० ।

(४) पुरोहित इत्यादि द्योऽवयवं क० घ० द० पित्रिवपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(५) पथ्यष्टग्नोरिति पाठः साधुः ।

(६) यौदेवौ इति ग० ।

(७) पावत्युत्तमेति द० पुस्तकान्तश्च ।

(८) नारी इति ख० द० पुस्तकान्तश्च ।

तस्यां सिद्ध्यति रेतो वा^(१) तच्छासदिति कीर्तितम् ।
 रिक्थस्य दुहितुर्दानं नेत्युचि प्रतिषिध्यते^(२) ॥१०५॥
 तस्याद्यैव^(३) यवीयांसं भ्रातरं व्येष्टवत्सुतं ।
 सुदामस्य महायज्ञे दक्षिणा गाधिसूनवे^(४) ॥१०६॥
 निगृहीतं बलाच्चेतः^(५) सोऽवसीदद्विचेतनः ।
 तस्मै^(६) ब्राह्मोन्तु सौरीं वा नाद्या वाचं ससर्परीं ॥१०७॥
 सूर्यचयादिहागत्य ददुस्ते^(७) जमदग्नयः ।
 कुशिकानां ततः सा वागमतिन्तामपाहनत् ॥१०८॥
 उपेत्य चास्यां^(८) कुशिकान् विश्वामित्रो बुबोध यत् ।
 सन्धा वाचं च घृष्टात्मा^(९) तानृषीन् प्रत्यपूजयत्^(१०) ॥१०९॥
 ससर्परीरिति दाम्यामृग्भ्यां वाचं सुवन् स्वयम् ।
 सिरावित्यनसो^(११) ऽङ्गान्यनबुद्ध^(१२) घृष्टवान् मज्जन् ॥११०॥

- (१) रेतो वा इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) प्रतिषेधतीति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) तस्याद्यादेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) शक्तिना गाधिसूनवे इति क० ग० घ० च० ।
 (५) मृगौला बलाच्चेतः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) तस्मैति क० घ० ।
 (७) ता ददुरिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य । आगयेत्यत्र आहूयेति क०
 ग० घ० च० ।
 (८) उपेति चास्यां कुशिकानिति क० घ०, उपेत्य वाचं कुशिकानिति घ० ।
 (९) प्रतिष्ठाप्तेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (१०) अन्वचेतयदिति घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (११) इत्यनसोऽङ्गान्यनबुद्ध इति क० घ०, अङ्गान्यनबुद्ध इति घ० ।

(१) अनसोऽङ्गानि चोत्थाप्य अनङ्गाहौ गृहात्मजौ ।
 ततश्च स्वशरीरश्च गृहान् स स्वयमाप ह ॥१११॥
 रथश्च स्वशरीरेण गृहान् गच्छन् पराददे ।
 पराद्यतस्तो यास्त्वत्र वसिष्ठदेपिणीर्विदुः^(१) ॥११२॥
 विश्वामित्रेण याः^(२) प्रोक्ता अभिशापा इति स्मृताः ।
 दिपद्मेपास्तु ताः प्रोक्ता विद्याश्चैवाभिचारिकाः^(३) ॥११३॥
 वसिष्ठास्ता^(४) न गृह्णन्ति तदाचार्यकसम्मतम् ।
 कीर्त्तनाच्छ्रवणादापि महान् दोषः प्रजायते^(५) ॥११४॥
 प्रतथा भिद्यते मूर्खां कीर्त्तितेन श्रुतेन वा ।
 तेषां बालाः प्रमोयन्ते तस्मान्तास्तु न कीर्त्तयेत् ॥११५॥
 विश्वाय देवां^(६) स्तृष्टाव चतुर्भिरिममित्युषिः ।
 अस्तौ दिव्यात्मना सर्वान् मन्यमानः परं पदम् ॥११६॥

(१) अनस इत्यादिसाङ्गश्लोकः क० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 तेषु अस्मिन् स्थले, ततश्च स्वा शरीरश्च गृहानाच्छ्रन् पराददे इति
 पाठोऽस्ति ।

(२) वसिष्ठदेपिण्यः स्मृताः इति क० ख० ग० घ० ।

(३) त्विति क० ख० ग० घ० च० ।

(४) विदेपिण्यः स्मृता विद्यादभिचारेषु ग्रन्थ्यते । इति क० ग०
 घ० च० ।

(५) त्विति ख० पुस्तकान्तरश्च, ते इति ख० ।

(६) श्लोकाङ्गमेतत् क० घ० चिह्नितपुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(७) विश्वान् देवाश्चेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(१) देवानामधुरतं तदेकं महदितोरयम् ।

अग्निनी मिव अभसो^(१) धेनुमिव हृष्टे वः ॥ ११० ॥

(२) वैश्वदेवोति विज्ञेया भैरवी मिवाप पृथु ।

ऐन्द्राभ्यस्तवस्तवभवे सूरः स उत्तमः^(२) ॥ १११ ॥

(३) पूर्व्यं शूचे निपातोऽत्र उपो वाजेन पथमात् ।

उपस्थादुत्तरे यद्भिः सुता अदेयता वृष्टेः^(३) ॥ ११२ ॥

ऐन्द्रावरुणः प्रथमो वारुण्यस्तवः परः^(४) ।

पौष्णसावित्रभीष्माय मेधावरुण उत्तमः^(५) ॥ ११३ ॥

तुष्टाव अमदप्रिय^(६) तेन देवा वृता वृषी ।

देवर्षिपितृपूजायै य इन्द्राद्यप्यप्युनः^(७) ॥ ११४ ॥

यस्य वै श्वेनरूपेण अहर^(१)वृषहा मधु ।
 सोऽग्निन्तु पञ्चदशभिरिन्द्रं षोडशभिः परैः ॥१२२॥
 अपिस्त्वामिति तुष्टाव सूक्तेरेतेस्तु^(२) गौतमः ।
 स भ्रातरमिति त्वासु^(३) तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ॥१२३॥
 वरुणेनाभिसंस्तौति चाङ्ग^(४)रन्वे निपातितम् ।
 लिङ्गोक्तदेवते सूक्ते एके^(५) प्रत्यग्निरिव तु^(६) ॥१२४॥
 अपिर्वांधदिति द्वाभ्यां स्तौति सोमकमेव तु^(७) ।
 तस्यैव चायुरथाय^(८) पराभ्यामश्विनौ स्तौतौ ॥१२५॥
 अश्वसानुजनियोऽश्वं^(९) ब्रुवाणं गर्भ एव^(१०) तम्^(११) ।
 अश्वगात्तदिति^(१२) पुष्पमिन्द्रमात्मशितैषिणी ॥१२६॥

(१) यस्य च श्वेनरूपेण आहरदिति ख० ख० पुस्तकान्तरम् ।

(२) इति त्विति ग० घ०, इति चेति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(३) त्वास्त्विति ख० ।

(४) अभिसंस्तौत्या प्राङ्गरिति क० ग० घ० च० ।

(५) लिङ्गोक्तदेवते सूक्तमेते इति क० घ० ।

(६) लिङ्गोक्तदेवते सूक्ते एके प्रत्यग्निरित्युभे, इति ख० ।

(७) सोमकभूपतिमिति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(८) आयुषोऽथायेति ख० ख० पुस्तकान्तरम् ।

(९) जनिष्यामेति क० ख० घ०, जनिष्यात् इति ग० ।

(१०) गर्भमेवेति क० ग० घ० च० ।

(११) त्विति क० ख० ग० घ० च० ।

(१२) अश्वगाददितिरिति ख० पुस्तकान्तरम् ।

स जातमात्रं युद्धाय ऋषिमेवाजुहाव तं^(१) ।
 योधयन्^(२) वामदेवस्तं कृत्वात्मनि वलं तथा ॥ १२७ ॥
 दिनानि दश रात्रीश्च^(३) विजिग्ये चैनमोजसा ।
 स तद् दम^(४)मित्यस्यां विक्रीणन्नृषिर्बन्धदि ॥ १२८ ॥
 स्वयमेवाभितुष्टाव^(५) नकि^(६)रिन्द्रेति^(७) गौतमः ।
 किमादुतासीति चास्या^(८)मन्युं मध्ये^(९) पराणुदत् ॥ १२९ ॥
 अथास्य रूपवीर्याणि धैर्यकार्याणि तान्मृषिः^(१०) ।
 विविधानि च कर्माणि शशंसादितये तथा ॥ १३० ॥

- (१) स जातमात्रं युद्धायेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (२) योधयेदिति क० ख० घ० च० ।
 (३) रात्रीश्चेति क० ग० घ० च० ।
 (४) सतद् इत्यमिति ग० ।
 (५) स्वयं तेनाभितुष्टावेति ग०, स्वयमेवाभितुष्टावेति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) इन्द्रेणेति घ० ।
 (७) किमादुतासीदित्यस्यामिति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (८) मन्युमर्धे इति क० ग० घ० च०, मन्युमध्ये इति ख० ।
 (९) धैर्यावाद्याणि चारिष्विति क०, धैर्यावद्वाणि चारिष्विति घ० च०, तान्मृषरिति ड० ।

अयमित्यथ वे सूक्ते^(१) दृचे स्तुतिर्धृतस्य द्वि^(२) ।
 प्रसुपविभ्यो नवभिर्धग्भिः ग्नेनस्य^(३) सस्तवः ॥ १ ३ १ ॥
 पराभिस्त्वेति पञ्चर्चे सोमेनेन्द्रः स्तुत^(४) सह ।
 सोमप्रधाना^(५)मेतान्तु क्रोष्टुकि^(६)र्मन्यते स्तुतिं ॥ १ ३ २ ॥
 दिवश्चिदिति घानेन दृचेनेन्द्रेण संस्तुत^(७) ।
 उपस मध्यमा मेने लाचार्यं^(८) ग्राकटायनः ॥ १ ३ ३ ॥
 वाममित्यृक्स्तुताद्यात्र^(९) भगः पूषेति चार्यमा ।
 करुक्षती^(१०)ति पूषोक्तोऽद्वन्तकः स इति श्रुतेः ॥ १ ३ ४ ॥
 अस्माकमुत्तम सूर्यं स्तौतीत्याद्याश्वलायन^(८) ।

- (१) अयमित्यात्मसस्तव इति ख० घ०, अयमित्यास्त्वसंस्तव इति ग० ।
 (२) दृचे स्तुतिविषयस्य होति ख०, दृचे स्तुतिरिवास्त्य होति घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) पराभिस्त्वेव पञ्चर्चे सोमेन्द्र सस्तुत इति क० घ०, सोमेन्द्रो च स्तुत इति ग० ।
 (४) सोमप्रधानमिति क० ख० ग० घ० च० ।
 (५) क्रोष्टुक् इति क० घ० च० ।
 (६) चैतेन ते दृचे नेन्द्रसंस्तुतेति क० घ० च०, इन्द्रसस्तुतामिति ग० ।
 (७) मेन आचार्यं इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (८) वाममित्यृचि सस्तुतेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (९) करुक्षतीत्यादि स्तौतीत्याद्याश्वलायन इत्यन्तपाठ क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

इन्द्रस्य धरयो ह्यथा अग्रेरश्वस्तु^(१) रोहितः ॥१३५॥
 सूर्यस्य हरितश्चैव^(२) वायोर्नियुत एव च ।
 रासभा रोहितो^(३)ऽश्विभ्यामजाः^(४) पूष्णश्च^(५) वाजिनः ॥१३६॥
 वृषतो^(६)ऽश्वस्तु भरतां गावोऽरुणस्तथोपसः^(७) ।
 सवितुर्वाजिनः श्लावा^(८) विश्वरूपा वृहस्पतेः ॥१३७॥
 सदैते देवताभिस्तु^(९) स्तूयन्ते खन्पग्रो^(१०) अन्यथा ।
 आयुधं वाहनं चापि स्तुतौ यत्सेह दृश्यते ॥१३८॥
 तमेव तु स्तुतं विद्यात्तस्यात्मा वक्रधा हि सः ।
 कर्मीनका^(११)सूक्तशेषो हर्ष्याः स्तुति^(१२) रिहोष्यते ।
 चत्वार्येतथ विज्ञेयान्यप्रगृह्याणि^(१३) विद्रुधे^(१४) ॥१३९॥
 इति वृहद्देवतायां चतुर्थोऽध्यायः ।

(१) अश्वस्त्विति क० ख० घ० ङ० च० ।

(२) प्रोक्ता इति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) रासभो मोहितः इति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य, रासभौ मोहितः इति ग० ।

(४) भाजा इति क० घ० च० ।

(५) पूष्णस्त्विति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वृषत्य० इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) तथोपसामिति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) श्लावा इति क० घ० च० ।

(९) चैति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) स्तूयन्तेऽप्यन्तेऽन्यथेति क० घ० च०, स्तूयन्तेऽप्यन्तग्रोऽन्यथेति ग० ।

(११) धर्मसन्ततिरिति क० घ० च०, सूक्तशेषोऽध्ययंस्तुतिरिति ग० ।

(१२) चत्वारि परमासेयान्याप्रगृह्याणीति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

अथ पञ्चमोऽध्यायः ।

प्रेति पञ्चार्भवं चौणि^(१) दधिकाणि पराण्यतः ।
 षग्द्यावाष्टयिब्यौ स्तौति दधिकाव्णां^(२) मुखे तु या^(१) ॥१॥
 परोचैरमुतो वाग्मिर्नामभिस्तु स्तुतास्तयः ।
 अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च हंसः शूचिषदित्यूचा^(३) ॥२॥
 नियुक्ता सूर्यदेवत्या हंस इत्यैतरेयके^(४) ।
 हे तैन्नावरुणे सूक्ते^(५) तत्र^(६) चौण्याश्विनामिकः^(७) ।
 अग्रं वायो विद्यौ^(८) त्वेषु^(८) वायव्याः सप्त कौर्त्तिताः ॥३॥

- (१) पञ्चार्भवाद्यौति ङ० ।
 (२) दधिकाव्ना स्तुतौ हि वामिति ख०, दधिकाव्णां मुखे तु येति ग०,
 दधिकाव्नामुतो (ख) हि वामिति ड० ।
 (३) इत्युचौति क० ग० घ० च० ।
 (४) श्लोकार्द्धमेवन् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।
 (५) हे इन्द्रावरुणे इन्द्रादिति ड० ।
 (६) ततः इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) आश्विनामिकः इति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) विद्यौ मा त्या इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

नव धेनेन्द्रवायव्या ऐन्द्रा^(१)क्षिप्तः प्रतेन पट्^(२) ।
 इदं कषितदेवत्वं यम्भु क्षमोत्तमो ह्यः^(३) ॥४॥
 मृतिरिन्द्रावृहस्पत्योरष्टावेता चक्षः स्यताः ।
 वार्ष्णेत्यन्तु तन्मूकमिदमित्यौषधे परे ।
 पुरो धातुः कर्ष्यंषा च इन्द्राजोष्यते^(४) ह्ये^(५) ॥५॥
 तत्सावित्री दे तु को वैश्वदेवं^(६)
 मधी दावा प्रथिवीयं तत्परस्य^(७) ।
 क्षेपस्येति तिस्रः क्षेपपत्न्याः^(८)
 शुनं^(९) वाहाः शुनदेवी तृगुत्तमा^(९) ॥६॥

(१) इन्द्रः इति क० ग० घ० च० ।

(२) प्रतेन इदिति छ० ।

(३) इदमित्यौषधे परे इति क० घ० च०, यत् क्षमोत्तमो ह्यः
 इति ग० ।

(४) च इन्द्राजोष्यते इति पुल्लिङ्गान्तरम् ।

(५) मृतिरिन्द्रावृहस्पत्योरिति श्लोकः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 नैष्यते ।

(६) तत्सावित्रीको वैश्वदेवमिति छ० ।

(७) परन्तु इदिति क० ग० घ० च० ।

(८) क्षेपस्य क्षेपपत्न्यस्तृषस्त्विति क० घ०, क्षेपस्येति क्षेपपत्न्य-
 स्त्विति ग० ।

(९) शुनदेवतृगुत्तरेति छ० छ० पुल्लिङ्गान्तरम् ।

वायुः शुनः सूर्य एवात्र^(१) सीरः^(१)
 शुनासीरौ^(२) वायुसूर्यौ^(३) वदन्ति ।
 शुनासीरं यास्क इन्द्रन्तु मेने
 सूर्येन्द्रौ तौ मन्यते ग्राकपूणिः ॥७॥
 शुनासीरौ पञ्चम्यां तु स्तुतौ तौ
 सीतायै षष्ठी त्रय सप्तमी च^(४) ।
 शुनं नः फाल्गुः^(५) छयिं स्तौति पादः^(६)
 शुनं कीनाग्राः^(७) छयिजीवान् मनुष्यान्^(८) ॥८॥
 शुनं पादे पर्जन्यं तृतीये^(९)
 भीनृषिः छयिकासौ^(१०) जगाद ।

(१) एवात्रेत्यत्र त्वेवेति ख० उ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सीर्य्य इति क० घ० च० ।

(३) वायुसूर्य्यमिति क० घ० च० ।

(४) द्वे तु सीतायै षष्ठी सप्तमी चेति क० ग० घ० च० ।

(५) पादे इति ख० ।

(६) छयिजीमनुष्यानि क० घ० च० ।

(७) स्तुतः पादेऽथ पर्जन्यस्तृतीये इति क० ग० घ० च० ।

(८) अन्त्यान् तृषिर्धर्मकामः इति क० घ० च०, अन्त्यस्तृषिर्धर्मकाम
इति ग० ।

हृषिं वा^(१) स्तौति सर्वं हि सूक्तं

समुद्रादित्यग्नेर्मध्यमस्य ॥८॥

आदित्यं वा ब्राह्मणोक्तं प्रदिष्टं

ह्याग्नेय^(२) यद्वाव्यसूक्तं^(३) हि दृष्टं^(४) ।

अयां सुतिं वा यदि वा द्यतस्तुतिं

गवां सुतिं वा सूक्त^(५)मेतददन्ति ॥९॥

सुभानुदृष्ट सूर्यस्य अपद्यत्य^(६) तमोऽपचयः ।

सप्तविंशतिभिः सूक्तैरबोधीत्यग्निमस्तुवन् ॥१०॥

चैवृष्ण^(क)स्त्वसदस्युष^(ख) अश्वमेध इति चयः ।

सूयमानाः परीक्षाः स्युरन्विष्येते^(ग) कश्चित् कश्चित्^(घ) ॥११॥

ऐच्छाक^(८) स्युरणो राजा चैवृष्णो रयमास्थितः ।

(१) हृषिवदिति क० घ० च० ।

(२) आग्नेयमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) वाव्याव्यसूक्तमिति क० घ० च०, वा व्याव्यसूक्तमिति ग० ।

(४) प्रदिष्टमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) गव्यमेके सौर्यमिति क० ग० घ० च० ।

(६) सुभानुदृष्टसूर्यस्यापघ्नन् ये इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अन्विष्येते इति घ० ।

(८) चैवृष्णस्त्वसदस्युषेति श्लोक ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(९) ऐच्छाकुरिति क० ग० घ० च० ।

सञ्जपाहाश्वरसीद्य^(१) वृशो ज्ञानः^(२) पुरोहितः ॥१२॥
 स ब्राह्मणकुमारस्य रथो गच्छन्क्रिरोऽच्छिनत् ।
 एनःस्त्रित्यत्रवीक्षैव स राजैनं^(३) पुरोहितं ॥१४॥
 सोऽथवाञ्जिरसान्मन्त्रान्^(४) दृष्ट्वा सञ्जीव्य तं शिशुं^(५) ।
 क्रोधात्सन्त्यज्य राजानमन्यं देशं समाश्रितः ॥१५॥
 हरोऽप्याग्नेर्ननाग्राच^(६) तस्यापक्रमणादृषेः^(७) ।
 अग्नौ प्रास्तानि हव्यानि^(८) न ह्यपच्यत^(९) कानिचित् ॥१६॥
 ततः प्रव्यथितो राजा अभिगम्य प्रसाद्य च^(१०) ।
 आनीत्वा सवृषं जानं^(११) पुनरेव पुरोदधे ॥१७॥
 स प्रसन्नो वृशोऽभ्यैच्छदरमग्नेर्नृपचये ।

(१) अथ रसीयेति क० घ० च० ।

(२) वृशोज्ञानः इति ख० ।

(३) राजा तमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) सोऽथ वाग्नां सामानौति क० घ० च०, सोऽथवा गिरिशान्
मन्त्रानिति ख० ।

(५) सुतमिति ख० ।

(६) अग्नौति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) तस्यापक्रमणादृषेरिति क० ग० घ० च०, गुरोदिति ड० पुस्तका-
न्तरस्य ।

(८) प्रास्तानि पथ्यानीति क० घ० च०, प्रास्तानि शब्धानीति ख०,
प्रास्तानि चाज्यानीति ड० ।

(९) ह्यपच्यतेति पाठः साधुः । न ह्यपच्यतेति क० घ० च०, यवहन्ते इति
ख०, न ओयेन्ते चेति ड० ।

(१०) तमिति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) आनीय सवृषं यानं इत्येव पाठो भविष्यमहर्षि ।

अविन्दत पिशाचीं च^(१) जायां तस्य च भूपतेः ॥१८॥
 निषण्णः स तथा घाट्ठं मासं द्यां कश्चिपावपि^(२) ।
 तामुपामन्त्रयाञ्चके कमेतं त्वमिति त्वृचा^(३) ॥१९॥
 हरः^(४) कुमाररूपेण वृश्चा^(५) मन्त्रभाषत ।
 विज्योतिषेति चोक्तायां सहस्राग्निरुदञ्जलत् ॥२०॥
 (१) पिशाचीमदहत्तां स यत्र चोपविवेश सा ।
 एष एव परामृष्टो भास्ववौ ब्राह्मणो^(६) द्यूचः ॥२१॥
 निदानसंज्ञके घन्ये छन्दोगानामिति श्रुतिः^(७) ।
 भवेदेव परामर्गः सूक्तस्यास्य व्यपेक्षया^(८) ॥२२॥
 भवन्ति वाच्या मन्त्रा^(९) हि विधिग्रन्थेन^(१०) चोदिताः ।

(१) तामिति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कश्चिपावपीति क० घ० च० ।

(३) तुवेत्युच्चेति ङ० ।

(४) हरः इति क० घ० च० ।

(५) वृश्चामिति ख० ।

(६) ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, पिशाचीमदहत्ता स
 इति श्लोकात् प्राक्, सहमान समायान्तं प्रकाशश्च प्रकाशश्चिह्न-
 धिकं श्लोकार्द्धं पठितम् ।

(७) भास्वविब्राह्मण- इति ख०, भास्वविब्राह्मण- इति ङ० ।

(८) यतश्चोक्ताङ्गं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(९) विवक्ष्येति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) वाच्यान्वेषामिति क० ग० घ० च० ।

(११) विधिवृत्तेनेति क० ग० घ० च० ।

दृश्यन्ते ब्राह्मणे मन्त्रा एकदेशे प्रदर्शिताः ॥२३॥
 जामदग्न्यो यथाप्रियः^(१) स्तौतीया^(२) चैतरेयके ।
 आप्रियः सुसमिद्धाय^(३) पञ्चमं सूक्तमत्र तु^(४) ॥२४॥
 एतद्वृ^(५) त्वैश्वदेवी वा अन्या चैन्द्राग्न्युपोत्तमे ।
 ऐन्द्राणि दादग्र चीणीत्युग्रना^(६) यत्र^(७) संस्तुतः ॥२५॥
 उग्रनेति तु पादेन संहयद्दामनेन च^(८) ।
 इन्द्राकुत्सेति चैतस्यां कुत्सेनेन्द्रः स्तुतः सह ॥२६॥
 यत्त्वा सूर्य्येति चात्रीणां पञ्चर्चे^(९) कर्म कौर्त्यते ।
^(१०) चैष्ट्यास्त्राहणो राजा अश्वमेध षष्ठं च यः ॥२७॥
 सूयमानाः प्रतीक्ष्याः सुरत्रिष्वेते कश्चित् कश्चित् ।
 अनस्रन्तेति सूक्तेऽस्मिन्नाग्नेयेऽत्रिर्हविः स्वयम् ॥२८॥
 दानतुष्टः शर्ममैताव्वाजर्षीनिति केचन ।

-
- (१) जामदग्न्यान्तैवान्यः इति क० घ० च०, यथाप्रिय इति ग० ।
 (२) स्तौतीयाः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) आप्रियः सुसमिद्धायेति क० ग० घ० च० ।
 (४) अत्रिष्विति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) एतद्वृत्तिगिति क० ग० घ० च०, एतद्वृत्तिगिति ख० ।
 (६) दादग्रान्यादीन्युग्रना इति ख० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) त्वत्रेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) उग्रनेति च पादोऽयं संहयद्दामनेन यः इति ख०, परस्य यः इत्यत्र
 परस्य इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) पञ्चर्चः इति क० घ० च० ।
 (१०) चैष्ट्यास्त्राहणो राजेत्यादि साङ्गाद्युक्तः क० ग० घ० च० चित्रित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।

आग्नीरधेषणाच्चैर्भ्यो अग्निं प्रति च दृश्यते ॥२८॥

अयुतञ्च गवां चीणि शतान्यथ च विंशतिः ।

सौवर्षशकटं गोभ्यां चरुणोऽदान्नृपोऽवये ॥२९॥

अथमेधशतं चोष्ट्रांस्तस्यदसुर्धनं वज्र ।

राज्ञः प्रति च तत्सूक्तं बभाष इति केचन ॥३०॥

आत्मा हितात्मने^(१) दद्याद्यहीनृपतेर्हविः ।

अवेः सुतसृपिं बभ्रुमार्त्विज्याय ऋणञ्च यः ॥३१॥

सहस्रदक्षिणे सोमे वजे तं सोऽप्ययाजयत् ।

ददौ तदौशनो राजा सहस्राणि शतानि च ॥३२॥

तस्मै चत्वारि चत्वारि महावीरस्य काञ्चनम् ।

प्रवर्गेषु महावीराः सौवर्णास्तस्य चाभवन् ॥३३॥

प्रतिगृह्य हविर्गच्छन् मध्यमेनाग्निना ययि ।

पृष्ट इन्द्रेण चाचल्यौ भद्रं चतसृभिर्य तन् ॥३४॥

कोनुवान् वैश्वदेवानि एकादश^(२) पराश्रितः^(३) ।

मारुतानि दश प्रेति इलाभीत्यृचि तु स्तुता^(४) ॥३५॥

द्वितीययान्त्यया स्तुतः सविता श्रौनकोऽब्रवीत्^(५) ।

उपेति वार्हस्पत्यस्मृतौ यो मारुत्युगुत्तरा ॥३६॥

(१) आत्महितात्मने इति पाठः सङ्गतः ।

(२) कोनुवाख वैश्वदेवान्येकादशेति क० ।

(३) त्विति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) प्रेतीहामीत्यृचि तु संस्तुतेति ग०, इषामि न ऋचा स्तुतेति छ० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) श्लोकार्जमेतत् क० ग० घ०, घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

तमुष्टुहो. तु रौद्रौ ह्यात्^(१) प्रसुष्टुतिरिति नृचि ।
 इलस्यतिः शाकपूणिः पर्जन्याग्री तु गालवः ॥३८॥
 यास्कस्तु पूषणं मेने सुतमिन्द्रन्तु शौनकः ।
 वैश्वानरं भागुरिस्तु मारुत्यौषमश्विनं^(२) ॥३९॥
 वायव्याध्वर्यवः सौमी दृष्टेत्यैन्द्रौ परा तु या^(३) ।
 (४) अग्निं धर्मे परातन्ति^(५) अश्विनौ सौत्यृगच्छ च ॥४०॥
 प्रेति वां पूषणं या चेत्यदुर्चंऽग्निरिहोच्यते ।
 प्रथमेऽय द्वितीये च सुता एति दिवौकसः ॥४१॥
 आवाचं मध्यमां सौति ततोऽन्या तु वृहस्पतिं ।
 (६) ज्याया समिति चादित्यं प्र वो वायुरिहोच्यते ॥४२॥
 तं प्रदधे^(क)ति सौमी वा दैत्यैन्द्रौ वा प्रजापतेः ।
 परोक्षैश्च देवं तदाह कौपीतकिः स्वयम् ॥४३॥
 तेषु द्वितीयमित्युक्तं देवान् ऊव^(ख) इदं परम् ।

(१) त्विति क० ग० घ० च० ।

(२) आश्विनौति क० ग० घ० च० ।

(३) दृष्टेत्यैन्द्रागंसावितौति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) अग्निं धर्मेमित्यादिसार्ज्यलोक क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
न पठितः ।

(५) परातन्तीति पुस्तकान्तरम् ।

(६) ज्याया समिति चादित्यमित्यादि देवान् ऊव इदं परमित्यन्तपाठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नैष्यते ।

देवतां पयोरिति तु ^१देवपन्थो श्रुते स्मृताः ॥४॥

अयं चतुर्षामिति चेन्नायम्

विभिः क्षुतौ वायव्ये^२ति वायुम् ।

रयं श्रुता रोदसी व्यपतेऽप

यस्याः स्मृता मरुतो ह्यपन्थाः^(१) ॥४॥

आवृत्ता य इति तस्यां ह्यवृत्ता संस्तुतो गणः ।

मरुतान् तु गणस्यैते माया^२ह्य इति स्मृताः^(२) ॥४॥

अभावगिरिमौ^(३) चोभौ तयो^(४)पार्थिवमध्यमौ^(५) ।

यदुत्तमे ऽपेऽर्द्धे ह्ये^(६)ऽग्निं संस्तुतौ श्रुते ॥४॥

मथ्यमा वाक् क्षियः सव्याः पुमान् सार्द्धं मध्यमः ।

गणाय नमो मरुतो गुणभेदात् शयक् शयक्^(७) ॥४॥

(१) येति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) क० घ० च० विहितपुस्तकेषु, अयं चतुर्षामिति चोक्तस्यै, अयं चतुर्षामिति च ह्यत्रायुर्विभिः क्षुतौ । वायुर्वितीत्यन्येका रथान्विति तु रोदसी ॥ इति पाठो वर्तते ।

(३) गणस्यैतन्नामेति क० ग० घ० च० ।

(४) स्मृताः इति क० ग० घ० च० ।

(५) अयमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) चोभावमौ इति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) पार्थिवमध्यगाविति ख० ।

(८) क० ग० घ० च० विहितपुस्तकेषु, यदुत्तमे ऽपेऽर्द्धे ह्यादिसार्द्ध-
श्लोकस्यै अग्रे मर्द्धिरित्यस्यो मर्द्धिः यच्च संस्तुताविति श्लोकाग्रे
वर्तते ।

राजर्षिरभवद्दार्ढ्या रथवीति^(१)रिति श्रुतः^(१) ।

स यत्क्षमाणो राजर्षिरभिगम्य प्रसाद्य च ॥४८॥

आत्मानं कार्यमर्थ^(२)श्च ख्यापयन् प्राञ्चलिः स्थितः ।

अवृणोतर्षिमात्रेयमार्त्विज्यायार्चनानसम्^(३) ॥५०॥

स सपुत्रोऽभ्यगच्छन्तं राजानं यज्ञसिद्धये ।

श्लावाश्व^(४)यात्रिपुत्रस्य पुत्रः खल्वर्चनानसः ॥५१॥

साङ्गोपाङ्गान् सर्ववेदान् यः पित्राध्यापितो मुदा ।

अर्चनानाः सपुत्रोऽथ गत्वा नृपमयाजयत्^(५) ।

यज्ञे च विततेऽप्यष्ट्राजपुत्रीं यज्ञस्त्रिणीम् ॥५२॥

सुपा मे राजपुत्रो स्यादिति तस्य मनोऽभवत् ।

श्लावाश्वस्य च तस्यां वै सक्तमासीत्तदा मनः^(६) ॥५३॥

धंपुत्र्यस्य मया राजत्रिति याज्यश्च सोऽब्रवीत् ।

श्लावाश्वाय सुतां दितुमर्हसिपीं स्वां नृपोऽब्रवीत् ॥५४॥

किं ते पुत्रीमहं कन्यां श्लावाश्वाय ददामि हि ।

अत्रिपुत्रो दुर्वलो हि जामाता त्वावयोरिति ॥५५॥

राजानमब्रवीत् सापि नृपर्षिकुलजा ह्यहम् ।

(१) श्रुतिरिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कार्यवन्तमिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) श्लावाश्वयात्रिपुत्रस्येति सार्द्धेऽष्टोकाः क० घ० च० चिह्नितपुस्त-
केषु नोपलभ्यते ।

(४) एतद्भोक्तृकौट्टिके क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) अ० ५, ६९, १८ । (ख) अ० ५, ६४, ७ । (ग) अ० ५, ६९, ५ ।

नानृषिर्नो हि जामाता नैष मन्वान् हि दृष्टवान् ॥५६॥
 अथये दौयतां कन्या चेदस्यां वा भवेत्तया ।
 अपि मन्त्रदृग् वेदपितरं मन्यते यतः^(१) ॥५७॥
 प्रत्याचष्टे स^(२) तं राजा सह सम्मन्य भार्यया ।
 अनृषिर्नो न^(३) जामाता कश्चिद्भवितुमर्हति ॥५८॥
 प्रत्याख्यात अपिस्तेन दृष्टे यज्ञे न्यवर्त्तत ।
 ग्रावाश्च तु कन्यायां मनो नैव न्यवर्त्तत^(४) ॥५९॥
 ततः स्तुतौ^(५) निवर्त्ताशु तावेतावभिजग्मतुः^(६) ।
 ग्रीयसी^{(७)(८)} तरन्त^(९)श्च पुरमोद्^{(१०)(११)}श्च पार्थिवम्^(१२) ॥६०॥
 तरन्तपुरमोद्भौ^(१३) तु राजानौ वै ददम्युषी^(१४) ।
 ताभ्यान्तौ चक्रतुः पूजामृषिभ्यां नृपती^(१५) स्वयम् ॥६१॥

- (१) ग्रावाश्चाय स्तुता दित्पुरित्वादित्वाङ्गोक्तव्यं क० ग० घ० च०
 चिद्धितपुस्तकेषु नेच्छते ।
 (२) प्रायोपत्तयेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) नैवेति ग० ।
 (४) न स्म निवर्त्तते इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) स्तुतौ त्विति क० ग० घ० च० ।
 (६) ततः स्तुतौ निवर्त्तत उभावेवाभिजग्मतुदिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) ग्रीयसीति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (८) पुरमोद्भविति छ० ।
 (९) एतच्छ्लोकाङ्गं क० ग० घ० च० चिद्धितपुस्तकेषु न पठितं ।
 (१०) तरन्तपुरमोद्भविति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (११) ददम्युषीति क० घ० च० ।
 (१२) तु पठित्विति क० घ० च० ।

अषिपुत्रं मर्दिष्याद्य दर्शयामास तं^(१) नृपः ।
 तरन्तानुमतेनैव^(२) प्रादाद्वज्रविधं वसु ॥६२॥
 अजाविकं गवाश्चक्षु ग्वावाथाय शशौयसी^(३) ।
 अत्रिं^(४) याज्यार्चितौ गत्वा पितापुत्रौ स्वमाश्रमम् ॥६३॥
 अभवादयतामत्रिं^(५) मर्ध्नि दीप्ततेजसम् ।
 ग्वावाथस्य मनस्वासीन्मन्त्रस्यादर्शनादहम् ॥६४॥
 न लब्धवानिमां कन्यां हन्त सर्वान्द्रोभनाम् ।
 अथहं मन्त्रदर्शीं स्थां भवेद्दुर्गां महान् मम ॥६५॥
 इत्यरणे चिन्तयतः प्रादुरासीन्मरुद्गणः^(६) ।
 ददर्श संस्थितान् पार्श्वे तुल्यरूपान्महात्मनः^(७) ॥६६॥
 समानवयस्यैव^(८) मरुतो रुक्मवचसः ।
 तांस्तुल्यवयसो दृष्ट्वा देवान् पुरुषविघ्नान् ॥६७॥
 ग्वावाथो विस्मितोऽष्टच्छल्केष्वेति^(९) मरुतस्तदा ।

(१) वै इति ख० छ० ।

(२) तरन्तानुमता चैवेति क० ग० घ० च० ।

(३) शशौयसीति छ० पुनश्चान्तरथ ।

(४) तौ त्विति पाठः सङ्गतः ।

(५) अभवादयतातत्तमिति छ० पुनश्चान्तरथ ।

(६) अत्रिं याज्यार्चितौ गत्वा इत्यादि प्रादुरासीन्मरुद्गणः इत्यन्तपाठः
 क० ग० घ० च० चिञ्जितपुन्यकेषु नश्यते ।

(७) तुल्यरूपानिवात्मनः इति क० ख० ग० घ० च० ।

(८) चैवमिति छ० पुनश्चान्तरथ ।

(९) के स्येति पाठः समीचीनः । केष्टेतीति क०, कोष्टेतीति छ० ।

ततस्तु मरुतो देवानृषिस्तान्बुधतः^(१) ॥६८॥
य दे वदन्त इत्यग्निः यद्भिः^(२) सृष्टाव तांस्तथा ।
अतिक्रमं हितमृषिर्मेने विपुस्तमात्मानः ॥६९॥
यन्न^(३) दृष्टैव तृष्टाव यच^(४) केष्टेति^(५) पृष्टवान् ।
स्तेताः सत्यानया प्रीता गच्छन्तः पृश्निमातरः^(६) ॥७०॥
अवमुच्य स्ववक्षोभ्यो^(७) रुक्मं तस्मै तदा ददुः ।
मरुस्तु तु प्रयातेषु ग्यावायस्तु मदायथाः^(८) ॥७१॥
रथवीतिदुंदितरमगच्छन्मनसा तदा ।
स सच अघिरात्मानं विवक्षूरथवीतये^(९) ॥७२॥
एतं मे सोममित्युग्भ्यां^(१०) दौत्ये^(११) रात्रीं न्ययोजयत् ।
रथवीतिं तपस्यन्तं^(१२) समेक्ष्यार्पणं बधुषा ॥७३॥

(१) यमस्तान्बुधतेति क० ग० घ० च० ।

(२) बुद्धेति क० ग० घ० च० ।

(३) यान्न इति क० घ० च० ।

(४) याष्टेति क० ग० घ० च० ।

(५) केष्टेतीति क०, केष्टेतीति घ० ।

(६) अमुच्यत स्ववक्षोभ्यः इति ख०, अमुच्यते स्ववक्षोभ्यः इति घ० ।

(७) मदायथा इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(८) अवमुच्यत रथवीतये इति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्याभ्यामिति क० ग० घ० च० ।

(१०) दौत्ये इति ख० पुस्तकान्तरस्थ ।

(११) रथवीतिमपस्यन्तीमिति ख० घ० ।

खवतामपि गर्भाणां द्रष्टुं तदनुमन्त्रणम् ।
 भाववृत्तं तु तत्तस्यास्तथारूपं हि दृश्यते ॥८५॥
 जरायुर्गर्भशब्दाभ्यामेतद्रूपं हि दृश्यते^(१) ।
 महे उपस्थे^(२) सावित्रं युञ्जतेऽष्टावदः^(३) स्तुतः ॥८६॥
 पर्जन्यो वल्लिति त्वस्मिन्^(४) वृषिवी मध्यमा तु^(५) वाक्^(६) ।
 अद्या नो देवमवितरियं दुःखप्रनाग्निनी^(७) ॥८७॥
 वारुणन्तु प्रसघाजे षड्मैन्द्राग्रमुत्तरम्^(८) ।
 विष्णुं न्यङ्ग^(९) स्पर्शेति मासुतं सूक्तमुत्तरम्^(१०) ॥८८॥
 एतया मरुदाख्यातं द्यौर्नन्द्रे प्रतिपूर्वकम्^(११) ।

- (१) खवतामपि गर्भाणामित्यादिस्तार्ज्यलोकः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु नापद्यत ।
 (२) मद्यौयसेवोति क० घ० च० ।
 (३) सावित्रे युञ्जतेऽष्टेति वै इति क० ग० घ० च० ।
 (४) पर्जन्यस्तु वल्लित्येतीति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) त्वस्मिन् ग० ।
 (६) स्तुतेति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) एतत्तार्ज्यलोकं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (८) उत्तरमित्यथ उत्तममिति क०, इन्द्राग्निमिन्द्राग्रमुत्तमे इति छ०,
 मिन्द्राग्निमिन्द्राग्रमुत्तमे इति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) विष्णुं चिह्नमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (१०) उत्तममिति छ० ।
 (११) एतत्तार्ज्यलोकं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपपद्यते ।

श्रीसूक्तमाग्नीर्वांदस्तु^(१) स्त्रीपुत्राणां पराणि तु^(२) ॥८८॥
 तस्याद्या^(३) लक्ष्म्यपनुद^(४) मग्निस्तत्र^(५) निपातभाक् ।
 प्रजावान् जीवपुत्रो^(६) वा गर्भकर्म्मणि संस्तुतौ ॥८९॥
 नानारूपाः पथस्त्रिभ्यः^(७) संस्तुवन्तीति संस्तुताः^(८) ।
 आग्नीर्वांदेषु संज्ञास्तु कर्म्मसंज्ञास्तु देवताः^(९) ॥९०॥
 निपातभाग् लिङ्गवाक्ये^(१०) परीचेतेह मन्तवित् ।
 मन्तप्रयोगमन्तयोः^(११) प्रयोगो^(१२) बलवत्तरः ॥९१॥

- (१) आग्नीर्वांदो स्यादिति ख०, आग्नीर्वांदास्तेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) श्रीपुत्राणां पराणि षट् इति क० घ० च०, षट् इति ग०, श्रीः
 पुत्राणां पराच्च षट् इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) तस्यादेति क० घ० च० ।
 (४) लक्ष्म्यपनिर्नादः इति क० घ० च०, स्याद्यालक्ष्मौ पतेर्नादे इति
 ख०, अलक्ष्म्यपनिर्नादे इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) तत्रेति ख० ड० ।
 (६) प्रजावज्जीवपुत्रः इति क० ख० ग० घ० च०, प्रजावान् जीवपुत्रा
 इति ड० ।
 (७) पथान्त्रिभ्यः इति ख० ग० ।
 (८) संस्तुताविति ड० ।
 (९) कर्म्मसंज्ञा तु देवतेति ख० ।
 (१०) लिङ्गवाक्येति ख० ग० ।
 (११) मन्तप्रयोगमन्तवाक्यामिति ग० ।
 (१२) प्रयोगे इति ग० ।

रम्ये हिमवतः पृष्ठ एषचेतीति चाम्रवीत् ।
 श्वेर्नियोगमाज्ञाय देव्या रात्र्या प्रचोदितः ।
 आदाय कन्यां तां दार्भ्य उपेयायार्चनानसम् ॥७४॥
 पादौ तस्योपसङ्गृह्य स्थितः^(१) प्रकः कृताञ्जलिः ।
 रथवीतिरक्षं दार्भ्य इति नाम ग्रंथं च ॥७५॥
 मया सङ्गति^(२) मिच्छन्तं तां प्रत्याषञ्जि यत्पुरा ।
 तत् क्षमस्व नमस्तेऽस्तु मा च मे भगवन् क्रुधाः^(३) ॥७६॥
 श्वपेः पुत्रः स्वयमृषिः^(४) पितासि भगवद्वपेः ।
 हन्त प्रतिगृह्णाणेमां युषामित्येवमब्रवीत्^(५) ॥७७॥
 पादार्थमधुपर्कैश्च पूजयित्वाप तं^(६) नृपः ।
 गृह्णामद्यतं दत्त्वा अनुजग्मे गृह्णान् प्रति ॥७८॥
 ग्रथीयमी^(७) तरन्तश्च पुरुमीच्छ^(८) च पार्ष्ववम् ।
 यद्भिः घनदिति स्तुत्वा जगामर्षिरपि स्वयम्^(९) ॥७९॥

(१) स्थितेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) संयोगमिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) क्रुधः इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) पार्ष्वरिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) युषामित्येवमिति चाम्रवीदिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) चार्चनानां स्वयमिति ख० घ० च० ।

(७) ग्रथीयमीमिति य० पुस्तकान्तरम् ।

(८) पुरुमीच्छमिति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) स्वयमिति ख० य० घ० च० ।

अतेन मैत्रावरुणान्येकादशपर्याणि तु ।

षडाश्विनानि^(१) गर्भाणि पञ्चर्घूपनिषत्सृतिः^(२) ॥८०॥

सप्तश्रवोऽपराधे तु^(३) विफले दारसंयहे ।

अयिः हतो^(४)ऽद्यमेधेन भारतेनेति वै श्रुतिः^(५) ॥८१॥

ततोऽष्टमे^(६)ऽपराधे तु दृष्टद्वेष्टा स पार्थिवः ।

अपि^(७)सेष्ट^(८) विनिक्षिप्य स्कन्धं रात्रौ न्यधारयत्^(९) ॥८२॥

षोऽश्विनाविति सूत्रेण तुष्टावर्षिः शुभस्तथी ।

तौ तं तस्मान् समुद्धृत्य चक्रतुः सफलं पुनः ॥८३॥

द्वचस्तस्यैव गर्भायं स्त्रपत^(१०)स्तस्य गर्भवत् ।

यथा वात इति ज्ञेये त्वयिभ्यामितरे अत्रौ^(११) ॥८४॥

(१) षडाश्विनावीति क० ग० घ० च० ।

(२) गर्भाणि पञ्चर्घूपनिषत्सृतिरिति ग० । सृतिरित्यत्र तुवीति क० घ०, तुवीति च० ।

(३) सप्त श्रवोऽपराधान् वै इति क० घ० च०, सप्तश्रवोऽपराधान् वै इति ग० ।

(४) ततः इति छ० पुस्तकान्तरघ, अयो हतेति ग० ।

(५) नः श्रुतिमिति छ० पुस्तकान्तरघ ।

(६) तमष्टमे इति क० ग० घ० च० ।

(७) अयोनिमिति छ० पुस्तकान्तरघ ।

(८) अयोसेना इति घ० च० ।

(९) रात्रौ रात्रौ न्याधारयदिति क० घ० च० ।

(१०) द्विचस्तस्यैव गर्भायं स्त्रपत इति छ० पुस्तकान्तरघ ।

(११) येमावश्विभ्यामितरौ दृष्टावर्षिः इति छ० छ० पुस्तकान्तरघ ।

स्रवतामपि गर्भाणां दृष्टं तदनुमन्त्रणम् ।
 भाववृत्तं तु तत्तस्यास्तथारूपं हि दृश्यते ॥८५॥
 जरायुर्गर्भग्रन्थाभ्यामेतद्रूपं हि दृश्यते^(१) ।
 महे उपस्थे^(२) सावित्रं युञ्जतेच्छावदः^(३) स्तुतः ॥८६॥
 पर्जन्यो बलिति त्वस्मिन्^(४) पृथिवी मध्यमा तु^(५) वाक्^(६) ।
 अद्या नो देवमवितरियं दुःस्वप्ननाशिनौ^(७) ॥८७॥
 वारुणन्तु प्रसघाजे षट्कमैन्द्राग्रमुत्तरम्^(८) ।
 विष्णुं न्यङ्ग^(९) स्परमेति मारुतं सूक्तमुत्तरम्^(१०) ॥८८॥
 एतया मरुदाख्यातं द्यौर्नैन्द्रे प्रतिपूर्वकम्^(११) ।

(१) स्रवतामपि गर्भाण्यामित्यादिषोडशब्रह्मोक्तः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु नामस्थित ।

(२) महौघमेतीति क० घ० च० ।

(३) सावित्रे युञ्जतेच्छेति वै इति क० ग० घ० च० ।

(४) पर्जन्यस्तु बलित्येतीति छ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(५) न्विति ग० ।

(६) क्लृतेति छ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(७) एतद्भोक्ताङ्गे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(८) उत्तरमित्यत्र उत्तममिति क०, इन्द्राग्नौन्द्राममुष्यते इति ख०,
 मिन्द्राग्नौन्द्राममुष्यते इति छ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(९) विष्णुं पिङ्गमिति छ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(१०) उत्तममिति ख० ।

(११) एतद्भोक्ताङ्गे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

श्रीसूक्तमाश्रीर्वादसु^(१) स्त्रीपुत्राणां पराणि तु^(२) ॥८८॥

तस्याद्वा^(३) लक्ष्म्यपनुद्^(४) ममिस्तत्र^(५) निपातभाक् ।

प्रजावान् जीवपुत्रो^(६) वा गर्भकर्मणि संस्तुतौ ॥८९॥

नानारूपाः पयस्विन्यः^(७) संस्रवन्तीति संस्तुताः^(८) ।

आश्रीर्वादिषु संज्ञासु कर्मसंज्ञासु देवताः^(९) ॥९०॥

निपातभाग् लिङ्गवाक्यात्^(१०) परीचेतेषु मन्त्रवित् ।

मन्त्रप्रयोगमन्त्रयोः^(११) प्रयोगो^(१२) बलवत्तरः ॥९१॥

(१) आश्रीर्वादो स्यादिति ख०, आश्रीर्वादास्येति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) श्रीपुत्राणां पराणि षट् इति क० घ० च०, षट् इति ग०, श्रीः पुत्राणां पराण्य षट् इति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(३) तस्यादेति क० घ० च० ।

(४) लक्ष्म्यपनिर्नादः इति क० घ० च०, स्यादाक्ष्म्योः पदेर्नादे इति ख०, अक्ष्म्यपनिर्नादे इति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) स्त्विति ख० ड० ।

(६) प्रजावन्जीवपुत्रः इति क० ख० ग० घ० च०, प्रजावान् जीवपुत्रा इति ड० ।

(७) पयस्विन्यः इति ख० ग० ।

(८) संस्तुताविति ड० ।

(९) कर्मसंज्ञा तु देवतेति ख० ।

(१०) लिङ्गवाक्येति ख० ग० ।

(११) मन्त्रप्रयोगमन्त्राणामिति ग० ।

(१२) प्रयोगे इति ग० ।

विधेस्तयोः परौचा^(१) स्थान्मन्त्राः स्युरभिधायकाः^(२) ।
 तस्मात्तेन विसंवादी मन्त्राणा तद्गतानि तु ॥८३॥
 गुणभिधायकानि स्युः सविज्ञानपदानि तु ।
 मन्त्रेषु गुणभूतेषु प्रधानेषु च कर्मसु ॥८४॥
 प्रधानगुणभूताः स्युर्देवता इति गम्यते ।
 चिसांवत्सरिकं सत्रं प्रजाकामः प्रजापतिः ॥८५॥
 आक्षरत्सहितः साधैर्विश्वैर्देवैः महेति च ।
 तत्र वाग्दीक्षणीयायामाजगामाग्नीरिणी^(३) ॥८६॥
 तां दृष्ट्वा युगपत्तत्र कस्याथ वक्ष्यस्य च ।
 शुक्लं चस्कन्द तद्गाम्यामग्नौ प्रास्त^(४) यदृच्छया ॥८७॥
 ततोऽर्चिर्भ्यां भृगुर्जज्ञे अङ्गारेभ्योऽङ्गिरा^(५) (५) अयिः ।
 प्रजापतिस्ततौ दृष्ट्वा दृष्ट्वा वागभ्यभाषत ॥८८॥
 आभ्यामृषिस्तृतीयोऽपि भवेदत्रैव मे सुतः ।
 प्रजापतिस्तथेत्युक्तः प्रत्यभाषत भारतीम् ॥८९॥
 अयिरचिस्ततो जज्ञे सूर्यान्सप्तमधुतिः ।
 योऽङ्गारेभ्य अयिर्जज्ञे तस्य पुत्रो वृहस्पतिः ॥९०॥

(१) परीक्षा इति स० ।

(२) अभिधानकाः इति ख०, अभिधानिकाः इति ग० ।

(३) अग्नीरिणीति युक्तः पाठः ।

(४) प्रास्तमिति ख०, प्रास्तेति ग० ।

(५) अङ्गारिण्याङ्गिरा इति ख०, अङ्गारेभ्यङ्गिरा इति ग० ।

वृहस्पतेर्भरद्वाजो विदधीति^(१) य उच्यते^(२) ।

मरुत्त्वाभीहुर्यश्च^(३) स एवाङ्गिरसो नपात्^(४) ॥१०॥

सपुत्रस्य तु तस्येदं^(५) मण्डलं पष्ठमुच्यते ।

त्वं क्षम इति तत्रादावाग्नेयानि त्रयोदश ॥१०॥

सूक्तानि त्रीणि मूर्द्धानमग्नेर्वैश्वानरस्य तु ।

एकाग्रविंशतिश्चैव^(६) पिवत्यैन्द्राण्य^(७)तः परम् ॥१०॥

अग्ने सचे यदित्यस्यां दौ देवौ तु^(८) निपातितौ ।

प्रोतये नम^(९) इत्येते वैश्वदेव्यावृचौ तु ते^(१०) ॥१०॥

च्छग्दितीया पदज्ञान्यमैन्द्रमेति^(११) गवां स्तुतिः ।

आसन्नाषास^(१२) इत्यस्यां वायुरिन्द्रस्य संस्तुतौ^(१३) ॥१०॥

इन्द्रः प्राधान्यतो वाच स्तुतो वायुर्निपातभाक् ।

(१) विदधीतीति छ० ।

(२) प्रजावान् गोवृद्धो वा इत्यादि विदधीति य उच्यते इत्यन्तपाठः
क० घ० च० विहितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(३) भुवन्यसेति क० घ० च०, गुरीयसेति ख० ग० ।

(४) सप्तपुत्रस्य तस्यैतदिति क० ग० घ० च० ।

(५) एकाग्रिंशदेवाचेति ख०, एकाग्रिंशदेवाचेति छ० । एकोनविंश-
तिरिति भवितुमर्हति ।

(६) पिवत्यैन्द्राणीति पाठः शुद्धः ।

(७) देवौ याविति क० ग० घ० च० ।

(८) नम इति क० घ० च० ।

(९) स्तुते इति छ० ।

(१०) चेतीति ग० ।

(११) इन्द्रवायु सद्यः स्तुताविति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, १४१, १ । (ख) ऋ० ६, ३७, ३ ।

अयं देवसृचं सौम्यमैन्द्रमेके प्रचवर्ते^(१) ॥१०६॥
 शरीरं चक्षुरित्यस्या दृचोऽधीति^(२) दृवोः^(३) स्तुति^(४) ।
 पितरं स्तौति शयु^(५)श्च दृचस्थान्ते पदे स्वयम्^(६) ॥१०७॥
 स्वादु^(७)ष्किलायमित्येताः पञ्चर्चः सौम्य एव वा^(८) ।
 इन्द्रः प्रधानतो वाच स्तुतः सोमो निपातभाक् ॥१०८॥
 इन्द्रस्यैन्द्रनिपातोऽयं स्वयन्ते क्षैतरेयके^(९) ।
 अगव्यूति^(१०) स्तौति देवान् पादो भूमिमथोत्तरः ॥१०९॥
 दृष्टस्यति द्वितीयोऽस्तौत्^(११) त्विन्द्र^(१२)मेवोत्तम पदम् ।
 अपिस्तु तौ तथेत्युक्ता पायु^(१३) पुत्तमभाषत ॥११०॥
 अधर्षणीयौ शत्रूणां कुरुक्षैतौ^(१४) नृपाविति ।
 पितरं च तथेत्युक्ता युद्धोपकरणं तयोः ॥१११॥
 जीमूतस्येति^(१५) सूक्तेन पृथक्तेनान्वमन्त्रयत् ।

- (१) इन्द्रः प्रधानवो वाचेति श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (२) अधीतिरिति विसर्गगुणपाठः शुद्धः ।
 (३) यः स्थानयदिति तस्य दृचोऽधीति दृष्टस्तुतिरिति क० ग० घ० च० ।
 (४) युक्तस्थान्ते पदे स्वयमिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) इति तु सौम्यः पञ्चर्च उत्तर इति क० ग० घ० ।
 (६) इन्द्रः प्रधानतो वाचेत्यादि नृपन्ते क्षैतरेयके इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । स्तुयते इति श्रद्धा पाठः ।
 (७) द्वितीयस्त्विति क० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (८) त्विन्द्रमिति पाठः साधुः ।
 (९) कुरु पुत्तेति घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (१०) जीमूतोयेनेति क० घ० च०, जीमूतस्येति ग० ।

(क) अ० ६, ७५, १६ । (ख) अ० १, १७, ६ । (ग) अ० ६, ७७, २१ ।
 (घ) अ० ६, ७०, २० । (ङ) अ० २, २, ७ ।

प्रथमा त्वस्य सूक्तस्य योद्धारं स्तौति वर्ष्मिणम् ॥११२॥

धनुः स्तौति^(१) द्वितीया तु तृतीया व्याभिमन्त्रिणी^(२) ।

स्तौति चार्वा^(३) चतुर्थी च^(४) गिषुधिं स्तौति पञ्चमी ॥११३॥

अर्द्धेन^(५) सारथिं पथ्या रम्भयोऽर्द्धेन संभृताः ।

अश्वान्तु सप्तमी स्तौति आयुधागारमष्टमी ॥११४॥

नवमी रथगोषान्तु दशमी रणदेवताः ।

इषुमेकादशी^(६) स्तौति द्वादशी कवचमृतिः ॥११५॥

त्रयोदशी क्रमां स्तौति इन्तवाणं चतुर्दशी ।

प्रथमे पञ्चदश्यान्तु पादे दिग्ध^(७) इषुः स्तुतः^(८) ॥११६॥

अयोमुखी द्वितीये तु अर्द्धेऽस्तं^(९) वारुणं परम्^(१०) ।

पौत्र्या^(११) नम्य सूक्तस्य धनुर्मुक्त इषुः स्तुतः ॥११७॥

सप्तदश्यां तु युद्धादेः^(१२) कवचस्य च बन्धनं^(१३) ।

(१) धनुषश्चेति क० घ० च० ।

(२) व्याभिमन्त्रिणीति क० घ० च० ।

(३) स्तौत्युगामो चतुर्थी चेति क० म० घ० च० ।

(४) चर्चयेति क० घ० च० ।

(५) इषुधियैकादशीति क० घ० च०, इषुधैकादशीति म० ।

(६) दिग्धः इति म० ।

(७) इषुक्तः इति म० घ० ।

(८) अर्द्धंमिति घ० ।

(९) घरे इति ख० ।

(१०) योद्धादेति क० म० घ० च० ।

(११) युद्धादेति क० घ० च०, योद्धादेरिति घ० ।

(१२) बन्धनः इति क० म० घ० च० ।

अयं देवस्तृचं सौम्यमैन्द्रसेके प्रचवर्ते^(१) ॥१०६॥

शरीरं चचुरित्यस्यां द्वचोऽधीति^(२) हवोः^(३) स्तुतिः^(४) ।

पितरं स्तौति ग्रंयु^(५) स द्वचस्थान्ते पदे स्वयम्^(६) ॥१०७॥

स्वादु^(७) श्चिलायमित्येताः पञ्चर्चः सौम्य एव वा^(८) ।

इन्द्रः प्रधानतो वाच स्तुतः सोमो निपातभाक् ॥१०८॥

इन्द्रस्यैन्द्रनिपातोऽयं स्वयन्ते क्षैतरेयके^(९) ।

अगव्यूतिः^(१०) स्तौति देवान् पादो भूमिमथोत्तरः ॥१०९॥

दृष्टस्ति द्वतीयोऽस्तौ^(१) त्विन्द्र^(२) मेवोत्तमं पदम् ।

अपिस्तु तौ तथेत्युक्त्वा पायुं^(३) पुत्तमभायत ॥११०॥

अधर्षणीयौ ग्रन्थूणां कुरुष्वेतौ^(४) नृपाविति ।

पितरं स तथेत्युक्त्वा युद्धोपकरणं तयोः ॥१११॥

जौमूतस्येति^(१०) सूक्तेन प्रयत्नेनान्वमन्वयत् ।

(१) इन्द्रः प्रधानतो वाचेति श्लोके क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(२) अधीतिरिति विसर्गयुक्तपाठः शुद्धः ।

(३) य आनयदिति तस्य द्वचोऽधीति दृष्टस्तुतिरिति क० ग० घ० च० ।

(४) स्वस्थान्ते पदे स्वकमिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) इति तु सौम्यः पञ्चर्च उत्तरः इति क० ग० च० ।

(६) इन्द्रः प्रधानतो वाचेत्यादि स्तुयन्ते क्षैतरेयके इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । स्तुयते इति शुद्धः पाठः ।

(७) द्वतीयस्त्विति क० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) त्वैन्द्रमिति पाठः साधुः ।

(९) कुरु पुत्तेति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) जौमूतीयेनेति क० घ० च०, जौमूतस्येति ग० ।

(क) अ० ६, ४५, ६६ । (ख) अ० १, ३४, ६ । (ग) अ० ६, ४४, २९ ।

(घ) अ० ६, ४०, २० । (ङ) अ० २, २, ४ ।

(१) प्रसङ्गादिह^(१) याः सूक्ते देवताः परिकीर्त्तिताः ॥१२४॥
 ता एव सुक्तभाजन्तु मेने राथीतरौसुतः^(२) ।
 प्राजापत्यो मरीचिर्हि मारीचः कश्यपोऽभवत्^(३) ॥१२५॥
 तस्य देव्योऽभवन्नाया^(४) दाचायण्यस्तयोदग ।
 अदितिर्दिनिर्दनुः काला दनायुः सिंहिका मुनिः^(५) ॥१२६॥
 क्रोधावगा वरिष्ठा च सुरभिर्विनता तथा ।
 कद्रुथैवेति दुहितुः कश्यपाय ददौ च च^(६) ॥१२७॥
 तासु देवासुराथैव गन्धर्वोरगरावसाः ।
 वयांसि च पिगावाश्च अग्निरेऽन्याश्च जातयः ॥१२८॥
 तत्रैका त्वदितिर्देवी दादगाजनयत्^(७) सुतान् ।
 भगथैवार्धमा^(८) य मित्रो वरुण एव च ॥१२९॥

(१) ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, प्रसङ्गादिह याः सूक्ते इति
 श्लोकाच्चात् प्राक्,—

अदितिरप्यभितुष्टाव दानं तत्र च तस्य तु ।
 अथैकया दद्यां अग्रे दत्तं सतीर्त्तयन् स्वधम् ।

इत्यधिकं यदितम् ।

(२) प्रसङ्गा त्विहेति क० ग० घ० च० ।

(३) राथीतरकुलाविति क० घ० च० ।

(४) मुनिरिति क० ग० घ० च० ।

(५) आता इति क० घ० च० ।

(६) विगाविति ख० ।

(७) अदितिरित्यादिसाङ्गैकश्लोक क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 न विद्यते ।

(८) दन्द्शोऽजनयदिति क० ग० घ० च० ।

स्तुतिरष्टादशी ज्ञेया युयुत्सोर्देव्यगुत्तमा^(१) ॥११८॥

आयासे चोत्तमे पादे ह्यपि^(२) रात्मन आश्रितः ।

सूत्रेनानेन तु सुखा सङ्गामाङ्गानृषिस्तयोः ॥११९॥

ततः^(३) प्रस्थापयामास पुनर्वारमिष्टान्^(४) प्रति ।

एतदुपत्ते चतसृभी राज्ञोः साहाय्यकाक्षया ॥१२०॥

भरदाजोऽभितुष्टाव प्रीतस्तेन पुरन्दरः ।

अभ्यावर्त्तिनमासाद्य ह्ययुषीयानदीतटे ॥१२१॥

सहितद्वायमानेन^(५) जघानैतान् शचीपतिः^(६) ।

एवं^(७) वारमिष्टान्^(८) क्षित्वा तावभ्यावर्त्ति^(९) मार्श्रयौ^(१०) ॥१२२॥

भरदाजाय गुरवे ददतुर्विविधं वसु ।

भरदाजस्य गर्गस्य दृष्टाविन्द्रेण वै पथि ॥१२३॥

दौ च^(६) प्रप्तोक^(७) इत्याभिर्दानं तथै^(१०) मागमतुः ।

(१) स्तुतिवत्तमेति क० ग० घ० च० ।

(२) अपि इति ड० ।

(३) ततो इति क० घ० च० ।

(४) वारमिष्टानिति ग० ।

(५) एतदुपत्ते चतसृभिर्विष्टादि जघानैतान् शचीपतिरित्यन्तमात्र क०
ग० घ० च० प्रिष्ठितपुल्लकेषु न दृश्यते ।

(६) तौ इति क० ग० घ० च० ।

(७) वारमिष्टानिति ग० ।

(८) ततोऽप्यारम्भेति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्या इति क० ग० घ० च० ।

(१०) तथै इति क० ग० घ० च० ।

(७) अ० ६, २०, ८ । (८) अ० ६, २०, २१ । (९) अ० ६, २०, २२ ।

(१) प्रसङ्गादिह^(१) याः सूक्ते देवताः परिकीर्तिताः ॥ १२४ ॥

ता एव सूक्तभाजसु मेने राथीतरौसुतः^(२) ।

प्राजापत्यो मरीचिर्हि मारीचः कश्यपोऽभवत्^(३) ॥ १२५ ॥

तस्य दैव्योऽभवञ्चाया^(४) दात्रायष्टस्योदश ।

अदितिर्दितिर्दनुः काला दनायुः सिंहिका मुनिः^(५) ॥ १२६ ॥

क्रोधावशा वरिष्ठा च सुरभिर्विनता तथा ।

कद्रुश्चैवेति दुहितुः कश्यपाय ददौ च च^(६) ॥ १२७ ॥

तासु देवासुराश्चैव गन्धर्वोरगराक्षसाः ।

वयांसि च पिशाचाश्च जह्निरेऽन्याश्च जातयः ॥ १२८ ॥

तत्रैका त्वदितिर्देवी दादशाजनयत्^(७) सुतान् ।

भग्यैवार्यमांश^(क)श्च मित्रो वरुण एव च ॥ १२९ ॥

(१) ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, प्रसङ्गादिह या' सूक्ते इति श्लोकाज्ज्ञात्वा प्राक्,—

ऋषिरप्यभितुष्टाव दानं तत्र च तस्य तु ।

ऋचैकया इयां अग्रे दत्तं सद्रौर्त्तयन् स्वयम् ॥

इत्यधिकं पठितम् ।

(२) प्रसङ्गा त्विहेति क० ग० घ० च० ।

(३) राथीतरस्तुताविति क० घ० च० ।

(४) मुनिर्दिति क० ग० घ० च० ।

(५) जाता इति क० घ० च० ।

(६) विगाविति ख० ।

(७) अदितिर्दित्यादिसाङ्गिकश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० २, १, ४ ।

धाता चैव विधाता च विवक्षांश्च महाद्युतिः ।

तथा पूषा तथैवेन्द्रो दादग्नौ विष्णुरुच्यते^(१) ॥१२०॥

इदं तस्यास्तु तज्जज्ञे^(२) मित्रस्य वरुणस्य च^(३) ।

तयोरादित्ययोः सचे वृक्षाक्षरसमुर्वशीम् ॥१२१॥

रेतसस्कन्द कुम्भे तु^(४) न्यपत^(५) दासतीतरे ।

तेनैव तु मुहूर्तन वीर्यवन्तौ तपस्विनौ ॥१२२॥

अगस्त्यस्य वसिष्ठस्य तचर्षी संवभृवतुः ।

वज्रधा पतिते शुक्रे कलसेऽथ जले स्थले ॥१२३॥

स्थले वसिष्ठस्तु मुनिः सम्भूत षष्ठिमत्तमः ।

कुम्भे त्वगस्त्यः सम्भूतो जले मत्स्यो महाद्युतिः^(६) ॥१२४॥

उदियाय ततोऽगस्त्यः ग्रम्या^(७) माचो महायया^(८) ।

मानेन सन्नितो यस्मात् तस्मान्मान्य इहोप्यते ॥१२५॥

यदा कुम्भाद्दुषिर्जातः कुम्भेनापि हि^(९) मीयते ।

(१) भग्यैवायं माशयेथादिषाङ्ग्योक्तं ग० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(२) जज्ञाते इति घ० ।

(३) मित्रस्य वरुणस्य चेति क० ख० ग० घ०, सहेति ख० ग० ।

(४) तत्कुम्भे इति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) न्यपतदिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वज्रधा पतिते शुक्रे इत्यादिषाङ्ग्योक्तं क० ग० घ० च० चिञ्जित-पुस्तकेषु न पठितं ।

(७) महायया इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) कुम्भे नावोहेति क० घ० च० ।

कुम्भ इत्यभिधानन्तु परिमाणस्य लक्षणम्^(१) ॥ १२६ ॥

ततोऽपि गृह्यमाणामु वसिष्ठः पुष्करे स्थितः ।

सर्वतः^(१) पुष्करं तच्च विश्वेदेवा अधारयन् ॥ १६७ ॥

उत्थाय सलिलात्तस्मादयःतेषु महत्तपः ।

नामास्त्य गुणतो जज्ञे वसतेः श्रेष्ठकर्मणः^(१) ॥१२८॥

अदृशमृषिभिर्हीन्द्र^(b) सोऽप्यत्तपसा पुरा ।

सोमभागानयो^(१) तस्मै प्रोवाच हरिवाहनः ॥१६८॥

अथ यो वा इन्द्रमिति ब्राह्मणात्तद्धि दृश्यते^(१) ।

वसिष्ठस्य वसिष्ठास्य^(१) ब्राह्मणा वै ततोऽभवन् ॥१४०॥

धर्मकर्मसु यज्ञेषु दीक्षणीयास्ततोऽभवन्^(५) ।

तस्माद्वापि^(६) वासिष्ठाः सदस्यगस्त्रिह कर्मणि^(१७) ॥१४१॥

- (१) कक्ष्यते इति क० घ० च० ।
- (२) सर्व्ववेति क० ग० घ० च० ।
- (३) खेळकर्मणः इति पाठः आधु० । श्रैयकर्मणेति छ० पुस्तकान्तरम् ।
- (४) चैत्रमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।
- (५) श्रोमभामाक्षत इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
- (६) एतच्छूकार्जं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
- (७) वसिष्ठाश्च वसिष्ठश्चेति पाठः सङ्गतः । वसिष्ठाश्च वसिष्ठाश्चेति क० घ०, वसिष्ठाश्च वसिष्ठाश्चेति ग० घ० ।
- (८) सर्व्वमग्नीषु यज्ञेषु दक्षिणायतमाक्षथेति क० घ० च० ।
- (९) येऽद्यापीति क० ग० घ० च० ।
- (१०) दक्षिष्ठाः सदस्याः सुष्ठु कर्हिन्दिरिति क० ग० घ० च० ।

अर्हयेद्^(१) दक्षिणाभिस्तान् भाह्वेयो श्रुति^(२)स्त्रियम्^(३) ।
 अयिस्तु नैचावरुणिः सूक्तैः षोडशभिः परैः ॥१४९॥
 तुष्टाव चाग्नि^(४)मित्यग्निमाप्रस्तुव जुषस्त नः^(५) ।
 प्राग्नये^(६)ऽथ प्रसवाजो^(७) द्वितीयं प्राग्नये^(८) दत्तम् ॥१४९॥
 वैश्वानरीयाण्येतानि^(९) त्वे हे^(१०)न्द्राणि पराश्रितः ।
 दद्य पञ्च च सूक्तानि निपातो मरुतां स्तुतिः ॥१४९॥
 नकिः सुदास^(११) इत्यस्यां दानं पैजवमश्च तु ।
 वसिष्ठेन चतुर्थ्यग्नि^(१२)र्द्धं नप्तु^(१३)रिति कीर्त्तितम् ॥१४९॥
 संवादः सूक्तमैन्द्रं^(१४) वाश्विन्यं तत्तु^(१५) प्रचचते ।
 वसिष्ठागस्त्ययोरच कीर्त्त्यंते तनयैः सह ॥१४९॥
 इन्द्रेण चैव संवादो महिमा जग्न्य कर्म च ।

(१) पूजयेदिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) श्रुतिरिति क० घ० च० ।

(३) उद्धर्षं भाह्वो श्रुतिरिति ख० घ० ।

(४) वैश्वानरीयमित्येतदिति क० घ० च० ।

(५) चतुर्भिस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमैन्द्रसूक्तमिति ख० पुस्तकान्तरस्य, संवादे सूक्तमैन्द्रे इति ख० ।

(७) वाश्विन्यं वस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(क) अ० ०, १, १ । (ख) अ० ०, १, १ । (ग) अ० ०, १, १ ।

(घ) अ० ०, १, १ । (ङ) अ० ०, ११, १ । (च) अ० ०, १८, १ ।

(ज) अ० ०, १२, १० । (झ) अ० ०, १८, १२ ।

पराणि प्रे^(क)ति चत्वारि वैश्वदेवानि यानि^(१) तु ॥ १४० ॥
 सौत्युगमा^(२)महिं तत्र मानो^(३)ऽहिर्बुध्न्य^(४) एव च ।
 अहिराक्षन्ति मेघान् स एति वा तेषु मध्यमः ॥ १४१ ॥
 योऽहिः स बुध्न्यो बुध्नेति सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते^(५) ।
 उदुंस^(६)सवितुः सूक्तं^(७) अघो^(८)वाजिनदेवताः^(९) ॥ १४२ ॥
 हृषो^(१०)ऽर्द्धंश्च पादोऽच प्रथमायामृचि स्तुतः^(११) ।
 पादश्चैव द्वितीयोऽच प्रथमायामृचि स्तुतः^(१२) ॥ १४३ ॥
 यथार्द्धंर्षा भगमुय^(१३)स्तथा मूनं भगो^(१४)ऽपि च ।
 स हि रत्नानि सविता सुवातीति भगः स वा^(१५) ॥ १४४ ॥

(१) तथेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) अहिराक्षन्तीत्यादि सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते इत्यन्तर्मात्रा क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(३) सूक्ते इति ख० घ० ।

(४) वाजिनदेवत इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) द्युषः इति ग० ।

(६) द्युषोऽर्द्धंश्च भगोऽच भगमुय इति श्रुतिरिति ख० घ० पुस्त-
 कान्तरस्य । श्रुतिरित्यच श्रुतः इति ग० ।

(७) पञ्चम्यामहिदेवता इति क० ग० घ० च० ।

(८) एष सौक्ता क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(क) ऋ० ०, ३१, १ । (ख) ऋ० ०, ३३, १६ । (ग) ऋ० ०, ३४,
 १० । (घ) ऋ० ०, ३४, १० । (ङ) ऋ० ०, ३८, १ । (च) ऋ० ०,
 ३८, ० । (झ) ऋ० ०, ३८, ६ । (ञ) ऋ० ०, ३९, ५ ।

वैश्वदेवानि पशोर्ध्वपञ्चर्षो भगदेवताः^(१) ।

प्रातर्जित^(क)मुपसोऽन्या द्रष्टुं च सौत्याशि^(ख)रेव वा ॥ १५१ ॥

एके तु प्रात^(ग)रित्यस्यां भगमेव^(घ) प्रचक्षते ।

आद्यान्ते ते तु अपयः कीर्त्तयन्ति^(ङ) प्रचक्रतः ॥ १५२ ॥

सूक्तेषु^(च) देवता मान्या मान्यास्तत्र स्तुवन्ति^(छ) च ।

शालोक्त्यात्^(ज)साहचर्यादा संस्तवादथ वा पुनः ॥ १५३ ॥

गणस्थानाद्भक्तितो वा कीर्त्यन्तेऽन्यास्तु देवताः ।

दाधिक्रमय सावित्रं रौद्रमित्यनुपूर्वगः ॥ १५४ ॥

दधिका^(झ) प्रथमायान्तु^(ञ) देवताः परिकीर्त्तिताः ।

ता श्रेया आप^(ट) आप्यं स्थादार्भवः प्रथममृचः ॥ १५५ ॥

उत्तमा वैश्वदेवी वा आर्भवी वा निगद्यते^(ड) । *

(१) पशोर्ध्वः पञ्चर्षो भगदेवता इति क० ख० ग० घ० च० ।

(२) द्रष्टुं सौत्याशीरिति क० ग० च०, वृष्ट्याभाशीरिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) प्रातरित्येतां भागीमेवेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) आद्यान्तेषु तु श्रेषु तु यत्कीर्त्तयन्तीति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) सूक्तेऽस्मिन्निति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) त्वन्या अन्यास्तत्र भवन्तीति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) काशीदेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) प्रथमायान्तिति क० ग० घ० च० ।

(९) वैश्वदेवी तु समुद्रज्योत्ययां क्षुतिरिति क० घ० च० ।

(क) अ० ०, ३१, २ । (ख) अ० ०, ३१, २ । (ग) अ० ०, ३३, १ ।

(घ) अ० ७, ३०, १ ।

अथ षष्ठोऽध्यायः ।

आ मा^(१)मिति तु सूक्तेन प्रवृत्तं देवताः स्मृताः ।

मित्रावरुणावग्निश्च देवा नक्षत्रस्यैव च^(२) ॥१॥

दद्यावादित्यदेवत्यौ रोदसीः प्रे^(३)ति यक्षुचः ।

वास्तोष्पत्यक्षतक्ष^(४) प्रस्त्रापिन्य चचः स्मृताः^(५) ॥२॥

परं^(६) चत्वारि सूक्तानि भारुतानि क ई^(७)मिति ।

तेषां तु पितरं देवं अम्बकं^(८) सौत्यगुत्तमा ॥३॥

स्तुतौ तु मित्रावरुणौ सूक्ष्मेयं^(९)दिति सप्तभिः ।

अश्विनौ तु स्तुतौ^(१०) देवावष्टभिः प्रति वा^(११)मिति ॥४॥

यद्^(१२)सोत्सूर्यं^(१३) दति तिस्र उ^(१४)देतीत्यर्द्धपञ्चमाः ।

सौर्यं तच्च^(१५)रिति तु गीयते चतुर्देवता ॥५॥

(१) एतच्छ्लोकाद्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(२) त्विति क० ग० घ० च० ।

(३) त्वयौ प्रस्त्रापिनौ स्मृता इति क० ग० घ० च० ।

(४) ततः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) परैरिति क० ग० घ० च० ।

(६) तद्वत् तच्चक्षुरिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अ० ०, ५०, १ । (ख) अ० ०, ५१, १ । (ग) अ० ०, ५६, १ ।

(घ) अ० ०, ५६, १२ । (ङ) अ० ०, ६०, १ । (च) अ० ०, ६५, १ ।

(ज) अ० ०, ६९, १ । (झ) अ० ०, ६९, १ । (ञ) अ० ०, ६९, १ ।

(ट) ०, ६६, १६ ।

आदित्यानां तदो^(क) अथ द्वे अचौ ग्रौनकोऽववीत् ।
 अन्थाः सर्वा अचः सौर्या यदद्याद्याः^(ख) प्रकीर्तिताः ॥६॥
 इमे चेतार^(ग) इत्याद्याः^(घ) अत्रे मित्रो मितः सुतः ।
 अर्यमणो वरुणस्यापि मित्रस्यैता नव सुताः ॥७॥
 यदद्य सूरै^(घ) इत्याद्या दग्धादित्या अचः सुताः ।
 सविता चा^(ग) दितिर्मित्रो वरुणश्चार्थमा भगः ॥८॥
 सुता उदुं त्य^(घ) दित्येतास्तिस्रः सौर्यसुतः पराः ।
 आग्नीस्तवचु^(घ) रित्येतामाचार्यः ग्रौनकोऽववीत्^(घ) ॥९॥
 उपासु वज्रभिर्वृषाः^(घ) सूक्तान्येभ्यः पराणि तु ।
 चत्वारौन्द्रावरुणानि^(घ) इन्द्रावरुणयोः सुतिः ॥१०॥
 उदुं व्योति^(ग) रिति त्वस्मिन्नुदुं च मध्यमः सुतः^(घ) ।
 वरुणस्य गृहाद्याचौ वसिष्ठः स्रग्न^(घ) आचरत् ॥११॥
 प्रविनेषाय तं तव श्वा नदक्षभ्यवर्जत^(घ) ।

(१) इत्याद्यैरिति याठः सकृताद्यैः ।

(२) वेति ख० घ० ।

(३) आदित्यानां तदो अचेत्यादयश्चत्वारः श्लोकाः क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु नैक्षन्ते ।

(४) इन्द्रावरुणेत्येति क० ग० घ० च० ।

(५) एतत्पुस्तकेऽत्रै क० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु नामस्यत ।

(६) सौर्यमिति ख० ।

(७) अथ्यधावतेति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ७, ६६, १२ । (ख) ऋ० ७, ६६, ४ । (ग) ऋ० ७, ६०, ५ ।
 (घ) ऋ० ७, ६६, ४ । (ङ) ऋ० ७, ६६, १४ । (च) ऋ० ७, ६६, १६ ।
 (ज) ऋ० ७, ७५, १ । (झ) ऋ० ७, ७६, १ ।

क्रन्दन्तं सारमेयं स धावन्तं द्रष्टुमुद्यतं ॥१२॥

यदर्जुने^(क)ति च चिभिः सान्त्वयित्वा व्यसुष्वपत्^(ख) ।

स तं^(ग) प्रस्त्रापयामास जनमन्यच्च वारुणम् ॥१३॥

ततस्तु वरुणो राजा स्वान् पाशान् प्रत्यमुञ्चत^(घ) ।

स बद्धः^(ङ) पितरं सूक्तैश्चतुर्भिरित उत्तरैः^(च) ॥१४॥

अभितुष्टाव धीरे^(ज)ति मुमोचैनन्ततः पिता ।

ध्रुवासु त्वे^(झ)ति चोक्तायां पाशा अस्मात्प्रमोचिरे^(ञ) ॥१५॥

पराणि वीषि सूक्तानि वायव्यानि प्रवीरया^(ट) ।

अथ तास्त्वै^(ठ)न्द्रवायव्याः स्रुचो^(ड) यासु^(ण) दिवत्सुतिः ॥१६॥

प्रवीरयोक्ता वायव्याः प्रा उ^(ण) गीत्यैतरेयके ।

(१) क्रन्दन्तमित्यादि सान्त्वयित्वा व्यसुष्वपदित्यन्तपाठः क० ग० घ० च०
चिञ्जितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) एवमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) सैः पाशैः प्रत्यबध्यत इति क० ग० घ० च० ।

(४) बुद्धेति क० घ० च० ।

(५) बद्धः स वारुणैः पाशैः ध्रुवा इत्येति दृश्यते इति ख० छ० पुस्त-
कान्तरम् ।

(६) मुमुचिरे इति पाठः शुद्धः ।

(७) चेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) स्रुताविति क० ग० घ० च० ।

(९) यास्त्विति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) प्राप्तिरिति ख० ।

(क) अ० ७, ५५, २ । (ख) ७, ८६, १ । (ग) अ० ७, ८८, ७ ।

(घ) अ० ७, ९०, १ ।

पदस्य व्यत्ययं कृत्वा वायोः प्राधान्यमुच्यते ॥१७॥

ते मत्वेन दृष्टो यावन्तरस्यतुर्ध्वः पुनः ।

उग्रनैका^(क) प्रसोता^(ख) चर्गदयोरेता नव स्रताः^(१) ॥१८॥

ऐन्द्राग्ने रूचि^(ग)मित्येते प्रेति^(घ) सारस्रते परे ।

स्तुतयैव सरसांस्तु^(१) जनियन्त^(२) स्यतुर्ध्वैः^(३) ॥१९॥

राजा वर्षसहस्राणि^(४) दौर्बिध्यन्नाड्यः पुरा ।

चचारैकरथेनेमां ब्रुवन् सर्वाः समुद्रगाः ॥२०॥

यक्ष्ये वहत भागान् मे^(५) इन्द्राग्रे वायनेकशः^(६) ।

प्रत्यूचुस्तं नृपं नद्यस्यास्पवीर्याः कथं वयं ॥२१॥

वहेम भोगान् सर्वास्ते सजे वार्षसहस्रिके^(७) ।

(१) प्रधीरयोक्ता वायव्या इत्यादि दयोरेता नव स्रता इत्यन्तपाठः क० म० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नास्तीक्यते ।

(२) देवा सरसान् स इतीति छः पुलकान्तरसः । देवा इत्यत्र द्रुपे इति ख० ।

(३) स्रतस्रभिरिति ञ० घ० च० स्रतिष्टभिरिति ग० ।

(४) वर्षसहस्रायेति ख० ग० घ० पुलकान्तरसः ।

(५) भोगान् मे इति पाठो युक्तः उत्तरस्य तथादर्शनात् । उपहत मां सर्वाभिति क० घ० च०, चहय भागान् मे इति म०, वहत माः सर्वाः इति छ० ।

(६) वाय वैकश इति क० ख० ग० घ० च० ।

(७) वर्षसहस्रिके इति ख० छ० ।

(क) ऋ० ७, ८१, २ । (ख) ऋ० ७, ८१, २ । (ग) ऋ० ७, ८३, १ ।

(घ) ऋ० ७, ८४, १ । (ङ) ऋ० ७, ८६, ४ ।

सरस्वतीं प्रपद्यस्व सा त्वा^(१) वक्ष्यति नाड्य ॥२२॥

तथेत्युक्त्वा जगामागु आपगां^(२) स सरस्वतीम् ।

सा चैनं प्रतिजघाह दुदुहे च पयो दत्तम्^(३) ॥२३॥

एतदत्यद्भुतं कर्म सरस्वत्या नृपं प्रति ।

वारुणिः^(४) कौर्त्तयामास प्रथमस्य द्वितीयया ॥२४॥

दे वार्हस्पत्ये ऐन्द्रे च^(५) वैष्णवे तु^(६) परे ततः ।

उत्तमैन्द्राय तिस्रः^(क) स्युः^(७) पञ्चमे तिस्र उत्तरे ॥२५॥

आग्नीर्वाक् प्रथमा तत्र प्रथमस्य द्वितीयया ।

यज्ञे आद्येन्द्रमेवास्तौदन्या त्विन्द्रावृद्धस्पती^(८) ॥२६॥

द्वितीया नवमी चैव सौतीन्द्रावृद्धाणस्पती^(८) ।

(१) ते इति ख० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) जगामाग पावनीमिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) प्रतिजघाह सा चैनं पयः सर्पिंस दुदुहतीति क० ग० घ० च० ।

(४) वारुणः इति ख० ।

(५) ऐन्द्रे यज्ञे दिवः सूक्ते इति क० घ० च०, यज्ञे वार्हस्पत्यमैन्द्र-
मिति ग० ।

(६) चेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) दृष्टौ द्वितीयोरमैन्द्रेति क० घ० च० ।

(८) आग्नीर्वाक् प्रथमा तथेत्यादि अन्यया त्विन्द्रा वृद्धस्पती इत्यन्तपाठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते । तेषु अस्मिन् स्यन्ते,
सौतीन्द्रं प्रथमा तत्र द्वितीयाद्या वृद्धस्पति । इति श्लोकार्थं
वर्तते ।

(८) सहेन्द्रावृद्धाणस्पती इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

संवत्सर^(क)न्तु माण्डूकमेन्द्रासोमं^(ख) परन्तु यत् ॥२७॥
 षड्पिर्ददर्श रक्षोघ्नं^(ग) पुच्छगोकपरिमुतः ।
 चते पुचगते क्रुद्धः सौदासैर्दुःखितस्तदा^(घ) ॥२८॥
 ये पाकशंस^(ङ)मृक् सौम्या^(च) आग्नेयी तत उत्तरा ।
 एकादशी वैश्वदेवी सौम्यस्तस्याः परो दृचः^(ज) ॥२९॥
 यदि वाच^(झ)मृगाग्नेयी ऐन्द्री यो मे^(ञ्)ति तु सता^(ट) ।
 यावृष्णी प्रयाजिगाती^(झ)ति वितिष्ठध्वं^(ञ्) तु मारुती ॥३०॥
 प्रवर्त्तये^(ञ्)ति पञ्चैन्द्र ऐन्द्रासोमौत्युगुत्तमा ।
 षड्पिस्त्राग्निपमाग्रास्ते मानो रच^(ञ्) इति त्वृचि^(ट) ॥३१॥
 दिव्यैव पृथिव्याय तथा पालनमात्मनः ।
 उलूक यातुं^(झ)^(ञ्) जघ्नेतासामारूपाविमपरा^(ट) ॥३२॥

- (१) मण्डूका इन्द्रासोममिति ख० ड० पुच्छकान्तरच ।
 (२) रक्षोघ्नमिति क० घ० ड० च० ।
 (३) शतधूकोकाङ्ग क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।
 (४) सौम्याविति ख० ।
 (५) दृचः इति ग० ।
 (६) यो मेतीन्द्रः स्तुतोऽङ्गयेति ड० पुच्छकान्तरच ।
 (७) दृचे इति क० घ० च० ।
 (८) यात्विति क० ख० ग० घ० च०, यान्विति पुच्छकान्तरम् ।
 (९) यद्य लोका क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(क) षट्० ७, १०१, २ । (ख) षट्० ७, १०४, ८ । (ग) षट्० ७,
 १०४, १४ । (घ) षट्० ७, १०४, १६ । (ङ) षट्० ७, १०४, १७ ।
 (च) षट्० ७, १०४, १८ । (झ) षट्० ७, १०४, १९ । (ञ) षट्० ७, १०४, २३ ।
 (ट) षट्० ७, १०४, २५ ।

पञ्चदशान्तु सूक्तस्थायाष्टम्यां^(१) चैवं वाचणिः ।
 दुःखशोकपरीतात्मा शपते विषयचिव ॥२३॥
 एते पुत्रशते तस्मिन्^(२) वसिष्ठो दुःखितस्तदा ।
 रचोभूतेन प्रापान्तु सुदासेनेति नः श्रुतं^(३) ॥२४॥
 कण्ठस्यैव प्रगापय घोरपुत्रौ बभूवतुः ।
 गुरुणा तावतुज्ञातावूषतुः सहितौ वने ॥२५॥
 वसतोस्तु तयोस्तत्र कण्ठपत्न्याः शिरःखपन्^(४) ।
 धत्वा कनीयान् कण्ठस्थोरुत्सङ्गावन्वबुध्यत^(५) ॥२६॥
 शत्रुकामस्तु तं कण्ठः क्रुद्धः पापामिश्रया ।
 बोधयामास पादेन दिधवचिव तेजसा ॥२७॥
 विदित्वा तस्य तं भावं प्रगाथः प्राञ्जलिः क्षितः ।
 मादृत्वे च पिदृत्वे च वरयामास तावुभौ ॥२८॥
 स घौरो^(६) वाय कण्ठो वा वंशजैर्वज्रभिः पितुः ।
 ददृशान्यैश्च सहितः षड्पिर्मण्डलमष्टमम् ॥२९॥

(१) षड्पिर्मण्डलमष्टमम् ।

(२) क्रुद्धः इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) वै श्रुतिरिति ख० ग० घ० च० ।

(४) शिरःश्रमादिति ख० घ० च० । शिरःखपदिति ख० ग० ।

(५) उत्सङ्गेनावबुध्यतेति ख० घ० च० । कण्ठस्थोरुत्सङ्गेन त्वबुध्यतेति ख०
 ड० पुस्तकान्तरम् ।

(६) घोरः इति ख० ख० घ० च० ।

माचिदै^(क)न्द्राणि चत्वारिंशच्च सूर^(ख)मित्युचि ।
 तुष्टावाङ्गिरसी नारो वसन्ती^(ग) श्रवती^(घ) पतिम् ॥ ४० ॥
 स्त्रियं मन्तं^(ङ) पुमांसन्तमासङ्गः स्तुतवानृषिः^(च) ।
 स्वस्य^(छ) दानं सुद्वौ^(ज)त्युग्मिषत्तुभिः परिकीर्त्तितम् ॥ ४१ ॥
 शिचे^(झ)त्युग्म्यां तु काश्यप्य विभिन्दोः परिकीर्त्तितम् ।
 पाकस्याश्वसु^(ञ) भोजस्य चतुर्भिर्यमिति^(ट) स्तुतम् ॥ ४२ ॥
 पौष्णौ प्रेति^(ठ) प्रगाथौ द्वौ^(ड) मन्यते श्राकटायनः ।
 ऐन्द्रमेवाथ पूर्वन्तु गालवः पौष्णमुत्तरम्^(ण) ॥ ४३ ॥
 ऐन्द्राणामिह सूक्तानामुत्तमस्योत्तमे द्वये ।
 दानं राज्ञः क्षुरङ्गस्य सूरं राध^(त) इति स्तुतं ॥ ४४ ॥
 दूरा^(थ)दित्याश्विने सूक्ते सप्तत्रिंशत्तमे^(द) यथा ।

-
- (१) वसन्ताविति ख० । वसताविति ड० ।
 (२) वसन्तमिति ग० ।
 (३) मासं तं स्तुतवानृषिरिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) तस्येति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) चेति ख० ड० ।
 (६) त्विति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) उत्तममिति ख० ।
-

- (क) ऋ० ८, १, १ । (ख०) ऋ० ८, १, ३३ । (ग) ऋ० ८, १, ३४ ।
 (घ) ऋ० ८, १, ३० । (ङ) ऋ० ८, २, ३१ । (च) ऋ० ८, ३, २१ ।
 (छ) ऋ० ८, ४, १५ । (ज) ऋ० ८, ४, १६ । (झ) ऋ० ८, ५, १ ।
 (ञ) ऋ० ८, ५, ३० ।

पञ्चदशान्तु सूक्तस्थायाष्टम्यां^(१) चैवं वारुणिः ।
 दुःखशोकपरीतात्मा शपते विलपन्निव ॥२२॥
 हते पुत्रमते तस्मिन्^(२) वसिष्ठो दुःखितस्तदा ।
 रचोभूतेन शपात्तु सुदासेनेति नः श्रुतं^(३) ॥२४॥
 कण्वस्यैव प्रगाथश्च घोरपुत्रौ बभूवतुः ।
 गुरुणा तावदुश्चातावूषतुः सहितौ वने ॥२५॥
 वसतोऽसु तयोस्तत्र कण्वपत्न्याः शिरःस्वपन्^(४) ।
 छत्वा कनीयान् कण्वस्योरुत्सङ्गावन्वबुध्यत^(५) ॥२६॥
 शत्रुकामस्तु तं कण्वः क्रुद्धः पापाभिग्रहया ।
 बोधयामास पादेन दिधचन्निव तेजसा ॥२७॥
 विदित्वा तस्य तं भावं प्रगाथः प्राञ्जलिः स्थितः ।
 मादत्ते च पिदत्ते च वरयामास तावुभौ ॥२८॥
 स घौरो^(६) वाय कण्वो वा वंशजैर्वज्रभिः पितुः ।
 ददृशान्यैश्च सहितः अयिर्मण्डलमष्टमम् ॥२९॥

(१) अष्टम्यामिति क० ग० घ० च० ।

(२) क्रुद्धः इति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(३) वै श्रुतिरिति क० ग० घ० च० ।

(४) शिरःश्रमादिति क० घ० च० । शिरःस्वपदिति ख० ग० ।

(५) उत्सङ्गेनावबुध्यतेति क० घ० च० । कण्वस्योरुत्सङ्गेन त्वबुध्यतेति ख० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) घोरः इति क० ख० घ० च० ।

माचिदै^(१) द्राणि चत्वारिंशद्वयस्य सूर^(२) मित्युचि ।
 तुष्टावाङ्मिरसी नारी वसन्ती^(३) श्रद्धती^(४) यतिम् ॥४०॥
 स्त्रियं मन्तं^(५) पुमांसन्तमासङ्गः सुतवानृषिः^(६) ।
 स्रस्य^(१) दानं सुशी^(२) त्वृग्मिद्वतुर्भिः परिकीर्तितम् ॥४१॥
 मिद्वे^(३) त्वृग्भ्यां तु कायस्य विभिन्दोः परिकीर्तितम् ।
 पाकस्त्रापसु^(४) भोजस्य चतुर्भिर्यमिति^(५) सुतम् ॥४२॥
 पौष्णौ प्रेति^(६) प्रगाथौ दौ^(७) भन्वते शकटायनः ।
 ऐन्द्रमेवाय पूर्वन्तु गालवः पोष्णमुत्तरन्^(८) ॥४३॥
 ऐन्द्राणामिह सूम्नानामुत्तमस्योत्तमे दृष्टे ।
 दानं राशः कुवङ्गस्य सूरं राध^(९) इति सुतं ॥४४॥
 दूरा^(१०) दित्याग्निने सृष्टे वन्नचिंमत्ताने^(११) यथा ।

-
- (१) वसन्ताविति घ० । वसन्ताविति ङ० ।
 (२) वसन्तमिति ङ० ।
 (३) मासं तं हतवानृषिर्दिति ङ० दुष्टशान्तरथ ।
 (४) तस्येति घ० ङ० दुष्टशान्तरथ ।
 (५) चेति घ० ङ० ।
 (६) त्विति घ० ङ० दुष्टशान्तरथ ।
 (७) उत्तममिति घ० ।
-

- (४) घ० ८, १, १ । (ख०) घ० ८, १, २४ । (ग) घ० ८, १, २४ ।
 (घ) घ० ८, १, २० । (ङ) घ० ८, १, २१ । (च) घ० ८, १, २१ ।
 (ज) घ० ८, १, २१ । (झ) घ० ८, १, २८ । (झ) घ० ८, १, २ ।
 (न) घ० ८, १, २० ।

तत्रार्द्धर्चा^(१) दृष्ट^(२)श्चान्यः कश्चोर्दानस्तवः स्रुतः ॥४५॥

महानिती^(३)न्द्रदैवत्यमग्निं वैश्वानरं स्रुतम्^(४) ।

मन्यते ग्राकपूणिस्तु भाम्यांश्च^(५)सैव मुद्गलः ॥४६॥

द्वचे तु शत^(६)मित्यस्मिन् दानं तैरिन्दिरं स्रुतम् ।

परन्तु मारुतं प्रेति^(७) श्रान^(८)स्त्रीण्या^(९)श्चिनानि च^(१०) ॥४७॥

त्व^(११)माग्नेयं य इन्द्रे^(१२)ति पडैन्द्राण्युत्तमस्य तु ।

उपोत्तमायामर्द्धर्चं देवो वास्तोस्पतिः^(१३) स्रुतः ॥४८॥

इद^(१४)मादित्यदेवत्यं तिसृभिस्त्रिदितिः^(१५) स्रुता^(१६) ।

पथ्यां चतुर्थीं सप्तम्योरुते^(१७)त्याश्विन्यृगष्टमी^(१८) ॥४९॥

स्रुताः अ^(१९)मिति पञ्चोस्या^(२०)मग्निस्त्र्यार्यानिषास्त्रयः ।

(१) इत्यर्द्धर्चा इति ख० छ० पुस्तकान्तरक्ष ।

(२) दृष्टः इति क० घ० छ० च० ।

(३) महानितीन्द्रं प्रव्रजत्यामग्निर्वैश्वानरः स्रुतः इति क० ग० घ० च० ।

(४) भाम्यांश्च इति छ० ।

(५) स्रुतः इति ख० छ० पुस्तकान्तरक्ष ।

(६) तथेति क० छ० पुस्तकान्तरक्ष ।

(७) यथा चतुर्थीं सप्तम्योरुतेत्याश्विन्यृगष्टमीति क० घ० च० ।

(८) पञ्चस्त्रिति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, ६, १ । (ख) ऋ० ८, ६, ४६ । (ग) ऋ० ८, ७, १ ।

(घ) ऋ० ८, ८, १ । (ङ) ऋ० ८, ८, २३ । (च) ऋ० ८, ११, १ ।

(छ) ऋ० ८, १२, १ । (ज) ऋ० ८, १७, १४ । (झ) ऋ० ८, १८, १ ।

(ञ) ऋ० ८, १८, ६ । (ट) ऋ० ८, १८, ८ । (ठ) ऋ० ८, १८, ८ ।

वरुणार्घ्यममित्राणां प्रगाथोऽय^(१)मिति स्तुतिः^(२) ॥५०॥

आग्नेये स्तुती राजर्षेस्तप्तदस्योरदा^(३)दिति ।

पश्चाग्रतं बधूनाञ्च गवां तिस्रस्य सप्ततयोः ॥५१॥

अश्वोद्वाणामुरभ्राणां वामांसि विविधानि च ।

रत्नानि वृषभं श्रावं तामामयेसरं पतिम्^(४) ॥५२॥

क्षत्वा दारानृपिर्गच्छन्निन्द्रायैतच्छ्रमं च ।

वयं^(५) सूक्तेन गुरुत्वं प्रीतस्तेन प्रचीपतिः ॥५३॥

अपे वरं वृणीष्वेति प्रहस्तमृपिरब्रवीत् ।

काकुत्स्थ कन्याः पश्चाग्रगुणपद्मये प्रभो ॥५४॥

कामतो वज्ररूपत्वे यौवने^(६) चाक्षयो रतिं ।

ग्रहनिधिं पद्मनिधिं मद्रुहेष्वनपायिनम्^(७) ॥५५॥

प्रामादान् विद्यकक्षांसौ भोवर्णमस्तग्नमादतः ।

करोतु पुष्यवाटीय प्रयक्षाणां सुरद्रुमेः ॥५६॥

मा भूत् सपथी खड्गायां मर्धमस्त्विति चाब्रवीत्^(८) ।

(१) वरुणार्घ्यममित्राणां प्रगाथोऽयमिति ख० छ० ।

(२) स्तुताः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य, तरेति ग० ।

(३) अग्नेये वरं वतीति ख० ।

(४) दुग्धमिति छ० ।

(५) काकुत्स्थेचादिमात्रेणोक्तः पुस्तकान्तरे व दृश्यते ।

(६) पश्चाग्रतं बधूनाद्येत्यादि सर्वमस्त्विति चाब्रवीदित्यन्तर्गतः क० ग०
घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

आगन्त^(क) मारुतं सूक्तं वय^(ख)मित्यैन्द्रमुत्तरम्^(१) ॥५७॥
 काण्डस्य सौभरे^(२)द्यैव यजतो वंशजैः^(३) सह ।
 कुरुचेवे यवान् जक्षुर्हवीषि विविधानि च ॥५८॥
 आखुच्च^(४) सोऽभितुष्टाव इन्द्रश्चित्रं सरस्वतीं ।
 इन्द्रो वे^(५)त्यनयर्चा स दानशक्तिं प्रकाशयन् ॥५९॥
 आखुराजोऽभिमानाच्च प्रहर्षितमनाः स्वयम्^(६) ।
 स सुतो^(७) देववच्चित्र^(८) षष्ठये तु गवां ददौ^(९) ॥६०॥
 अयुतानां सहस्रं वै निर्जयाश्च सुवच्रुषिः ।
 षष्ठिञ्चोवाच^(१०) षष्टात्मा नाहमहंमृषेः सुतिम् ॥६१॥
 तिर्यग्योनौ समुत्पन्नो^(११) देवतां^(१२) स्तोतुमर्हसि ।

(१) वयमैन्द्रमतः परमिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सौभरेरिति क० ग० घ० च० ।

(३) वंशजैरिति क० घ० च० ।

(४) आखुवः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) इन्द्रोवेत्यनयर्चा स इति श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
भाष्योक्तते ।

(६) संस्तुत इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) यद्ददौ तद्वद्वेन हेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) प्रोवाचेति घ० ।

(९) समुद्भूत इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) देवं नः इति ग० ।

(क) अ० ८, २०, १ । (ख) अ० ८, २१, ७ । (ग) अ० ८, २१, १० ।

(घ) अ० ८, २१, १८ ।

तमन्वया पुनश्चासौदीत्यं^(क) सूक्तेन चाश्विनौ^(१) ॥६१॥

इलि^(ख)वेत्येतदाग्रेयं सखायश्चैन्द्रमुत्तरम्^(१) ।

यथा वरः सुमाद्ये^(ग) उत्तमस्त्वौषसस्तृषः ॥६२॥

अष्टौ तु सहिता एता देवता विभिदुर्वलम् ।

उपाद्येन्द्रय सोमद्याषाग्निः सूर्यो वृहस्पतिः ॥६३॥

अङ्गिराः सरमा चैव ता वा^(घ)मित्युत्तरस्य तु ।

आदौ मैत्रावरुणस्तु^(१) नव दादग्र त्त्तराः ॥६४॥

वैश्वदेव्यो वरुणराजा यचादावृषये वसु ।

इन्द्रो वेत्येतयर्चा तु दानग्रक्तिप्रकाग्रनम्^(१) ॥६५॥

कीर्त्तितं^(१) तु वृचे तस्मिन्मृज्ज^(१)मुचष्ट्यापने ।

अश्विनौ ददतुः प्रीतौ तदिदोक्तं सुषामनि^{(१)(१)} ॥६७॥

(१) क्षुत्वा चित्रं सूक्तेः परैस्त्रिभिरिति क० घ० च० ।

(२) उत्तममिति छ० एतच्छ्लोकाद्वै क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् । तेषु अस्मिन् स्थले, अश्विनावमिमिन्द्रश्च चाभितुष्ट्याव देवताः । एतच्छ्लोकाद्वै वर्त्तते ।

(३) मित्रावरुण इति छ० छ० ।

(४) एतच्छ्लोकाद्वै छ० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(५) कीर्त्तनमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) एतच्छ्लोकाद्वै क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० ८, २२, १ । (ख) ऋ० ८, २३, १ । (ग) ऋ० ८, २४, २८ । (घ) ऋ० ८, २५, १ । (ङ) ८, २६, २२ । (च) ऋ० ८, २५, २२ ।

आश्विनं तु युवो^(क)युल्ल^(ख) वायव्या^(ग) उत्तरासु याः ।
 यं सवर्णमनुर्नाम लेभे पुत्रं विवस्वतः ॥६८॥
 वैश्वदेवानि पञ्चैतान्यग्निरुक्थे^(घ) जगाद् सः^(ङ) ।
 बभुरेक^(च) इति तस्मिंश्चिद्भूतो^(छ) दिपदा दश ॥६९॥
 स्त्रयन्ते देवता द्वासु कर्मभिः^(ज) स्त्रैः पृथक् पृथक् ।
 सुताः कर्मगुणैः स्त्रैः स्त्रैर्देवता यत्र यत्र तु ॥७०॥
 पृथक् कर्मसुतिनां वैश्वदेवन्तदेव तु^(झ) ।
 तासाम्बभुरिति त्वाद्या सौम्याग्नेयी तृगुत्तरा ॥७१॥
 त्वाद्ग्री चैद्ग्री च रौद्री च पौष्णी वैष्णव्यगाश्विनी ।
 नवमी मैत्रावरुण्यग्दशमी मित्रसंस्तवा ॥७२॥
 यजमानप्रमद्वाद्य यजिरेवाच संस्तुता ।
 यो यजाति^(ञ)दूधे शक्रो यजतां पतिरीक्षितः ॥७३॥
 तस्य शुमान्^(ट) दूधे यज्वा चतसृष्वपि सुखि^(ड)ति ।

(१) वैश्वदेवानि सूक्तानि जगादाप्तिरिति क्षयमिति क० घ० च० ।

(२) स्त्रेता लिङ्गतः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) द्वासा नवभिरिति क० घ० च० ।

(४) पृथक् कर्मसुतेत्युक्तं तद्विद्याद्वैश्वदेवतमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ८, २६, १ । (ख) ऋ० ८, २६, २० । (ग) ऋ० ८, २०,
 १ । (घ) ऋ० ८, २८, १ । (ङ) ऋ० ८, ११, १ । (च) ऋ० ८, ११,
 २ । (ज) ऋ० ८, ११, १४ ।

यज्जनोरेव दम्पत्योः पक्षं या^(१) दम्पतीत्युचः ॥७४॥
 आग्र्या^(२)ग्रीरेतु^(३) पौष्णौ परे मित्रार्यमा यथा^(४) ।
 वरुणस्य स्रुतस्त्वच आदित्या अग्नि^(५)मग्नये^(६) ॥७५॥
 सूक्तानि ब्रह्मतानी^(७)ति चीरैर्द्वेष्टाणि पराश्रितः ।
 अध^(८) इत्यत्र कन्या तं स्त्रीलिङ्गेनेन्द्रमब्रवीत् ॥७६॥
 स हि तां कामयामास दानवीं पाकशामनः ।
 ज्येष्ठं स्वसारं पुंसस्य^(९) तस्मैव बधकाम्यया^(१०) ॥७७॥
 अग्निने^(११)त्याश्विनं सूक्तमैन्द्रे सूक्ते परे ततः ।
 ऐन्द्राम्यात् परमाग्नेयमैन्द्राम्यादावुणे^(१२) परे ॥७८॥
 उत्तरे वरुणे तस्य आ वा^(१३)मित्याश्विनस्रुचः ।
 सूक्ते इमे^(१४) समाग्नेये^(१५) ताभ्यामैन्द्रे ततः परे^(१६) ॥७९॥

- (१) यो यजाति ब्रूचे शक इत्यादिसाङ्गद्वौकदयं क० ग० घ० च० चित्रितः
 पुस्तकेषु नापश्यत ।
 (२) प्युषस्येति क० घ० च०, कंसस्येति ख० पुस्तकान्तरघः ।
 (३) युवकाम्ययेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरघः ।
 (४) ऐन्द्रामं परमाग्नेयमैन्द्रामं वादये इति क० घ० घ० । वादये इत्यत्र
 वादयमिति ग० ।
 (५) इमे तु चाग्नेये इति क० घ० च० ।
 (६) ताभ्यामैन्द्रेति चोत्तरे इति क० ग० घ० घ० ।

(७) अ० ८, ११, ५ । (ख) अ० ८, ११, १० । (ग) अ० ८,
 ११, ११ । (घ) अ० ८, ११, १२ । (ङ) अ० ८, ११, १४ । (च) अ०
 ८, १२, १ । (ज) अ० ८, १३, १८ । (झ) अ० ८, १३, १ । (झ) अ०
 ८, १४, ४ । (न) अ० ८, १४, १ ।

वशायाख्याय^(१)यत्^(२)प्रादात्कानौनक्षु प्रथुश्रवाः ।
 तदत्र संस्तुतं दानमाप्त^(३) इत्येवमादिभिः^(४) ॥८०॥
 आनः^(५) प्रगाथो वायव्यः सूक्तस्योपोत्तमा च या ।
 मित्रार्थमाप्तौ महतः सुगोपोध^(६)दृचे स्तुताः ॥८१॥
 द्विचत्वारिंशकात्मीत^(७) स्त्रियोकाय पुरन्दरः ।
 गिरिं निरुत्य वज्रेण या ददावसुरैर्द्विताः ॥८२॥
 यः^(८) हन्तादिति चैतस्याष्टद्विषु स्वयमब्रवीत्^(९) ।
 स्तुता नवम्या नदितिर्मन्त्री^(१०)त्यादित्यदेवते^(११) ॥८३॥
 अग्न्याः पञ्चोषषेऽपि स्युः सौम्यं स्वादो^(१२)रिति स्मृतम् ।
 पराश्रयौ तु^(१३) सूक्तानि अधीषां तिग्मतेजसाम् ॥८४॥

(१) वशायाख्यायेति घ० ।

(२) वशायायाय वपदिति छ० ।

(३) आदिनेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) प्रातः इति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) मित्रार्थमाप्तौ महता इत्यादि ऋषिषु स्वयमब्रवीदित्यन्तपाठः क०
 म० घ० च० विहितपुस्तकेषु नैष्यते ।

(६) चापीति क० घ० च० ।

(७) पराशि चाष्टाविति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० ८, ४६, २१ । (ख) ऋ० ८, ४६, २४ । (ग) ऋ० ८,
 ४६, ४ । (घ) ऋ० ८, ४६, २० । (ङ) ऋ० ८, ४७, १ । (च) ऋ०
 ८, ४८, १ ।

ऐन्द्राण्यभि^(क) तु षड्विंशः प्रगाथो वज्रदेवतः ।

अग्न्याग्नेरचेत्य^(ख)ग्निः सूर्यमन्त्रपदा^(ग) जगौ^(घ) ॥ ८५ ॥

प्रस्कण्य प्रपन्नय^(ङ) प्रादाद्यदसु किञ्चन ।

तद्भूरी^(च)दिति सूक्ताभ्यामखिलन्विह संस्तुतम्^(छ) ॥ ८६ ॥

ऐन्द्राण्युभय^(ज)मित्यत्र षडाग्नेयात् पराणि तु^(झ) ।

निपातमाह^(ञ) देवानां दाता म^(ट) इति भागुरिः ॥ ८७ ॥

द्वचे^(ड)यास्कसृचन्वेतं^(ण) मन्यते वैश्वदेवतं ।

आदित्यदेवतं सूक्तं त्याम्बि^(त)त्यत्र परन्तु यत् ॥ ८८ ॥

धीवराः सहसा मौनान् इहा शरस्वते जले ।

(१) अन्त्यं पदमिति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) एतच्छ्लोकाङ्गे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते । तेषु अस्मिन् छात्रे, अन्वेत्यभिरिति तस्यास्ततोऽग्निः सूर्य एव तु । इति श्लोकाङ्गमस्ति ।

(३) त्विति छ० ।

(४) परिकीर्तितमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) श्लोकाङ्गमेतत् ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(६) निपातानाहेति ख०, निपातेनेहेति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) अचमिति ग० ।

(८) यास्कस्तेऽस्तेऽङ्गे द्वयं चैनमिति छ० ।

(क) अ० ८, ४८, १ । (ख) अ० ८, ५६, ५ । (ग) अ० ८, ५५, १ । (घ) अ० ८, ६१, १ । (ङ) अ० ८, ६५, १० । (च) अ० ८, ६७, १ ।

जालं प्रक्षिप्य तान् बद्धोदक्षिपन् संलिलात् स्थलम् ॥८८॥

शरीरपातभीतास्ते तुष्टुबुद्ध्यादितेः सुतान् ।

सुमुचुस्तांस्तस्ते च प्रसन्नास्तान् समुदिरे ॥८९॥

धीवराः चुद्धयं मा वो भूत्स्वर्गं प्राप्स्ययेति च^(१) ।

उते^(२)ति माता चैवैषां त्वेनाभिष्टुतादितिः ॥९०॥

मातृत्वादुगर्भसम्बन्धात्^(३) सूयेतैषां^(४) सुतौ सुतौ ।

ऐन्द्राण्या त्वा रथं^(५) चीषि स्तौत्यृद्वनुपमे^(६)ति षट् ॥९१॥

आचांश्चमेधयोरच पञ्चदानस्तुतिः परा ।

अपा^(७)दिन्द्रस्य चाग्नेय विश्वेषां चैव संस्तवः ॥९२॥

दृचस्य प्रथमोऽर्द्धर्चः श्रेष्ठा वरुणदेवताः^(८) ।

त्^(९)माग्नेयेऽथ वा सूक्ते उत्तरे^(१०) इविषां स्तुतिः ॥९३॥

पयःपश्वोपधीनाश्च^(११) तथा रूपं हि दृश्यते ।

(१) धीवराः सप्तसा भोगानित्यादि धातुद्वयोश्चद्वयं क० ग० घ० च०
चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) मातृत्वादतिसम्बन्धादिति क० च०, मातृत्वादनिसम्बन्धादिति ग०
मातृत्वादिति सम्बन्धादिति घ० ।

(३) सुबन्त्येनामिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) श्रेष्ठा वरुणदेवता इति ख० ग० ड० ।

(५) स्यादनुपमेरुमिति क० ग० घ० च० ।

(६) वेति ख० ड० ।

(क) अ० ८, ६०, १० । (ख) अ० ८, ६८, १ । (ग) अ० ८,

६८, १४ । (घ) अ० ८, ६८, १२ । (ङ) अ० ८, ७१, १ ।

उ^(क)दित्याश्विनमाग्नेये परे सूक्ते विशो विशः^(ख) ॥८५॥
 अग्भ्यामह^(ग)मिति दाभ्यां स्तौत्यात्मानमृषिः स्वयम् ।
 आत्मानमात्मना स्तुता स्तौति दानं श्रुतवर्णः ॥८६॥
 आत्मादानाभिषम्भत् परुष्णीञ्च महानदीम्^(१) ।
 परुष्णीं परया चेद्भ्रं^(२) बिभिः सूक्तैरिम^(३)न्विति ॥८७॥
 सौम्यस्य तय^(४)मित्यस्य परायेन्द्राणि यानि तु ।
 नह्यी^(५)ति तेषां प्रथमे^(६) वैश्वदेव्यृगवीरुधत्^(७) ॥८८॥
 देवाना^(८)मिति देवानाम्नेष्ट^(९)माग्नेयमुत्तरम्^(१०) ।
 वीष्णाश्विनानि सूक्तानि आ मे^(११)येन्द्राणि तं^(१२) तथा^(१३) ॥८९॥
 अपास्ताऽत्रिसुता तामौत्कन्या तग्दोषिणी पुरा ।
 तामिन्द्रयकमे दृष्ट्वा^(१४) विजने पितुराश्वमे ॥९०॥

-
- (१) आत्मानमात्मना कुत्सेत्यादि परुष्णीञ्च महानदीमित्यन्तपाठा क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।
 (२) परया परुष्णीमित्यमिति क० ग० घ० च० ।
 (३) प्रथममिति घ० पुस्तकान्तरच ।
 (४) आग्नेयन्तु ततः परमिति क० घ० च० ।
 (५) आयम इति ऐन्द्राणि तमितीति चेति क० ग० घ० च० ।
 (६) दृष्टेति क० घ० च० ।
-

(क) ऋ० ८, ७३, १ । (ख) ऋ० ८, ७४, १ । (ग) ऋ० ८, ७४, १३ । (घ) ऋ० ८, ७६, १ । (ङ) ऋ० ८, ७८, १ । (च) ऋ० ८, ८०, १ । (छ) ऋ० ८, ८०, १० । (ज) ऋ० ८, ८३, १ । (झ) ऋ० ८, ८४, १ । (ञ) ऋ० ८, ८५, १ । (ट) ऋ० ८, ८८, १ ।

तपसा वुबुधे सा तु सर्वमिन्द्रचिकीर्षितम् ।

उदकुम्भं समादाय अपामर्षं जगाध सा^(१) ॥१०१॥

दृष्ट्वा सोममपादास्ये तुष्टावर्षा वने तु तं ।

कन्या वा^(२)रिति चैतस्यामेधोऽर्थः कथितः स्तुतः^(३) ॥१०२॥

मा सुषाव मुखात् सोमं सुलेन्द्राजुष्टाव तं^(४) ।

असौ य एषौ^(५)त्यनया पपाविन्द्रस्तु तन्मुखात्^(६) ॥१०३॥

अपूर्णाश्चैव सङ्ख्यं भवयित्वा तु तद्गृष्टात्^(७) ।

अग्निस्तुष्टाव सा चेनं जगादेनं दृष्टेन तु^(८) ॥१०४॥

सुसोमामनवद्याङ्गीं सुष मां गक्र सुवर्षा ।

तस्यास्तदधनं श्रुत्वा प्रीतस्तेन पुरन्दरः^(९) ॥१०५॥

रथच्छिद्रेण तामिन्द्रः गक्रटस्य युगस्य च ।

(१) क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तकेषु उदकुम्भं समादायेति श्लोकाङ्गं,
अपूर्णाश्चैव सङ्ख्यंवेति श्लोकाङ्गान्तरतः पठितम् ।

(२) दृष्ट्वासोममपादास्ये इत्यादि एयोऽर्थः कथितः स्तुतः इत्यन्तपठः
क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तके नोपपद्यते ।

(३) पपाविन्द्रस्तु तन्मुखादिति क० ग० घ० च० ।

(४) एतच्छ्लोकाङ्गं क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(५) अतद्वगुरिति छ० घ० पुस्तकान्तरतः ।

(६) असौ ब्रूते दृष्टेन सेति छ० पुस्तकान्तरतः ।

(७) एतच्छ्लोकाङ्गं क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तकेषु न विद्यते ।

प्रक्षिप्य निश्चकर्ष चिः सुत्वक् सा तु ततोऽभवत्^(१) ॥१०६॥
 तस्यां त्वचि व्यपेतायां पूर्वस्यां शस्त्रको^(२)ऽभवत् ।
 उत्तरा त्वभवद्गोधा शकलासस्त्रगुत्तमा ॥१०७॥
 इतिहासमिमं^(३) सूक्तं त्वाहृतुर्यास्त्रमाठरौ^(४) ।
 कन्ये^(क)ति शौनकः सूक्ते यान्त^(ख)मैत्रे ततः परे^(ग) ॥१०८॥
 उत्तमा चार्भवी प्रोक्ता उत्तरस्यैतरेयके ।
 छान्दोगिके तृतीये तदाभवं शस्यते यतः^(५) ॥१०९॥
 मासुतं गौः^(ग) परं सूक्तमा नै^(घ)न्नाणि^(०) पराणि षट् ।
 सूक्ते द्वितीय एतेषामितिहासं प्रचक्षते^(८) ॥११०॥

- (१) ततः सा सुत्वचाभवदिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) तस्यास्त्रगपक्षतायाः पूर्वा सा शस्त्रकोः इति क० ग० घ० च० ।
 (३) इदमिति क० ग० घ० च० ।
 (४) यास्त्रभागुरिरिति क० ग० घ० च० यास्त्रगाक्षवाविति छ० पुस्तका-
 न्तरस्य ।
 (५) शौनकस्यैन्द्रं यान्तमित्युत्तरे च ये इति क० ।
 (६) उत्तमा चार्भवीत्यादिषोकाः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 नापश्यत ।
 (०) छान्दोग्यादीति क० ग० घ० च० ।
 (८) एतच्छ्रोत्रादीं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(क) ऋ० ८, ८१, १ । (ख) ऋ० ८, ८२, १ । (ग) ऋ० ८, ८४,
 १ । (घ) ऋ० ८, ८५, १ ।

तपसा ब्रुवधे सा तु सर्वमिन्द्रचिकीर्षितम् ।

उदकुम्भ समादाय अपामर्षे जगाम सा^(१) ॥१०१॥

दृष्टा सोममपादास्ये तुष्टावर्षा वने तु त ।

कन्या वा^(क)रिति चैतस्यामेपोऽर्थं कथितं स्तुत^(२) ॥१०२॥

सा सुषाव मुखात् सोमं सुलेन्द्रज्ञाजुहाव त^(३) ।

असौ य एषी^(ख)त्यनया पपाविन्द्रस्तु तन्मुखात्^(४) ॥१०३॥

अपूपास्यैव सक्तूश्च भवयित्वा तु तद्गृहात्^(५) ।

अग्निस्तुष्टाव सा चेन जगादेन द्रवेन तु^(६) ॥१०४॥

सुलोमामनवद्यान्नी कुरु मा प्रकं सुतर्षा ।

तस्यास्तद्वचनं युत्वा प्रीतस्तेन पुरन्दर^(७) ॥१०५॥

रथच्छिद्रेण तामिन्द्र प्रकटस्य युगस्य च ।

(१) क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु उदकुम्भं समादायेति श्लोकार्द्धं,
अपूपास्यैव सक्तूश्चेति श्लोकार्द्धात्परतः पठितम् ।

(२) दृष्टासोममपादास्ये इत्यादि एषोऽर्थं कथितं स्तुत इत्यन्तपाठ
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तके नोपलभ्यते ।

(३) पपाविन्द्रस्तु तन्मुखादिति क० ग० घ० च० ।

(४) एतच्छ्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(५) प्रतक्रतुरिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) असौ ब्रूते द्रवेन सेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) एतच्छ्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

इयाय देवानायन्तं^(१) तं पपुर्विंधिवत्सुराः ।

जमुः पौत्वा च दैत्यानां समरे^(२) नवतीर्नव ॥११६॥

तदेतदप्यवद्रष्टु^(३)^(क)स्तृचे सव्यं निगद्यते ।

द्वचस्य देवतां तस्य^(४) इन्द्रमेवाह ग्रौनकः ॥११७॥

ऐन्द्रावार्हस्यत्य उक्ता ब्राह्मणे नैतरेयके^(५) ।

द्वचेनेन्द्रमपश्यन् तं^(६) नेमोऽय^(७)मिति भार्गवः ॥११८॥

तुष्टावेन्द्रो दृष्टेनाय^(८)महं पश्य च मामृष्टे ।

स हि क्षुवन्नेव एको नेन्दा^(९) अस्तीति चाप्रवीतु ॥११९॥

तदाकर्ण्येन्द्र आत्मानमृग्भ्यां तुष्टाव दर्शयन्^(१०) ।

(१) आवायेति क० ग० घ० च० ।

(२) इतदा इति क० घ० च० ।

(३) तदेतदपि पृथक्सिमिति क० ग० च० ।

(४) देवता ह्येता इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) श्लोकार्थमेतत् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) अदृष्टान्तमिति क० घ० च०, ऐन्द्रमपश्यन् तमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) इन्द्र इति पाठः साधु ।

(८) स हि क्षुवन्नेव एक इत्यादि षट्महां तुष्टाव दर्शयन्मित्र्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।

(क) अ० ८, ६६, १२ । (ख) अ० ८, १००, १ । (ग) अ० ८,

१००, ४ ।

अपक्रम्य तु^(१) देवेभ्यः सोमो दृष्टमयादितः ।

नदीमंशुमतीनाधीमथ्यतिष्ठत् कुरुन्^(२) प्रति ॥१११॥

तं दृष्टस्यतिनैकेन अभ्यपा^(३) दृष्टदा सद्य ।

योक्ष्यमानः सुसंचष्टै^(४)र्मरुद्भिर्विविधायुधैः ॥११२॥

दृष्टा तानायतः सोमः खवलेन व्यवस्थितः ।

मन्वानो दृष्टमायान्तं^(५) जिघांसुमरिसेनया ॥११३॥

व्यवस्थितं धनुश्मन्तं तमुवाच दृष्टस्यतिः ।

मरुत्पतिरयं सोम एहि^(६) देवान्^(७) पुनर्विभौ ॥११४॥

श्रुत्वा देवगुरोर्वाक्यमनघं दृष्टमद्भ्या^(८) ।

सोऽन्नवीत्रेति तं प्रक्र श्रोजसैव^(९) बलादस्ती ॥११५॥

(१) अपचक्रामेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) अशुमती नामा अथ्यतिष्ठत्कुरुन्निति क० ग० घ० च०, अभ्यतिष्ठत् कुरुन्निति ख० ड० ।

(३) अभ्ययादिति पाठः साधुः । दृष्टान्वयादिति ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) योक्ष्यमाणश्च संचष्टैरिति क० घ० च० ।

(५) दृष्टा तानायतां सोमं खवलेन व्यवस्थितम् । मन्वानं पुष्टमायान्तमिति क० घ० च० ।

(६) मरुत्पतिरयं सोममैक्षीति क० ग० घ० च० ।

(७) देवेति पाठः समीचीनः ।

(८) श्लोकार्जमेतत् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(९) स्वर्ग एवेति क० घ० च० ।

मैत्रावरुण्यः सूक्ताद्यायतस्त्वृध^(क)गित्युचः ॥१९५॥
 प्रे^(ख)ति मित्राय वा पादाद्यार्थ्यंणो^(ग) वरुणस्य च ।
 नय^(घ)श्चतुर्थः सर्वेषामादित्यानामिति स्तुतिः ॥१९६॥
 परा त्वादित्यदेवत्या^(ङ) आम^(ज) इत्याश्विनो हवः^(झ) ।
 वायवे चोत्तरे सौम्यं औषधी तृगियं^(ञ) परा^(ट) ॥१९७॥
 पावमानौ प्रजा हे^(ड)ति माते^(ण)त्युभयान्तु गौः स्तुता ।
 तमग्ने वृश्^(त)दाग्नेये परेऽग्निस्तुचि संस्तुतः ॥१९८॥
 मरुद्भिः सह रुद्रेभ्य आग्ने याज्ञौ^(थ)ति मध्यमः ।
 प्रजा हे^(द)त्यपि वार्द्ध्वं प्रथमेऽग्निरिहोष्यते ॥१९९॥
 पादे द्यतीये आदित्य सुरीये मध्यमः स्तुतः ।

(१) मित्राय पादश्च अर्थ्यंणः इति क० ख० ग० घ० ।

(२) अथ आदित्यदेवत्या इति ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) द्युचः इति ग० ।

(४) सौम्यं औषध्या प्रभा वा चन्द्रसूर्ययोरिति ख० ख० पुस्तकान्तरम् ।

औषध्या इत्यथ उपसेति ग० ।

(क) अ० ८, १०१, १ । (ख) अ० ८, १०१, ५ । (ग) अ० ८, १०१, ४ । (घ) अ० ८, १०१, ७ । (ङ) अ० ८, १०१, १३ ।
 (च) अ० ८, १०१, १४ । (ज) अ० ८, १०१, १५ । (झ) अ० ८, १०२, १ । (ञ) अ० ८, १०२, १४ । (ट) अ० ८, १०२, १४ । (थ) अ० ८, १०२, १४ ।

अपिस्तु दृष्ट्वा^(१) सुप्रीतो विद्येन्नातं^(२) इति वृत्ते ॥१२०॥
 विविधानि च कर्माणि दानमैन्द्रश्च शंसति ।
 मनोजवा^(३)स्तु सौपर्णी^(४) समुद्रे^(५) वज्रसंस्तवः ॥१२१॥
 वाचं सर्वगतां देवीं^(६) स्तौति यदा^(७) गिति वृत्ते ।
 त्रींश्लोकानभितथेमान्^(८) वृक्षस्तस्यौ स्वयं त्रिषा ॥१२२॥
 तं नाग्रकं हन्तुमिन्द्रो विष्णुमभ्येत्य सोऽब्रवीत् ।
 वृचं हनिये तिष्ठस्व विक्रम्याद्य^(९) ममान्तिके ॥१२३॥
 उद्यतस्य तु^(१०) वज्रस्य घौर्ददातु^(११) ममान्तरम् ।
 तथेति विष्णुस्तच्चक्रे घौर्यास्य विवरन्ददौ ॥१२४॥
 तदेतदखिलं प्रोक्तं विष्णुविति सखे^(१२) नृचि^(१३) ।

(१) तं दृष्ट्विति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सौपर्णीति ख० ड० ।

(३) अभितथेमानिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) वृचं हनावविक्रम्य तिष्ठस्याद्येति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) उद्यतस्येति क० घ० च० ।

(६) दद्यादिति क० घ० च० ।

(७) सर्वमपि प्रोक्तं सखेत्युच्येति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, १००, ६ । (ख) ऋ० ८, १००, ८ । (ग) ऋ० ८,
 १००, ६ । (घ) ऋ० ८, १००, ११ । (ङ) ऋ० ८, १००, १० । (च) ऋ०
 ८, १००, ११ ।

मैत्रावरुणः सूक्ताद्याद्यतस्वस्तृध^(क)गितृचः ॥२२५॥
 त्रे^(घ)ति मित्राय वा पादाद्यार्यम्णो^(१) वरुणस्य च ।
 नय^(ग)त्यतुर्थः सर्वेषामादित्यानामिति स्तुतिः ॥२२६॥
 परा त्वादित्यदेवत्या^(२) आत्म^(ग) इत्याश्विनो वृचः^(३) ।
 वायवे चोत्तरे सौर्यं औषधी नृगियं^(४) परा^(५) ॥२२७॥
 पावमानो प्रजा हे^(६)ति माते^(७)त्युभयान्तु गौः स्तुता ।
 तमग्ने वृष्ट^(ग)दाग्नेये परेऽग्निस्तृचि संस्तुतः ॥२२८॥
 मरुद्भिः सह रुद्रैश्च आग्ने याहो^(८)ति मध्यमः ।
 प्रजा हे^(९)त्यपि वारुणं प्रयमेऽग्निरिहोच्यते ॥२२९॥
 पादे तृतीये आदित्य सृतीये मध्यमः स्तुतः ।

(१) मित्राय पादस्य अर्यम्णः इति क० ख० ग० घ० ।

(२) ऋष आदित्यदेवत्या इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) वृचः इति ग० ।

(४) सौर्यं औषधस्या प्रभा वा चन्द्रसूर्ययोरिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

औषधस्या इत्यथ उपसेति ग० ।

(क) ऋ० ८, १०१, १ । (ख) ऋ० ८, १०१, ५ । (ग) ऋ० ८,
 १०१, ८ । (घ) ऋ० ८, १०१, ७ । (ङ) ऋ० ८, १०१, १९ ।
 (च) ऋ० ८, १०१, १८ । (झ) ऋ० ८, १०१, १४ । (ञ) ऋ०
 ८, १०२, १ । (ड) ऋ० ८, १०२, १८ । (ण) ऋ० ८, १०२,
 १८ ।

रहस्ये ब्राह्मणेऽप्येवं व्याख्यातं ह्येतरेयके^(१) ॥१२०॥
 पावमानः सुतः सोमो नवमे विह मण्डले^(२) ।
 पवमानवदायुस्तु^(३) समिद्ध^(४) इति संसृतः ॥१२१॥
 अग्न आयूयौ^(५) ति चासु तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ।
 अविता न^(६) इति तस्मिंस्त्वृचे पूष्णा^(७) सह सुतः ॥१२२॥
 आग्नेय्यौ द्वे चचावच यत्त^(८) इत्युत्तरे ततः ।
 उभाभ्या^(९) मिति सावित्री अग्निषावित्र्य^(१०) गुत्तरा ॥१२३॥
 पुनन्तु मां^(११) वैश्वदेवी आग्नेयी त्वगुपप्रियम्^(१२) ।
 पडुत्तरा^(१३) य^(१४) इत्यच^(१५) स्वाध्यायाथेष्टसंस्तवः ॥१२४॥

- (१) प्रजा हेत्यपि वाङ्मर्थे इत्यादिसाङ्गोक्तः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।
 (२) नवमे मण्डलेऽर्पिभिर्भिरिति क० घ० च०, मण्डतर्पिभिर्भिरिति ग० ।
 (३) पवमानवदायुयः इति ख० ।
 (४) पृथेति ख० स० पुस्तकान्तरघ ।
 (५) आग्न्यासावितीति ख० ।
 (६) सप्तोत्तराः इति ख० स० पुस्तकान्तरघ ।
 (७) उत्तरे च य इत्येवीति ग० ।

- (क) अ० ८, ५, १ । (ख) अ० ८, ६६, १८ । (ग) अ० ८, ६०, २० ।
 (घ) अ० ८, ६०, २३ । (ङ) अ० ८, ६०, २५ । (च) अ० ८, ६०, २० ।
 (झ) अ० ८, ६०, २८ । (ञ) अ० ८, ६०, २१ ।

सूक्ते निरुक्ते सूक्ते^(१)ऽग्निं रचोहा घर्षसंस्तुवः^(२) ।

सूर्यवचात्मवचाच^(३) यवित्रं^(४)मिति चोच्यते ॥ १३५ ॥

आर्भवस्तु भवेत्पादं चमूर्धोरि^(५) इति स्मृतः ।

निपातैस्तु चिभिः पादैस्तथो देवा इहोदिताः^(६) ॥ १३६ ॥

ब्रह्मा देवानां तिस्रोक्तास्त्रिभिस्त्रैतैर्हुंचैर्वाचैः^(७) ।

सूर्यवचात्मवचायं^(८) स्त्रयते सोम^(९) इत्यपि^(१०) ॥ १३७ ॥

अनावृष्ट्यां तु वर्त्तन्यां पप्रच्छर्योऽङ्कचीपतिः ।

काले दुर्गे महत्यस्मिन् कर्मणा केन जीव्यथ ॥ १३८ ॥

ग्रकटं ग्राकिनी गावः क्षयिरस्यदनं वनं^(११) ।

समुद्रः पर्वतो राजा एवं जीवानहे वयम् ॥ १३९ ॥

अथ सुवन्^(१२) ग्रामं सास्य क्षयिराक्षिरसः मिश्रः ।

(१) एतच्छ्लोकाज्ज्ञेयं ङ० विहितपुस्तके न पठितम् ।

(२) सूर्यवर्षात्मवर्षापीति क० घ० च० ।

(३) एष श्लोकः क० ग० घ० च० विहितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(४) वृषादृचैरिति क० ग० घ० च० ।

(५) सूर्यवर्षात्मवर्षापीति क० घ० च० ।

(६) एव वेति क० ग० घ० च० ।

(७) अथ स्य नन्दनन्दनमिति ख० । एष श्लोकः क० ग० घ० च०
विहितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(८) सुवन्नेवेति क० ग० घ० च० ।

(क) अ० ८, ७३, १ । (ख) अ० ८, ८३, १ । (ग) अ० ८, ८६,
१ । (घ) अ० ८, १०७, ७ ।

रहस्ये ब्राह्मणेऽप्येवं व्याख्यातं क्षैतरेयके^(१) ॥१३०॥
 पावमानः स्तुतः सोमो नवमे त्विह मण्डले^(२) ।
 पवमानवदाप्सु^(३) समिद्ध^(४) इति संस्तुतः ॥१३१॥
 अग्न आयूंषी^(५)ति सासु तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ।
 अविता न^(६) इति त्वसिंस्तूचे पूष्णा^(७) सह स्तुतः ॥१३२॥
 आग्नेय्यौ द्वे स्रवाव च यत्त^(८) इत्युत्तरे ततः ।
 उभाभ्या^(९)मिति सावित्री अग्निसावित्र्य^(१०)गुत्तरा ॥१३३॥
 पुनन्तु मां^(११) वैश्वदेवी आग्नेयी तृगुपप्रियम्^(१२) ।
 पटुत्तरा^(१३) या^(१४) इत्यव^(१५) स्वाध्यायाद्येद्वसंस्तवः ॥१३४॥

- (१) प्रजा हेत्यपि वाज्वैते इत्यादिसांख्योक्तः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।
 (२) नवमे मण्डलेऽपिंभिरिति क० घ० च०, मण्डलपिंभिरिति ग० ।
 (३) पवमानवदाप्सीयः इति ख० ।
 (४) पूषेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) आग्न्यासावित्रीति ख० ।
 (६) सप्तोत्तराः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) उत्तरे च य इत्येतीति ग० ।

- (क) अ० ८, ४, १ । (ख) अ० ८, ६६, १८ । (ग) अ० ८, ६०, २० ।
 (घ) अ० ८, ६०, २१ । (ङ) अ० ८, ६०, २१ । (च) अ० ८, ६०, २० ।
 (झ) अ० ८, ६०, २८ । (ञ) अ० ८, ६०, २१ ।

सूक्ते निरुक्ते सूक्ते^(१)ऽग्निं रचोहा घर्मसंस्तवः^(२) ।
 सूर्यवचात्मवचाव^(३) पवित्रं^(४)मिति चोच्यते ॥१३५॥
 शर्मवस्तु भवेत्पादं चमुर्ध्वर^(५) इति स्मृतः ।
 निपातैस्तु त्रिभिः पादैस्त्रयो देवा दक्षोदिताः^(६) ॥१३६॥
 ब्रह्मा देवानां तिस्रोक्तास्त्रिभिस्त्रैर्हृच्चैर्चैः^(७) ।
 सूर्यवचात्मवचाय^(८) स्तुयते सोम^(९) इत्यपि^(१०) ॥१३७॥
 अनादृष्ट्यां तु वर्त्तन्यां पप्रच्छर्षीं ञ्जचीपतिः ।
 काले दुर्गे महत्यस्मिन् कर्मणा केन जीव्यथ ॥१३८॥
 प्रकटं शक्तिनी गावः क्षयिरस्यदनं वनं^(११) ।
 समुद्रः पर्वतो राजा एवं जीवानङ्गे वयम् ॥१३९॥
 अथ क्षुवन्^(१२) ग्रामं सास्य क्षयिराक्षिरसः शिशुः ।

-
- (१) एतच्छ्लोकाज्ज्ञेयं चिञ्जितपुस्तके न पठितम् ।
 (२) सूर्यवर्षात्मवर्षापोति क० घ० च० ।
 (३) एष श्लोक क० ग० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु नेष्टते ।
 (४) दुष्पादृचैरिति क० ग० घ० च० ।
 (५) सूर्यवर्षात्मवर्षापोति क० घ० च० ।
 (६) एव वेति क० ग० घ० च० ।
 (७) ऋरस्य नन्दनन्दनमिति ख० । एष श्लोकः क० ग० घ० च०
 पिञ्जितपुस्तकेषु नापश्यत ।
 (८) क्षुवन्नेवेति क० ग० घ० च० ।
-

(क) ऋ० ८, ४३, २ । (ख) ऋ० ८, ८३, १ । (ग) ऋ० ८, ८३, २ । (घ) ऋ० ८, १०७, ७ ।

नानानीयेन^(क) सूक्तेन द्यूषीणामेव^(१) सन्निधौ ॥१४०॥
 तानिन्द्रः प्राब्रवीत् सर्वां^(१)स्तपध्वं सुमहत्तपः ।
 नातप्ततपसः शक्यमिदं^(१) कृत्स्नं व्यपोहितुं ॥१४१॥
 अथ ते वै तपस्तेषुः सर्वं स्वर्गजिगीषवः ।
 ततस्ते तपसोयेण पावमानीर्च्योऽब्रुवन् ॥१४२॥
 अनसूयुरधीयानः शूश्रूषुस्तपसान्वितः ।
 दश पूर्वापरान् वंशान् पुनात्यात्मानमेव च ॥१४३॥
 पापं यथा^(४)करोत्किञ्चिन्मनोवाग्देहभोजनैः^(५) ।
 पूतः स तस्मात् सर्वस्मात् स्वाध्यायफलमब्रुते^(१) ॥१४४॥
 पावमान्यः परं ब्रह्म शूकं ज्योतिः सनातनं^(७) ।
 गायव्योऽन्नेऽव यद्यासां प्राणानायम्य तन्मनाः^(८) ॥१४५॥
 पावमानं पितॄन् देवान् ध्यायेद्य सरस्वतीम् ।

(१) इवेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) त्वाच्च सन्निधौति क० ग० घ० च० ।

(३) न ह्येतत्तपसा शक्यं विनेति क० ग० घ० च० ।

(४) यथेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मनोवाग्देहदो जनैरिति क० घ० च०, मनोवाग्देहतो जनै-
रिति ग० ।

(६) ऋषिसां लोकमाप्नुयादिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) ज्योतिसनातनमिति क० घ० च० ।

(८) एष श्लोकः ख० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

पितृस्तथोपवर्तेत^(१) वीरं सर्पिर्मधूदकम् ॥१४६॥
 एतत् सूक्तं गतं सौम्यं मण्डलं सचतुर्दशम् ।
 पावमान^(२)मिति ख्यातमतुवाक्कास्तु सप्त वै^(३) ॥१४७॥
 सप्ताग्रेयानि सूक्तानि ददर्शाप इति चितः ।
 प्रजेतुने^(४)ति त्वाष्ट्रस्तु चिमिराः सूक्तमुत्तरम् ॥१४८॥
 अथस्तष्ट^(५) पडाग्रेय्यस्तुचस्तष्टे^(६)ति^(७) यः परः ।
 तेनेन्द्रमभितुष्टाव स्तप्रान्त इति नः^(८) श्रुतिः ॥१४९॥
 अभवत्सु हि^(९) देवानां पुरोधाः प्रियकाम्यया^(१०) ।
 असुराणां स्वसुः पुच्छस्तिमिरा विप्ररूपधत् ॥१५०॥
 तमृषिं प्रहित^(११)न्विन्द्रो देवेषु बुबुधेऽसुरैः ।

- (१) उपतिष्ठेतेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) वीरभाजमिति ख० ।
 (३) सप्त द्योक्ताः क० ग० घ० च० चिञ्जितपुच्छकेषु न दृश्यन्ते ।
 (४) तस्येति ख० ।
 (५) त्वचस्यास्येतीति ख० ।
 (६) न श्रुतिरिति क० घ० च०, श्रुतिमिति ख०, पुस्तकान्तरस्य । सप्त
 द्योक्ताः य० चिञ्जितपुच्छके न पठितः ।
 (७) स हेति ख० ख० ।
 (८) सप्तकाम्ययेति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (९) तं अभवत् प्रहित इति क० घ० च० । संहित इति य० ।

नानानीयेन^(क) सूक्तेन हृषीणामेव^(१) सन्निधौ ॥१४०॥

तानिन्द्रः प्राब्रवीत् सर्वा^(२)स्तपध्वं सुमहत्तपः ।

नातप्ततपसः शक्यमिदं^(३) छत्रं व्यपोहितुं ॥१४१॥

अथ ते वै तपस्तेषुः सर्वे स्वर्गजिगीषवः ।

ततस्ते तपसोऽपि पावमानीर्क्षोऽब्रुवन् ॥१४२॥

अनसूयुरधीयानः शश्रूपस्तपसान्वितः ।

दश पूर्वापरान् वंशान् पुनात्यात्मानमेव च ॥१४३॥

पापं यद्वा^(४)करोत्किञ्चिन्मनोवाग्देहभोजनैः^(५) ।

पूतः स तस्मात् सर्वस्मात् स्वाध्यायफलमश्रुते^(६) ॥१४४॥

पावमान्यः परं ब्रह्म शुकं व्योतिः सनातनं^(७) ।

गायत्र्योऽन्नेऽत्र यद्यासां प्राणानायम्य तन्मनाः^(८) ॥१४५॥

पावमानं पितृन् देवान् ध्यायेद्यद्य सरस्वतीम् ।

(१) इवेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) त्वाह सर्वास्त्विति ऋ० ग० घ० च० ।

(३) न ह्येतत्तपसा शक्यं विनेति क० ग० घ० च० ।

(४) यद्येति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मनोवाग्देहतो जनैरिति क० घ० च०, मनोवाग्देहतो जनै-
रिति ग० ।

(६) ऋषिसाक्षोक्तमाश्रयादिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) व्योतिसनातनमिति क० घ० च० ।

(८) एष श्लोकः ख० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

पितृन्तस्थोपवर्तत^(१) चीरं सर्पिर्मधूदकम् ॥१४६॥
 एतत् सूक्तं गतं सौम्यं मण्डलं सचतुर्दशम् ।
 पावमान^(२)मिति ख्यातमतुवाकाम् सप्त वै^(३) ॥१४७॥
 सप्ताग्नेयानि सूक्तानि ददृशांश्च इति चितः ।
 प्रकेतुने^(४)ति त्वाष्टसु चिगिराः सूक्तमुत्तरम् ॥१४८॥
 अचस्त्वस्त्र^(५) पडाग्नेय्यसूचस्त्वस्त्रे^(६)ति^(७) यः परः ।
 तेनेन्द्रमभितुष्टाव स्वप्नान्त इति नः^(८) श्रुतिः ॥१४९॥
 अभवत् हि^(९) देवानां पुरोधाः प्रियकाम्यया^(१०) ।
 असुराणां स्वसः पुत्रस्त्रिगिरा विश्वरूपभृत् ॥१५०॥
 तमृषिं प्रहित^(११)न्विन्द्रो देवेषु बुबुधेऽसुरैः ।

(१) उपविष्टेतेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) वीजमात्रमिति ख० ।

(३) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(४) तस्येति घ० ।

(५) अचस्त्रास्येतीति घ० ।

(६) न श्रुतिरिति क० घ० च०, श्रुतिमिति घ०, पुस्तकान्तरस्य । एष
 श्लोकः ख० चिह्नितपुस्तके न पठितः ।

(७) स हेति ख० घ० ।

(८) अयकाम्ययेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) तं ऋजन् प्रहितः इति क० घ० च० । महित इति ग० ।

(क) ऋ० १०, प, १ । (ख) ऋ० १०, प, ७ ।

सोऽस्य वज्रेण तान्याशु^(१) शिरांसि त्रीण्यचिच्छिदत्^(२) ॥१५१॥
 तस्य यत्सोमपानन्तु सुखं सोऽभूत् कपिञ्जलः ।
 कलविद्धः सुरापानमन्नादं तित्तिरि^(३) स्त्वभूत् ॥१५२॥
 तं वागभ्यवदद्वाह्मी^(४) ब्रह्महासि शतक्रतो ।
 प्रपन्नं हतवान् यस्माद्^(५) विश्वरूपं पराभुखम् ॥१५३॥
 तमभ्यपिबत् सूक्तेन अयि^(६) राप^(७) इति स्वयम् ।
 सिन्धुद्वीपोपनुत्यर्थं तस्यास्त्रीलस्य पापमनः ॥१५४॥
 मैथुनार्थमभीषन्तीं प्रत्याचष्टे यमीं यमः ।
 श्रोचित् सखायं^(८)^(९) संवादो^(१०) विवस्वतु तयोस्तयोः ॥१५५॥
 वृषा^(११) ग्रेये षविधाने युजे वा^(१२) मच^(१३) संस्तुते ।
 परेयिवांस^(१४) नित्यं च छयते मथ्यमो यमः^(१५) ॥१५६॥

(१) सोऽस्य वज्रेण तान्याशु इति क० घ० च० ।

(२) तान्याशु शिरांसि त्रीण्यचिच्छिददिति ग० । शिरांस्त्रीणां चिच्छिदत् पशुः
इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) तित्तिरः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) त्रीमेति क० घ० च० ।

(५) यस्मादिति क० घ० च० ।

(६) अयिरिति क० घ० च० च० ।

(७) रापेति क० घ० च० च० ।

(८) संवादे इति क० घ० च० ।

(९) युज्येत्येत्येति क० घ० च० च० ।

(१०) इत्येतस्मिन् श्रुयन्ते यमास्तयोः इति क० घ० च० ।

(११) ख० १०, ६, १ । (१२) ख० १०, १०, १ । (१३) ख० १०, ११, १ ।

(१४) ख० १०, ११, १ । (१५) ख० १०, १४, १ ।

अथर्वाणोऽथ भृगवः पितरोऽङ्गिरसः^(क) च ।
 पृथ्वां देवगणास्तत्र संस्रयन्ते शुभक्तयः ॥१५७॥
 पित्रभिराङ्गिरोभिसंस्तुतो दृश्यते यमः ।
 मन्त्रेषु वज्रयः पादे विवस्त्रन्तं पिता हि सः ॥१५८॥
 संस्कार्यप्रेतसंयुक्तेः पित्रभिः स्रयते यमः ।
 प्रेक्षि प्रेक्षी^(ख)ति तिसृषु प्रेताग्निप उदाहृताः ॥१५९॥
 पितृणां हि पतिर्देवो यमस्तस्मान् स सूक्तभाक्^(ग) ।
 अतिद्रव^(घ)द्वचे शानौ परं पित्र्यमुदीरितम्^(ङ) ॥१६०॥
 परेषैव^(च) तु सूक्तेन श्रम्यन्ते कर्षं ग्रंसति^(छ) ।
 पित्रदेवासुराणाञ्च अभवन्नयस्तयः ॥१६१॥
 हव्यकव्यवहौ चोभौ सह रघादिना सह^(ज) ।
 तत्र मैत्र^(झ)मिति त्वेतत्कव्यवाहनसंस्तुतिः^(ञ) ॥१६२॥

(१) अथर्वाणोऽथ भृगवः इत्यादिसार्द्धश्लोकत्रयं क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(२) उदीरतामिति क० ग० घ० च० ।

(३) उत्तरेणेति ग० ।

(४) यतच्छ्लोकाद्धं ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोर्न पठितम् ।

(५) सहृदया च नामयः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) त्वाह कव्यवाहनमेवचेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १०, १४, ६ । (ख) ऋ० १०, १४, ७ । (ग) ऋ० १०, १४, १० ।

(घ) ऋ० १०, १६, १ ।

इतराणि तु देवस्य^(१) सुतिर्नास्तीतिरस्य च^(२) ।

अभवन्निधुनं तदुः सरण्यस्त्रिभिराः सह^(३) ॥१६३॥

स वै सरण्यं प्रायश्चित् स्रयमेव विवस्वते ।

ततः सरण्यां^(४) जज्ञाते यमयम्यौ विवस्वतः ।

तौ चाप्युभौ यमावेव व्यायांस्ताभ्यान् वै यमः ॥१६४॥

इति वृद्धदेवतार्या षष्ठोऽध्यायः ॥६॥

(१) देवस्येति म०, देवस्येति च० ।

(२) त्विति स० च० दुस्तकान्तरस्य ।

(३) सहस्री च हेति स० च० च० ।

(४) सरण्या इति स० च० दुस्तकान्तरस्य ।

अथ सप्तमोऽध्यायः ।

दृष्टा^(१) भर्तुः परोचन्तु सरण्यः सदृशीं स्त्रियम् ।
 निचिष्य मिथुन^(२) तस्यामद्या भूत्वापचक्रमे^(३) ॥१॥
 अविद्यानादिवस्त्रांस्तु तस्यामजनयन्मनुम् ।
 राजर्षिरभवत् सोऽपि^(४) विवस्त्रानिव तेजसा ॥२॥
 स विज्ञाय^(५) त्वपक्रान्तां सरण्यमश्वरूपिणीम् ।
 त्वाङ्गीं प्रति जगामाशु बाजो भूत्वाश्वत्थचण^(६) ॥३॥
 सरण्य^(७) विवस्त्रन्तं विदित्वा^(८) हरिरूपिणम्^(९) ।

(१) दृष्टेति क० घ० च० ।

(२) मैथुनमिति पाठ साधु ।

(३) अश्वो भूत्वापचक्रमे इति क० घ० च० ।

(४) राजर्षिरासीत् स मयुरिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) विज्ञायेति ग० ।

(६) श्वत्थचण इति क० घ० च०, श्वत्थचणः इति ग० ।

(७) तमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) विज्ञायेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) हरिरूपिणमिति पुस्तकान्तरम् ।

मैथुनायोपचक्राम^(१) ताश्च तत्राहरोह सः ॥४॥

ततस्तयोस्तु वेगेन शुक्रं तदपतद्भुवि ।

उपाजिघ्रस्र^(२) सा त्वया तच्छुक्रं गर्भकाम्यया ॥५॥

आघातमावाच्छुक्रान्तु कुमारौ संभवतुतः ।

नासत्यस्यैव दस्यस्य यौ सुतावधिनाविति^(३) ॥६॥

इतिहासमिमं यास्कः सरण्युदेवते ब्रूवे^(४) ।

विवस्वतस्य त्वष्टुश्च त्वष्टे^(५)ति सद्य मन्यते ॥७॥

पूषे^(६)ति पादौ पौष्णौ द्वौ त्वाग्नेया^(७)वुत्तरौ तु यौ ।

स्थान्तृतीयोऽपि वा पौष्णस्तिस्त्रयान्याः परास्त याः^(८) ॥८॥

अपां क्षुतिस्त्वृगचैका^(९) दद्यात्सारस्वतात्परा ।

क्षुतः परोक्षः सोमस्तु द्रष्टु^(१०) इत्युत्तरे दक्षे ॥९॥

अग्नेदेवताश्रीर्वादो^(११) वा पयस्त्वत्पु^(१२)त्तरा तु या ।

(१) मिथुनायोपचक्रामेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) उपाजिघ्रस्रोति क० घ० च० ।

(३) यो तु तौ वाजिनावितौति क० घ० च० ।

(४) ऋचाविति क० घ० च०, त्वष्टे इति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) द्यावाग्नेयाविति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) पौष्णस्त्रयापरस्त्रुध इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अपां क्षुति क्षुतिस्त्रैकेति ख०, अपां क्षुतिक्षुतस्त्रैकेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) अग्नेदेवताश्रीर्वादो इति ख० घ०, पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० १०, १०, १ । (ख) अ० १०, १०, १ । (ग) अ० १०, १०, ११ ।

(घ) अ० १०, १०, १४ ।

चतस्रस्ताः स्तुतिर्मृत्योः^(१)रन्ते क्लिप्ताश्च^(२) कर्मणि ॥१०॥

मृतग्रिष्टेभ्य आशास्ते इमे^(३) व्योग्जीवनं पुनः ।

इमं जीवेभ्य^(४) आशास्ते तेभ्यः परिधिकर्मणि^(५) ॥११॥

यथा^(६) धात्र्युत्तरा लाट्ठी ततो यान्या इमा^(७)स्त्विति^(८) ।

स्त्रीणामाशिषमाशास्ते तथैवाञ्जनकर्मणि^(९) ॥१२॥

उदीर्यं नारीत्यमया मृत^(१०)पत्नी तु रोहती^(११) ।

भ्राता कनीयान् प्रेतस्य निगदात्^(१२) प्रतिषेधति ॥१३॥

कुप्यादेतत् कर्म होता देवरो न भवेद्यदि ।

प्रेतातुगमनं न स्यादिति ब्राह्मणशासनात् ॥१४॥

वर्षानामितरेषाश्च स्त्रीधर्मोऽयं भवेद्य वा^(१३) ।

ग्रान्तर्यं धनुरादाने प्रेतस्यैव धनुः^(१४)र्जयेत्^(१५) ॥१५॥

(१) त्विति ड० ।

(२) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) यथर्धात्र्युत्तरा लाट्ठी ततो यान्या इमास्त्विति ख० ड० पुस्तका-
न्तरश्च ।

(४) तथा परिधिकर्मणीति क० ग० घ० च० ।

(५) मृतं पत्न्युरोहतीति पाठः साधुः । मृतमन्वाहरोहतीति क०
घ० च० ।

(६) निगतेति क० घ० च०, निगत्वेति ग० ।

(७) कुप्यादेतत् कर्म होतादेति साद्वैकश्लोकाः क० ग० घ० च० चिह्नित-
पुस्तकेषु नापश्यत ।

(८) ग्रान्तर्यं च जपत्यस्या, धनुरित्युत्तराष्टचमिति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, १८, २ । (ख) ऋ० १०, १८, ३ । (ग) ऋ० १०, १८, ४ ।

(घ) ऋ० १०, १८, ५ । (ङ) ऋ० १०, १८, ० । (च) ऋ० १०, १८, ८ ।

(ज) ऋ० १०, १८, ६ ।

यस्मादेताः प्रयुज्यन्ते श्मशाने चान्यकर्मणि^(१) ।
 तस्माद्देतृचक्षा^(२) देवतां मृत्युरेव^(३) तु ॥१६॥
 मन्त्रेषु ह्यनिरुक्तेषु देवतां कर्मतो वदेत् ।
 मन्त्रतः कर्मतश्चैव प्रजापतिरसम्भवे^(४) ॥१७॥
 पराश्वतस्रो यास्त्वत्र उपसर्पे^(५)ति पार्थिवी ।
 तासां प्रयोगः प्रेतस्य अस्थिसञ्चयकर्मणि ॥१८॥
 प्रतीचीने^(६)यथाक्षानि अपहृत्येतराणि तु^(७) ।
 अहःसु^(८) पितरो दधुरित्याश्रास्ते^(९) अन्ययाश्रियः^(१०) ॥१९॥
 अहःस्त्रागामिषु च मां द्रवतः^(११) समजीवयन्^(१२) ।
 निवर्त्तध्व^(१३)मिदं सूक्तं^(१४) गवां केचिदपां विदुः ॥२०॥
 अर्द्धर्चः प्रथमायास्तु^(१५) अग्नीषोमीय उत्तरः ।

(१) एते प्रयुज्यन्ते श्मशानेष्वन्यकर्मविविति क० ग० घ० च० ।

(२) दृषस्येति क० ग० घ० च० ।

(३) मृत्युरेवेति पाठः समीचीनः ।

(४) इदं जगाविति क० घ० च० ।

(५) प्रतीचीनमृचं त्वेतामपहृत्येतरास्तु तत् इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) यद्वन्त्विति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) दधुरभ्याश्रास्ते इति क० घ० च० ।

(८) दधुरभ्याश्रास्ते समाश्रियः इति ग० ।

(९) प्रयतः इति ख० ।

(१०) यतश्चूलाङ्गं क० ग० घ० च० विहितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(११) इतोदन्त्विति क० ग० घ० च० ।

(१२) चेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

५

ऐन्द्रो षष्ठी द्वितीयायासुंभौ देवौ निपातितौ ॥२१॥

दशाचरन्तु ग्राम्यथे मानसं सूक्तमुत्तरम्^(१) ।

चौष्टेन्द्राणि कुहे^(२)त्यच आग्नेयाभ्यां पराणि तु ॥२२॥

दधोऽवास्याश्विन^(३)स्त्वेक ऐन्द्राग्र^(४) उत्तमे युवम्^(५) ।

भद्रं^(६) सौम्यं प्रहि^(७)पौष्णं चौष्टेन्द्राणि पराण्यतः ॥२३॥

तेषामाद्येन मत्तः सन्^(८) स्नानि कर्माणि शंसति ।

यथा चरति भूतेषु यथा वर्पति पाति^(९) च ॥२४॥

सूक्ते तदस्मिन्नष्टाभिर्ध्वंस्मि^(१)रुक्तमभू^(२)रिति^(३) ।

सते^(४)ति मरुतः स्तौति पर्जन्यं स्तौत्यु^(५)गुत्तरा ॥२५॥

अग्निमिन्द्रश्च सोमश्च पौवानं मेघ^(६)मर्षति ।

पूर्वोऽर्द्धचोऽपर^(७)स्तस्याः पर्जन्यं वायुना सह ॥२६॥

(१) उच्यते इति क० ग० घ० च० ।

(२) दधोऽवास्याश्विन इति छ० ।

(३) ऐन्द्राग्रामिति क० ग० घ० च० ।

(४) स इति क० घ० च० ।

(५) वातीति छ० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) तदस्मिन्नर्द्धचं त्वग्निरिति क० ग० घ० च० ।

(७) अभूर्भ्वितौति क० घ०, अभूर्भ्वितौति ग० ।

(८) परमं स्तौति स्तौति वचमिति क० घ० च० ।

(९) पूर्वोऽर्द्धचोऽपरः इति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, २२, १ । (ख) ऋ० १०, २४, ६ । (ग) ऋ० १०, २५, १ ।

(घ) ऋ० १०, २६, १ । (ङ) ऋ० १०, २७, ७ । (च) ऋ० १०, २७, १५ ।

(छ) ऋ० १०, २७, १७ ।

विक्रोशनासु^(क) इत्यग्निमुत्तरा सूर्यमर्चति^(ख) ।
 एतौ मे^(ग) ज्यं य^(ग) इत्येते स्तुतिश्चैवेन्द्रवज्रयोः^(र) ॥२७॥
 वृत्ते वृत्ते^(घ) धनुश्चैन्द्र^(ङ) देवाना^(च)मिति तु त्रयः ।
 गीतोष्णवर्षदातारः पर्जन्यानिलभास्कराः ॥२८॥
 अन्ते सूर्यानिक्षौ चोभौ स्तूयेते च पदे^(घ) सह ।
 सा ते जीवातु^(च)रित्यस्यामिन्द्रो वा सूर्य एव वा ॥२९॥
 विद्यो ह्यौ^(च)त्यत्र^(ङ) संवाद^(ङ) क्षपेः शक्रस्य चैव हि ।
 युष्मा एव तु शक्रस्य अयुष्मा एव तु तृषेः^(च) ॥३०॥
 सुषेन्द्रस्यागतान् देवान् वृद्धा शक्रमनागतम् ।
 यज्ञे परोक्षवत् प्राह यग्गुरो नागतो मम ॥३१॥
 यद्यागच्छेद्भक्षयेत् स^(च) धानाः सोमं पिबेदपि ।
 इति तस्या वचः श्रुत्वा तत्क्षणाद्वैत्यवज्रधृक् ॥३२॥
 तिष्ठन् वेद्यामुत्तरस्यामुच्चैराह सरोहवत्^(च) ।

(१) एवत्विति क० ग० घ० च० ।

(२) एता उभौ त्वेतात्विति स्तूयेते वज्रमुत्तरेति क० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रोति क० घ० च०, ऐन्द्रोमिति ग० ।

(४) पदे संस्तूयते इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) अन्यस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमिति ख० ड० ।

(७) युष्माः शक्रस्य विधेया वसुधस्येतस्य अचः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) सुषेन्द्रस्यागतान् देवानित्यादिसाद्व्योक्तद्वयं क० ग० घ० च० चिञ्चि-
तपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) अ० १०, २०, १८ । (ख) अ० १०, २०, २० । (ग) अ० १०, २०, २१ ।

(घ) अ० १०, २०, २२ । (घ) अ० १०, २०, २३ । (घ) अ० १०, २०, २४ ।

(घ) अ० १०, २८, २ । (न) अ० १०, २८, २ ।

तृतीयया चतुर्थ्या च प्रदेववे^(क)त्यपां स्तुतिः^(१) ॥ ३ ॥

अपां नपा^(ख)दित्यनेन नाद्याग्नि^(ग)र्मध्यमः स्तुतः ।

प्रति य^(ग)द्वैश्वदेवन्त^(१) तस्य प्रे^(घ)त्यैन्द्रमुत्तरम्^(४) ॥ ४ ॥

वैश्वदेवी प्रमे^(घ)त्येका सं मे^(घ)त्यैन्द्रो^(५) हवः^(६) परः ॥

कुरु अवरण^(घ)मर्चन्ति^(७) परे दे^(८) चामदस्त्ववम् ॥ ५ ॥

मृते मित्रातिथौ रात्रि तं नपातमृषिः परैः ।

उपमश्रवसं यस्त^(घ) चतुर्भिः स व्यशोकयत् ॥ ६ ॥

प्रावेपा^(क) इति सूक्तं यत्तदस्त्वुति^(८) इष्यते ।

अत्रा^(१०)वान् दादग्री स्तौति नवम्याद्या च^(११) सप्तमी ॥ ७ ॥

(१) प्रदेववेत्यपा स्तुतिरिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) नामाग्निरिति क० घ० च० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) उत्तममिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) तस्यास्त्यैन्द्रः इति क० घ० च० ।

(६) हवः इति ग० ।

(७) अर्चन्ति इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) पराः भवति क० घ० च० ।

(९) तद्वत्येति क० घ० च० ।

(१०) तत्रेति ख० ड० ।

(११) अथेति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १०, १०, १ । (ख) ऋ० १०, १०, ४ । (ग) ऋ० १०, १०, ११ ।

(घ) ऋ० १०, ३२, १ । (ङ) ऋ० १०, ३२, १ । (च) ऋ० १०, ३२, २ ।

(छ) ऋ० १०, ३२, ३ । (ज) ऋ० १०, ३२, ४ । (झ) ऋ० १०, ३२, ५ ।

विक्रोप्रनास^(क) इत्यग्निमुत्तरा सूर्यमर्चति^(१) ।
 एतौ मे^(२)ऽयं य^(३) इत्येते स्तुतिश्चैवेन्द्रवज्रयोः^(४) ॥२७॥
 दृष्टे दृष्टे^(५) धनुश्चैन्द्र^(६) देवाना^(७)मिति तु वयः ।
 ग्रीतोष्णवर्षदातारः पर्जन्यानिखभास्कराः ॥२८॥
 अन्ये सूर्यानिक्षौ चोभौ सूर्येते च पदे^(८) सद्यः ।
 सा ते जीवातु^(९)रित्यस्यामिन्द्रो वा सूर्य एव वा ॥२९॥
 विश्वो ह्यौ^(१०)त्यव^(११) संवाद^(१२) स्रपेः शक्रस्य चैव हि ।
 युग्मा एव तु शक्रस्य अयुग्मा एव तु तृषेः^(१३) ॥३०॥
 युषेन्द्रस्यागतान् देवान् वृद्धा शक्रमनागतम् ।
 यज्ञे परोक्षवत् प्राह श्वशुरो नागतो मम ॥३१॥
 यद्यागच्छेद्भक्षयेत् स^(१४) धानाः सोमं पिबेदपि ।
 इति तस्या वचः श्रुत्वा तत्क्षणादित्यवज्ञधक् ॥३२॥
 तिष्ठन् वेद्यामुत्तरस्यामुच्चैराह परोक्षवत्^(१५) ।

(१) खल्विति क० ग० घ० च० ।

(२) एता उभौ स्तेताविति स्तुयेते वज्रमुत्तरेति क० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रोति क० घ० च०, ऐन्द्रोमिति ग० ।

(४) पदे संक्षयते इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) क्षान्तिरिति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमिति ख० घ० ।

(७) युग्माः शक्रस्य विघ्नेया वयुक्ष्येतया श्वशुरः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) युषेन्द्रस्यागतान् देवानित्यादिसांश्रयोक्तद्वयं क० ग० घ० च० चित्र-
 तपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) अ० १०, २०, १८ । (ख) अ० १०, २०, २० । (ग) अ० १०, २०, २१ ।

(घ) अ० १०, २०, २२ । (च) अ० १०, २०, २३ । (च) अ० १०, २०, २४ ।

(द) अ० १०, २८, १ । (न) अ० १०, २८, २ ।

तृतीयया चतुर्थ्या च प्रदेवचे^(क)त्यपां स्तुतिः^(१) ॥ ३३ ॥

अपां नपा^(ख)दित्यनेन नाम्नाग्नि^(ग)र्मध्यमः स्तुतः ।

प्रति य^(ग)द्वैशदेवन्त^(१) तस्य प्रे^(घ)त्यैन्द्रमुत्तरम्^(२) ॥ ३४ ॥

वैशदेवी प्रमे^(घ)त्येका सं मे^(घ)त्यैन्द्रो^(३)दृचः^(१) परः ॥

कुरु श्रवण^(क)मर्चन्ति^(३) परे द्वे^(घ)वासदस्यवम् ॥ ३५ ॥

मृते मित्रातिथौ राग्निं तं नपातमृचिः परैः ।

उपमश्रवसं यस्य^(ख)चतुर्भिः स व्यशोकयत् ॥ ३६ ॥

प्रावेपा^(क) इति सूक्तं यत्तद्वस्तुति^(८)रुच्यते ।

अत्रा^(१०)वान् दादयी स्तौति नवम्याद्या च^(११) सप्तमी ॥ ३७ ॥

(१) प्रदेवचेत्यपां स्तुताविति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) नामाग्निरिति क० घ० च० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) उत्तममिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) तस्यास्त्यैन्द्रः इति क० घ० च० ।

(६) दृचः इति ग० ।

(७) व्यचनः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) पराः षडिति क० घ० च० ।

(९) तत्तस्येति क० घ० च० ।

(१०) तचेति ख० घ० ।

(११) व्यथेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १०, १०, २ । (ख) ऋ० १०, २०, ४ । (ग) ऋ० १०, २०, ११ ।

(घ) ऋ० १०, २२, १ । (ङ) ऋ० १०, २३, १ । (च) ऋ० १०, २३, २ ।

(ज) ऋ० १०, २३, ४ । (झ) ऋ० १०, २३, ६ । (ञ) ऋ० १०, २४, १ ।

धयोदग्री कृषि स्तौति कितवञ्चातुशासति^(१) ।

अचा^(२)स्तु शेषाबिन्दन्ति अबुध^(३) वैश्वदेवते^(४) ॥२८॥

सावित्रमेके मन्यन्ते मह अग्ने^(५) स्तुव परम् ।

आचार्या ग्रीनको यास्को गालवद्योत्तमाष्टचम्^(६) ॥२९॥

नम^(७) सौर्यमैन्द्रमस्मिन्^(८) सौर्यं यष्ट्या तु या स्तुता^(९) ।

निपातिनी^(१०) स्ता सृक्कान्ते वैश्वदेवो^(११) ऽत्र तु हृच^(१२) ॥३०॥

आश्विनानि तु य^(१३) स्त्रीणि ऐन्द्राण्यस्ते वसु^(१४) प्र च ।

ऐन्द्राणामुत्तमा यास्तु स्तुतोऽर्द्धर्चे^(१५) बृहस्पति^(१६) ॥३१॥

परे दिव पय्यां^(१७) ग्रेये प्रथमद्योत्तमा तु या^(१८) ।

(१) एतच्छ्लोकाद्दे ख० उ० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(२) अचा इति ड० ।

(३) वैश्वदेवतमिति पाठ साधुः ।

(४) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।

(५) यष्ट्या तु यस्तुत इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) निपातिनी इति ख० ड० ।

(७) सृक्कान्त्यो वैश्वदेवः इति क० ग० घ० च० ।

(८) हृचः इति ग० ।

(९) यास्तु यर्द्धर्चे त्विति क० ग० घ० च०, याः स्युस्ततोऽर्द्धर्चे इति ड० ।

(१०) उत्तमेन त्विति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) अ० १०, ३५, १ । (ख) अ० १०, १६, १२ । (ग) अ० १०, १७, १ ।

(घ) अ० १०, १८, १ । (ङ) अ० १०, १९, १ । (च) अ० १०, २०, १ ।

(ज) अ० १०, २१, ११ । १०, २१, ११ । १०, २२, ११ । (न) अ० १०,

२३, १ ।

धावाप्रथित्यौ विश्वे च पञ्चा^(१)र्द्धर्चनं संस्तुताः ॥४२॥
 आसीत् काचीवती घोषा पापरोगेण दुर्भगा ।
 उवाच षष्टिवर्षाणि पितुरेव गृहे पुरा ॥४३॥
 आतस्थे महती चिन्ता न पुत्रौ न पतिर्मम ।
 जरां प्राप्ता मुधा तस्मात् प्रपद्येहं शुभसती ॥४४॥
 यथैतौ मामकक्षात आराध्यावाप यौवनम् ।
 आयुरारोग्यमैश्वर्यं सर्वभूतहने विषम्^(२) ॥४५॥
 रूपवत्ताञ्च सौभाग्यमहं तस्य सुता यदि ।
 ममापि मन्त्राः प्रादुःख्यैः स्तोत्र्येते मयाग्निनौ ॥४६॥
 चिन्तयन्तीति सूक्तानि त्रीणि घोषा ददमं वा ।
 सुतौ तावद्गिनौ देवौ प्रीतौ तस्या भगान्तरम् ॥४७॥
 प्रविश्य विजरारोगां सुभगाञ्चक्रतुश्च तौ ।
 भर्तारं ददतुस्तस्यै सुहृदस्यश्च सुतं मुनिम्^(३) ॥४८॥
 ददतुस्तौ सुपर्वाभ्यां यच्चासत्येति^(४) कीर्त्तिंते ।
 काचीवत्यै च घोषायै तथा ददतुरोजसा^(५) ॥४९॥

(१) पञ्चो इति ख० ग० ङ० ।

(२) सर्वभूतहने शिवमिति ख० ।

(३) मनोरिति ख० ।

(४) येनासत्येतीति ख० ।

(५) न तस्या मातुरोनयेति ख० ङ० पुस्तकान्तरम् । आसीत् काची-
 वती घोषेत्यादि सप्त श्लोकाः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न
 सन्ति ।

प्राजापत्यासुरी त्वामीदिकुष्ठा नाम नामतः ।

सेच्छतीन्द्रममं पुच्छं तेपेऽथ सुमहत्तपः ॥५०॥

सा प्रजापतितः कामान्^(१) लेभेऽथ विविधान् वरान्^(२) ।

तस्याश्चेन्द्रः स्वयं^(३) जज्ञे जिघांसुर्देत्यदानवान् ॥५१॥

एकदा^(४) दानवैः साद्धे समरे समसञ्जत ।

जघान तेषां नवतीर्नव सप्त च सप्तधा^(५) ॥५२॥

भित्ता^(६) स्वबाहुवीर्येण हैमरौण्यायमीः^(७) पुरीः ।

हत्वा सर्वान् यथास्थानं पृथिव्यादिष्ववस्थितान्^(८) ॥५३॥

राज्यं प्राप स दैत्येषु स्तेन वीर्येण दर्पितः ।

देवान् बाधितुमारेभे मोहितोऽसुरमायया ॥५४॥

बध्यमानास्तु तेनापि असुरेणामितौजसा ।

उपाधावद्भृषिन्नेष्टं तत्प्रबोधाय सप्तगुम्^(९) ॥५५॥

(१) काममिति क० घ० घ० ।

(२) सुमहत्तपः इति क० ग० घ० घ० ।

(३) सुतः इति घ० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) एकयेति क० घ० घ० ।

(५) सप्तकानिति ख० द० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) भित्तेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) हैमवत्यायमीदिति क० घ० घ० ।

(८) एतद्भूमीकञ्च क० घ० घ० चिजितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(९) राज्यं प्राप स दैत्येष्विवादिष्वोक्तद्वयं क० ग० घ० घ० चिजित-
पुस्तकेषु नापद्यत ।

इषिष्या कामवेयाय पौलोमायैव धनिनः ।
 तांय जुष्णादयामास^(१) प्रष्टादतनयानपि^(२) ॥५६॥
 अष्टिस्तु सप्तगुणां तस्याभोगुप्रियः सखा ।
 स चेनमभितुष्टाव जग्मन्ने^(३)ति करे स्पृष्टम् ॥५७॥
 ततः स^(४) बुद्धा चात्मानं सप्तगुस्तुतिवर्षितः ।
 चात्मानमेव तुष्टाव अहं^(५) भुक्^(६)मिति चिभिः ॥५८॥
 कीर्तयन् स्नानि कक्षांषि दानि अन्नं हतवान् पुरा ।
 यथाकरोत् स^(७) वैदेहं यमं धीमपति^(८) नृपम् ॥५९॥
 वसिष्ठमापादभवद्विद्वो^(९) नृपतिः पुरा ।
 हन्त्रप्रपादादीञ्जे स^(१०) भवे^(११) धारमृतादिभिः ॥६०॥
 प्रभृतां प्रणिमन्नाथ प्रहूपामपरिव्रियाम्^(१२) ।

प्राजापत्यासुरी त्वासीद्विकुण्डा नाम नामतः ।
 सेच्छतीन्द्रममं पुत्रं तेपेऽथ सुमहत्तपः ॥५०॥
 सा प्रजापतितः कामान्^(१) लेभेऽथ विविधान् वरान्^(२) ।
 तस्याद्येन्द्रः स्वयं^(३) जज्ञे जिघांसुर्दैत्यदानवान् ॥५१॥
 एकदा^(४) दानवैः शार्ङ्गं समरे समसज्जत ।
 जघान तेषां नवतीर्नव सप्त च सप्तधा^(५) ॥५२॥
 भित्त्वा^(६) स्वबाहुवीर्येण हैमरौप्यायसीः^(७) पुरीः ।
 हत्वा सर्वान् यथास्थानं पृथिव्यादिष्ववस्थितान्^(८) ॥५३॥
 राज्यं प्राप स दैत्येषु स्वेन वीर्येण दर्पितः ।
 देवान् बाधितुमारेभे मोहितोऽसुरमायया ॥५४॥
 बध्यमानास्तु तेनापि असुरेणामितीजसा ।
 उपाधावचूयिञ्चेष्टं तत्रबोधाय सप्तगुम्^(९) ॥५५॥

(१) काममिति क० घ० च० ।

(२) सुमहत्तपाः इति क० ग० घ० च० ।

(३) सुतः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) एकयेति क० घ० च० ।

(५) सप्तकानिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) भित्त्वेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) हैमवध्यायसीरिति क० घ० च० ।

(८) यत्पञ्चोकाद्वे क० घ० च० पित्रितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(९) राज्यं प्राप स दैत्येभ्यश्चादिष्टोक्तद्वयं क० ग० घ० च० पित्रित-
पुस्तकेषु नापद्यत ।

विष्णुलोकेषु^(१) चैश्वर्यं प्रभुत्वं भुवनेषु च ॥ ६१ ॥
 प्र वो मह^(२) इति त्वस्यामात्मन्ये^(३) वार्षयन् स्वयम्^(४) ।
 वैश्वानरे गृहपतौ यविष्ठेऽग्नौ च पावके ॥ ६२ ॥
 वषट्कारेण वृक्षेषु अग्नौ च^(५) महसः स्तुतौ^(६) ।
 अपचक्राम देवेभ्यः सौचीकोऽग्नि^(७)रिति श्रुतिः ॥ ६३ ॥
 स प्राविशदपक्रम्य षट्पत्तनपो वनस्पतीन् ।
 ततोऽसुराः प्रादुरासन्नष्टेऽग्नौ हव्यवाहने ॥ ६४ ॥
 तेऽग्निमेवाच्वैचन्त देवा हत्वासुरान् युधि ।
 तन्तु दूराधमस्यैव वरुणयान्वपश्यताम् ॥ ६५ ॥
 उभावेनं समादाय देवानेवाभिजग्मतुः ।
 दृष्ट्वा देवास्तेनमूचुरग्ने हव्यानि नो वह ॥ ६६ ॥
 वरं गृहाण मत्तय चित्रभानो भजस्व नः^(८) ।
 प्रत्युवाचाथ तानग्निर्विश्वे देवा यदात्य माम्^(९) ॥ ६७ ॥
 तत्करिष्ये जुपतान्तु होचं^(१०) पञ्च जना मम ।

(१) नृषु सर्वेष्विति क० ग० घ० च० ।

(२) आत्मनः इति क० ग० घ० च० ।

(३) वीर्यमध्ययमिति ग० ।

(४) त्विति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) आहवर्गो सह स्तुताविति ख० ग०, सहसस्तुते इति छ० ।

(६) अभिचक्राम सौचीको मयादग्निरिति क० ग० घ० च० ।

(७) चेति क० घ० च० ।

(८) वैश्वानराय दातुं मेति क० घ० च०, विश्वे नून यथाप्रमादिति ग० ।

(९) होचमिति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

महैवत्यानि^(१) वै सन्तु यज्ञो महैवतोऽमु च^(१) ।
 तवाग्ने यज्ञ ^(२)इत्येतत् प्रत्यर्द्धि^(३) खिष्टकच सः^(४) ॥७३॥
 तस्य^(५) त्रीणि सप्तखाणि नव त्रीणि ^(६)शतानि च ।
 विश्वैव तु देवानां हवनिव^(७) वरान् ददुः ॥७४॥
 ततोऽग्निः सुमनाः प्रीतो विश्वैर्देवैः पुरस्कृतः ।
 विधूयाद्भानि यज्ञेषु चक्रे ह्यैव^(८) मतन्द्रितः ॥७५॥
 भ्रातृभिः सहितः प्रीतो दिव्यात्मा हव्यवाहनः ।
 तस्यास्त्रि देवदाब्बांसौन्मेदोमांसश्च गुग्गुलुः ॥७६॥
 सुगन्धि तेजनं घ्रायुः^(९) शृङ्गं रजतकाञ्चने ।
 रोमाणि काशाः^(१०) केशाश्च कुशाः कूर्मा नखानि च ॥७७॥
 अन्त्राणि शैवलास्त्रेव मज्जा मिक्तकर्कराः^(१०) ।

(१) ते दैवत्यानीति ख०, महैवत्यान्यति ग०, महैवत्यानीति क० घ० च० ।

(२) नृच० इति ग० ।

(३) प्रत्यर्द्धीति ग० ।

(४) एतच्छ्रुकोर्द्धि क० घ० च० चिह्नितश्लोकेषु न विद्यते ।

(५) यस्येति क० ग० घ० छ० च० ।

(६) सर्वाण्येतानिति ख० ।

(७) शोचमिति ग० ।

(८) शुचिति क० घ० च०, सुगन्धं तेजनम् प्राप्नुविति ख० ।

(९) कोशाविति क० घ० च० ।

(१०) मिक्तशर्करा इति ख०, मिक्तशर्करा इति ग० ।

(क) ऋ० १०, ५१, ८ । (ख) ऋ० १०, ५२, ६ ।

द्रुदस्य वन्धुप्रभृतौन् द्वैपादा ये त्रिमण्डले ।
 दौ किराताकुली^(१) नाम ततो मायाविनौ द्विजौ ॥८३॥
 श्रममातिः पुरोऽधत्त वरिष्ठौ तौ हि मन्यते ।
 तौ कपोतौ द्विजौ भूत्वा गत्वा गोपायनान^(२)भि ॥८४॥
 मायावलाच्च योगाच्च सुवन्धुमभिपेततुः ।
 स दुःखादभिघाताच्च मुनोच्च च पपात च ॥८५॥
 तौ ततोऽस्यासुमालुच्य^(३) राजानमभिजग्मतुः ।
 ततः सुयन्त्रौ पतिते गतासौ भ्रातरस्त्वयः ॥८६॥
 द्वेपुः स्वस्ययनं सर्वं मे^(४)ति गोपायनाः^(५) सद्यः ।
 मन^(६)द्यावर्तयन्तोऽस्य^(७) सूक्तं य^(८)दिति तेऽभ्ययुः ॥८७॥
 द्वेपुश्च भैषजायै यं प्रतारौ^(९)ति परन्ततः ।
 सूक्तस्याद्यसूचस्त्वच^(१०) निर्वर्तिरपनोदनः ॥८८॥

(१) किरातौ कुली इति ग० । कुली इति क० घ० ड० च० ।

(२) गोपायनानिति घ० ।

(३) आलुप्येति ख० आलोच्येति ग० ड० ।

(४) गोपायना इति ख० ग० ।

(५) द्यावर्तनं तस्मैति ख० ।

(६) तच्चेति य० ग० ।

(क) अ० १०, ५०, १ । (ख) अ० १०, ५०, ३ । (ग) अ० १०, ५८, १ ।

(घ) अ० १०, ५८, १ ।

सूक्तेनाथ सुव^(१)न्नग्निं दैपदेन यथात्रिषु^(२) ।
 अग्निरित्यब्रवीदेता^(३)नयमन्तः परैतसून्^(४) ॥८५॥
 सुवन्धुरस्य चैत्वाको^(५)मया गुप्तो हितार्थिना ।
 सुवन्धवे प्रदायासून् ^(६)जीवेत्युक्त्वा च पावकः ॥८६॥
 सुतो गौपायनैः प्रीतो जगाम त्रिदिवं प्रति ।
 अयं माते^(७)ति वृष्टास्ते^(८) सुवन्धोरसुमाकृषन् ॥८७॥
 प्ररौरमभिनिर्द्दिश्य सुवन्धोः पतितं भुवि ।
 सूक्तशेषं जगुश्चास्य चेतसो धारणाय ते ॥८८॥
 सत्वासुञ्चाय^(९)मित्यस्यां पृथक्पाणिभिरस्पृशन् ।
 षड्दिग्^(१०) वैश्वदेवानि द्वितीयेऽङ्गिरसां सुतिः^(११) ॥८९॥
 जन्म कर्म च सत्यञ्च^(१२) दन्द्रेण सह कीर्त्तयन् ।

- (१) सूक्तेनैषां सुवन्निति क० ग० घ० च० ।
 (२) दैपदं यत्तद्विष्विति क० घ० च० ।
 (३) देवानिति ग० ।
 (४) परा व्यसुरिति क० ग० घ० छ० च० ।
 (५) सुवन्धुरस्य चैत्वाकोरिति क० ख० घ० च० ।
 (६) व्यसुमिति ख० ग० ।
 (७) श्रेष्ठेणेति ख० ।
 (८) ऋषिरिति क० घ० च० ।
 (९) सङ्गाद्येति क० घ० च० ।

स्तौति प्रनून^(क)मित्याद्याः सावर्ण्यं मनोः स्तुतिः ॥१००॥
 तस्यैव चायुषोऽर्थाय देवान् स्तौत्यभ्यधादृषिः ।
 सूत्रामाणं ^(ख)महिभूषु^(ग) दक्षस्य^(घ)त्यदितेः स्तुतिः ॥१०१॥
 पथास्वस्ति स्मस्ति ^(ङ)अद्विस्वस्ति^(च)तो मरुतां स्तुतिः ।
 मारुतीमृचमन्वाहेत्युक्तमाध्वर्यवेषु हि ॥१०२॥
 या गौ^(क)रिति तथैवाम्यां सूत्रयते मध्यमानुवाक् ।
 मित्राय मैत्रावरुणौ भुज्युमंहस^(ख) आश्विनी^(ग) ॥१०३॥
 स्तौत्यापि च मनुं स्मस्ति द्रुचे^(घ) वाचश्च मध्यमां ।
 अथेमां^(ङ) द्वे वार्हस्पत्ये भद्रा ^(च)आग्नेयमाश्रियः^(क) ॥१०४॥
 यज्योतिरमृतं ब्रह्म यद्योगात्समुपाद्भुते ।
 तज्ज्ञानमभितुष्टाय सूक्तेमाय दृढस्मृतिः ॥१०५॥
 जीवनार्थं प्रयोगस्तु मन्त्राणां प्रतिविध्यते ।
 वेदतत्त्वार्थविज्ञानं प्रायेणात्र हि दृश्यते ॥१०६॥

(१) महिभूषीति ख० ।

(२) स्तौति प्रनूनमित्याद्या इत्यादि भुज्युमंहस आश्विनीत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) द्रुचे इति ग० ।

(४) अथाग्नेयमथाश्रय इति क० घ० च०, वदा आग्नेयमाश्रियाः इति ख० ।

(क) ऋ० १०, ६२, ८ । (ख) ऋ० १०, ६३, १० । (ग) ऋ० १०, ६४, ५ ।
 (घ) ऋ० १०, ६३, १५ । (ङ) ऋ० १०, ६५, ६ । (च) ऋ० १०, ६५, १२ ।
 (क) ऋ० १०, ६०, १ । (ज) ऋ० १०, ६६, १ ।

आचार्याः केचिदित्याह्वय वाग्विदुषां सवः ।
 यथाभिर्निन्दते^(१) नृग्भिः सूक्तेऽन्याभिरनर्थवित् ॥१०७॥
 ये दैनामन्त्रविन्दन्त विदांस चरितां शचीम्^(२) ।
 तथा च ह्यभजयन्ते तदचोक्तं^(३) तृतीयया ॥१०८॥
 प्रशस्यते दशम्यां^(४) तु विद्वानुत्तमया नृचा^(५) ।
 यज्ञे महर्त्विजामाह विनियोगश्च कर्मणाम् ॥१०९॥
 परे तु सूत्र्यते चोक्ता अष्टौ^(६) वैवादितेः^(७) सुताः ।
 धातेन्द्रो वरुणो मित्रः श्रंगः सूर्योऽर्यमा भगः ॥११०॥
 ऐन्द्रेऽजनिष्ठा^(८) सूक्ते द्वे प्रस्त्रि^(९)त्यत्र परन्तु यत् ।
 तत्र प्राच्यः प्रतीच्यश्च स्वन्थो दक्षिणश्च वा^(१०) ॥१११॥
 ताः सप्त सप्तकेर्वर्गैः संसूयन्ते प्रधानतः^(११) ।

(१) तद्याहिं निन्दते इति ख० ।

(२) विद्वांसर्यिगता सतीमिति ख०, विद्वांसर्यिगता सतीमिति ग० ।

(३) उक्त इति क० घ० च० ।

(४) दशम्येति ग० ।

(५) तृचेति ख० ग० ।

(६) चास्य क्वाष्टौ चादितये इति क० घ० च० ।

(७) जनिष्ठा इति क० घ० च० ।

(८) दक्षिणाश्रयेति ख०, दक्षिणाश्रया इति ग० ।

(९) दशकेर्वर्गैः संसूयन्ते द्विभक्तय इति ग० ।

यावणामा वो^(क) भारते दे अभ्रमुष^(ख) इति स्रते ॥११२॥
 अपश्न^(ग)मिति पाप्मेये य दमा^(घ) वैश्वकर्म्मणे ।
 मान्यवे यक्ष^(ङ) इत्येते परं यन्तु मम मते ॥११३॥
 तदाग्नीर्वादवडलं स्तीति विश्वान् दिवौकसः ।
 परा^(च) कदा स आग्नेयं^(१) य^(२)दु^(३)दित्यष्टकं परम् ॥११४॥
 मैत्रावरुण्युक्तचास्ति चतुर्थेन्द्राण्युपोत्तमा ।
 सावित्री चैव सूर्या च सैव पद्मी विवस्वतः ॥११५॥
 स्नुता वृषाकपायौ^(४)ति उषा इति च योच्यते^(५) ।
 उषा द्वेपा^(६) विधात्मानं विभज्य प्रैति^(७) गोपतिम् ॥११६॥
 उषा^(८) पुरोदये भूत्वा सूर्या मध्यन्दिने स्थिते ।
 भूत्वा वृषाकपायौ च दिनान्तेष्वमुकीर्तिनौ^(९) ॥११७॥

(१) आग्नेये इति क० ग० घ० च० ।

(२) च पूषा दृवितयोच्यते इति ख० ।

(३) शघेति क० ग० घ० च० ।

(४) यचेतीति ख० ।

(५) उषा. इति क० घ० च० ।

(६) वृषाकपायौति दिनान्तेष्वेव गच्छतीति ख० ।

(क) ऋ० १०, ७६, १ । (ख) ऋ० १०, ७७, १ । (ग) ऋ० १०, ७८, १ ।

(घ) ऋ० १०, ८१, १ । (ङ) ऋ० १०, ८३, १ । (च) ऋ० १०, ८५, २६ ।

(छ) ऋ० १०, ८५, २४ । (ज) ऋ० १०, ८५, २१ । (झ) ऋ० १०, ८६, १३ ।

सत्यसूर्य्यर्त्तुसोमानां सौर्य्याद्यत्र द्युगुच्यते ।
 पराभिस्तिष्ठभिस्त्वृग्निः^(१) रुच्यते सोम औषधः^(२) ॥११८॥
 विस्यष्टमुत्तरा त्वासाष्टक् चन्द्रमसमर्चति ।
 सूर्यायै भाववृत्तन्तु रेभौ^(३) त्यष्टाभिरुच्यते ॥११९॥
 य^(४) दक्षिनौ हृच^(५) स्तौति सूर्य्यं^(६) एवोत्तरार्चति ।
 सप्तदशी वैश्वदेवी सूर्याचन्द्रमसौ परा ॥१२०॥
 परस्याः प्रथमौ पादौ सौर्य्यौ चान्द्रमसौ परौ ।
 और्ध्वनाभो हृचे त्वस्मिन्नक्षिणौ मन्यते स्तुतौ ॥१२१॥
 सूर्याचन्द्रमसौ तौ हि प्राणायानौ च तौ स्मृतौ ।
 अहोरात्रे^(७) च तावेव स्यातां तावेव रोदसी ॥१२२॥
 अश्रुवाते हि तौ लोकाज्ज्योतिषा च रसेन च ।
 पृथक् पृथक् चरतु^(८) दक्षिणेनोत्तरेण च ॥१२३॥

(१) त्वचेति ख० ।

(२) औषधिरिति ग० ।

(३) द्युच इति ग० ।

(४) सूर्य्यमिति पाठः साधुः ।

(५) अहोरात्राविति ख० ।

(६) तौ चरतः इति पाठः सङ्गतः । चरतुरिति ग० ।

(१) सुकिंशुक^(क)मिति तस्यां सूर्यामारोहतीं पतिम् ।
 सौति विशावसुश्चैव द्वचे^(१) गन्धर्वमुत्तरे ॥१२४॥
 अनृचरा^(२) इत्यनया यौ तौ^(३) सौतौह दम्पती ।
 गृहान् प्रपद्यमानान्तु पराभिः पञ्चभिर्वधूम् ॥१२५॥
 वाससश्च बधूनाञ्च वरदानं प्रचक्षते ।
 ततस्त्रिभिर्विरागस्य यद्वध्व^(ग)^(४) इति वाससः ॥१२६॥
 तद्युक्तया तया स्रग्मो निद्रिते पत्युरेव च ।
 ऋगुत्तरा द्वतीयस्य विभवे सति वाससः ॥१२७॥
 अन्यत्र मैथुनाद्भर्तुर्हरणं प्रतिषिध्यते ।

(१) ख० चिह्नितपुस्तके सुकिंशुकमिति लोकात् प्राक्,—
 सूर्यं सरति भूतेषु सुवीरः पतितानि वा ।
 सुद्रवत्वापात्रेषु सत्त्वकार्याणि स वदत् ॥
 धार इवति वाचा य न्धावनिम्नतुमुष्यते ।
 वनेष्वेव समेतानि निर्मितेऽप्य चन्द्रमो ॥
 इत्यधिकपाठोऽस्ति ।

(२) द्वुचे इति ग० ।

(३) याल्ये इति ख० ।

(४) यद्वध्वइति वासस इत्यादि ऋगुत्तरा द्वतीयस्येत्यन्तपाठ क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, ८५, २० । (ख) ऋ० १०, ८५, २३ । (ग) ऋ० १०,
 ८५, ३० ।

ये^(क) यज्ञनाशिनीं स्तौति हृचे^(१)मा परिपन्थिनः ॥१२८॥
 अष्टमे य^(ख)दिति त्वच्च यादृग्वाधूयमर्हति ।
 आग्नास्ते^(१) चैव विविधं ज्ञातिभ्यस्तुष्टासनम्^(१) ॥१२९॥
 बद्धा स्त्री भाववृत्ति^(१)श्च परया तत्र कथ्यते ।
 पराभिराशीत्याग्नास्ते पृथक् ताभ्यः सहैव च । ॥१३०॥
 मन्त्रा वैवाहिका ह्येते निगद्यन्ते नृणामपि ।
 श्रान्तिज्या यजमानाश्च यथारूपं विशेषतः ॥१३१॥
 प्रत्यूचं प्रतिकीर्त्यन्ते देवताश्चेह यासु याः^(१) ।

(१) हृचे इति ग० ।

(२) आग्नास्तीति क० ग० घ० च० ।

(३) श्रान्तिमिष्टानुवासनमिति ख० ।

(४) भाववृत्तिरिति क० घ० च० ।

(५) ख० विज्ञितपुस्तके, पराभिराशीराग्नास्ते इत्यादि देवताश्चेह यासु
 याः इत्यन्तपाठो न विद्यते । तत्र अस्मिन् स्थले,

गृभ्णामि(ग)तद्विवाचोद्वक्तगृन्द धनमाश्रियः ।

आग्नास्ते परयास्तस्याः संयोगार्थास्तथाश्रियः ॥

पराभिराश्रियः शास्ते पृथक् ताया सह कश्चित् ।

अचोरे(घ)ति हृचे तस्याः च(ख)मिहेति द्वयोर्द्वयोः ॥

आना प्रजापतेः प्रेमानश्च(च) यथारूपं विशेषतः ।

प्रत्यूचं कीर्त्यते देवता तेषु भाववृत्ततः ॥

इति पाठो वर्तते ।

(क) ऋ० १०, ८५, २१ । (ख) ऋ० १०, ८५, १५ । (ग) ऋ० १०, ८५, ४६ ।

(घ) ऋ० १०, ८५, ४४ । (ङ) ऋ० १०, ८५, ४६ । (च) ऋ० १०, ८५, ४७ ।

वदेत्तां^(१) देवतां तासु नराग्रंशीर्वदेत वा ॥१३९॥
 उषस्यः सर्व्वया चैता भाववृत्तं प्रचक्षते ।
 सूर्य्यया सह सृक्तेऽस्मिन् पादयैवात्र लक्ष्यते ॥१३९॥
 वि हि^(क) वार्षाक्षपं सूक्तमघौ तु^(ख) कपिलो वृषा ।
 इन्द्रः प्रजापतिश्चैव विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(ग) ॥१४०॥
 रक्षोहणा^(ग)दि चाग्नेयं^(१) चीन् सौत्यग्रीन् परं ऋषिः^(घ) ।
 इन्द्रश्च मध्यमश्चैव अघौ वैश्वानरश्च यः ॥१४१॥
 इन्द्रं^(१) पुरुषसूक्त^(क)श्च^(१) अन्यथा पुरुषस्य तु ।
 ययैनमभजन् साध्या^(१) यज्ञार्थं सोऽर्थं^(१) उच्यते ॥१४२॥
 आपान्तमनु^(क)रित्यस्या^(१) स्तुतः सीमस्तु^(१) दृग्धर्ते ।

-
- (१) वदेतामिति ख० ग० ।
 (२) ह्येति ग० ।
 (३) वाग्नेयमिति क० घ० ष० ।
 (४) तद्यैन्नात्यौदृषं सूक्तमिति ख० ।
 (५) साध्येति ख० ।
 (६) सार्थं इति ख० ।
 (७) इत्येतामिति ख० ।
 (८) अचेति ख० ग० ।
-

- (क) ऋ० १०, ८६, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, ५ । (ग) ऋ० १०, ८७, १ ।
 (घ) ऋ० १०, ८८, १ । (ङ) ऋ० १०, ८८, १० । (च) ऋ० १०, ८९, १ ।
 (छ) ऋ० १०, ८८, ५ ।

सालोक्तात्साहचर्याद्वा स्त्रयते सोम एव वा ॥१३७॥

निपातभाजं सोमञ्च अस्यां रयौतरोऽब्रवीत् ।

ऐन्द्रो ह्येष निपातस्तु^(१) स्तुतोऽग्निररुणेन^(२) सः ॥१३८॥

यज्ञस्य वो^(३) वैश्वदेवे प्रेत^(४) इत्युत्तरन्तु यत् ।

तत्रार्चुदस्तु यावाणं मूर्त्तिमन्तमिवाचर्त्तति ॥१३९॥

पुरुवरवसि राजर्षावप्सरास्त्वर्बशी पुरा ।

न्यवसत् संविदङ्गुत्वा तस्मिन् धर्मञ्चचार च ॥१४०॥

तथा तस्य च संवास^(५) मसूयन् पाकशासनः ।

पैतामहञ्चानुरागमिन्द्रवर्चापि^(६) तस्य तु ॥१४१॥

स तयोस्तु वियोगार्थं^(७) पार्ष्ण्यं वज्रमब्रवीत् ।

प्रीतिमिन्ध्यनयो^(८) र्वज्र मम चेदिच्छसि प्रियम् ॥१४२॥

तथेत्युक्त्वा तयोः प्रीतिं वज्रो भिदति^(९) मायया ।

ततस्तथा विहीनस्तु चचारोन्मत्तवन्नृपः ॥१४३॥

(१) ऐन्द्रेषु हि निपातोऽवेति क० ग० घ० च० ।

(२) वरुणेन सः इति ख० ।

(३) संवादमिति क० घ० च० ।

(४) चानुरागं त्विन्द्रवर्चापीति क० ख० घ० च० ।

(५) विभागाद्यर्थमिति क० घ० च० ।

(६) प्रीतिमिद तयोरिति ग० ।

(७) भिदतीति साधु ।

(क) ऋ० १०, ८२, १ । (ख) ऋ० १०, ८४, १ ।

चरन् सरसि सोऽपश्यदभिहूपाभिवोर्ब्रवीत ।
 सखीभिरभिहूपाभिः पञ्चभिः पार्श्वतो दृताम्^(१) ॥१४४॥
 तामाह पुनरेहीति नेति सा त्वब्रवीन्नृपम् ।
 तामुपाकृत्यत प्रीत्या दुःखात्मा त्वब्रवीन्नृपम् ॥१४५॥
 अप्राप्याहं तयाद्येह स्वर्गं प्राप्स्यसि मां पुनः ।
 आह्वानं प्रति चाख्यान^(२) मितरेतरयोरिदम् ॥१४६॥
 संवादं मन्यते यास्क इतिहासन्तु ग्रौनकः ।
 हय^(३) इति परमैन्द्रं प्रते^(४) या^(५) श्रीपथीस्तवः ॥१४७॥
 आष्टिषेणस्तु देवापिः कौरव्यश्चैव श्रन्तनुः^(६) ।
 भातरौ^(७) कुरुषु त्वेतौ राजपुत्रौ बभूवतुः ॥१४८॥
 ज्येष्ठस्योस्तु देवापिः कनीयाश्चैव श्रन्तनुः ।
 त्वग्दोषौ राजपुत्रस्तु^(८) आष्टिषेणस्तुतो^(९) भवत् ॥१४९॥

-
- (१) दृता चतसृभिः खल इति ख० ।
 (२) आख्यातमिति क० ग० घ० च० ।
 (३) कनीयाश्चैव श्रन्तनुरिति ख० ।
 (४) भारताविति क० ग० घ० च० ।
 (५) त्वग्दोषिणौ राजपुत्र इति क० घ० च० ।
 (६) आष्टिषेणस्तुत इति म० ।
-

(क) ऋ० १०, ८५, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, १ । (ग) ऋ० १०, ८७, १ ।

मालोक्यात्साहचर्यादा स्तुयते सोम एव वा ॥१६७॥

निपातभाजं सोमञ्च अस्यां रथीतरोऽब्रवीत् ।

येन्द्रो ह्येव निपातस्तु^(१) स्तुतोऽग्निरूपेण^(२) सः ॥१६८॥

यज्ञस्य वो^(क) वैश्वदेवे प्रैत^(घ) इत्युत्तरन्तु यत् ।

तत्रार्जुदस्तु यावाणं मूर्त्तिमन्तमिवाचैति ॥१६९॥

पुरुवरवि राजर्षाविश्वराख्यर्त्तुग्री पुरा ।

न्यवसत् संविदद्भुता तस्मिन् धर्मश्चचार च ॥१७०॥

तथा तस्य च संवास^(१)मस्त्यन् पाकशासनः ।

पैतामहञ्चानुरागमिन्द्रवचापि^(२) तस्य तु ॥१७१॥

स तयोस्तु वियोगार्थे^(३) पार्थस्यं वज्रमब्रवीत् ।

प्रैतिभिन्ध्यनयो^(४)र्वज्रं मम चेदिच्छसि प्रियम् ॥१७२॥

तथेत्युक्त्वा तयोः प्रैतिं वज्रो भिदति^(५) मायया ।

ततस्तथा विहीनस्तु चचारोन्मत्तवन्तुपः ॥१७३॥

(१) येन्द्रेषु हि निपातोऽत्रेति क० ग० घ० च० ।

(२) वदयेन सः इति ख० ।

(३) संवादमिति ऋ० घ० च० ।

(४) चानुरागं त्विन्द्रवर्चापीति क० ख० घ० च० ।

(५) विभागायमिति क० घ० च० ।

(६) प्रैतिभिद तयोरेति ग० ।

(७) भिनत्तीति साधु ।

(क) ऋ० १०, ८२, १ । (ख) ऋ० २०, ८७, १ ।

चरन् सरसि सोऽपथ्यदभिरूपामिवोर्बशीम् ।
 सखीभिरभिरूपाभिः पञ्चभिः पार्श्वतो वृताम्^(१) ॥१४४॥
 तामाह पुनरेहीति नेति सा तत्रवीक्षुपम् ।
 तामुपाकृत्यत प्रीत्या दुःखात्सा तत्रवीक्षुपम् ॥१४५॥
 अप्राप्याहं तयाद्येह स्वर्गे प्राप्स्यसि मां पुनः ।
 आह्वानं प्रति चाख्यान^(२)मितरेतरयोरिदम् ॥१४६॥
 संवादं मन्यते यास्क इतिहासन्तु श्रौनकः ।
 हय^(३) इति परमैत्रं प्रते^(४)या ^(५)श्रोषधीस्तवः ॥१४७॥
 आष्टिषेणसु देवापिः कौरव्यश्चैव श्रन्तनुः^(६) ।
 भ्रातरौ^(७) कुरुषु त्वेतौ राजपुत्रौ बभूवतुः ॥१४८॥
 श्रेष्ठसुयोसु देवापिः कनीयाश्चैव श्रन्तनुः ।
 त्वग्दोषी राजपुत्रसु^(८) अष्टिषेणसुतो^(९)ऽभवत् ॥१४९॥

(१) वृता चतसृभिः सतः इति ख० ।

(२) आख्यातमिति क० ग० घ० च० । *

(३) कनीयाश्चैव श्रन्तनुरिति ख० ।

(४) भारताविति क० ग० घ० च० ।

(५) त्वग्दोषिणी राजपुत्रः इति क० घ० च० ।

(६) आष्टिषेणसुतः इति ग० ।

(क) ऋ० १०, ८५, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, १ । (ग) ऋ० १०, ८७, १ ।

राज्येन च्छन्दयामासुः^(१) प्रजाः स्वर्गं गते गुरौ ।
 स मुहूर्त्तमिव ध्यात्वा प्रजास्ताः प्रत्यभाषत ॥ १५० ॥

इति चहदेवतायां सप्तमोऽध्यायः ।

— — —

(१) च्छन्दयेयुस्तु राज्यमिति ष० घ० ष० ।

अथाष्टमोऽध्यायः ।

न राज्यमहमर्हामि नृपतिर्वोऽस्तु-ग्रन्तनुः ।
 तथेत्युक्त्वाभ्यपिचंस्ताः प्रजा राज्याय ग्रन्तनुम् ॥१॥
 ततोऽभिषिक्ते कौरवे वनन्देवापिराविग्रत् ।
 न ववर्षाथ पर्जन्यस्तस्मिन्वाष्ट्रे शतं समाः ॥२॥
 ततोऽभ्यगच्छद्देवापिं प्रजाभिः सह ग्रन्तनुः ।
 प्रसादयामास चैनं तस्मिन् धर्म्यतिक्रमे ॥३॥
 शिशिक्ष^(१) चैनं राज्येन^(२) प्रजाभिः सहितस्तदा ।
 तमुवाचाथ देवापिः प्रहं प्राञ्जलिर्षंक्षितम्^(३) ॥४॥
 न राज्यमहमर्हामि त्वग्दोषोपहतेन्द्रियः ।
 राजयिष्यामि ते राजन् वृष्टिकामेज्यया स्वयम् ॥५॥
 ततस्तन्नु पुरोऽधत्त चार्त्विज्याय स ग्रन्तनुः ।
 स चास्य चक्रे कर्माणि^(४) वार्षिकानि यथाविधि ॥६॥

(१) शिष्येति पाठः समीचीनः ।

(२) राज्ये त्विति पाठः साधोयान् । चैव राज्येति क० घ० ङ० ।

(३) प्रवक्तुं प्राञ्जलिं स्थितः इति क० घ० च०, प्रहन्तुं प्राञ्जलिस्थितः
 मिति ग०, प्रवर्षां प्राञ्जलिस्थितमिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) अकारः सोऽस्य कर्माणीति ख० ।

वृहस्पते प्रती^(१)त्युगिरीने चैवं^(१) वृहस्पतिम् ।
 द्वितीययास्य सूक्तस्य बोधिते ज्ञातवेदसा ॥७॥
 आस्ये ते धुमनि^(२) वाचं दधामि सुहि देवताः^(३) ।
 इति^(४) सोऽस्यै ददौ प्रीतो वाचं देवीं^(५) तथा च सः ॥८॥
 अग्निश्चतसृभिर्देवान् जगौ वृक्ष्यर्थमेव तु ।
 अग्निञ्च सूक्तशेषेण क^(६)मैन्द्रं सूक्तमुत्तरम् ॥९॥
 इन्द्रदुह्ये^(७)ति विश्वेषामु^(८)दित्युत्तिकृत्तिः परम् ।
 शक्तिप्रकाशने तेषां^(९) विनियोगोऽत्र कीर्त्यते ॥१०॥
 प्रे^(१०)तीतिहाससूक्तान्तु^(१०) मन्यते शकटायनः ।

(१) प्रतीत्येतदीने चैवेति क० घ० च० ।

(२) अस्येति द्विसतिरिति ख० ।

(३) द्वितीययास्य सूक्तस्येत्यादि दधामि सुहि देवताः इत्यन्तपाठः क०
ग० घ० च० पिङ्गितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(४) ततः इति क० ग० घ० च० ।

(५) वाचन्देवीमिति क० ग० घ० च० ।

(६) शक्तिप्रकाशने नैषामिति ख० ख० ग० घ० च० ।

(७) इतिहासं प्रेति सूक्तमिति ख०, सेतिहासं प्रेति सूक्तमिति पुस्तका-
न्तरम् ।

(क) अ० १०, ८८, १ । (ख) अ० १०, ८८, १ । (ग) अ० १०,
१००, १ । (घ) अ० १०, १०१, १ । (ङ) अ० १०, १०२, १ ।

घास्केन्द्रौ घन^(१)मैत्रं वा वैश्वदेवन्तु भौनकः ॥११॥
 आजावनेन^(२) भान्मास्र^(३) इन्द्राघोमौ तु मुद्रस्तः ।
 अजयदृषभं^(४) युक्ता ऐन्द्रघ द्रुघणं रथे ॥१२॥
 युधन् संख्ये जयं प्रेषुरैन्द्रो^(५) प्रतिरथं जगौ^(६) ।
 आशु^(७)रैन्द्रमघादेवौ अमीपा^(८)मित्युचि स्मृता ॥१३॥
 चतुर्थीं बार्हस्पत्या स्थादाबल^(९) प्रसहामिति^(१०) ।
 हृचे व^(११) मस्तः प्रे^(१२)ति शर्वेति परमन्तु यत् ॥१४॥
 तचानिष्कसूक्तादावृगेका सूर्यमर्चति ।
 घर्मपरा^(१३)यतस्ससु सवितारमभी^(१४)ति या ॥१५॥
 सूक्तप्रेषस्य पवृचः सूर्याचन्द्रमसौ भव ।

(१) घणमिति ख०, घणमिति घ० च० ।

(२) आजावने त्विति ख०, आजीवनस्त्विति पुस्तकान्तरम् ।

(३) भाभ्मास्र इति ख० गार्ग्येषेति पुस्तकान्तरम् ।

(४) अजयमिति ख० ख० घ० ।

(५) इन्द्र इति पाठः सङ्कटः ।

(६) यतकूकाजै क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्ट्यते ।

(७) यतकूकाजै क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(८) दृचस्त्विति ख०, दृचे त्विति ग० ।

(९) घर्मपरा इति ख० ग० ।

(क) ऋ० १०, १०३, १ । (ख) ऋ० १०, १०३, १२ । (ग) ऋ० १०, १०३, ५ ।

(घ) ऋ० १०, १०३, १३ । (ङ) ऋ० १०, १०३, ७ ।

तुष्टावेन्द्रमसावी^(क)ति अष्टकोऽस्मात् परेण^(१) तु ॥१६॥
 कौत्सः कदा वसोः ^(ख)सूक्तं दुर्मिधो नाम नामतः ।
 सुमित्र इति नामासु^(२) गुणार्थमितरं पदम् ॥१७॥
 भृतांशस्तु प्रजाकामः कर्माणि कृतवान् पुरा ।
 न हि लेभे प्रजाः काश्चित्काश्चपो मुनिसत्तमः ॥१८॥
 उवाच भार्या भृतांशं सुतानिच्छासि यावतः ।
 तावतो जनयिष्यामि देवता इन्द्रशस्तु हि ॥१९॥
 तमभ्ययस्तु सर्वाणि इन्दानि सुतिकाम्यया ।
 तान्यवेक्ष्याथ तच्चक्रे^(३) नामत्यौ सूक्तभागिनौ ॥२०॥
 तदेतदन्ततो भावादाग्निं सूक्तमुच्यते ।
 न ह्यस्मिन्देवताल्लिङ्गं प्रायेणात्र हि दृश्यते ॥२१॥
 सूक्तेन तु परेणात्र स्वयमाविर^(ग)भूदिति ।
 आत्मानमेव तुष्टाव प्राजापत्याथ^(४) दक्षिणा^(घ) ॥२२॥
 दातृनत्र सुतानेके दक्षिणानां वदन्ति तु ।
 दातृत्वादक्षिणानाञ्च भोजायतस्तृभिः सुताः ॥२३॥

(१) अष्टक. परमेयेति क० घ० च० ।

(२) सुमित्रश्चैव नाम स्यादिति क० घ० च० ।

(३) सचक्रे इति ख० ।

(४) अथेति ख० ।

(क) ऋ० १०, २०४, १ । (ख) ऋ० १०, १०४, १ । (ग) ऋ० १०, १००, १ ।

(घ) ऋ० १०, १००, ५ ।

असुराः पणयो नाम रक्षापारनिवासिनः^(१) ।
 गास्तेऽपञ्चद्विरिन्द्रस्य न्यगूह्यं^(२) प्रयत्नतः ॥ २४ ॥
 दृष्टस्यतिस्तथापय्यद्वेन्द्राय शर्मसं च ।
 प्राहिणोत्तच दूतीन्तु^(३) सरमां पाकशामनः ॥ २५ ॥
 किं^(४)मित्यत्रायुजाभिस्तां पप्रच्छुः पणयोऽसुराः ।
 कुतः कस्यासि कस्याणि किं वा कार्यमिहास्ति ते ॥ २६ ॥
 अथाब्रवीत्तां सरमा दूत्यैन्द्री विचराम्यहम् ।
 धुम्भान् प्रजायान्विध्यन्ती^(५) ऐन्द्रीगांश्चैव वृष्टति ॥ २७ ॥
 विदित्वेन्द्रस्य दूतीन्तामसुराः पापचेतसः ।
 जघुर्मां सरमे गास्तमिहास्माकं स्वसा भवं ॥ २८ ॥
 द्यूक्तस्य चान्यथा चर्चा^(६) युग्माभिस्त्वेव सर्वशः ।
 सात्रवीघ्नाह^(७)मिच्छामि स्वयत्वं वा धनानि वा ॥ २९ ॥
 पिवेयं^(८) तु पयस्तासां गवां यास्ता निगूह्य ।
 असुरास्तां तथेत्युक्त्वा तदाजघुः पयस्ततः ॥ ३० ॥

(१) सिन्धुपारनिवासिनः इति ख० ।

(२) निगूह्येति क० घ० च० ।

(३) दूत्येऽयेति ख० ग० ।

(४) विधूय च सर्वा इति क० घ० च० ।

(५) द्यूक्तस्यान्तपक्षर्थेति क० घ० च० ।

(६) पिवामीति क० घ० च० ।

(क) क० १०, १०८, १ । (ख) क० १०, १०८, १० ।

सा स्वभावाच्च सौख्याच्च पीत्वा तत्^(१) पय आसुरम् ।
 वरं^(२) संवननं ह्ययं वल्लपुष्टिकरं ततः ॥ २१ ॥
 शतयोजनविस्तारामतरत्तां रक्षां पुनः ।
 यस्याः पारेऽपरे तेषां पुरमासीच्च दुर्जयम् ॥ २२ ॥
 पप्रच्छेन्द्रस्य सरमां कच्चिद्वा दृष्टवत्यसि ।
 सा नेति प्रत्युवाचेन्द्रं प्रभावादासुरस्य हि^(३) ॥ २३ ॥
 तां जघान तदा क्रुद्ध उद्गिरन्ती पयस्ततः ।
 जगाम सा भयोद्दिग्ना पुनरेव पणीन् प्रति ॥ २४ ॥
 पयसस्तस्य पङ्क्त्या रथेन हरिवाहनः ।
 गत्वा जघान च पणीन् गाय ताः पुनराहरत् ॥ २५ ॥
 तेऽवदन्^(४) वैश्वदेवन्तु जामदग्न्यस्तथाप्रियः^(५) ।

(१) चिति क० घ० च० ।

(२) पयः इति ग० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) ख० चिह्नितपुस्तके एतच्चक्रोकाज्जं न विद्यते । तत्र अस्मिन् स्यजे,
 ते च तं वैश्वदेवं स्यात् ब्रह्मज्ञाया जुजर्जगौ ।
 यामदग्निसमिडाव्यो प्रियस्तत्तामवः परं ।
 ब्रजन्त युगपत् सर्वे वैरूपाक्षं त्रिभिः परैः ।
 इति पाठो वर्तते ।

युगपदे प्रजन्तं तं^(१) वैरूपा अग्रयस्त्वयः ॥३६॥
 इन्द्रं प्रति जगुः सूक्तैः पणौन् प्रतिजिगीषिणम्^(२) ।
 वैश्वदेवं परं सूक्तं घर्म्म^(३)त्येकेन तु स्ततान् ॥३७॥
 देवानिन्द्रं च मन्थन्ते छन्दांस्यग्निं^(४) च मध्यमम् ।
 आग्नेयं चित्र^(५) इत्येतज्जगादपि रूपस्तुतः ॥३८॥
 पिबे^(६)न्द्रं स्तौति ने^(७)त्यवं रक्षोघ्नाग्नेयमुत्तरम्^(८) ।
 इति वै^(९) तावदैन्द्रं त^(१०)दास्याः षष्ठ्यां निपातिताः^(११) ॥३९॥
 प्रजापत्यमथाग्नेयं वैन्यमित्यनुपूर्वशः ।
 वरुणेन्द्राग्निषोमाना^(१२) मिमं न^(१३) इति संस्तुतिः^(१४) ॥४०॥
 चतस्रस्त्वत्र सूक्तादावग्निरात्मस्त्वं जगौ ।
 स्तुतः सोमस्तु षष्ठ्या च नवम्या^(१५) च पदैस्त्रिमिः ॥४१॥

(१) त्वं तन्वितां क० घ० च० ।

(२) प्रतिमनौषिण्यः इति ख० ।

(३) दन्दांस्यग्निमिति ख० ।

(४) आग्नेयन्तु परं ततः इति क० घ० च० ।

(५) चित्राच्च संस्तुतः इति ख० ।

(६) सोमाग्निवरुणानान्विषि क० घ० च० ।

(७) संस्तुतः इति ख० ग० ।

(८) नवम्यामिति ख०, नवम्येति ग० ।

(क) ऋ० १०, ११४, १ । (ख) ऋ० १०, ११५, १ । (ग) ऋ०
 १०, ११६, १ । (घ) ऋ० १०, ११७, १ । (ङ) ऋ० १०, ११८, १ ।
 (च) ऋ० १०, १२०, १ । (छ) ऋ० १०, १२४, १ ।

वारुण्यस्वितरास्त्रिष्व^(१) इन्द्र^(२)मेवोत्तमं पदम्^(३) ।
 अहं^(४) वाक्सूक्तमर्यमृणो मित्रस्य वरुणस्य च ॥४१॥
 न तं^(५) रात्र्याः परं सूक्तं वैश्वदेवं ममे^(६)ति यत् ।
 नमस्ते वैद्युतं सूक्तं त्राणीर्वादः परन्तु तत्^(७) ॥४२॥
 याद्वन्त्ययन्ति नोऽरयः कृत्या^(८) नाशनमात्मनः^(९) ।
 हिरण्यस्वतिरापुष्यं नाम^(१०)द्य^(११)त्परमेष्ठिनः ॥४३॥
 वदन्ति भाववृत्तं तद्यो यज्ञ^(१२) इति चोत्तरम्^(१३) ।
 अपे^(१४)न्द्रमत्र त्राश्विन्यौ चतुर्थौ पञ्चमी सृते^(१५) ॥४४॥
 मैत्रावरुणमीजानं^(१६) प्रथमायागृचि स्तुता^(१७) ।
 अर्धर्धं द्यौय भूमि^(१८)य आश्विना चोत्तरे ततः^(१९) ॥४५॥

(१) स्रजेति ग० ।

(२) उत्तमो जगाविति ग० ।

(३) यदिति ख० ।

(४) कृत्यामिति ग० ।

(५) नतिं कृत्वा दैवतमुच्यते इति ख० ।

(६) नेति यदिति क० घ० च० ।

(७) उत्तरान्तस्य चैव तदिति क० घ० च० ।

(८) च येति ख० ।

(९) स्तुताः इति ख० ग० ।

(१०) पषेति ख० ।

(११) आश्विनौ चोत्तरे ततः इति क० ग० घ० च०, उत्तरेष्व त्विति ख० ।

(१) ऋ० १०, १२३, ६ । (ख) ऋ० १०, १२५, १ । (ग) ऋ० १०,
 १२६, १ । (घ) ऋ० १०, १२८, १ । (ङ) ऋ० १०, १२९, १ । (च) ऋ०
 १०, १३०, १ । (छ) ऋ० १०, १३१, १ । (ज) ऋ० १०, १३२, १ ।

मोक्षै^(क)न्द्रं वैश्वदेयूक् तु न किर्द्वा मिनीमसि^(ख) ।

यस्मिन् वृक्षे^(ग) इति तस्मिन् दुस्थाने स्तूयते यमः ॥ ४७ ॥

केयश्विं^(घ) केशिनः सूक्तं ह्युत देवाः^(ङ) परन्तु यत् ।

देवानामच वाचा स्थादायव्यस्तृच उत्तरः^(च) ॥ ४८ ॥

वायन्तां^(छ) वैश्वदेयूक् तु श्रेयस्त्वन्देवतः परः^(ज) ।

स्थादै त^(झ) दिश्वभैषज्यं रपसो वा विनाशनम्^(ञ) ॥ ४९ ॥

भूमिलांक्षा परं सूक्तं तवै^(ट)न्द्रं सूक्तमुत्तरम् ।

सूर्यरश्मि^(ठ)रिति तस्मिन् सावित्रः प्रथमस्तृचः ॥ ५० ॥

आत्मा स्तुतः परोक्ष^(ड)स्तु गन्धर्वेषोत्तरे वृचे ।

इन्द्रो वैप^(ण)निपातेन अथ वा सूर्यं उच्यते ॥ ५१ ॥

सूक्तेऽस्मिन् देवतास्तिष्ठ एता एव प्रकीर्त्तिताः ।

आग्नेयं तन्मै^(त) तवे तु अग्ने अक्षे^(थ)ति यत्पराम्^(द) ॥ ५२ ॥

(१) अगाद्या तत्र देवानां वाते देवस्तपः परः इति ख० ।

(२) सूक्ता ख० ।

(३) स्थादेतदिति म० ।

(४) रपसस्थापनोदनमिति ख० ।

(५) परोक्षमिति ख० ।

(६) चैवेति ख० ।

(७) एष स्तोत्रा क० ग० घ० च० चिजितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) अ० १०, १११, १ । (ख) अ० १०, ११४, ७ । (ग) अ० १०, ११५, १ ।

(घ) अ० १०, ११६, १ । (ङ) अ० १०, ११७, १ । (च) अ० १०, ११७, ५ ।

(छ) अ० १०, ११८, १ । (ज) अ० १०, ११८, १ । (झ) अ० १०, ११९, १ ।

(ञ) अ० १०, ११९, १ ।

आग्नेयं वैश्वदेवञ्च अय^(क)मित्यच तु हुचाः^(१) ।

• शार्ङ्गाखत्वार ऋषयो अग्निमार्चन् पृथक् पृथक् ॥५३॥

आश्विनं त्यञ्चि^(ख)दित्येतदय^(ग)मैत्रं ततः परम् ।

इमां खनामी^(घ)ति सूक्तमिन्द्राणी यत्स्वयं जगौ ॥५४॥

तदौपनिषदं सूक्तं भाववृत्तं प्रचवते ।

(१) अरण्यानी^(ङ)त्यरण्यान्याः स्मृतिरैन्द्रे तदुत्तरे ॥५५॥

सावित्रं सविता यन्तैः^(च) ससिद्धयित् समिधसे^(ज) ।

आग्नेयं अद्वया^(झ) आहुं मेधासूक्तमतः परम् ॥५६॥

आग्नेयमासुरित्यस्माच्छास^(झ) ऐन्द्रे ततः परे ।

सोम एकेभ्य^(ञ) इत्येतद्भाववृत्तं प्रचवते^(१) ॥५७॥

(१) हुचाः इति ग० ।

(२) ख० चिह्नितपुस्तके अरण्यानीति श्लोकात् प्राक्, उत्तरानपभ्यां पाठान्तु स्तौति सूक्ते मरौषधिम् । पतिसंवननो त्वं पाचताः सप-
लापनोदिकाम् । इत्यधिकं पठितम् ।

(३) वदन्ति त्विति ख० ।

(क) ऋ० १०, १४२, १ । (ख) ऋ० १०, १४३, १ । (ग) ऋ० १०, १४४, १ ।

(घ) ऋ० १०, १४५, १ । (ङ) ऋ० १०, १४६, १ । (च) ऋ० १०, १४८, १ ।

(ज) ऋ० १०, १५०, १ । (झ) ऋ० १०, १५१, १ । (झ) ऋ० १०, १५२, १ ।

(ञ) ऋ० १०, १५४, १ ।

शौनको वैश्वदेवन्तु मन्यते प्राकटायनः ।

सूक्तैऽग्निं देवतास्त्रिष एता एव प्रकीर्त्तिताः^(१) ॥५८॥

यदरायी^(२) त्वत्तक्षीघ्नं तत्र चत्तो^(३) इति हृषे ।

प्राधान्यादा निपातादा स्त्रयते ब्रह्मणस्पतिः ॥५९॥

इन्द्रश्चैव य^(४) दिव्यस्यां विश्वेदेवाः परी^(५) त्वृषि ।

आग्नेयं चाग्नि^(६) मित्येतद्वैश्वदेवमिमा नु कम्^(७) ॥६०॥

इन्द्रः प्राधान्यतस्त्वच^(८) विश्वेदेवैः सप्त सुतः ।

आदित्यैश्च मरुद्भिर्य तथाऋषं हि दृग्भते ॥६१॥

सूर्या न^(९) इति सौर्यन्तु यन्वेतदुदसा^(१०) विति ।

पौलोमी स्नान् गुणांस्त्वच सपत्नीनां प्रयंसति ॥६२॥

ऐन्द्रं^(११) तौजस्य^(१२) सुशामि^(१३) भेषज्यं यक्षनाशनम् ।

राजयक्षहनं सूक्तं प्राजापत्यं तदुच्यते ॥६३॥

ऐन्द्राग्रं मन्यते यास्क एके लिङ्गोक्तदैवतम् ।

(१) शौनको वैश्वदेवन्तित्यादि एता एव प्रकीर्त्तिता इत्यन्तपाठः ऋ० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेप्यते ।

(२) त्वग्निमिति ख० ।

(३) प्रधानतो वानेति ख० ।

(४) इन्द्रमिति ख० ।

(क) ऋ० १०, १५५, १ । (ख) ऋ० १०, १५५, २ । (ग) ऋ० १०, १५५, ३ ।

(घ) ऋ० १०, १५५, ४ । (ङ) ऋ० १०, १५६, १ । (च) ऋ० १०, १५७, १ ।

(छ) ऋ० १, १५८, १ । (ज) ऋ० १०, १५८, १ । (झ) ऋ० १०, १६०, १ ।

(ञ) ऋ० १०, १६१, १ ।

गर्भसंस्तवसंयुक्तं^(१) यत्वेतद्ब्रह्मणे^(२)ति तु ॥६४॥
 स्वतामपि गर्भाणां दृष्टन्तदनुमन्त्रणम् ।
 वैन्यन्तु वेनस्तत्पश्य^(३) दक्षीभ्यां^(४) यक्ष्मनाशनम् ॥६५॥
 दुःखप्रघ्नमपेक्षी^(५)ति निपातीन्द्रोऽग्निरेव तु ।
 आसीदृषि^(६)र्दीर्घतपाः^(७) कपोतो नम नैर्ऋतः ॥६६॥
 चक्रे^(८)कपोतस्तस्याध्यामग्निधाने पदङ्गिल ।
 स त^(९)मात्महितैर्वाक्यैः कपोतं स्तुतवानृषिः^(१०) ॥६७॥
 देवा ^(११)इति तु सूक्तेन प्रायश्चित्तार्थमुच्यते ।
 ऋषभं मा^(१२) सपद्मं येनेदमिति मानसम् ॥६८॥
 तुभ्ये^(१३)त्पृषी ददृमत्तुरैन्द्रं गायित्रिभार्गवौ ।
 बरुणो विधातातुमतिधाता सोमो रुद्रस्यतिः ॥६९॥
 पङ्केता देवतास्त्वच इतीयायामृचि स्तुताः ।
 वातस्ते^(१४)ति परेणासौदनिलं पितरं स्वकम् ॥७०॥

(१) रुद्रोष्ठाभेयमित्युक्तमिति ख० ग० ।

(२) अपश्यदित्यर्थे पश्यदित्याकं । भाववृत्तं परस्मैवमिति ख० ।

(३) आशीविषः इति ख० ।

(४) दीर्घतपाः इति क० घ० च० ।

(५) अकरोदिति क० घ० च० ।

(६) शतमिति ख०, स्तुतमिति ग० ।

(७) कपोतो नैर्ऋतस्तदेति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, १६२, १ । (ख) ऋ० ६०, १६३, १ । (ग) ऋ० १०, १६४, १ ।

(घ) ऋ० १०, १६५, १ । (ङ) ऋ० १०, १६६, १ । (च) ऋ० १०, १६७, १ ।

(क) ऋ० १०, १६८, १ ।

मयो भू^(क)रिति यत्सूक्तमप्यश्चर^(१) अयिः ।
 नानारूपाः पयस्विन्यो गावस्तत्र तु संसृताः ॥७१॥
 विभ्राट्^(२) सौर्यस्त्वन्य^(३)मैश्रन्त्वायाही^(४)त्युषसः स्तुतिः ।
 आ ता^(५)राज्ञेऽभिपित्ताय^(६)दे सूक्ते चानुमन्त्रणे ॥७२॥
 प्रव^(७)इत्युत्तरं यावृणं ददर्भं स्तुतिमान्बुदिः^(८) ।
 यत्नः^(९) परमाग्नेयं तत्रार्भयूक् प्रसूनवः^(१०) ॥७३॥
 अपिर्जगौ पतङ्गस्तु पतङ्ग^(११)मिति यत्परम् ।
 तत्सौर्यमेके मन्यन्ते मायाभेदं तथापरे ॥७४॥
 मायाभेदे द्वितीयायां वाक् स्तुतेत्याह श्रौनकः ।
 देवी विभ्रमति मनसापा वाचा विदितां सती^(१२) ॥७५॥
 त्यमूस्त्रि^(१३)ति तु सौपर्ण^(१४) सूक्तं स्वस्त्ययनं विदुः ।
 उ^(१५)द्वैन्द्रं वैश्वदेवन्तु प्रथमे^(१६)ति च यत्परम् ॥७६॥

(१) श्रमरः इति क० घ० च० ।

(२) अभिविहस्येति ख० ।

(३) आर्भुदः इति ख० ।

(४) यत्न इति क० घ० च० ।

(५) मायाभेदे द्वितीयायामित्यादि या वाचा विदितां सतीत्यन्तमात्रः
 क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) तार्क्ष्यदेवत्वमिति ख० ।

(क) ऋ० १०, १६६, १ । (ख) ऋ० १०, १७०, १ । (ग) ऋ० १०, १७१, १ ।

(घ) ऋ० १०, १७२, १ । (ङ) ऋ० १०, १७३, १ । (च) ऋ० १०, १७५, १ ।

(छ) ऋ० १०, १७६, १ । (ज) ऋ० १०, १७७, १ । (झ) ऋ० १०, १७९, १ ।

(ण) ऋ० १०, १७९, १ । (ट) । ऋ० १०, १८१, १ ।

आत्मप्रभावमाचक्षुस्तत्राद्या ऋषयस्तयः ।

रथन्तरं यथा स्तोत्रं स्तोत्रञ्चैव यथा वृद्धत् ॥३३॥

यथा च सभृतो धर्मः सवितुद्योपलक्ष्यते^(१) ।

वृद्धस्यति^(क)रिति तस्मिन् स्तुतः सूक्ते वृद्धस्यतिः ॥३८॥

आग्निषो यजमानस्य केचिदेतां स्तुतिं विदुः^(१) ।

प्राजापत्यस्य यत् सूक्तमपश्यं ता^(२)प्राजावतः ॥३९॥

प्रत्यूचं देवता स्तौति लिङ्गैरेवाच देवताः^(१) ।

आग्निषः पुत्रकामस्य प्रथमा हि वदत्यथ ॥८०॥

द्वितीया पुत्रकामायास्तृतीयात्मस्तव^(३)स्तूपेः ।

यद्विष्णु^(४)रिति सूक्तान्तु वैश्वदेवं प्रचक्षते ॥८१॥

तस्मिन् स्वदारगभार्थंमृषिराग्रास्त आग्निषः ।

(१) वादस्यैवाच वृद्धते इति क० घ० च० ।

(२) वृद्धस्यतिरिति तस्मिन्मित्रादि केचिदेतां स्तुतिं विदुरित्यन्तपाठा
ख० घिङ्गितपुस्तके न विद्यते । तत्र अस्मिन् स्थले, सूक्ते-
ऽस्मिन् देवतास्तिष्ठ एवा एव प्रकीर्त्तिताः इति श्लोकार्द्धं
वर्त्तते ।

(३) एवार्थलक्षिताः इति ख०, एष श्लोकः क० घ० च० घिङ्गितपुस्त-
केषु नोपलभ्यते ।

(४) आत्मस्तवमिति ग० ।

परन्तु^(१) नेजमेपं हि^(२) गर्भायं ताव^(३) दुच्यते ॥८२॥
 माहिचं यच्च हि त्रीण^(४)मादित्यानां स्मृतिं विदुः^(५) ।
 सूर्यवर्णमित्राणामादित्येभ्यितरेषु तु^(६) ॥८३॥
 एत^(७) एव च यो वाता सुताः खल्येभ्य^(८)तोऽन्यथा ।
 गान्धर्यं सूक्तमेतद्धि पावनं चैव विश्रुतम् ॥८४॥
 पातमपि खल्ययने दृष्टं तदनुमन्त्रणम्^(९) ।
 उलोऽस्तौत्पितरं वातमाग्नेयं प्राग्रये^(१०) परम् ॥८५॥
 विस्पष्टं जातवेदस्यं प्रे^(११)ति दासतयीषु^(१२) तु ।
 यत्किञ्चिदेव त्वा^(१३)ग्नेयं जातवेदसमुच्यते ॥८६॥
 आयन्नौ^(१४)रिति धत्तूक्तं सर्पराक्षी^(१५)ख्यं जगौ ।

(१) परे त्विति ख० ।

(२) नेजमेवेतीति ख० ग० ।

(३) वा तदि क० घ० च० ।

(४) आदित्येभ्यितरेषु त्विति क० घ० च० ।

(५) एतच्छ्रौक्ताङ्गं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेत्यते ।

(६) एत इति क० घ० च० ।

(७) खल्येभ्यिति ख० ।

(८) एतच्छ्रौक्ताङ्गं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(९) दासतयीत्विति ख० ।

(१०) धन्यत्रेति ख० ग० ।

(११) सर्पराक्षीति क० घ० ड० ।

(क) ऋ० १०, १८५, १ । (ख) ऋ० १०, १८७, १ । (ग) ऋ० १०, १८८, १ ।

(घ) ऋ० १०, १८९, १ ।

तस्मात् सा देवता^(१) तच्च सूर्यमेवे प्रचचते ॥८७॥
 मुद्गलः शाकपूणिश्च आचार्यश्च रथीतरः^(२) ।
 चिस्थानाधिष्ठितां वाचं मन्यन्ते प्रत्यृचं सुताम् ॥८८॥
 भाववृत्तपरं^(३) सूक्तं ददर्शायाधमर्षणः ।
 परं न विद्यते तस्माच्छान्त्यै वा पावनाय वा ॥८९॥
 यथाश्वमेधः क्रतुराट् सर्वरिप्रप्रणोदनः^(४) ।
 तथाधमर्षणं ब्रह्म सर्वरिप्रप्रणोदनं^(५) ॥९०॥
 तदादीनि^(६) तु यच्चातः संज्ञानं ज्ञानसंस्तवः ।
 चतुर्थं यत्तु नैर्हंस्यं तत्सपन्ननिवर्हणम्^(७) ॥९१॥
 संसमित्^(८) प्राध्वराणाञ्चेत्याग्नेये एव ते सृते^(९) ।

(१) तस्य स्याद्देवतेति क० ख० घ० च० ।

(२) आचार्यः शाकटायनः इति ख० ग० ।

(३) भाववृत्तमृतमिति क० घ० च० ।

(४) सर्वरिप्रप्रणोदनः इति ख० ।

(५) यथाश्वमेधः क्रतुराट् इत्यादि सर्वरिप्रप्रणोदनमित्यन्तपाठः क०
घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(६) तदादीनीति क० घ० च० ।

(७) चतुर्थैस्तेहंस्य यत्तत्सपन्नो निवर्हणमिति क० घ० च० ।

(८) उभे सवाग्निदेवते इति क० घ० च० ।

उधना वरुणश्चेन्द्रश्चाग्निश्च सविता सुताः ॥८२॥
 संज्ञानं प्रथमस्या^(१)न्तु द्वितीयस्यामथाग्निनौ^(२) ।
 तृतीया सोत्तमे च द्वे आग्निषोऽभिवदन्ति ताः^(३) ॥८३॥
 इन्द्रः पूषा सपत्न्ये द्वितीयस्यामृचि सुतौ ।
 देवानामितराः प्रोक्ता आग्नीर्वाँदपराश्च याः^(४) ॥८४॥
^(५)महानाम्य अचो गुह्यास्ता ऐन्द्रयैव यो वदेत् ।
 सहस्रयुगपर्यन्तं सोऽहं ब्रह्म स राध्यते^(६) ॥८५॥
^(७)पुरीषपदमासान्तु प्रथमं स्थात्रजापतेः^(८) ।

(१) प्रथमायामिति पाठः शुद्धः ।

(२) उधना वरुणश्चेन्द्रश्चाग्निश्च द्वितीयस्यामथाग्निनावित्यन्तपाठः क० घ० घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) स त्वाग्नीर्वाँद उच्यते इति क० घ० घ० ।

(४) एव श्लोकः क० घ० घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(५) ख० चिह्नितपुस्तके महानाम्य इति श्लोकात्पाक्, संसंज्ञानमित्येते शेवननं विदुरिति श्लोकाज्ज्ञं वचते ।

(६) राध्यतीति पाठः साधुः, सोऽहं ब्रह्मः स राध्यते इति क० घ० घ०, साह ब्रह्मं सारं ध्यासे इति ख० ।

(७) त्वमिदं वदामिति ख० ।

(८) ख० चिह्नितपुस्तके पुरीषपदमासान्तित्ति श्लोकात् पाक्,—

त्रिषाधर्मयात्रिकाः सूक्तानाह-

क्षमिन् सुतो वृक्षते यः सूक्तभावा ।

प्रधानसूक्तं विष्णु देवतायाः

सूक्तभाजः सर्वदा भौगर्जेन ।

आग्नेयमैन्द्रं वैष्णवं यौष्णं दैवन्तु पञ्चमम्^(१) ॥८६॥

अग्नेः प्रयाजातुयाजा प्रैषा घे च^(२) हवीषि च ।

यदैवत हविस्तु स्यात्प्रैषास्तुदेवतास्तु^(३) ते ॥८७॥

निविदा निगदानाञ्च स्त्रैः स्त्रैर्लिङ्गैश्च देवता^(४) ।

निगदेन^(५) निगद्यन्ते याय कन्यातुगा च्च ॥८८॥

अग्नेरेव तु गायत्र्य उष्णिह^(६) सवितु' स्यता ।

अनुष्टुभस्तु सोमस्य वृहत्यस्तु वृहस्यतेः ॥८९॥

ऐन्द्रा ऋचो महागाध्रीन्तु विद्या

तथा हि दृष्ट ब्राह्मणसूक्तशब्द ।

न दृश्यते सूक्तशब्दो न वित्तु

यथा प्रैषेष्वाहासूक्ताभिधानम् ॥

सूक्तेकदेशा इति तान् प्रतीया-

दन्याश्च कुन्या पदशो निशस्त्रा ।

ययैतसो देवि निपादि सञ्चा

क्रुन्तापे तत्सर्वमेक सूक्तम् ॥

इत्यधिकपाठोऽस्ति ।

(१) विन्द्र त्वा वैष्णवश्चैव यौष्णश्चैव मन परमिति ख० ।

(२) एवेति क० घ० च० ।

(३) चेति ख० ।

(४) लिङ्गोक्तदेवता इति क० घ० च० ।

(५) निगदेत्यिति ख० ।

(६) उष्णिह इति ख०, उष्णिहेति ग० ।

पङ्क्त्यस्तिष्टुभश्चैव विद्यादैन्द्र्यस्य सर्वशः ।

विशेषां चैव देवानां जगत्स्यो याम्नु काश्चन ॥१००॥

विराजश्चैव मित्रस्य सुराग्रो वरुणस्य च ।

विषये यस्य वा स्यातां स्यातां वा वायुदेवते ॥१०१॥

इन्द्रस्यातिष्ठतिः प्रोक्ता वायोश्च भूरिजः सृताः^(१) ।

यास्त्वतिष्कन्दमः काश्चित्ताः प्रजापतिदेवताः^(२) ॥१०२॥

विष्कन्दमस्तु वायव्या मन्त्राः पादैश्च ये मिताः ।

पौरुषा दिपदाः सर्वं ब्राह्म्य एकपदाः सृताः^(३) ॥१०३॥

ममन्ता चच आग्नेय्यो वायव्यानि यजूंषि च ।

सौर्याणि चैव सामानि सर्वाणि ब्राह्मणानि च ॥१०४॥

वैश्वदेवो वपङ्गारो विद्मारो ये यजामहे ।

रूपं वज्रस्य वाक्पूर्वस्त्वाहाकारोऽग्निदेवतः ॥१०५॥

देवानाञ्च पितॄणाञ्च नमस्कारः स्रधैव^(४) च ।

क्रुष्टो मर्द्दुनि विज्ञेयस्तालयः प्रथमः स्वरः ॥१०६॥

द्वितीयस्तु भुवोर्मध्ये तृतीयः कर्णमंथितः ।

चतुर्थो नामिकापे स्यादौरसो मन्द्र उप्यते ॥१०७॥

(१) एतच्छ्लोकायं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(२) एतच्छ्लोकायं छ० चिह्नितपुस्तके न दृश्यते ।

(३) दिपदा पौरुषं इत्यो ब्राह्मो मेकपदा सृता इति छ० ।

(४) तथैवेति छ० ।

मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसति^(१) ।

वदन्ति देवताः क्रुष्टं मनुष्यास्त्रितरैस्त्रिभिः^(२) ॥२०८॥

द्वितीयं वसवः^(३) सर्वे गन्धर्वांश्चरसः स्वरम् ।

अण्डजाः पक्षिणः सर्पाश्चतुर्थमुपभुञ्जते^(४) ॥२०९॥

मन्त्राः पिशाचा रक्षांसि असुराश्चोपभुञ्जते^(५) ।

अतिस्वार^(६)स्तु श्रेयस्य जङ्गमस्यावरस्य च ॥२१०॥

वैश्वदेवस्वरः क्रुष्टो नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठति^(७) ।

तालव्यः प्रथमः साक्षां स्वरं आदित्यदेवतः^(८) ॥२११॥

स्वरो द्वितीयः साध्यानां भुवोर्दग्धश्चित्तय यः^(९) ।

आश्विनस्तु^(१०) तृतीयोऽथ स्वरः कर्णसमाश्रितः ॥२१२॥

चतुर्थस्त्वत्र^(११) वायव्यो नासिक्यः स्वर उच्यते ।

(१) तु तं विदुरिति ख० ।

(२) सर्वा मनुष्याः प्रथमं स्वरमिति ख० ।

(३) वसवः इति ख० ग० ।

(४) तूपभुञ्जते इति क० घ० च०, चतुर्थश्चोपभुञ्जते इति ख० ।

(५) एतच्चतुर्थोकाङ्गं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेपलभ्यते ।

(६) अतिस्वार्यः इति क० घ० च०, अतिस्वार इति ख० ।

(७) ख० चिह्नितपुस्तके, वदन्ति देवताः क्रुष्टमित्यादि नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठतीत्यन्तं, द्वितीयस्तु भुवोर्मध्ये इति श्लोकान् प्राक् पठितं ।

(८) चेदन्त्य एव त्विति क० घ० च० ।

(९) देशं समाश्रितः इति ख० ग० ।

(१०) आग्नेयस्त्विति क० घ० च० ।

(११) त्वेषु इति क० घ० च० ।

पञ्चमस्तु स्वरः प्रोक्तयाचुषः सूर्यदेवतः^(१) ॥११३॥
 यस्तु सामस्वरः षष्ठः^(२) स सौम्यो मन्द्र उच्यते ।
 विकर्षणं तु मन्द्रस्य^(३) युक्तोऽतिस्वार्य उच्यते ॥११४॥
 स मैत्रावरुणो ज्ञेयो मन्द्रस्थानसमाहितः^(४) ॥
 सामस्वराणां सप्तानामेते देवा इहोदिताः^(५) ॥११५॥
 चयाणामितरेषां तु लोकाधिपतयस्तयः ।
 वाग्देवत्योऽथ वाग्नेयः प्रस्तावयैव सामस्तु ॥११६॥
 उद्गीथापद्रवावैश्व्यौ स्थातां वा वायुदेवते ।
 सौम्यः स्थात्रतिष्ठारोऽत्र निधनं वैश्वदेवतम् ॥११७॥
 हिङ्गारप्रणवाभ्यान्तु पुरस्तादेव कीर्तनात् ।
 इति व्यस्तसमस्तानां मन्त्राणामिष्ट देवतम् ।
 देवताविदवेचेत प्रयोगे सर्व्वकर्षणम् ॥११८॥
 सप्तर्षयो वषवद्यापि देवा
 अथर्वाणो भृगवः सोमसूर्याः^(६) ।

(१) एतत्प्रोक्तार्जं क० घ० च० पिङ्गितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) षष्ठ इति क० घ० च० ।

(३) कर्षणेनैव मन्द्रस्येति क० घ० च०, विकर्षेण तु मन्द्रस्येति घ० ।

(४) मन्द्रस्थानसमाहितः इति क० घ० च०, मन्द्रस्थानसमाहितः य-
 ङिति ग० ।

(५) इति स्वराणां सप्तानामुक्तां सामस्तु देवता इति क० घ० च० ।

(६) अष्टमोऽध्यायः इति क० घ० च० ।

पय्यास्वस्ती रोदसी चोक्तमन्त्रे-

कुङ्कुर्गुरदितिर्धेनुरथा ॥११८॥

असुनीतिरिला वा धोः^(१) विधातानुमतिर्दया ।

अङ्गिरोभिः सदैताः स्युस्तुक्तमन्त्राद्य देवताः ॥१२०॥

वैश्वानरो हि^(२) सुपर्णा विवस्वान्

प्रजापतिर्गोः सुधन्वा नगोधः^(३) ।

अपां नपादर्यमा वातश्रूति-

रिलस्यतिथैव रथस्यतिय ॥१२१॥

अभवः पर्जन्यः पर्वताग्राद्य^(४) पत्नी-

र्दघो भगो^(५) देवपत्नीर्दिगथ ।

आदित्या रुद्राः पितरोऽथ साथा

निपातिनो वैश्वदेवेषु सर्वे ॥१२२॥

अनुक्रान्ता देवताः सूक्तभाजो

हविर्भाजस्योभयथा निपातैः ।

अप्येवं स्यादुभयथान्यथा वा

न प्रत्यक्षमनूपेरस्ति मन्त्रः ॥१२३॥

(१) स्यादिति ख० ग० ।

(२) यो सुधन्वा गोभ्य इति क० घ० च०, न नद्य इति ग० ।

(३) अघीति ख० ग० ।

(४) वा गावश्चेति क० घ० च० ।

(५) भगो इति ग० ।

योगेन दाक्ष्येण दमेन बुद्ध्या

• वाङ्मन्युत्थेन तपसा नियोगैः^(१) ।

उपास्तव्यः^(२) कृत्स्नशो देवता या^(३)

स्तृषो ह यो वेद स वेद देवान् ।

यजूंषि यो वेद स वेद यज्ञान्

सामानि यो वेद स वेद तत्त्वं ॥१२४॥

असौ मे पुत्रकामाया अन्दादर्द्धं च त^(४) त्ततम् ।

आग्निषो योगमेतं हि वाङ्मौ गौर्येन^(५) मन्यते ॥१२५॥

एकारमनुकन्यार्थं नाग्नि स्मरति माठरः ।

आख्यातभूतकरणं^(६) बाष्कुला स्त्री व्यथो रुत ॥१२६॥

मन्त्राणां देवताविद्यः प्रयुक्ते कर्षं कर्हिंचित् ।

जुपन्ते देवतास्तस्य^(७) हवि^(८) वां^(९) देवताविदः ॥१२७॥

अविज्ञानप्रदिष्टं^(१०) हि हविर्नाग्नन्ति देवताः ।

(१) अभियोगैरिति ख० ।

(२) उपास्तव्यः इति ख० ग० ।

(३) दैवतस्येति क० घ० च० ।

(४) स वागर्द्धेन यदिति क० घ० य० ।

(५) बद्धो गौर्येनिति ख० ।

(६) आख्याते भूतकरणमिति ख० ।

(७) तस्येति ग० ।

(८) रुचिर्वेति ख० ।

(९) नेति क० ग० घ० च० ।

(१०) अविज्ञानप्रदिष्टमिति क० घ० च० ।

तस्मान्मनसि संन्यस्य देवता जुहुयाद्भुवि ॥१२८॥
 स्वाध्यायमेव^(१) योऽधीते मन्त्रदैवतविच्छुचिः ।
 स सत्रसदिव^(२) स्वर्गे सत्रसद्भिरप्युज्यते^(३) ॥१२९॥
 नियमोऽयं जपे होमे अपिच्छन्दोऽथ दैवतम् ।
 अन्यथा चेत् प्रयुञ्जानस्तत्फलाच्चात्र होयते ॥१३०॥
 अपिच्छन्दोदैवतादिज्ञानं यज्ञादिषु श्रुतम् ।
 तदायित्य प्राणदृष्टिर्विहिताचेति गम्यताम् ॥१३१॥
 अविदित्वा अपिच्छन्दोदैवतं योगमेव च ।
 योऽथापयेच्चपेदापि पापीयान् जायते तु सः ॥१३२॥
 अर्थस्रवः खलूपयच्छन्दोभिर्देवताः पुरा ।
 अभ्यधावचिति च्छन्दो मध्ये लाङ्गमर्हयः ॥१३३॥
 अपिन्तु प्रथमं ब्रूयाच्छन्दस्तु तदनन्तरम् ।
 देवतामथ मन्त्राणां कर्मस्त्रैवमिति श्रुतिः ॥१३४॥
 आप्तय वा अनाप्तय^(४) विविष्यात्मानमात्मनि ।
 ईक्षमाणो ह्युभौ सन्धिगृहो दैवतवित्पठेत् ॥१३५॥
 स मध्याह्नतमत्यन्तं योनिं मदसतोर्भुवम् ।
 मध्याह्ने च विप्रमं विप्रति ज्योतिरुत्तमम् ॥१३६॥

(१) इति ग्रीनकाचार्यशतायी उद्देवतायामष्टमोऽध्यायः ॥
 समाप्ता उद्देवता ॥

(१) उतेति ख० घ० च० ।

(२) अथचउदधीति म० ।

(३) अधीष्यते इति ख० घ० च० ।

(४) आप्तयं वाप्यनपारमिति म०, आप्तयं वाप्यनपारमिति म० ।

श्रीः .
अथार्थानुक्रमणी ।

प्रथमं मण्डलम् ।

अस्वेदमखिलं ये हि द्रष्टारो सुनिपुणवाः ।
 तदनुक्रमणायाहं नमामि परमेश्वरीम् ॥१॥
 अत्राग्निमील इत्यादि प्रथमं मण्डलं प्रति ।
 शतर्चिनस्तु विज्ञेया अथयः सुखसिद्धये ॥२॥
 तेषां पूर्वा मधुच्छन्दा मेधातिथिरनन्तरः ।
 शुनःप्रेषस्तृतीयोऽयं क्षिरस्थस्त्रय उत्तरः ॥३॥
 कस्तुतु पञ्चमः षष्ठः प्रस्कण्डः सप्त उत्तरः ।
 नोधाः पराशरद्यान्यो भोतमः कुत्स उत्तरः ॥४॥
 कश्यपस्तथ कचीवान् परुष्पेस्तदुत्तरः ।
 दीर्घतमास्ततोऽगस्त्यः षोडशैते शतर्चिनः ॥५॥
 अत्रां शतानि दृष्ट्वा^(क)देत एव शतर्चिनः ।
 जेतादीनान्तु तच्चास्ति तस्माच्चैते शतर्चिनः ॥६॥

तत्र त्वदित शरभ्य सूक्तानां दशकं प्रति ।
 वैश्वामित्रो^(क) मधुच्छन्दा ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥७॥
 इन्द्रं विश्वा^(ख) इति त्वस्य चेता तस्य सुतो मुनिः ।
 अग्रिं दूत^(ग)मुपक्रम्य सूक्तदादशकं प्रति ॥८॥
 काण्डो मेधातिथिर्नाम मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 कस्य नून^(घ)मुपक्रम्य सूक्तानां सप्तकं प्रति ॥९॥
 आजीगर्त्तिः शुनःप्रेष ऋषिरित्यवगम्यताम् ।
 अयन्तु देवराताख्यो वैश्वामित्रश्च कचिमः ॥१०॥
 त्वमग्र^(ङ) इत्युपक्रम्य सूक्तानां पञ्चकं प्रति ।
 हिरण्यरूपनामायमृषिरङ्गिरसः सुतः ॥११॥
 म^(च)पङ्क^(छ)मुपक्रम्य सूक्तानामष्टकं प्रति ।
 घोरस्य पुत्रः कण्डोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१२॥
 अभित्यं मेघ^(ज)मित्यादिसूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 स^(झ)हि नामाङ्गिरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१३॥
 नू चित्प^(ञ) इत्यादि सूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 गोतमस्य सुतो ना^(ट) ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१४॥

(क) विश्वामित्र इति घ० ।

(ख) (११) धिमेनावेन सप्तमं दद्या परिज्जेवा । एवं परचापि । मण्डलसंख्या
 तु मूलत एवावगम्यताम् ।

(ग) अग्ने तिवसदि(४४)त्यादि सूक्तानां सप्तकं प्रति ।

कण्वस्य पुत्रः प्रच्छस्य ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥

इत्येवं श्लोकोऽस्मात् पूर्व भवितुमर्हति । सर्वानुक्रमण्यदौ तथैवोपसम्भात् ।

पश्चा न तायु(१५)मित्यादिसूक्तानां नवकं प्रति ।
 . शास्त्रः पराग्रो नाम अपिरित्यवगम्यताम् ॥१५॥
 उपप्रयन्त(७४) इत्यादिसूक्तानां विंशतिं प्रति ।
 राह्मणो गोतमो(७५)ऽयमपिरित्यवगम्यताम् ॥१६॥
 इमं स्तोम(८४)मुपक्रम्य सूक्तानां पञ्चकं प्रति ।
 कुत्सो हि नामाङ्गिरस अपिरित्यवगम्यताम् ॥१७॥
 ज्ञातवेदस(८८) इत्यस्मिन् मारीचः कश्यपो मुनिः ।
 स यो वृषे(१००)ति सूक्तस्य द्युषथो वार्षागिराः ॥१८॥
 अज्ञातः प्रथमस्तेषां भयमानसुराधसौ ।
 सहदेवोऽम्नरीषस्य तेऽत्र सूक्ते प्रकीर्तिताः ॥१९॥
 चन्द्रमा(१०४) इति सूक्तस्य त्रित आष्टोऽथवा अपिः ।
 नामत्याभ्या(१११)मुपक्रम्य सूक्तेष्वेकादशस्रय ॥२०॥
 कक्षीवान् दैर्घतमस उग्रिक्स्त्रुः स एव च ।
 भावयत्यस्य राजायमृषिरा गधिते(११६,१)त्यृचः ॥२१॥
 तद्भार्या रोमशः नामोपोत्तमस्या उपोत्तमे ।
 अग्निं होतार(११७)मित्यादिसूक्तेष्वेव त्रयोदश ॥२२॥
 दैवोदामिः परुष्णेपो राजैवायमृषिस्ततः ।
 वेदिपदे(१२०)प्रभृतीनां सूक्तानां पञ्चविंशतेः ॥२३॥
 दीर्घतमा नामौषथ अपिरित्यवगम्यताम् ।
 कथा शुभेतिषंवाद इन्द्रादीनां हि तत्र त्वं ॥२४॥

कथा शुभे(१६६)त्युपक्रम्य युजामासामृचां पुनः ।
 एकादशा^(क)श्चायमिन्द्र ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२५॥
 ऋषयो मरुतस्तत्र तृतीयाद्ययुजामृचाम् ।
 सूक्तस्थान्ये द्वेऽगस्त्य ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२६॥
 अगस्त्य एव तच्चा(१६६)दिमिचावरुणयोः^(ख) सुतः ।
 यद्विंशतेषु सूक्तानामृषिरित्यवगम्यताम् ॥२७॥
 इन्द्रागस्त्ययोः संवादो न नून(१७०)मिति तत्र तु ।
 प्रथमायास्तृतीयाया ऋचोरिन्द्र ऋषिः स्वयम् ॥२८॥
 उभौ वायु चतुर्थ्यास्तु दयोरन्यतरोऽपवा ।
 पूर्वौ(१७८)रिति च सूक्तस्य संवादस्य द्विषास्वयः ॥२९॥
 क्षोपामुद्रा द्वेऽपे पूर्वे अमस्त्यो मथ्यमे द्वेऽपे ।
 अन्तेवासी ब्रह्मचारी सूक्तस्थान्ते द्वेऽपे मुनिः ॥३०॥

इति प्रथमं मण्डलम् ।

(क) एकादशा इति क० ।

(ख) तन्वादिमिचावरुणयोरिति घ० घ० ।

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

मध्यमेऽध्वपथो ज्ञेया मण्डलेऽध्वथ मध्यमाः ।
 तत्र त्वमग्न(१) इत्यादिद्वितीयं मण्डलं प्रति ॥१॥
 अग्निर्गृह्यमदो नाम विज्ञेयः स च शौनकः ।
 धारसः शुनश्चोचस्य शुनकस्यैव छत्रिमः ॥२॥
 तस्मादाङ्गिरसः पूर्वं पथात्स भृगुताद्वतः ।
 ऊवे व(४) इति सूक्तानां तत्रापि च चतुष्टये ॥३॥
 सोमाहुतिभागंवोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ।
 इमा गिर(१०) उपक्रम्य सूक्तानां त्रितयं प्रति ॥४॥
 अथिः कूर्पां गार्त्समदः स्रयं गृह्यमदोऽय वा ॥५॥

इति द्वितीयं मण्डलम् ।

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

सोमस्य मे(१)त्युपक्रम्य तृतीयं मण्डलं प्रति ।
 विश्वामिव इति ज्ञेयः स च गायिसुतः^(क) स्यतः ॥१॥
 अथभो दे प्र वः(१२) सूक्ते विश्वामिवसुतो जगौ ।
 विपाजसे(१५)ति सूक्ते दे काव्योल्कील ऋषिर्जगौ ॥२॥
 समिध्यमानो(१७) दे सूक्ते वैश्वामित्रः कतो जगौ ।
 अग्निं होतार(१८)मारभ्य गायी नाम स कौशिकः ॥३॥
 सूक्तान्यपग्यक्षत्वारि सूक्ते निर्मथिते परे ।
 देवयवोदेववातावृषी एतौ हि भारतौ ॥४॥
 कुशिकः प्रासदि(१९)त्यस्मिन्निषीरयसुतो मुनिः ।
 अथवा मण्डलद्रष्टा विश्वामिवो यथा श्रुतिः^(घ) ॥५॥
 प्र पर्वताना(२१)मित्यस्मिन् विपादित्येवमादिभिः ।
 नदीभिः सह संवादो विश्वामित्रस्योत्तिनीर्याः ॥६॥
 अष्टमी दशमी पष्ठी चतुर्थी च नदीवचः ।
 शिष्टा या नवसूक्तस्य विश्वामिववर्षाभि ताः ॥७॥
 अग्रे प्रयन्थी(२६,२७)त्येतस्यां घोर आद्विरसो मुनिः ।

(क) गायिसुतः इति क० ।

(घ) श्रुतिरिति ज० ।

(२६,२७) पिङ्गेनानेन यावत्सूक्ता अष्टम्या च अष्टम्यान्तया । एवं पट-
 चापि ।

निर्दंष्ट्रस्यमानेऽपि श्रूयते^(१) सा न ग्रह्यते ॥८॥

अभि तष्टेव^(२) सूक्तस्य वैश्वामित्रः प्रजापतिः ।

वाच्यो वा स उभौ वा तौ विश्वामित्रोऽथवा श्रुतेः ॥९॥

इमं मह^(३) उपक्रम्य सूक्तानां चितय प्रति ।

अयमेव ऋषिर्विद्यादुक्तगोचः प्रजापतिः ।

भार्गवो जमदग्निर्वा मण्डलान्त्ये दृष्टेऽप्युषिः ॥१०॥

इति द्वतीयं मण्डलम् ।

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

तां ह्यग्रे सद(१)मित्यादि चतुर्थं मण्डलं प्रति ।
 गौतमो वामदेवो(२)ऽप्यमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१॥
 अयं पन्थास्तु संवाद इन्द्रादेः सूक्तमत्र तु ।
 अयं पन्था(१८) इति त्वष्टा अथ इन्द्रः स्वयं मुनिः ॥२॥
 वामदेवस्तु पञ्चानामर्हृद्धानां ततः परम् ।
 न हि त्वष्टा(१८,१)दिसप्तानामर्हृद्धानां तथादितिः ॥३॥
 ममञ्चन ते(१८,८)त्यादीनामृद्धानां यष्टान्त एव तु ।
 वामदेव अथिर्विद्यादवाप्येवं विप्रेषतः ॥४॥
 अथदस्युः पौरुषस्य अथिः सूक्ते मम दिता(१९) ।
 क उ अथ(१९)(१९)दिति त्वष्टा तथा तस्योत्तरस्य च ।
 पुरुमील्लोऽजमील्ल्य(२०) सौष्टोचौ तावृषौ सह ॥५॥

इति चतुर्थं मण्डलम् ।

(क) गौतमो वामदेवोऽप्येति अ० ।

(ख) मोक्षभूषणरसम्पादित अथवेदे क उं अथदिति पाठोऽस्ति ।

(ग) पुरुमील्लोऽजमील्ल्येति अ० ।

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

अबोधग्निरूपकस्य पञ्चमं मण्डलं प्रति ।
 पुच्छाद्यैः सह भौमोऽचिर्मुनिरित्यवगम्यताम् ॥ १ ॥
 अत्र तनुक्तगोत्रा ये ज्ञेयास्त्वचिसुता इति ।
 अबोधग्निरिति त्वस्मिन्बुधो बुधगविष्टिरौ ॥ २ ॥
 कुमार(१)मिति चैतस्मिन् कुमारो वा दृगोऽप्यवा ।
 दृगो जार(क) इति ज्ञेय उभौ वाच समुच्चितौ ॥ ३ ॥
 कमेत(१,१)मिति चैतस्यां तथा विष्णोतिपे(१,८)त्युचि ।
 दृग् एव ऋषिर्विंशच्च विकल्पसमुच्चयौ ॥ ४ ॥
 तमग्र(१) इति सूक्तेषु चतुष्केषु वसुभ्यतः ।
 मखायः सं व(०) इत्यग्निचिषस्तस्योत्तरेऽपि च ॥ ५ ॥
 तामग्र(८) इति चैतस्मिन् गयस्तस्योत्तरेऽपि च ।
 जनस्य गोपाः(११) सूक्तेषु चतुष्केषु सुतम्भरः ॥ ६ ॥
 प्र वेधस(१५) इति त्वस्मिन् धरुणोऽङ्गिरसः सुतः ।
 दृहदय(१८) इति त्वस्मिन् पुरु(१०)स्तस्योत्तरेऽपि च ॥ ७ ॥
 प्रातरग्नि(१८)रिति तस्मिन्भृक्कावाहा दितो मुनिः ।
 अभ्यवस्था(१८)यमग्ने (१०)च सूक्तयोरेतयोर्मुनिः ॥ ८ ॥

(क) जान इति सर्वानुक्रमणार्था वृक्षते ।

(ख) पूरु इति सर्वानुक्रमणार्थानुपपन्नम् ।

वज्रिर्नाम मुनिः पूर्वं प्रयस्वन्तस्तदुत्तरे ।
 मनुष्वत्ते(११)ति सूक्तस्य सप्तो नाम मुनिः स्मृतः ॥ ८ ॥
 प्र विश्वमाम(१२)न्नित्यस्य विश्वसामेतृपिः स्मृतः ।
 अग्ने सद्यन्त(१३)मित्यस्य द्युम्नोऽयं विश्वचर्षणिः ॥ १० ॥
 अग्ने त्वं(१४) सूक्तमेकर्चा दैपदा विद्यते क्रमात् ।
 विप्रबन्धुः श्रुतबन्धुः सुबन्धुर्वन्धुरित्यमौ ॥ ११ ॥
 गौपायना इमे ज्ञेया आवा नौपायना^(क) इति ।
 अष्टपिरष्टा व(१५) ^(ख)इत्यस्मिन्नुत्तरे च वसूयवः ॥ १२ ॥
 अनस्तन्तौ(१६)ति सूक्तस्य त्रिदृष्टमुत्तुल्लसजौ ।
 अरुणवसदसू दावशमेधस्य भारतः ॥ १३ ॥
 अन्धानां तिसृणामेषां पूर्वांगामितरौ सह ।
 अथवा भौम एवात्रिस्तृपिरच न शस्यते^(ग) ॥ १४ ॥
 दानक्रियायमेकस्य दाढनदाढता यतः^(घ) ।
 समिद्धो अग्नि(१७)रित्यस्मिन् विश्ववाराचिगोत्रजा ॥ १५ ॥
 अर्यमे(१८)त्यस्य सूक्तस्य गौरिवीतिः स शक्तिजः ।
 कस्य वीरः क(१९) इत्यस्य बभ्रुर्नाम अष्टपिः स्मृतः ॥ १६ ॥
 इन्द्रो रथाय(२०)सूक्तेऽस्मिन्नवसु^(च)र्नाम संस्तुतः ।

(क) नौपायना इति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) मोक्षमूणरसम्पादित ऋग्वेदे, अष्ट व इति पाठोऽस्ति ।

(ग) शस्यते इति घ० घ० ।

(घ) दानक्रियेयमेकस्य दाढतादाढता यत इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(च) नावसुदिति सर्वानुक्रमणी ।

अदर्दस्त(१२)नित्यस्य गातुर्नाम मुनिः स्मृतः ॥१७॥
 प्राजापत्यः संवरणः सूक्ते मधि महे (१२)जगौ ।
 प्रभुवसु^(क)रात्रिरसो यस्ते साधिष्ठ(१३) इत्युभे ॥१८॥
 सम्भानुने^(ख)त्युपक्रम्य सूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 अत्रिरेव स्वयं भौम अघिरित्यवगम्यताम् ॥१९॥
 तं प्रब्रूये^(ग)ति सूक्तेऽस्मिन्नवत्सारो हि काश्यपः ।
 अन्यैश्च द्युभिः साकमृषिरित्यवगम्यताम्^(घ) ॥२०॥
 सदाष्टणो यजतो^(ग)यु बाहुवृक्तः सुतम्भरः ।
 युतवित्तिर्यनामा घ एवावदो मनसः ॥२१॥
 सप्तमधौ इमे चान्ये दृष्टलिङ्गा हि सूक्तके ।
 विदा दिव^(ग) इति त्वस्मिन्नृषिरेष सदाष्टणः ॥२२॥
 हयो न विदा^(ग)नित्यस्मिन् प्रतिचर अयिः स्मृतः ।
 प्रयुञ्जती^(ग)ति सूक्तेऽस्मिन्नृषिः प्रतिरयः स्मृतः ॥२३॥
 कदूं प्रियाय^(ग)सूक्तेऽस्मिन् देवं व^(ग) इति चोत्तरे ।
 अघिः क्रमेण विज्ञेयः प्रतिभानुः प्रतिप्रभुः^(ग) ॥२४॥
 विशो देवस्य^(ग) सूक्तस्य तथैवाग्ने सुतस्य^(ग) च ।
 उभयोरनयोरेष स्वस्यात्रेय इति स्मृतः ॥२५॥

(क) प्रभूवसुरिति सर्वानुक्रमण्यौ ।

(ख) यय स्योक्तः, ज० चिह्नितसूक्ते, सम्भानुनेत्युपक्रम्येति श्लोकात्
प्राक् पठितः ।

(ग) यजतः इति पाठः सङ्गतः । सदाष्टण्यौ यजताविति घ० ।

(घ) प्रतिप्रभ इति सर्वानुक्रमण्यौ ।

प्र ग्धावाश्च(४१) उपक्रम्य दशसूक्तेष्वतः परम् ।
 ग्धावाश्चो मरुतां स्तोता मुनिरित्यवगम्यताम् ॥२६॥
 ऋतेन ऋत(४१)मित्यस्य सूक्तेऽयं^(४) श्रुतविष्णुनिः ।
 ऋतस्य गोपा(४१)वित्यस्मिन् वरुणं व(४५) इतीह च ॥२७॥
 अर्चनाना ऋषिर्विद्याद्यच्चिकेते(४५)ति सूक्तयोः ।
 रातहव्योऽथ यजतो बलित्येति(४०) च सूक्तयोः ॥२८॥
 उरुचक्रिवाङ्गवृक्तः पौरुषैव द्वयोर्द्वयोः ।
 प्रतिप्रियतमं(०५) सूक्तमवस्युर्दृष्टवान्मुनिः ॥२९॥
 अचिरेव मुनिर्भौम आभात्यग्नि(०६)रिति द्वयोः ।
 अग्निनावेह(०८) सूक्तस्य सप्तवभिस्त्रूपिः सप्तः ॥३०॥
 सत्यथवा ऋषिर्नाम महे नो अद्य(०९)सूक्तयोः ।
 पुञ्जते मन(०१) इत्यच ग्धावाश्चः सूक्तयोर्चापिः ॥३१॥
 अचिरच्छा वदे(०१)^(७)त्यादिचतुःसूक्तेष्वूपिः स्वयम् ।
 मण्डलान्त्यस्य सूक्तस्य प्र व(००) इत्येवयामरुत् ॥३२॥

इति पञ्चमं मण्डलम् ।

(क) चेति च० ।

(ख) मोक्षमूलरसम्यादित आग्नेदे सर्वानुक्रमण्याश्च यच्छ वदेति पाठो वर्तते ।

अथ यष्टं मण्डलम् ।

त्वं ह्यग्र इत्युपक्रम्य पञ्चाख्यं मण्डलं प्रति ।
 वार्हस्पत्यो भरद्वाज क्षत्रिरित्यवगम्यताम् ॥ १ ॥
 तत्राप्यन्ये भरद्वाजादित्यन्ते येऽपवादतः ।
 तेषामनुक्तगोत्रास्तु विज्ञेयास्तत्सुता इति ॥ २ ॥
 इममूँ पुव (१५) इत्यस्य सूक्तस्याङ्गिरसः सुतः ।
 वीतहव्यो विकल्पेन मुनिरित्यवगम्यताम् ॥ ३ ॥
 अभूरेक(११)स्वपूर्व्ये(१२)ति सुहोचः सूक्तयोर्द्विषिः ।
 शुनहोत्रो य ओजिष्ठः(१३) सद्य त्वे(१४) चेति सूक्तयोः ॥ ४ ॥
 कदा(१५) सचाम दास(१६)स्तु सूक्तयोरनयोर्नरः ।
 क्षत्रियो रयि व(१७)स्तादिसूक्तानां त्रितयं प्रति ॥ ५ ॥
 यज्ञा यज्ञीय(१८)सूक्ते च शंयुः पुत्रो दृढस्पतेः ।
 स्वादुष्किलाय(१९)मित्यस्य गर्गा, नाम क्षत्रिः स्मृतः ॥ ६ ॥
 सुघे जन(२०)मुपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वयं मुनिः ।
 क्षत्रिणा ये सुहोत्राद्याः पौत्रार्थेते दृढस्पतेः ॥ ७ ॥
 जीमूत(२१)सूक्ते पायुस्तु भारद्वाज क्षत्रिः स्मृतः ।
 उक्तापवादविषयादितरत्रात्र मण्डले ।
 स्वयमेव भरद्वाज एवं सर्व्वत्र गम्यताम् ॥ ८ ॥
 इति यष्टं मण्डलम् ।

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

अग्निं नर इति त्वेतत्सप्तमं मण्डलं प्रति ।
 अपिर्वसिष्ठो विज्ञेयो मित्रावरुणयोः सुतः ॥ १ ॥
 इन्द्रं क्रातुं न (१९, १९) इत्यस्मिन्नर्द्धर्चे मो पु (१९) सूक्तके ।
 वसिष्ठपुत्रः शक्तिर्वा वसिष्ठो वा स्वयं मुनिः ॥ २ ॥
 श्वित्यञ्च (१९) इति सूक्तस्य नवानामादितस्तृचां ।
 वसिष्ठ एव पञ्चानां विद्युतो ज्योति (१९, १०) रित्युचाम् ॥ ३ ॥
 वसिष्ठपुत्रा इन्द्रो वा ह्यपिरित्यवगम्यताम् ।
 तिस्रो वाच (१०१) इति त्वस्मिन् पर्जन्याये (१०१) ति शोत्तरे ।
 अग्निपुत्रः कुमारो वा वसिष्ठो वा स्वयं मुनिः ॥ ४ ॥

इति सप्तमं मण्डलम् ।

अथाष्टमं मण्डलम् ।

मा चिदन्यदिति(१)नेतदष्टमं मण्डलं प्रति ।
 प्रगाथाद्युपयो ज्ञेयाः शृणु वक्ष्यामि तानिह ॥ १ ॥
 अनुक्तगोत्रो यस्तत्र मण्डले लक्ष्यते मुनिः ।
 स तु काण्ड इति ज्ञेयः प्राञ्जल्यार्षामदादृषेः ॥ २ ॥
 मण्डलाद्यद्वचस्यार्थं प्रगाथो घोरजो मुनिः ।
 स हि घोरस्य कण्डस्य भ्राता सन् पुत्रताङ्गतः ॥ ३ ॥
 मेधातिथिः परस्तस्मात्स मेधातिथिना सह ।
 यच्चिद्वि ते(१,१)त्युचामाशामृथिरासप्तविंशतेः ॥ ४ ॥
 सृष्टिं सृष्टी(१,१०)त्याद्यानामृचां चतसृषामृथिः ।
 प्रयोग(१)पुत्र आसङ्गस्तस्य पत्नी तु प्रयती ॥ ५ ॥
 अन्वस्य सूर(१,११)मित्यस्याः सा च तद्विरसः सुता ।
 मेधातिथिप्रियमेधावृषी सूक्ते इदं वसो(१) ॥ ६ ॥
 आङ्गिरसः प्रियमेधस्तत्र मेधातिथिर्मुनिः ।
 शिवा वि भिन्दो(१)(१,११) इत्यस्य द्वचस्यान्यस्य केवलम् ॥ ७ ॥
 पिवा सुतस्य(१)(१) सूक्तस्य मेधातिथिर्चपिः सुतः ।
 यदिन्द्र प्रागपाक्(१) सूक्ते देवातिथिर्मुनिः स्मृतः ॥ ८ ॥

(क) ज्ञेयाग इति सर्वानुक्रमयोः ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे शिवा वि भिन्दो इति पाठोऽस्ति ।

(ग) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे सर्वानुक्रमण्याच्च पिवा सुतस्येति पाठो वर्तते ।

दूरादिहेव(१) सूक्तस्य अथिर्भद्वातिथिस्ततः^(क) ।
 महानिन्द्रो य(१)इत्यस्मिन् वत्सो नाम अथिः स्रतः ॥ ८ ॥
 प्र यदस्त्रिष्टुभं(०) सूक्ते पुनर्वत्स अथिः स्रतः ।
 आ नो विश्वाभि(=)रित्यस्मिन् सध्वंसो नाम संस्रतः ॥ १० ॥
 आ नूनमश्विने(८)त्यस्मिञ्छशकर्णं अथिः स्रतः ।
 यत्स्य(१०) इत्यस्य सूक्तस्य प्रगाथो नाम संस्रतः ॥ ११ ॥
 त्वमग्ने व्रतपाः(११) सूक्ते वत्स एव मुनिः स्रतः ।
 अथिर्य इन्द्र(११) सूक्तस्य पर्वतो नाम संस्रतः ॥ १२ ॥
 इन्द्रः सुतेपु(११) सूक्तस्य नारदो मुनिरेव सः ।
 यदिन्द्राह(१०)मिति त्वष्टिंस्रतू(१५)मित्युत्तरेऽपि च ॥ १३ ॥
 गोपूक्ती चायसूक्ती च अथी एतौ काण्वायनौ ।
 प्र सदाज(११)मिति धौणि सूक्तानीरिन्विठिर्जंगौ ॥ १४ ॥
 तं गूर्द्धये(१८)ति चत्वारि अथिः सूक्तानि सोभरिः ।
 ईलिष्व धी(१९)त्युपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वतः परम् ॥ १५ ॥
 अथिर्विश्वमना नाम स वैयथ इतिः स्रतः ।
 एषां चतुर्थे सूक्ते तु व्यथो वाङ्मिरसो मुनिः ॥ १६ ॥
 अग्निरुक्षे(१०) उपक्रम्य पञ्चसूक्तेष्वतः परम् ।
 मनुर्वेवस्रतो नाम अथिरित्यवगम्यताम् ।
 एषां तु मध्यमे सूक्ते मारीचो वाथ कश्यपः ॥ १७ ॥
 मेधातिथिस्तु प्रष्टतानि(११) सूक्तं
 मेधातिथिस्तु च वयह(११)सूक्तम् ।

नीपातिथिः सूक्तमथेन्द्र याहि(१४)

द्वचं तथान्यं वसुरोचिपस्य ॥१८॥

महच्छमेतेऽद्विरमो ह्यपग्नं-

स्ततोऽग्निनेष्ट्रेण(१९) ततोऽविते(२०)ति ।

चतुर्षु सूक्तेष्वत उत्तरेषु

ग्रावाश्वनामा मुनिरचिगोचः ॥१८॥

अग्निमस्तोपि(२१)सूक्तेषु नाभाकोऽथ चतुर्थ्यपिः ।

एषां चतुर्थं सूक्ते वा तस्य चान्ये द्वयेऽथवा ॥२०॥

आथैवस्तुर्धनानां वा मुनिरित्यवगम्यताम् ।

इमे विप्रस्य(२२) सूक्तेऽग्निन्ममिधाम्नि(२३)मितोच च ॥२१॥

विष्णोऽद्विरमः पुष्टस्त्रिगोकमात उत्तरे ।

सूक्ते त्रावत(२४) इत्यग्निप्रयपुष्ट अर्षिर्वगः ॥२२॥

महि वो महतां(२५) सूक्ते ग्राह्यस्त्रित अर्षिः स्मृतः ।

स्तादोरभधि(२६)सूक्तस्य प्रगाथास्य अर्षिः स्मृतः^(क) ॥२३॥

(क) अतः परं, एकत्रैव स्मृतानि भोक्तृमूलरचन्यादित्यत्रेदे समुप-
लभ्यन्ते । तानि तु साधयेन न कार्यान्तावि । अत्रापि च तेषां न
पट्टपिनिरूपणमस्ति । हिन्तुं चर्मांनुक्रमणं तत्र तत्र अष्टयुक्तेषु
दृश्यते । यथा, अग्नि म(६८) दस्य चरुदण्डः ० ० ० ० । प्रयश्चतं (५०)
पुष्टिगः । यथा मनो (५१) अष्टिगः । यथा मनो (५२) व्यायः । उपमं
त्वा(५३) यो मेधः । इत्येते (५४) मातृद्विगः ० ० । भूरोत् (५५) पञ्च
पञ्च ० ० ० ० । प्रति ते (५६) एषमः ० ० ० ० । युवं देवा (५७)
चतुर्धं मेधः ० ० ० ० । इमानि वा (५८) सप्त सुपञ्च ० ० ० ० । इति ।
वेदार्थदीपिकायां अनु मैत्राशान् सन्दर्भो व्याख्याता । जगदापस्तानु-
जमसिद्धाविशदये तु यज्ज्ञानानेषां अर्षिनिरूपणमुपलभ्यते ।

अथ आथाहि(६०) सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।
 भर्गः प्रगाथपुत्रोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१४॥
 प्रगाथ एव प्रो अस्मै(६१) सूक्तेष्वेपु चतुर्वृषिः ।
 तरोभि(६२)रितिसूक्तस्य प्रगाथतनयः कलिः ॥१५॥

सूक्ते लिङ्गं त्यानृन्वि(६०)ति सांमदो वा
 मत्स्यो मुनिस्तत्सहचारिणो वा ।

जालेन नद्धा(क) यद्भवो हि मत्स्या

मान्योऽयं मैत्रावरुणिः स्वयं वा ॥१६॥

आ त्वा रथ(६०)मिति तस्य प्र प्र वस्त्रिष्टुभस्य(६१)(ग) च ।

आङ्गिरसः प्रियमेध ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१७॥

यो राज्ञे(००)ति च सूक्तस्य तं न(०१) इत्युत्तरस्य च ।

आङ्गिरसः पुरुदन्ता मुनिरत्र यदुत्तरम् ॥१८॥

तत्र लन्यतरोऽयं वा सुदीतिपुरुमील्लपोः ।

हविष्कृणुध्व(०१)मित्यग्निन् प्रागाथो चर्यते मुनिः ॥१९॥

उदीराथा(०१)मिति तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

आत्रेयोऽयं गोपवन ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२०॥

आत्रेयः सप्तवध्रिर्वा तयोः पूर्वस्य गम्यताम् ।

ऋषिर्युच्छा हि(ग)(०१) सूक्तस्य विष्टपो वाङ्गिरसः सुतः ॥२१॥

इमं तु(०१) सूक्तमारभ्य चिपु सूक्तेष्वतः परम् ।

(क) बद्धा इति ज० ।

(ग) मोक्षमूत्ररसम्यादितश्चत्वेदे त्रिष्टुभमिति पाठो वर्तते ।

(ग) मोक्षमूत्ररसम्यादितश्चत्वेदे युष्म होति पाठो वर्तते ।

पान्तमा व(८९) इति त्वस्य तावृषी अवगम्यताम् ॥ ४० ॥

उद्देदभी(८९)ति सूक्तस्य सुकेचः स्वयमेव तु ।

गौर्धयती(८९)ति सूक्तस्य विन्दुरद्विरसः सुतः ।

पूतदक्षोऽथवा ज्ञेयः सोऽपि चाद्विरसः सुतः ॥ ४१ ॥

आ त्वे(८९)ति सूक्ते तत उत्तरे च

तिरश्चिनामा^(१)द्विरसस्तनूजः ।

तचोत्तरे मारुतिवो धुतानो

रेभस्ततः काग्यप उत्तरस्य ॥ ४२ ॥

इन्द्राय माम(८९) सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

नृमेधनामाद्विरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥ ४३ ॥

अयन्त एमि(१००) सूक्तस्य नेमो नाम शृगोः सुतः ।

अयमस्मि(१००,४) इषे त्वस्मिन्निन्द्र एव ऋषिः स्यतः ॥ ४४ ॥

ऋषगित्ये(१०१)ति सूक्तस्य जमदग्निः स भार्गवः ।

त्वमग्र(१०१) इति सूक्तस्य प्रयोगो नाम भार्गवः ॥ ४५ ॥

अथवा दृहस्यत्यः पावकोऽग्निर्मुनिः स्यतः ।

गृहपतियविष्ठाण्यावग्नी वा सहसः सुतौ ॥ ४६ ॥

तयोरन्यतरो वाम्योर्ष्यपिरित्यवगम्यताम् ।

अपिस्वर्दाग्नि(१०१) सूत्रस्य सोभरिनां कस्यजः ॥ ४७ ॥

इत्यष्टमं मण्डलम् ।

(१) तिरश्चो नामेति सर्वानुवसयो, अनुवसविष्ठाविरसश्च ।

अथ नवमं मण्डलम् ।

स्वादिष्टये^(१) इत्युपक्रम्य नवमं मण्डलं प्रति ।
 पावमान्यस्तु विज्ञेया अथयः सौमिकाश्च ते^(२) ॥ १ ॥
 मण्डलाद्यस्य सूक्तस्य मधुच्छन्दा अपिः स्मृतः ।
 पवस्व देववीः^(३) सूक्ते मेधातिथिरिति स्मृतः ॥ २ ॥
 एष देव^(४) इति तस्य शुनःश्रेपो मुनिः स्मृतः ।
 सना च सोम^(५)^(६) सूक्तस्य हिरण्यरूप अपिः स्मृतः ॥ ३ ॥
 एतेषामुक्तगोचत्वाद्गोचोक्तिर्न कृत्य मया ।
 घमिद्भु^(७) इत्युपक्रम्य सूक्तानां विंशतिं प्रति ॥ ४ ॥
 असितो वा देवलो वा ह्यधिरेतौ तु काश्यपौ ।
 अपिः पवस्व^(८) सूक्तेऽभिजागस्त्यः स दृष्ट्युतः ॥ ५ ॥
 दृष्ट्युतस्य पुत्रोऽयमिभवाहस्तदुत्तरे ।
 एष कवि^(९)रेष वाजी^(१०) सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥ ६ ॥
 नृमेधः प्रियमेधश्च मुनिराङ्घ्रिरसाविमौ ।

(क) सर्वानुक्रमणीवेदाधंदीपिकाजयन्नापद्यतानुक्रमणिकाविवरणेषु नव-
 ममण्डलस्य सोमदेवताकत्वकोत्तनमस्ति । अत्र तु नवममण्डले सौमि-
 कानाम्भित्वं वृण्वते । अत्र श्रौतक एव प्रमाणम् । अथवा सोमो
 देवता एषामिति व्युत्पत्त्या अथशोऽपि सौमिका इति व्यपदिश्यन्ते ।
 अधिकेन व्यपदेशा भवन्तीति न्यायात् ।

(ख) मोक्षमूखरसम्पादितऋग्वेदे सर्वानुक्रमण्याच्च सन च सोमेति
 पाठो वर्धते ।

ग्रास्त्र(१८) प्र धारा अस्त्रे(१०)ति सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥७॥

नृमेधश्चाथ विन्दुश्च मुनिरद्विरसः सुतः ।

प्र सोमासः (११) प्र सोमासः(११) सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥८॥

राङ्गगणो गोतमोऽयं श्वावाथयाचिगोचजः ।

प्र सोमास(१२) उपक्रम्य दयोरप्यस्त्रितो मुनिः ॥९॥

दयोर्दयोरुत्तरयोर्दपयोऽद्विरसः सुताः ।

प्रभृवस्त्ररङ्गगणो दृहन्मतिरिमे चयः ॥१०॥

प्र ये गाव(११) उपक्रम्य चिपु सूक्तेष्वतः परम् ।

मेध्यातिथिः स्वयं काष्ठ अपिरित्यवगम्यताम् ॥११॥

चिध्वेवाद्विरसोऽयासः प्र ए(१२) इत्युत्तरेष्वृषिः ।

कविस्तु भार्गवः सूक्तेष्वया सोम(१०) इति चिपु ॥१२॥

उच्यस्त्रिपु सूक्तेषूक्त(१०) इत्यद्विरसः सुतः ।

उत्ते(११) सूक्त उपक्रम्य सूक्तानामष्टकं प्रति ॥१३॥

काष्ठपोऽयमवत्सार अपिरित्यवगम्यताम् ।

अया वीतौ(११)ति सूक्ते चामहीयुरद्विरसुतः ॥१४॥

एते असृय(११)मित्यस्त्रिन् जमदग्निर्यगोः सुतः ।

आ पवस्त्रे(११)ति सूक्तेऽस्त्रिभिर्भुविः काष्ठपो मुनिः ॥

दृषा सोमे(११)ति सूक्तेऽस्त्रिन् मारीचः कथपो मुनिः ॥१५॥

द्विन्वन्ति(११)सूक्तं जमदग्निरार्षः

स्वयं मृगुर्वा वरुणस्य पुत्रः ।

असिद्धगोवास्तु पवस्त्र(११)सूक्तं

वैद्यानसा नाम प्रतं विदुस्ते ॥१६॥

त्वं सोम(१०)सूक्ते षट्चासृचेषु

मुख्येषु सप्तसृषयः प्रसिद्धाः ।

भरद्वाजः कण्वपो गोतमोऽचि-

र्विद्यामित्रो जमदग्निर्वसिष्ठः ॥ १० ॥

उत्तराणां तु शिष्टानामृचामद्विरसः सुतः ।

पवित्रो वा वसिष्ठो वा क्षुभौ वा तावृषी सह ॥ १८ ॥

प्र देव(१८)मिति वत्सप्रिः^(क) सूक्तं भालन्दनो जगौ ।

इयुः(१९) सूक्तं त्वाद्विरसो हिरण्यरूप उत्तरम् ॥ १९ ॥

चिरस्मा(२०) इति सूक्तेऽस्मिंस्तत आ दक्षिणो(२१)त्तरे ।

रेणुः पूर्वोऽय ऋषभो वैद्यामित्रौ च तावृषी ॥ २० ॥

हरिं मृजन्ति(२१) सूक्तस्य सक्ते द्रष्टव्य(२१) च क्रमात् ।

हरिमन्तः पवित्रश्च मुनिरद्विरसः सुतः ॥ २१ ॥

शिग्गुर्न^(२२) सूक्ते कक्षीवान्मुनिर्दोषतमः सुतः^(ख) ।

अभि प्रियाण्डु(२३)पक्रम्य पद्यसूक्तेष्वतः परम् ॥ २२ ॥

कविर्नाम भृगोः पुत्र ऋषिरित्यवगम्यताम् ।

सोमस्य धारे(२४)त्यादीनां सूक्तानां चितयं प्रति ॥ २३ ॥

भारद्वाजो वसुर्नाम मुनिरित्यवगम्यताम् ।

पवित्र(२५)मिति सूक्तस्य पवित्रोऽद्विरसः सुतः ॥ २४ ॥

ऋषिः पवस्व(२६) सूक्तस्य वाच्यो नाम प्रजापतिः ।

इन्द्राय सोम(२७) सूक्तस्य वेनो नाम च भार्गवः ॥ २५ ॥

(क) वत्सप्रोरिति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) दोषतमः सुत इति घ० घ० । कक्षीशर्भोमिज इत्यनुक्रमविज्ञा-
विशरणम् ।

प्र ते(८९) हि सूक्तं प्रथमं दृश्य-
 मल्लष्टमाया षष्ठयो विदुस्ते ।

निवावरी(९०)स्ते सिकता द्वितीयं

द्वितीयमेते खलु पृथ्वयोऽजाः ॥९६॥

गणास्त्रयोऽमी कथितास्तुर्थ-

मेपां तु गोत्रं कश्चिदप्रसिद्धम् ।

शिष्टास्तु पञ्चस्तृपिरचिरेता-

स्वन्ये दृचे गृत्समदः प्रसिद्धः ॥९७॥

प्र तु द्रवे(९०)त्युपक्रम्य सूक्तानां चितयं प्रति ।

काव्योऽयमुग्रना नाम षपिरित्यवगम्यताम् ॥९८॥

प्र द्वित्वानो(९०) वसिष्ठस्तु मिवावरुणयोः सुतः ।

असर्जि वक्ता(९१)सूक्तस्य तथा तस्थोत्तरस्य च ॥९९॥

मारौचः कश्यपो नोधाः शाकमुच्चस्य(९१)(९) गौतमः ।

अधि य(९१)ञ्च कनिकन्ति(९१) सूक्तयोरनयोः पुनः ॥१००॥

घौरः कण्ड षपिः पूर्व काण्डः प्रस्कण्ड उत्तरे ।

प्र येनानी(९१)ति सूक्तस्य दैवोदासिः प्रतर्दनः ॥१०१॥

अस्य प्रेये(९१)ति सूक्तस्य वसिष्ठः प्रथमे दृचे ।

उत्तरेषु नवस्त्रेते तस्य पुत्राः पृथक् पृथक् ॥१०२॥

इन्द्रप्रमतिरेकस्तु तेषां नृपगणः परः ।

(९) निवावरीदिति प्रथमार्थे द्वितीयेत्यापंगम् ।

(१०) मोक्षमूकरगम्यादितच्छब्दे सन्ध्यानुक्रमणामनुक्रमणिकादिशब्दे च
 शाकमुच्च इति पाठो वर्तते ।

मनुष्य उपमनुष्य* व्याघ्रपाच्छक्तिरुत्तरः ॥२३॥
 कर्णश्रु^(क)श्च भृल्लोकश्च वसुको नवमः स्मृतः ।
 चतुर्दशानां शिष्टानामृचां प्राक्तनः पराग्ररः ॥२४॥
 सोमः सुत(८०,४१)स्तथान्धानां कुम्भ आह्निरषो मुनिः ।
 अम्बरीषोऽभि नः(८८) सूक्ते मान्वाद्यतनयस्तथा ॥२५॥
 भारद्वाजश्च जिज्ञाश्च तावेतौ सहितादृषौ ।
 रेभसूनु काश्यपो च द्वयोरुत्तरयोर्चषौ ॥२६॥
 पुरोजितौ(१०१)ति सूक्तस्य सदृचाश्च पयः स्मृताः ।
 श्यावाश्वः^(ग) प्रथमोऽन्वीगुर्ययातिर्नाड्यः परः ॥२७॥
 नड्यो मानवस्तेको मनुः सांवरणः परः ।
 चत्वार एते सदृचाः प्रेपे वाप्यः प्रजापतिः ॥२८॥
 प्राणे(१०१)त्याप्यस्त्रितः सूक्ते दित आप्यस्तदुत्तरे ।
 यर्वंतो नारदः काण्वौ^(ग) सखायः(१०४) सूक्तयोः सह ॥२९॥
 पूर्वं तु चे शिष्टाद्विभ्यौ काश्यपो वाप्यरः स्त्रियौ ।
 इन्द्रमध्वे(१०५)ति सूक्तस्य सदृचाश्च पयस्तयः ॥३०॥
 चाचुषोऽग्निश्च चक्षुश्च मानवो मनुराप्सवः ।
 सूक्तस्य शिष्टे पञ्चर्चे चाचुषोऽग्निर्चपिः स्मृतः ॥३१॥

(क) कर्णश्रुदिति सर्वानुक्रमको, अनुक्रमशिकाविवरणश्च ।

(ख) श्यावाश्विरिति सर्वानुक्रमको, अनुक्रमशिकाविवरणश्च ।

(ग) काण्वाविवक्ष्य काश्यपादिति सर्वानुक्रमको, अनुक्रमशिकाविवरणश्च ।

वेदार्थदीपिकायान्तु तौ काण्वाविति व्याख्यातम् ।

परीत(१००) इति सूक्तेऽस्मिन् भारद्वाजादयो^(क) विदुः ।
 एते तु सप्त षडपयः सगोत्राः परिकीर्तिताः ॥४२॥
 पवस्ते(१०८)त्युत्तरं सूक्तं सप्तैते तृपयो विदुः ।
 तस्य नाद्ये ह्येव शास्त्रो गौरिवीतिर्ह्यपिः स्यतः ॥४३॥
 द्वितीयाद्या अथः अत्रिर्वोसिष्ठोऽन्ये द्वेऽपि च ।
 अथ ह्यचानां मिष्टानामूररात्रिरसौ मुनिः ॥४४॥
 भारद्वाज^(ग) अजित्वा च तथैवात्रिरसौ नृपाः ।
 ऊर्ध्वसद्या छतयशा अणध्वय इति वयः ॥४५॥
 धिष्ण्यात्तयः^(ग) परि मे(१०९)ति सूक्तमैतदयो विदुः ।
 पर्युप मे(११०)ति सूक्तस्य त्रिष्टुप्पुस्तुत्तजौ ॥४६॥
 अथैतत्तदस्युद्य मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 अथा रुचे(१११)ति सूक्तस्य पारुष्येऽपिरनानतः ॥४७॥
 नानान(११२)मिति सूक्तस्य मिश्ररात्रिरसौ मुनिः ।
 गर्भ्यावति(११३)सूक्तस्य य इन्दो(११४)हस्तरस्य च ॥४८॥
 मारीचः कथ्यपो नाम अपिरित्यवगम्यताम् ।

इति नवमं मण्डलम् ।

(क) भारद्वाजकादयनेतन्मात्रविद्यामित्रममदमिदविद्या इति अथुयम-
 मिद्याविवरस्य वेदाद्येदीपिका च ।

(ग) भारद्वाजा इति य० ।

(ग) धिष्ण्यामेव इति य० य० ।

अथ दशमं मण्डलम् ।

अग्रे दृष्टान्ति(१)त्वेतद्दशम मण्डलं भुति ।
 बुद्धसूक्ता महासूक्ता विज्ञेया चक्षयस्त्विति ॥१॥
 मण्डलादिमुपक्रम्य सप्तसूक्तेष्वतः परम् ।
 आर्ष्यस्त्वितो मुनिस्तादृशस्तिशिरा सूक्तयोर्द्वयो ॥२॥
 प्रकृतने(२)ति तत्रापि यत्सूक्तञ्चरमन्तयो ।
 अम्वरीपसुतस्तत्र सिन्धुद्वीपोऽथवा मुनि ॥३॥
 ओ चि(१०)सूक्तेष्वयुक्त्वु पठ्या सह मुनिर्वमी ।
 वैवस्वतो यमो नाम नवम्या सह युक्तु तः ॥४॥
 वृषा(११)धावा(१२)युजे(१३)त्वेषा सूक्तानां चित्तयः प्रति ।
 आङ्गि(क)नाम हविर्धानो मुनिरित्यवगम्यताम् ॥५॥
 एतेषामुत्तरे सूक्ते विवस्वाच्चदिते सुत ।
 परेयिवाह(१४)सूक्तस्य यमो वैवस्वतो मुनि ॥६॥
 उदीरतामुपक्रम्य षड्सूक्तान्यतः परम् ।
 यमपुत्रा विदुस्तेषामु(१५)च्छब्दो दमनस्तु मा(१६) ॥७॥
 एको देवश्रवास्तथा(१७)परं सङ्कुसुकं परम्(१८) ।
 मथितस्तु नि वर्तध्व(१९)मस्मिन् सूक्ते मुनि पुनः ॥८॥
 मृगुवा वारुणिर्विद्याङ्गार्गवस्थवनोऽथवा ।
 भद्र(२०)मित्यादिसूक्तानां सप्तानां विमदो मुनि ॥९॥

(क) आङ्गिरित्यथ आङ्गिरस इति अनुक्रमिकाविवरणम् ।

प्राजापत्यः स ऐन्द्रो वा वसुधन्वा वसुकजः ।
 अयिर्वसुक ऐन्द्रीयन्तिषु सूक्तेष्वसत्स्वि(१०)ति ॥१०॥
 तन्मध्यसूक्ते विद्यो हि(१८) प्रथमाया अचो मुनिः ।
 इन्द्रधुषा वसुकस्य प्रव्येवेन्द्रो युजामृचाम् ॥११॥
 चतुर्थ्या सह शिष्टानां वसुकस्त्वयुजामृचाम् ।
 प्र देवत्रे(१०)ति सूक्तानां पञ्चानां कवपो मुनिः ॥१२॥
 ऐलूपो मौजवान् वाचः प्रावेपा मे(१४)ति चोत्तरे ।
 क्षुप्रो मुनिः स धानाकस्त्ववुध(१४)मितिसूक्तयोः ॥१३॥
 नमो मित्रस्य(१०) सूक्तस्य सूर्यजोऽभितपा मुनिः ।
 अग्निन्न(१८)इति सूक्तस्य अपिरैन्द्र^(क)स्तु मुष्कवान् ॥१४॥
 यो वां परिज्या(१८)सूक्तस्य रथ(४०)मित्युत्तरस्य च ।
 कधीवतः सुता घोषा हृषिकेत्यत्र कीर्त्तिता ॥१५॥
 समानमु त्वां(४१)^(ख) घौपेयः सुहस्यो नाम वा अपिः ।
 अस्तेवे(४१)ति चिसूक्तानां कृष्ण आङ्गिरसो मुनिः ॥१६॥
 दिवस्परि(४५)प्र होते(४६)ति सूक्तयोरनयोस्त्वृषिः ।
 भालन्दनस्तु वत्सप्रि^(ग)जंगम्भे(४०)त्युत्तरस्य तु ॥१७॥
 सप्तगुर्नाम विज्ञेयो मुनिरङ्गिरसः सुतः ।
 अहम्भुव(४८) मुपक्रम्य सूक्तानां चितयं प्रति ॥१८॥

(क) इन्द्र इति सर्वानुक्रमणो, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

(ख), समानमु ते इति घ० च० छ० ।

(ग) वत्सप्रौरिति सर्वानुक्रमणो । वत्सः प्रिय इति अनुक्रमणिकाविवरणम् ।

अपिरिन्द्रस्त वैकुण्ठो महत्त(५१)दिति तु त्रिषु ।
 देवानामग्निना भाकं संवादः क्रियतेऽत्र तु ॥१८॥
 यमैच्छामे(५१)ति सूक्तेऽग्निन् देवा अपय उत्तरे ।
 विश्वे देवा(५१)इति तस्मिन् भौचीकोऽग्निस्तृषिः स्रतः ॥२०॥
 महत्त(५१)दिति पूर्वे तु देवा एवायुजामृचाम् ।
 युजो तस्मिः स भौचीकस्तदद्ये(५१,७)ति हवस्य च ॥२१॥
 तां सु ते कौर्त्तिं(५७)मित्यादिसूक्तानां चितयं प्रति ।
 दृष्टदुष्यो वामदेव्य अपिरित्यवगम्यताम् ॥२२॥
 मा प्र गामे(५७)त्युपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वतः परम् ।
 यन्वाद्या(५७) अपयो ज्ञेया गोपायनसुतास्तयः ॥२३॥
 स्वसागस्यस्य(५७) मातैषामगस्वस्ये(१०,१)त्यृचो मुनिः ।
 इदमित्ये(११)ति सूक्तस्य ये यज्ञेनो(११)त्तरस्य च ॥२४॥
 नाभानेदिष्ठनामायमृषिर्ज्ञेयः स मानवः ॥२५॥
 गयः शतो मुनिर्विद्यात्परावत(११) इति दयोः ।
 वासुको वसुकर्णोऽयमगिरिन्द्र(११) इति दयोः ॥२६॥
 अयाभ्यनामाङ्गिरस इमान्धिय(१०)मिति दयोः ।
 बाभ्रुश्चस्तु सुमिषोऽयं भद्रा अग्ने(१८)रिति दयोः ॥२७॥
 दृहस्यतिस्त्राङ्गिरसो दृहस्यत(११) इति दयोः ।

- (क) गोपायना लोपायना वा बन्धु हवन्धु अन्वन्धुविष्वन्धुयेति अनुक्रमिकाविवरणम् । वेदाद्यंदोषिकायान्तु, अप्रैषा लोपायनत्वं न कर्तव्यम् । अपि तु गोपायनत्वमेवेति वक्तुमुक्तम् । * * * अस्य मत्वस्य सुबन्धोभूततरङ्गयो बन्धुभूतबन्धुविष्वन्धव इति दृष्टते ।
- (ख) यन्वादीनां साता अस्मादिति अनुक्रमिकाविवरणम् ।

अनयोस्तरे सूक्ते लोको (७) वा म दृष्टस्थितिः ॥२८॥
 अदितिवां दक्षपुत्री मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 अयिः गात्रो गौरिवीतिर्जनिष्ठा (०९) इति सूक्तयोः ॥२९॥
 सिन्धुचित्रैयमेधो (१०) इयं म सु वः (०४) सूक्त उत्तरे ।
 ऐरावतो जरत्कर्ण आ व अञ्जम (०६) उत्तरे ॥३०॥
 मृगुपुत्रः सूमरग्निरभ्रमुप (०७) इति द्वयोः ।
 अग्निर्वैश्वानरो वायं स सौचीकोऽग्निरेव वा ॥३१॥
 सप्तिवांजम्भरो वायमपग्न (०८) मिति सूक्तयोः ।
 भौवनो विद्युक्कम्पायं य इमे (०९) इत्यादिसूक्तयोः ॥३२॥
 अपिस्तु तापमो मन्युर्यस्ते मन्य (०९) विति द्वयोः ।
 सत्येनोत्तमिता (०४) सूक्तं सूच्यां सावित्रीत्यार्प तत् ॥३३॥
 वि ह्री (०९) ति सूक्तमिन्द्राणा इन्द्रस्य च वृषाकपेः ।
 वि हि सोतोः (०९, १) (१०) किं सुवाह (०९, ०) विन्द्राणीं (०९, ११)
 नाह (०९, ११) मित्यूचां ॥३४॥
 अयमेमी (०९, १८) ति चारभ्य तथा चतसृणामृचाम् ।
 उत्तपो ह्री (०९, १४) व्यनया साकं नवानामिन्द्र एव वृक् ॥३५॥
 उवे अम्ब सुलामिके (०९, ०) वृषाकपायि रेवति (०९, ११) ।
 पशुर्ह (०९, १२) ति तिसृणां च अपिरेन्द्रो वृषाकपिः ॥३६॥
 एकादशानां शिष्टानामिन्द्राणी सा पुलोमजा ।

(क) लोको इति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) प्रथमेध इति अनुक्रमणिकाविवरणम् ।

(ग) वि हि सोतो (०९, १) इत्यादिविशेषकथनं सर्वानुक्रमण्यनुक्रमणिकाविवरणेन दृश्यते । वेदार्थदोषिका तु यथायथमाह सा ।

पायूरचोदणे^(८०)^(क) सूक्ते भरद्वाजसुतो मुनिः ॥३७॥
 हविष्यान्तस्य^(८१)^(ख) सूक्तस्य मूर्द्धन्वात्राम दर्शितः^(ग) ।
 अयन्त्वङ्गिरसः पुत्रो वामदेवोऽथवा पुनः ॥३८॥
 विश्वामित्रसुतो रेणुः सूक्तस्येन्द्रं स्तवे^(८२) तृपिः ।
 सहस्रग्रीपां^(८३) सूक्तस्य ऋषिर्नारायणः स्तुतः ॥३९॥
 सञ्जागृवद्भि^(८४) रित्यस्मिन् वैतद्व्योऽरुणो मुनिः ।
 यज्ञस्ये^(८५) त्यस्य सूक्तस्य गार्ग्यातो नाम मानवः ॥४०॥
 महि द्यावे^(८६) ति सूक्तस्य पार्थ^(८७) स्तान् चपिः स्तुतः ।
 प्रैते^(८८) सूक्तस्य सर्पाऽयं काद्वेयोऽर्जुदेा मुनिः ॥४१॥
 उर्व्वग्री च ह्ये^(८९) सूक्ते मुनिरैलः पुष्टरवाः ।
 ऐलस्य वाक्यमचैताः प्रथमाथ चतुर्द्दग्री ॥४२॥
 द्वतीया दादग्री पठी सप्तदश्या सचेति षट् ।
 सचा ष^(९०) दिति तिस्रश्च उर्व्वश्या उत्तरा नव ॥४३॥
 प्र ते मह^(९१) इति त्वस्य बहुरङ्गिरसः स्तुतः ।
 ऐन्द्रः सर्व्वहरिर्वायमृषिरित्यवगम्यताम् ॥४४॥
 या ओषधी^(९२) सु सूक्तस्य ऋषिरायर्व्वणो भिषक् ।
 आष्टिपेणसु देवापिर्मुनिः सूक्ते दृहस्यते^(९३) ॥४५॥

- (क) मोक्षमूलरसम्यादितऋग्वेदे सर्वांलुक्रमण्यामनुक्रमणिकाविवरणे च रक्षोद्यमिति पाठो वर्त्तते ।
 (ख) मोक्षमूलरसम्यादितऋग्वेदे हविष्यान्तमिति पाठोऽस्ति ।
 (ग) दर्शक इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।
 (घ) पार्थ इति सर्वांलुक्रमणौ ।
 (ङ) औषधीरिति घ० च० ।

कं नः (८८) सूक्तस्य वघस्तु वैखानस ऋषिः स्तुतः ।
 इन्द्र दृष्टो (१००) ति सूक्तस्य दुवस्युर्नाम वान्दनः ॥ ४ ६ ॥
 उदुध्यध्वं (१०१) वुधः सौम्यो भार्म्यश्वो सुद्रुलः प्र ते (१०२) ।
 आशुः शिग्रानः (१०३) सूक्तेऽस्मिन्नैन्द्रोऽप्रतिरथो मुनिः ॥ ४ ७ ॥
 असावि सोम (१०४) इत्यस्य वैश्वामित्रोऽष्टकस्तृषिः ।
 कदा (१०५) सूक्ते सुमित्रो वा दुर्मित्रो वा स कुत्सजः ॥ ४ ८ ॥
 उभा उ (१०६) सूक्ते भृतांशः कथपस्य सुतो मुनिः ।
 आविः (१०७) सूक्तस्य चैतस्य दिव्यो वाङ्मिरसः स्वयम् ॥ ४ ९ ॥
 प्राजापत्या दक्षिणा वा तृषिरित्यवगम्यताम् ।
 किमिच्छन्ती (१०८) ति सूक्तस्य युजामासामृचामृचिः ॥ ५ ० ॥
 अन्यायाय शूनी नाम सरमा पणथो^(क)ऽयुजाम् ।
 तेऽवद (१०९) चिति सूक्तस्य ब्रह्मजाया जुहर्मुनिः ॥ ५ १ ॥
 अथवोर्ध्वनाभा नाम ब्रह्मपुत्र ऋषिः स्तुतः ।
 समिद्धो अद्य (११०) सूक्तस्य जमदग्निर्भृगोः स्तुतः ॥ ५ २ ॥
 रामस्तु जामदग्न्यो वा मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 परे चत्वारि सूक्तानि वैरूपा ऋषयो विदुः ॥ ५ ३ ॥
 अष्टादंष्ट्रो मुनिस्तत्र सूक्तस्यास्य मनीषिणः (१११) ।
 नभःप्रभेदनः^(ख) सूक्ते परे लिन्द्र पित्रे (११२) तृषिः ॥ ५ ४ ॥
 शतप्रभेदनः^(ग) सूक्ते तमस्ये (११३) ति तदुत्तरे ।

(क) पणथ इत्यत्र ऋषिरा इति धनुष्मणिकाविवरणे पश्यते ।

(ख) नभःप्रभेदन इति धनुष्मणिकाविवरणम् ।

(ग) शतप्रभेदनः इति घ० च० ।

धर्मो(११०)ति सूक्ते सन्निधु धर्मो वा तत्र तापसः ॥५५॥
 चित्र दक्षिणोः (१११)सूक्तस्य वार्ष्टिहव्य उपमृतः ।
 पिवा सोम(११२)मिति त्वस्मिन् स्यौरो वाग्नियुतो मुनिः ॥५६॥
 अग्नियूपोऽथवा स्यौरो मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 न वा उ देवाः(११३) सूक्तस्य भिचुरङ्गिरसः सुतः ॥५७॥
 अमघीयसुतः सूक्तस्याग्रे हंसी(११४)त्युरुचयः ।
 इति वा(११५) इति सूक्तस्य मुनिरिन्द्रसुतो सवः ॥५८॥
 अथर्वणः सुतः सूक्ते तदिदाम(११६) दृष्टदिवः ।
 हिरण्यगर्भः सं(११७) सूक्ते^(क) प्रजापतिसुतो मुनिः ॥५९॥
 वसुं न(११८)सूक्ते वासिष्ठो नाथा चित्रमहा अयिः ।
 अयं वेन(११९)य सूक्तस्य वेनो नाम भृगोः सुतः ॥६०॥
 इमं न(१२०) इति सूक्तेऽग्निचिन्द्रः स्वयमृषिः सुतः ।
 अदेवाहेव(१२१,२) इत्यादि तिसृणामग्निरत्र तु ॥६१॥
 अहं रुद्रेभि(१२२)रित्यस्मिन्नाम्भृषी नाम वागृषिः ।
 न तमंहो न(१२३) शैलूषिः^(ख) सूक्ते कुल्लववर्हिषः^(ग) ॥६२॥
 अंहोमुग्वामदेव्यो वा अषिरित्यवगम्यताम् ।
 रात्री व्यष्ट्य(१२४)दिति त्वस्मिन् सौभरः कुशिको^(घ) मुनिः ॥६३॥

(क) तत्सूक्ते इति घ० च० ज० ।

(ख) शैलोऽग्निरिति घ०, शैलोऽग्निमिति ज० ।

(ग) कुल्लववर्हिष इति ज० । कुल्लववर्हिष इति सर्वानुक्रमण्यो, अनु-
 क्रमणिकविशेषः ।

(घ) कुशिकः इति घ० ।

भरद्वाजमुता रात्रिरथवा गम्यतामृषिः ।

ममाग्न(११८) इति सूक्तस्य विद्वद्योऽङ्गिरसः सुतः ॥६४॥

नाम(११९)सूक्ते मुनिर्ज्ञेयः परमेष्ठौ प्रजापतिः ।

यो यज्ञः(१२०) सूक्ते^(क) यज्ञस्तु प्राजापत्य ऋषिः सुतः ॥६५॥

काचीवतः सुकीर्तिस्तु सूक्तेऽप प्राच(१२१) उत्तरे ।

ईजानं(१२२) सूक्ते नार्मेधः प्रकपूत ऋषिः सुतः ॥६६॥

प्रो घृष्मा(१२३) इति सूक्तस्य मुदाः पैजवनो मुनिः ।

घौवनायस्तु मान्वाता सूक्तसोमे य(१२४)दित्यृषिः ॥६७॥

दहोत्तमामथाध्यर्द्धां(१२५,०) गोधा नारौ ददर्श च ।

यस्मिन्(१२६) सूक्ते कुमारोऽयमृषिर्यामायनः खयन् ॥६८॥

मुनयो वातरग्रना एकर्चाः सप्त केशिनः(१२७) ।

जूतिय वातजूतिय विप्रजूतिर्दृषाणकः ॥६९॥

करिक्तैतशौ च दाट्यग्दृष्टय सप्तमः ।

उत(१२८) सूक्तं सप्तर्षय^(ण) एकर्चा एव ते विदुः ॥७०॥

तव त्व(१२९) इति सूक्तस्य अङ्गस्तृपिहरोः सुतः ।

वियावसुः सूर्यं(१३०) सूक्ते मुनिर्गन्धर्व एव सः ॥७१॥

अग्ने तवे(१३१)ति सूक्तस्य मुनिरग्निस्तु पावकः ।

अग्ने अष्टे(१३२)ति सूक्तस्य मुनिरग्निस्तु तापसः ॥७२॥

अयं(१३३) सूक्ते हृचाः गार्वा जरिता द्रोण उत्तरः ।

सारिसृक्तः क्षममिचस्त एते पविणो विदुः ॥७३॥

(क) यो यज्ञसुहो इति घ० च० म० ।

(ख) भरद्वाजादयः सप्त २६६ एततोऽवगन्तव्याः ।

त्वं चि(१७४)सूक्तस्य सङ्क्षिप्तोऽविरय(१७७)मित्युत्तरस्य तु ।
 तार्क्ष्यपुत्रः सुपर्णा वा मुनिर्यामायनोऽथवा ॥७४॥
 स ऊर्ध्वकृश्रनो ज्ञेय इन्द्राणीमां खनामृ(१७५)पिः ।
 ऐरम्बदो देवमुनिररण्यानो(१७६)त्यृपिः सतः ॥७५॥
 सुवेदा नाम गैरीपिः^(क) अन्ते(१७७) सूक्ते मुनिः सतः ।
 सुस्वाणस(१७८)स्तु•सूक्तस्य वैन्वो नाम पृथुर्मुनिः ॥७६॥
 सविता(१७९) सूक्तस्य चार्चन्^(ख) हैरण्यरूप एव सः ।
 मृलीको नाम वामिष्ठः समिद्धश्चि(१८०)दिद्वेतृपिः ॥७७॥
 अद्भ्याग्नि(१८१)रिति त्वस्य अद्भ्या कामायनी मुनिः ।
 भरद्वाजसुतः शासः शास इत्ये(१८२)त्यृपिः सतः ॥७८॥
 इन्द्रस्य मातरो यास्ता चषयो देवजामयः ।
 ईक्ष्यन्तो(१८३)रिति त्वस्य सोमो(१८४)वैवस्वती यमी ॥७९॥
 अरायि(१८५) सूक्तेऽयमृषिर्भारदाजः शिरिन्मिठिः^(ग) ।
 अग्निं चिन्वन्तु नः(१८६) सूक्ते केतुरग्निसुतो मुनिः ॥८०॥
 इमा तु(१८७) भुवन आश्रयः साधनो भौवनोऽथवा ।
 सूर्यो न(१८८) इति सूक्तस्य सौर्यश्चतुस्त्वृपिः सतः ॥८१॥
 उदसौ(१८९) त्वस्य पौलोमी शची नाम मुनिः सतः ।
 ऋषिस्त्रीमस्य(१९०) सूक्तस्य वैश्यामित्रस्तु पूरणः ॥८२॥
 प्राजापत्यस्तु मुञ्जामी(१९१)त्यपश्यच्चक्षनाग्रनः ।

(क) शैलूषिरिति घ० घ० ज० । अनुक्रमविकारविवरणश्च ।

(ख) चार्चन्त इति घ० घ० ज० ।

(ग) शिरिन्मिठ इति सर्वानुक्रमयोगे ।

रक्षोहायमृषिर्वाह्यो ब्रह्मणाग्निः(११९)रमुंय तु ॥८३॥
 अक्षीभ्या(११९)मिति सूक्तस्य काश्यपो विवृष्टा मुनिः ।
 प्रचेतान्मु जगौ सूक्तमपेक्षी(११७)त्यङ्गिरःसुतः ॥८४॥
 देवाः कपोतः(१११) सूक्तस्य कपोतो नैर्द्यतस्तृपिः ।
 षष्ठमं मे(११८)ति सूक्तस्य वैराज षष्ठभो मुनिः ॥८५॥
 ग्राहरो वा स षष्ठमस्तुभ्येद(११७)मिति द्युत्तरे ।
 विश्वामिचजमदग्री षष्ठिर्गाधिनिभार्गवौ ॥८६॥
 वातायनो मुनिः सूक्तं वातस्ये(११८)त्यनिलो जगौ ।
 मयोभूः(११८) शवरः सूक्तं काचोवत षष्ठिर्जगौ ॥८७॥
 विधाद्(१००)सूक्तमिदं सौर्थ्यं नाद्या विभ्रावृषिर्जगौ ।
 इटतो^(१) भार्गवः सूक्तं तन्यमिटतो(१०१) जगौ ॥८८॥
 औष्ण्यतराणि सूक्तानि विदुरद्विरसस्तयः ।
 आयाह्या(१०२)त्वा(१०२)भि(१०७)संवर्त्ता भुवोऽभीवर्त्त इत्यमी ॥८९॥
 प्र वो गावाण(१०५) इत्यस्मिन्ब्रूध्वं गावार्बुदिमुनिः ।
 प्र सूनव(१०६) इति तस्य सूनुनांमार्भवो मुनिः ॥९०॥
 प्राजापत्यः पतङ्गोऽयं पतङ्गं(१००) सूक्तमुक्तवान् ।
 अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्योऽयं जगौ सूक्तं त्र्यम्बुधि(१०८)ति ॥९१॥
 उत्तिष्ठते(१०८)ति चैकर्चाः सूक्तमेतत्तयो विदुः ।
 शिविरौशीनरः पूर्वः काशिराजः प्रवर्दनः ॥९२॥
 रौहिदयो वसुमना इत्येत षष्ठयः क्रमात् ।

प्र सप्ताह्विप(१८०)(क) इत्यस्मिन्निन्द्रपुत्र ऋषिर्जयः ॥८३॥

प्रथो नाम स वासिष्ठो भारद्वाजश्च सप्रथः ।

धर्मः सौर्यस्त एकर्षाः प्रथः(१८१) सूक्त इमे विदुः ॥८४॥

बार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धा मुनिः सूक्ते बृहस्पतिः(ख)(१८१) ।

प्राजापत्यस्य सूक्तान्तदपश्यन्त्वा(१८२) प्रजावतः ॥८५॥

विष्णुर्योनि(१८३)मिति लक्ष्मिंस्त्वष्टा वा गर्भहन्मुनिः ।

प्राजापत्योऽथवा विष्णुर्नजमेष्टदुत्तरे ॥८६॥

ऋषिः सत्यधृतिनाम सहि(१८४) सूक्ते स वासुणिः ।

वात आ वातु(१८५) सूक्तस्य प्र नून(१८६)मिति(ग) तथ च ॥८७॥

वत्सः श्वेनश्च तावेतावग्निपुत्रावृषी पृथक् ।

आयज्ञौ(१८८)रिति सूक्तस्य आर्यराष्ट्री मुनिः स्मृतः(घ) ॥८८॥

मधुच्छन्दःसुतः सूक्त चत(१८९)मित्यधमर्षणः ।

शंसं(१९०) सूक्ते शंसनन ऋषिरद्विरसः सुतः ८९॥

(क) मोक्षमूकसम्पादितऋग्वेदे प्र सप्तह्विषे इति पाठो विद्यते ।

(ख) बृहस्पताविति घ० च० ज० ।

(ग) आर्यानुक्रमण्या, वात आ वातु, प्र नूनमिति सूक्तद्वयस्य वत्सः श्वेनश्च इमौ ब्राह्मणी क्रमेण प्रदर्शितौ । प्राप्त्रये (१८७) इति सूक्तस्य ऋषिर्न प्रदर्शितः । सर्वानुक्रमण्यामनुक्रमणिकाविवरणे च, वात आ वातु इति सूक्तस्य वातायन उष ऋषिरभिहितः । प्राप्त्रये इति सूक्तस्य आप्त्रेयो वत्स ऋषिर्निर्दिष्टः । सूक्तस्य आप्त्रेयः श्वेन ऋषिर्निर्दिष्टः ।

(घ) स्मृतेति घ० ।

गोधा घोषा विश्ववारा पाक्षोपनिषन्निषत् ।

ब्रह्मजाया जुह्वर्नामा अगस्त्यस्य स्वसादितिः ॥१००॥

इन्द्राणी चेन्द्रमाता च सरमा रोमशोर्वशी ।

लोपासुद्रा च नद्यश्च यमी नारी च अश्वती ॥१०१॥

श्रीलांचा सार्वरात्री वाक् अद्वा मेधा च दक्षिण ।

रात्री सूर्या च सावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ।

स गौतमो^(क) वामदेवो याः खिलास्ता श्वसो जगौ ॥१०२॥

* यैर्वेदमन्त्राः सकलाः सुदृष्टा

येनार्पातुक्रमणी प्रदिष्टा ।

नमोऽस्तु तेभ्यो मुनिपुत्रवेभ्यो

भवन्तु ते चापि मयि प्रसन्नाः ॥१०३॥

इति दशमं मण्डलम् ॥

इति शौनकाचार्यरुतार्पातुक्रमणी समाप्ता ॥

अथ कन्दोऽनुक्रमणी ।

प्रथमं मण्डलम् ।

स्रग्भेदगतसूक्तानां सूक्तस्थानामृचामपि ।

यानि कन्दांसि विद्यन्ते तानि वक्ष्यामि सम्यग् ॥१॥

गायत्रं नव सूक्तानि मधुच्छन्दस आदितः ।

अनुष्टुभे परे ज्ञेये दशमैकादशे उभे ॥२॥

मेधातिथेस्तु सूक्तेषु गायत्रेपूत्तरे त्रिति ।

पुरजषिक्^(क) परानुष्टुप्^{(ख)(१)}तिष्ठद्यान्त्या^(ग) अनुष्टुभः ॥३॥

शनःप्रेषस्य सूक्तानि गायत्राण्येव तत्र तु ।

त्रिष्टुभौ प्रथमस्याद्ये^(घ) षष्ठ्याद्या^(ङ)स तथा दश ॥४॥

उत्तमा^(च) च चतुर्थस्य षोडशी^(ज) चोत्तमस्य या ।

षष्ठन्तु पाङ्क्त^(झ)भाद्यास्त पञ्चमे षड्^(झ)नुष्टुभः ॥५॥

श्वगस्माकं शिप्रिणीना^(झ)मेवा पादनिचून्मता ।

(१) सर्वानुक्रमणामनुक्रमणिकाविवरणे च सूक्तस्थानस्य एकविंशसङ्ख्या-
काया ऋचश्चन्दः प्रतिष्ठेयुक्तम् ।

(क) सू० २३, ऋ० १६ । (ख) सू० २३, ऋ० २० । (ग) सू० २३,
ऋ० २२, २३, २४ । (घ) सू० २४, ऋ० १, २ । (ङ) सू० २४,
ऋ० ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५ । (च) सू० २७,
ऋ० १३ । (झ) सू० ३०, ऋ० १६ । (ज) सू० २६ । (झ) सू० २८,
ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ञ) सू० ३०, ऋ० ११ ।

हिरण्यरूपसूक्तानि त्रैष्टुभान्यथ तत्र तु ॥६॥

प्रथमञ्च चतुर्थञ्च जागते^(क) प्रथमे तयोः ।

अष्टमी षोडशी चान्या^(ख) त्रिष्टुभश्चरमे पुनः ॥७॥

अन्या च नवमी^(ग) चापि त्रिष्टुभावेव गम्यताम् ।

उत्तमे तु जगत्याद्या^(घ) नवमी^(ङ) जगतीनिष्ठत् ॥८॥

कण्वस्य प्रथमं^(च) सूक्तं चतुर्थं^(छ) पञ्चमं^(ज) च यत् ।

प्रस्कण्वस्य च तान्ये^(झ)व प्रगाथा वार्हता हृचाः ॥९॥

प्रस्कण्वस्य द्वितीयं^(ञ)च षष्ठं^(ट)श्चानुष्टुभे उभे ।

चतस्रश्चोत्तमस्यान्याः^(ड) कण्वस्यानुष्टुबुत्तमा^(ण) ॥१०॥

सर्वा गायत्र्य एवान्याः कण्वप्रस्कण्वयोर्ध्वचः ।

सव्यस्य सप्त सूक्तानि^(त) जागतान्येव तत्र तु ॥११॥

प्रथमस्य द्वितीयस्य हृचोऽन्य^(थ)स्त्रैष्टुभः स्रतः ।

तमाविथा^(द)समं चवं^(ध) तुभ्येदेते^(न) सः प्रेष्टुधम्^(प) ॥१२॥

तं भुव^(र)स्त्रिष्टुभश्चैता आर्चन्ने^(य)त्यृचा सह ।

- (क) सू० ११, ३४ । (ख) सू० ११, ऋ० ८, १६, १८ । (ग) सू० ३४, ऋ० ८, १२ । (घ) सू० ३५, ऋ० १ । (ङ) सू० ३५, ऋ० ८ । (च) सू० १६ । (छ) सू० ३८ । (ज) सू० ४० । (झ) सू० ४४, ४७, ४८ । (ञ) सू० ४५ । (ट) सू० ४८ । (ठ) सू० ५०, ऋ० १०, ११, १२, १३ । (ड) सू० ४३, ऋ० ८ । (ण) सू० ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७ । (त) सू० ५१, ऋ० १४, १५; सू० ५३, १०, ११ । (थ) सू० ५४, ऋ० ६ । (द) सू० ५४, ऋ० ८ । (ध) सू० ५४, ऋ० ८ । (न) सू० ५२, ऋ० १३ । (य) सू० ५२, ऋ० १५ ।

नोधसः प्रथमाः पञ्च^(क) जगत्पञ्चिष्टुभः पराः^(ख) ॥१२॥
 सर्वा उपोत्तमाः^(ग) सूक्ता जागतं सूक्तसुत्तमम्^(घ) ।
 अस्यापि चोत्तमा ज्ञेया चिष्टुवेदेति तु खिरम्^(च) ॥१३॥
 पराशरस्य दिपदा आषष्ठा^(ज) चिष्टुभः पराः^(झ) ।
 गौतमस्य तु सूक्तेषु द्वे शाङ्गौ सप्तमाष्टमौ^(ञ) ॥१५॥
 नवमं च जगत्पञ्च^(ड) दशमं^(ढ) त्वय जागतम् ।
 प्रथमं^(ण) च द्वितीयं^(त) च गायत्रं पञ्चमं^(थ) त्विदम् ॥१६॥
 तृतीयं^(द) च चतुर्थं^(ध) च चैष्टुभे चैष्टुभौषिण्यौ ।
 षष्ठ्याद्ये तृषौ ज्ञेयौ श्रिष्टा गायत्र्यः पराः^(न) ॥१७॥
 एकादशस्य सूक्तस्य पूर्वावानुष्टुभौ तृषौ^(प) ।
 औषिण्यस्तु^(फ) पराः पाङ्क्त्य^(ब) गायत्र्य^(भ) चैष्टुभा^(म) नृषाः ॥१८॥
 विज्ञेयस्ततो ब्राह्मन्तः प्रागापस्तम्बमौ^(य) द्वयः ।
 दादशं^(र) जागत सूक्तं चिष्टुवन्त्या च पञ्चमौ^(ल) ॥१९॥

- (क) सू० ५८, ऋ० १, २, ३, ४, ५ । (ख) सू० ५८, ऋ० ६, ७, ८, ९ ।
 (ग) सू० ५९, ६०, ६१, ६२, ६३ । (घ) सू० ६४ । (च) सू० ६४,
 ऋ० १५ । (ज) सू० ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७० । (झ) सू० ७१,
 ७२, ७३ । (ञ) सू० ८०, ८१ । (ड) सू० ८२, ऋ० ६ । (ढ) सू० ८१ ।
 (ण) सू० ७४ । (त) सू० ७५ । (थ) सू० ७८ । (द) सू० ७६ । (ध)
 सू० ७७ । (न) सू० ७८, ऋ० १, २, ३ । ४, ५, ६ । ७, ८, ९ । (प)
 सू० ८४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (फ) सू० ८४, ऋ० ७, ८, ९ । (ब)
 सू० ८४, ऋ० १०, ११, १२ । (भ) सू० ८४, ऋ० १३, १४, १५ ।
 (म) सू० ८४, ऋ० १६, १७, १८ । (य) सू० ८४, ऋ० १९, २० ।
 (र) सू० ८५ । (ल) सू० ८५, ऋ० ५, ६ ।

चयोदग्रश्च^(क) गायत्रं जागतं तदनन्तरम्^(ख) ।

प्रक्षारपङ्क्तौ आद्यन्ते^(ग) आ विद्युन्मद्भिरस्य तु ॥२०॥

चिष्टुभस्तु द्वितीयाद्या^(घ) विराड्रूपा तु पञ्चमी^(च) ।

योदग्रं जागतं^(च) तस्य द्वाचान्य^(ख) सौष्टुभः सतः ॥२१॥

षष्ठी^(ग) त्वेका विराट्स्थाना सा च स्वस्ति न इत्यमौ ।

षड्जुनीती^(ग)ति गायत्रन्त्वस्यैकानुष्टुप्पुत्तमा^(ख) ॥२२॥

पराणि^(क) त्रैष्टुभान्येव तत्रापि प्रथमे पुनः ।

त सोमामौ^(क)ति गायत्र्यो द्वादशोऽणिकृतः परा^(ग) ॥२३॥

चतु^(क)र्जगत्त्रयः प्रथमा उपान्यान्त्याः^(ख) षड्दुष्णिहः ।

उत्तमस्य तु सूक्तस्य तिस्रोऽ^(ख)नुष्टुभ आदितः ॥२४॥

नवमौप्रभृति^(घ)स्तस्य गायत्रोऽस्य परस्तुचः ।

कुससूक्तेषु गायत्रं चतुर्थं^(ख) त्रैष्टुभेऽध्वय ॥२५॥

पाङ्क्त द्वादशमं^(घ) सूक्तमुद्धृत्यान्त्यान्तथाष्टमौम् ।

महादृष्ट्यष्टमौ^(ग) सा यवमध्या च योद्धता ॥२६॥

(क) सू० ८६ । (ख) सू० ८७ । (ग) सू० ८८, ऋ० १, ६ ।

(घ) सू० ८८, ऋ० २, ३, ४ । (घ) सू० ८८, ऋ० ५ । (च) सू० ८९ ।

(क) ८९, ऋ० ८, ९, १० । (ग) सू० ८९, ऋ० ६ । (भ) सू० ९० ।

(ख) सू० ९०, ऋ० ९ । (ट) सू० ९१, ९२, ९३ । (ठ) सू० ९१, ऋ० ५,

६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६ । (ड) सू० ९१, ऋ० १० ।

(ढ) सू० ९१, ऋ० १, २, ३, ४ । (य) सू० ९२, ऋ० १८, १९, २०, २१,

२२, २३ । (त) सू० ९३, ऋ० १, २, ३ । (थ) सू० ९३, ऋ० ९, १०,

११ । (द) सू० ९७ । (ध, सू० १०५ । (न) सू० १०५, ऋ० ८ ।

प्रथमं^(क) सैकविंश^(ख) च नवमं^(ग) द्वाष्टमं^(घ) ततः ।

ऊर्ध्वं^(ङ) च षोडशं चोष्णि^(च) सप्तर्चसं चयोदशम्^(ज) ॥२०॥

एतानि जागतान्येषु प्रथमेऽन्यं द्वचं^(झ) विना ।

एकोनविंशे^(झ) सैकविंशे^(ञ) तथैवान्यं द्वचं विना ॥२१॥

अचं चयोदशे^(ञ) तन्यां नवमे^(ट) द्वाष्टदशे^(ड) विना ।

ततं मे पञ्चमीं चान्या^(ड) मष्टमेऽन्यौ द्वचौ^(ण) विना ॥२२॥

कवीवतस्तु सूक्तेषु चतुर्थी^(ण) तस्य आगतम् ।

उपोत्तमस्य चर्चा द्वे चतुर्थीं पञ्चमी^(ण) च या ॥२३॥

पञ्चमस्य तु गायत्र्यस्तिष्ठोऽन्याः प्रथमा^(र) च या ।

अनुष्टुभौ विराजौ वा नवमी चाष्टमी^(र) च या ॥२४॥

अनुष्टुभु चतुर्थी^(र) च सप्तमी^(र) दृष्टी विराट् ।

द्वितीया पञ्चमी षष्ठी द्वितीया^(र) चोष्णिहासरेः ॥२५॥

गायत्री वा द्वितीया^(र) स द्वितीया^(र) तुष्टवेव वा ।

(क) सू० ८० । (ख) सू० ११० । (ग) सू० १०२ । (घ) सू० १०१ ।

(ङ) सू० ११० । (च) सू० ११०, १११, ११८ । (ज) सू० १०६ ।

(झ) सू० ८०, ऋ० १५, १६ । (ञ) सू० ११९, ऋ० १८, २० । (ट) सू०

११४, ऋ० १०, ११ । (ड) सू० १०६, ऋ० ० । (ण) सू० १०२, ऋ० ११ ।

(र) सू० १११, ऋ० ५ । (र) सू० ११०, ऋ० ४, ८ । (र) सू० १०१,

ऋ० ८, ८, १०, ११ । (र) सू० ११८ । (र) सू० १२४, ऋ० ४, ४ ।

(र) १२०, ऋ० १, १०, ११, १२ । (र) सू० १२०, ऋ० ८, ८ ।

(र) १२०, ऋ० ४ । (र) सू० १२०, ऋ० ० । (र) सू० १२०, ऋ० २,

२, ४, ६ । (र) सू० १२०, ऋ० २ । (र) सू० १००, ऋ० १ ।

सप्तमस्य विराड्रूपे श्रुतं मे^(क) आव^(ग) इत्युचौ ॥३३॥

उत्तमस्य तु सूक्तस्य दे वायन्ये^(ख) अनुष्टुभौ ।

अवशिष्टानि सूक्तानि^(घ) त्रैष्टुभान्यवगम्यताम् ॥३४॥

आत्यष्टान्यथ सूक्तानि परुच्छेपस्य तव तु ।

आद्यस्यातिष्ठतिः पद्यौ^(ङ) सुधुमे^(च)त्यतिशाकरम् ॥३५॥

सच्च प्रप्रा व^(छ) इत्युभ्यां द्वतीया^(ज)त्यष्टिरुत्तमा^(झ) ।

अष्टमस्यान्यथा^(ञ) साकं नवमस्याप्युपोत्तमे^(ट) ॥३६॥

चतुर्थस्योत्तमा^(ड) त्रिष्टुब्दग्रमस्यो^(ढ)त्तमस्य^(ण) च ।

सप्तमस्यादितस्त्रिष्टुबेकस्या^(त)नुष्टुभसूचः^(थ) ॥३७॥

गायत्री^(द) च धृति^(ध)यैव दृष्टव्यस्य पञ्चमी^(न) ।

दे सूक्ते दीर्घतमसः प्रथमे^(प) जागते तयोः ॥३८॥

पूर्वस्य दशमी^(फ) त्रिष्टुबय चानुष्टुभं परम्^(ब) ।

पष्ठश्च जागतं सूक्तं चतुर्थं पञ्चमं^(व) च यत् ॥३९॥

- (क) सू० १२२, अ० ६ । (ख) सू० १२२, अ० ५ । (ग) सू० १२६, अ० ६, ७ । (घ) सू० १६, १७, १८, २१, २३, २४, २५ । (ङ) सू० १२७, अ० ६ । (च) सू० १२७ । (छ) सू० १२६, अ० ८, ९ । (ज) सू० १०८, अ० ९ । (झ) सू० १२८, अ० ११ । (ञ) सू० ११४, अ० ६ । (ट) सू० १२५, अ० ७, ८ । (ड) सू० १२०, अ० १० । (ढ) सू० १२६, अ० ७ । (ध) सू० १२८, अ० ११ । (न) सू० १२३, अ० १ । (त) सू० १२३, अ० २, ३, ४ । (थ) सू० १२३, अ० ५ । (द) सू० १२३, अ० ६ । (ध) सू० १२८, अ० ६ । (न) सू० १४०, १४१ । (प) सू० १४०, अ० १० । (फ) सू० १४२ । (ब) सू० १४३, १४४, १४५ ।

वेराजं दग्धमं^(क) तस्मात्परे श्रीष्णिह^(ख) जागते^(ग) ।

जागतानि तु सूक्तानि षोडशप्रभृतीनि षट्^(घ) ॥४०॥

अनुष्टुबन्तादन्यानि वसू रुद्रेतिचैष्टुभात्^(ङ) ।

त्रयोविंशस्य सूक्तस्य सप्त यस्या द्वितीयया^(च) ॥४१॥

अस्य वामीय सूक्तस्य जगत्यः षड्भिमा चतुः ।

पञ्चपादं^(ज) साकं जानां^(झ) यद्गायत्रे^(ञ) अयं स^(ट) च ॥४२॥

सप्तार्धगभां^(ड) गौरी^(ढ) य तस्यानुष्टुबुपोत्तमा^(ण) ।

प्रक्षारपङ्क्तिस्तु विराड्दाचत्वारिंश्युग^(त)स्य या ॥४३॥

अतोऽन्यचैष्टुभं सर्वं त्रिष्टुभत्रायगम्यताम् ।

अत्र द्विचिष्टुबन्तानि प्रथमे द्वे^(थ) अबोधि^(द) च ॥४४॥

चिष्टुबन्तानि चैतानि जागतेषु प्रतयमीम्^(ध) ।

तं पृच्छत^(न) किमु श्रेष्ठ^(न) इति त्रीण्यवगम्यताम् ॥४५॥

अगस्त्यस्य च सूक्तेषु गायत्रं सूक्तमष्टमम्^(प) ।

द्वितीयं जागतं सूक्तं द्वि^(फ) मुद्रुत्य त्वत्तमम् ॥४६॥

अष्टादशं^(ब) चतुर्थं^(भ) स द्वे एते आगते तयोः ।

(क) सू० १४८ । (ख) सू० १५० । (ग) सू० १५१ । (घ) सू० १५५, १५६, १५७, १५८, १६०, १६१ । (ङ) सू० १५८ । (च) सू० १६२, षट् १, ६ । (ज) सू० १६७, षट् १२ । (झ) सू० १६७, षट् १५ । (ञ) सू० १६७, षट् २१ । (ट) सू० १६७, षट् २८ । (ठ) सू० १६७, षट् २६ । (ड) १६७, षट् ३१ । (ढ) सू० १६७, षट् ५१ । (ण) सू० १६७, षट् ३२ । (त) सू० १७०, षट् १२, १३ । सू० १७१, षट् १२, १३ । (थ) सू० १७०, षट् ५, ६ । (द) सू० १७१, षट् १ । (ध) १७४, षट् १ । (न) सू० १६९, षट् १ । (प) सू० १७२ । (फ) सू० १६६, षट् १७, १८ । (ब) सू० १८२ । (भ) सू० १८८ ।

आद्यादुद्धृत्य षष्ठ्यन्त्ये^(क) चतुर्थाच्चोत्तमं तृचम्^(ख) ॥४७॥
 षष्ठ^(ग)मेकादश^(घ)श्चास्य सूक्ते आनुष्टुभे परे ।
 उभयोत्तमा^(ङ) त्रिष्टुबाद्या^(च) तु दृहती तयोः ॥४८॥
 एकादशे^(ज)ऽस्य दृहती स्तम्भोपीवीति गम्यताम् ।
 पञ्चमस्य तु सूक्तस्य द्वितीया^(झ)द्युग्विराट् सूक्ता ॥४९॥
 द्वादशस्योत्तमा^(झ)त्रिष्टुप् श्रिष्टाः सर्वा अनुष्टुभः ।
 एका पञ्चदशे सूक्ते पञ्चमी^(ञ) दृहतीनिष्ठत् ॥५०॥
 त्रयोविंश^(ञ)न्तु गायत्रं तस्योष्णिक् प्रथमा^(ट) तु षट्क् ।
 अनुष्टुद्गर्भरूपोष्णिगयवैपा^(ट)वगम्यताम् ॥५१॥
 तृतीया पञ्चमी षष्ठी सप्तमी^(ड)ता अनुष्टुभः ।
 अनुष्टुब्बृहती चान्या^(ण) गायत्रं सूक्तमुत्तरम्^(ण) ॥५२॥
 विज्ञेय उत्तमे सूक्ते दशमीप्रभृतिष्वच^(ण) ।
 आनुष्टुभं महापाङ्क्तो महा च दृहती परा^(च) ।
 अवशिष्टानि सूक्तानि ^(च)त्रैष्टुभान्यवगम्यताम् ॥५३॥
 इति प्रथमं मण्डलम् ।

(क) सू० १८२, ऋ० ६, ८ । (ख) सू० १६८, ऋ० ८, ९, १० ।
 (ग) सू० १०० । (घ) १७५ । (ङ) सू० १७०, ऋ० ५, सू० १७५,
 ऋ० ६ । (च) सू० १७०, ऋ० १ । १७५, १ । (झ) सू० १७५, ऋ० १ ।
 (ज) सू० १६६, ऋ० २ । (झ) १७६ ऋ० ६ । (ञ) सू० १६६, ऋ० ५ ।
 (ट) सू० १८७ । (ठ) सू० १८७, ऋ० १ । (ड) सू० १८७, ऋ० २ ।
 (ढ) सू० १८७, ऋ० ३, ५, ६, ७ । (ण) सू० १८७, ऋ० ११ । (त)
 सू० १८८ । (थ) सू० १६१, ऋ० ३०, ३१, ३२ । (द) सू० १६१,
 ऋ० १६ । (ध) सू० ६६, ६७, ६८, ७१, ७२, ७३, ७४, ७७, ७८, ७९,
 ८०, ८१, ८३, ८४, ८५, ८६, ८८, ८९ ।

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

सूक्तं गृह्यमदस्याय प्रथमे^(१) आगते उभे ।
 साध्वपांषी^(२)ति चर्षा दे दतीये चैष्टुभे सति ॥१॥
 चैष्टुभानुष्टुभे तस्य चतुर्थं पद्यमं^(३) च यत् ।
 गायत्र^(४)माष्टमात्सर्वं तत्रैकानुष्टुभुत्तमा^(५) ॥२॥
 ऊर्ध्वं चत्वारि^(६) यद्विंशद्दूर्ध्वं च दे^(७) चयोदमात् ।
 चीजि^(८) सप्तदमादूर्ध्वमूर्ध्वं चत्वारि^(९) चाष्टमात् ॥३॥
 सर्वांष्टेतानि सूक्तानि चैष्टुभानि चयोदय ।
 उत्तमम्योत्तमा^(१०)मेपासुर्जुत्य जगतीमृषम् ॥४॥
 विश्वं सत्य^(११)मिति चिष्टुभृहस्पते अतो^(१२)मिति च ।
 अतोऽन्यज्जागतं सूक्तं प्रागाते पित^(१३)रित्यतः ॥५॥

(१) सू० १, २ । (२) सू० ३, ऋ० ६, ० । (३) सू० ४, ५ ।
 (४) सू० ६, ०, ८ । (५) सू० ८, ऋ० ६ । (६) सू० २६, २७, २८,
 २९ । (७) सू० १४, १५ । (८) सू० १८, १९, २० । (९) सू० ८, १०,
 ११, १२ । (१०) सू० ४३, ऋ० ३ । (११) सू० २४, ऋ० १२ । (१२)
 सू० २३, ऋ० १५ । (१३) सू० ३३ ।

अष्टा^(क)दि सूक्तमुद्धृत्य द्वाविंश^(ख)मतिशकरम् ।
 अष्टिपञ्चपदावन्त्ये^(ग) द्वितीयः^(घ) षोडशाक्षरः ॥६॥
 मिनीवालि^(ङ) यासुबाज्ज^(च) र्यागुद्गुरि^(ज)त्यनुष्टुभः ।
 त्रैष्टुभस्य तु शेषस्य चतुर्थं^(झ) पञ्चमं^(ञ) च यत् ॥७॥
 जागतानि द्वितीयञ्च^(ट) द्वितीयाञ्चर्त्त उत्तमम्^(ड)(१) ।
 गायत्रं नवमं^(ण) तस्य सारस्वत्या^(त)वनुष्टुभौ ॥८॥
 इमा ब्रह्मे^(थ)ति दृष्टती योद्धता^(द) सातिशकरौ ।
 तदसौ द्वित्रिष्टुबन्तं^(ध) सूक्तं सप्तदशन्तु यत् ॥९॥
 त्रयोदशं चतुस्त्रिंशमेकत्रिंशं च षोडशम् ।
 एकत्रिंशं त्रयोत्रिंशं चतुर्विंशञ्च सप्त तु ॥१०॥
 एतानि^(न) त्रिष्टुबन्तानि गम्यतां जागतेष्वपि ॥११॥
 इति द्वितीयं मण्डलम् ।

(१) पञ्चमोत्तर उत्तमे(द) इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(क) सू० २२, ऋ० १ । (ख) सू० २२ । (ग) सू० २२, ऋ० ४ ।
 (घ) सू० २२, ऋ० ३ । (ङ) सू० ३२, ऋ० ६ । (च) सू० ३२,
 ऋ० ७ । (ज) सू० ३२, ऋ० ८ । (झ) सू० २३, ३६ । (ञ) सू०
 २४, ३७ । (ट) सू० २१, ३४ । (ठ) सू० २६ । (ड) सू० ४१ ।
 (ढ) सू० ४१, ऋ० १६, १७ । (ण) सू० ४१, ऋ० १८ । (त) सू० ४३,
 ऋ० २ । (थ) सू० १०, ऋ० ८, ९ । (द) सू० १३, ऋ० १३; सू०
 ३४, ऋ० १५; सू० ३९, ऋ० ७; सू० १६, ऋ० ८; सू० २१, ऋ० ५;
 सू० २३, ऋ० १८; सू० २४, ऋ० १६ । (द) सू० २५, २६ ।

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

—००—

द्वितीय^(क) च द्वितीय^(ख) च विद्यामिवस्य जागते ।
 नवम^(ग) वार्धत सूक्त चिष्टुवस्त्रोत्तमा^(घ) निष्टत् ॥ १ ॥
 औष्णिह^(ङ) दे च गायत्रे^(च) वार्धतादुत्तराणि तु ।
 षोडशे षड्रचे सूक्ते^(ज) प्रगाथा वार्धता हुवाः ॥ २ ॥
 तुभ्य स्तोका^(झ) दत्तवन्तः^(झ) सप्तर्चन्तु चयोदशम्^(ञ) ।
 ये वृक्षा^(ट) नाम^(ट) पुरीद्या^(ड) उष्णपक्षे^(ड) त्वनुष्टुभः ॥ ३ ॥
 चिष्टुचेव विराड्रूपा तुभ्य श्रोतव्य^(ण) गव या ।
 सतोष्टद्वयौ तव दे ओजिष्ठन्ते^(ण) द्वा विप^(ण) ॥ ४ ॥
 अतोऽन्यन्निष्टुभ सर्वमानिर्मथित^(ण) इत्यतः ।
 अनुष्टुभादिगायत्रे^(र) वेराज चोत्तरे^(र) ततः ॥ ५ ॥
 उत्तर^(र) जागत तस्य चिष्टुभन्तिष्ठ उत्तमा^(र) ।
 गायत्रे उत्तरे सूक्ते^(र) तयो षड्रच उत्तरे ॥ ६ ॥

- (क) सू० २ । (ख) सू० ३ । (ग) सू० ८ । (घ) सू० ८, अ० ८ ।
 (ङ) सू० १० । (च) सू० ११, १२ । (ज) सू० १६ । (झ) सू० २१, अ० १ ।
 (ञ) सू० २१, अ० २ । (ट) सू० १३ । (ड) सू० ८, अ० ० ।
 (ड) सू० २२, अ० ० । (झ) सू० ८, अ० ० । (ण) सू० २१, अ० ० ।
 (ण) सू० २१, अ० ५ । (र) सू० २३, अ० १ । (र) सू० २३ । (र)
 सू० २३ । (र) सू० २५ । (र) सू० २६ । (र) सू० २६, अ० ०,
 ८, ८ । (र) सू० २०, २८ ।

उष्णिक्त्रिष्टुब्जगत्यैष^(१) द्वितीयाप्रसृतिद्वयः^(क) ।

अस्तीद^(घ) न्नेष्टुभं तस्य जगत्यौ दे उपोत्तमे^(ग) ॥७॥

एकादशी^(घ) च षष्ठी^(ज) च तावन्धोऽन्या अष्टुष्टुभः ।

प्रथमा च चतुर्थी च दशमी दादशी^(घ) च या ॥८॥

एता अष्टुष्टुभः सर्वा नदीस्तोत्रस्य चोत्तमा^(घ) ।

अतोऽन्यत्रैष्टुभं सर्वं यदिन्द्रं मति^(ज) रित्यतः । ९॥

अष्टुष्टुभं^(घ) नमुद्धृत्य गायत्रं सूक्त^(घ) मष्टमम् ।

गायत्राणि तु द्वे त्रीणि^(घ) वैष्टुभ^(ग) द्वे^(घ) च वार्द्धते ॥१०॥

षड्^(घ) त्तराणि सूक्तानि वैष्टुभान्युत्तरस्य तु ।

जगत्यः प्रथमास्तिष्ठ^(घ) स्तिष्ठो गायत्र्य उत्तमाः^(ल) ॥११॥

गायत्रमुत्तमं^(घ) तस्य षष्ठ्यै^(घ) का जगतीनिष्ठत् ।

पञ्चमी^(घ) चोत्तमे^(ल) च द्वे त्रिष्टुभस्तैष्टुभे परे^(घ) ॥१२॥

दशमी^(घ) तु जगत्यस्य गायत्री च त्रयोदशी^(घ) ।

(क) सू० २८, अ० ३, ४, ५ । (ख) सू० २८ । (ग) सू० २८, अ० १४, १५ ।

(घ) सू० २८, अ० ११ । (ङ) सू० २८, अ० ६ । (च) सू० २८, अ०

१, ४, १०, १२ । (ज) सू० ३२, अ० १२ । (न) सू० २८ । (झ) सू०

३०, अ० ११ । (न) सू० ३० । (ट) सू० ४०, ४१, ४२ । (ठ) सू० ४२ ।

(ड) सू० ४४, ४५ । (ड) सू० ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१ । (घ) सू०

५१, अ० १, २, ३ । (न) सू० ५१, अ० १०, ११, १२ । (प) सू० ५२ ।

(द) सू० ५२, अ० ६ । (ध) सू० ५२, अ० ५ । (न) सू० ५२ अ०

०, ८ । (प) सू० ५२ । (व) सू० ५२, अ० १० । (व) सू० ५२,

अ० १२ ।

(१) एति पाठो मयि नुमर्हति ।

चतुर्थस्योत्तमा^(क)मेकाष्टचमुद्धृत्य चोभयोः ।
 प्रथमा^(ख)ष्टचमुद्धृत्य अष्टमश्चापि जागतम् ॥७॥
 अनुष्टुप्प्रममभ्यान्त्या^(ग)चतस्रोऽन्या^(घ)श्च पञ्चमे ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य मध्ये गायत्रयोर्दयोः^(ङ) ॥८॥
 द्वितीयश्च^(च) तृतीयश्च^(छ) सूक्ते आनुष्टुभे उभे ।
 गायत्रं सप्तमं^(ज) सूक्तं जागते नवमाष्टमे^(झ) ॥९॥
 नवमस्य तु ये ते चिरित्यन्या^(झ)ष्टचं विना ।
 जगत्येवोत्तमभ्यान्त्या^(ञ)द्दशमी^(ट) पञ्चमस्य तु ॥१०॥
 एकादशस्य गायत्रस्तृचोऽन्यो^(ड)द्दशमस्य च ।
 द्वादशे तु द्वितीया च तृतीया चोत्तमा^(ण) च या ।
 आनुष्टुभे त्रिष्टुभस्ताः पुरउष्टिक् च पञ्चमी^(त) ॥११॥

इति चतुर्थं मण्डलम् ।

- (क) सू० ३६, अ० ८, सू० ४५, अ० ०; (ख) सू० ४०, अ० १ ।
 (ग) सू० ३८, अ० ६ । (घ) सू० ३७, अ० ४, ८, ०, ८ । (ङ) सू०
 ४६, ४८ । (च) सू० ४० । (छ) सू० ४८ । (ज) सू० ५२ । (झ)
 सू० ५३, ५४ । (ञ) सू० ५४, अ० ६ । (ट) सू० ५८, अ० ११ ।
 (ड) सू० ५०, अ० १० । (ढ) सू० ५५, अ० ८, ८, १०; सू० ५६,
 अ० ५, ६, ० । (ण) सू० ५७, अ० २, ३, ८ । (त) सू० ५०, अ० ५ ।

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

आनुष्टुभानां सूक्तानां पङ्क्तिरन्या^(क)त्रिमण्डले ।

उरोष्टु^(ख) इन्द्र^(ग)कूषो^(घ)ऽच्छ^(ङ)बलित्या द्वे^(च)यदद्य^(ज) च ॥१॥

विदा^(झ)आचिकिताने^(झ)ति सूक्तान्येतान्प्रापस्य तु ।

अवीणां पञ्चमं^(ञ) सूक्तं गायत्रं पाङ्क्तमुत्तरं^(ट) ॥२॥

आनुष्टुभं सप्तमं^(ड)न्तु जागतं सूक्तमष्टमं^(ड) ।

नवमं दशमं^(ड)शेषां सूक्ते आनुष्टुभे तयोः ॥३॥

पूर्वस्य पञ्चमौ^(ण)पङ्क्तिश्चतुर्थी^(ण) चरमस्य च ।

अतोऽन्यच्चैष्टुभं सर्वमाप्रवेधस^(ण)इत्यतः ॥४॥

उद्धृत्योपोत्तमे सूक्ते गायत्रेऽर्चन्त इत्युभे^(च) ।

प्रकरीय चतुर्विंशीं जनस्त्रे^(ध)ति च जागतं ॥५॥

अष्टौ पराणि सूक्तानि^(न) ज्ञेयान्यानुष्टुभान्यतः ।

चतुर्थेऽन्या^(प)विराड्रूपा आद्ये^(प)गायत्र्यौ लिङ् ॥६॥

(क) सू० ७, १६, १७, १८, २०, २१, २२, २३, ३६ ।

(ख) सू० ३८ । (ग) सू० ३१ । (घ) सू० ७४ । (ङ) सू० २५ ।

(च) सू० ६७, ८४ । (ज) सू० ७३ । (झ) सू० ४५ । (ञ) सू० ६६ ।

(ट) सू० ५ । (ड) सू० ६ । (ड) सू० ७ । (ड) सू० ८ । (ड) सू०

९, १० । (ण) सू० ९, अ० ५ । (ण) सू० १०, अ० ४ । (ण) सू०

१५ । (र) सू० १३, १४ । (ध) सू० ११ । (न) सू० १६, १७, १८,

१९, २०, २१, २२, २३ । (प) सू० १९, अ० ५ । (प) सू० १९,

अ० १, २ ।

अनुष्टुभस्तु विगी च द्वाविंशी दादगी^(क) च या ॥ १३ ॥

अष्टादशी^(ख) दृहत्तस्य जगत्त्वेव तु षोडशी^(ग) ।

इमं मष्ट उपक्रम्य त्रैष्टुभान्युत्तराणि षट्^(घ) ॥ १४ ॥

तेषां षष्ठे चतसस्तु मैत्रे गायत्र्य उत्तमाः^(ङ) ।

जागत^(च) त्रैष्टुभे^(ज) सूक्ते सप्तर्चं द्वे उपोत्तमे ।

गायत्रमुत्तमं^(झ) तस्य त्रिष्टुभस्त्रिंश^(झ) आदितः ॥ १५ ॥

इति द्वतीयं मण्डलम् ।

—

- (क) सू० ५२, अ० १९, २०, २० । (ख) सू० ५३, अ० १८ ।
 (ग) सू० ५३, अ० १६ । (घ) सू० ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५८ । (ङ)
 सू० ५८, अ० ६, ७, ८, ८ । (च) सू० ६० । (ज) सू० ६१ । (झ)
 सू० ६१ । (झ) सू० ६०, अ० १, २, ३ ।

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

प्रथमा^(क) चेष्टुभेष्टिर्वामदेवस्य षट्पदा ।
 द्वितीया^(ख) तिजगत्यस्य तृतीया^(ग)स्यां निचृद्धृतिः ॥ १ ॥
 सप्तमस्य तु सूक्तस्य प्रथमा^(घ) जगतौ निचृत् ।
 अनुष्टुभः पराः पञ्च प्राक्^(ङ) सप्तस्य यदि^(च)त्यतः ॥ २ ॥
 गायत्रे दशमे सूक्ते भुरिजः पदपङ्क्तयः^(ज) ।
 उष्णिहो वा विराजस्ताः^(झ) पञ्चम्या^(झ)सामनुष्टुपा ॥ ३ ॥
 य इमे च महापूर्वां पदपङ्क्तिर्निर्गद्यते ।
 अग्निर्होते^(ञ)ति गायत्रं नवमं चाष्टमं^(ट) च यत् ॥ ४ ॥
 अयं चक्र^(ठ)मध्वं श्वेतं^(ड) प्रकप्यावस्य ते उभे ।
 गायत्राणि तु वै त्रीणि^(ण) न किरिन्द्रेति तत्र तु ॥ ५ ॥
 वामं वामन्ते^(ण) क इमं^(त)मेतद्वे^(थ)दित्यनुष्टुभः ।
 चतुर्थस्यानुवाकस्य जागतं सूक्तमुत्तमम्^(द) ॥ ६ ॥

-
- (क) सू० १, ऋ० १ । (ख) सू० १, ऋ० २ । (ग) सू० १, ऋ० २ ।
 (घ) सू० ७, ऋ० १ । (ङ) सू० ७, ऋ० २, ३, ४, ५, ६ । (च) सू० ७,
 ऋ० ७ । (ज) सू० १०, ऋ० १, २, ३ । (झ) सू० १० ऋ० ४, ६, ७, ८ ।
 (झ) सू० १०, ऋ० ५ । (ञ) सू० १५ । (ट) सू० ८, ९ । (ठ) सू०
 १७, ऋ० १४ । (ड) सू० २७, ऋ० ५ । (ढ) सू० ३०, ३१, ३२ । (ण)
 सू० ३०, ऋ० २४ । (त) सू० २४, ऋ० १० । (थ) सू० ३० ऋ० ८ ।
 (द) सू० ४५ ।

दैपदा^(क)नुष्टुभे^(ख) च द्वे गायत्रं तत उत्तरं^(ग) ।

त्रैष्टुभा^(घ)नुष्टुभौ^(च)सूक्ते परे पूर्वापरौ द्वौ ॥०॥

अनुष्टुप्^(ज)द्वे च गायत्री^(झ) उत्तरस्योत्तरसृष्टः ।

त्रिष्टुप्केका^(ञ)जगत्येका^(ट)त्रिष्टुप्केका^(ड)दितस्तृचः ॥८॥

त्रैष्टुभान्येव^(ण) पञ्चोर्ध्वं परन्तेभ्यस्तु जागतं^(त) ।

एतत्तु त्रिष्टुपन्त^(थ)श्च यस्त^(द)श्चानुष्टुभं परं ॥९॥

अ आगमत्तैष्टुभे द्वे^(न) द्वे^(प) एवानुष्टुभे उरोः ।

अ आगमदिति तस्य द्वतीया^(य) जगती सूता ॥१०॥

उत्तराणि तु सूक्तानि^(र) चत्वारि त्रैष्टुभान्यतः ।

तेषामेकातिजगती द्वितीयस्यास्ति षोडशी^(ल) ॥११॥

प्रथमस्य नवर्चस्य प्रथमा^(व)स्तिष्ठ उपस्थिः ।

अभि न दृष्टे^(श)तिचिन्तु^(ष)प्रैष स्तोमो^(ष)दृष्टदयः^(म) ॥१२॥

एता एतेषु श्रक्यंतां थं द्वे^(न)यत्ने^(प)त्यनुष्टुभे ।

- (क) सू० २३ । (ख) सू० २५ । (ग) सू० २६ । (घ) सू० २०, अ० १, २, ३ । (ङ) सू० २० अ० ४, ५, ६ । (च) सू० २८, अ० ४ । (छ) सू० २८, अ० ५, ६ । (ज) सू० २८, अ० १ । (झ) सू० २८, अ० २ । (ञ) सू० २८, अ० ३ । (ट) सू० २९, ३०, ३१, ३२, ३३ । (ठ) सू० ३४ । (ड) सू० ३४, अ० ९ । (ण) सू० ३५ । (त) सू० ३६, ३७ । (थ) सू० ३६, अ० १ । (द) सू० ३०, ३१, ३२, ३३ । (ध) सू० ३१, अ० १६ । (न) सू० ३०, अ० १, २, ३ । (प) सू० ३१, अ० १९ । (ङ) सू० ३१, अ० १० । (व) सू० ३२, अ० १६ । (म) सू० ३३, अ० १५ । (य) सू० ३०, अ० ९ । (र) सू० ३०, अ० ५ ।

जागत^(क) त्रिष्टुभा^(ख) न्येव व्यत्यस्तात्पुत्तरांणि षट् ॥१२॥

तत्राद्यं द्वित्रिष्टुव^(ग) न्तं सूक्तं तं प्रवयेत्यदः ।

त्रिष्टुवन्या^(घ) द्वितीयस्याप्यत्र साकं द्वितीयया^(ङ) ॥१३॥

विश्व^(च) आनुष्टुभं सूक्तं तेभ्यः पञ्चर्चमुत्तर^(ज) ।

आद्या^(झ) श्वतसो गायत्यः उत्तरस्योष्णिहय षट्^(झ) ॥१५॥

त्रिष्टुभस्तु जगत्यो वा तिस्र^(ञ) श्वान्ये^(ञ) अनुष्टुभौ ।

उद्धृत्य षोडशीं पङ्क्तिं षष्ठी^(ट) मानुष्टुभं परं ॥१६॥

को वेदसूक्ते गायत्र्या चाष्टमी द्वादशी^(ड) च या ।

द्वितीया^(व) नुष्टुभेवास्तु द्वितीया^(ण) दृहतीनिष्टत् ॥१७॥

पञ्चमीपञ्चदश्यादी^(ण) प्रगाथौ काकुभौ द्विषौ ।

ककुभः प्रथमा यास्तु दशम्येकादशी^(च) च या ॥१८॥

शिष्टाः सतोद्वहत्योऽन्या^(च) श्वतुर्थाः^(च) पुरउष्णिहः ।

चतुर्थस्यानुवाकस्य जागते द्वे उपोत्तमे^(न) ॥१९॥

उपान्या^(प) प्रथमे त्रिष्टुवुत्तमा तुत्तरे^(फ) तयोः ।

(क) सू० ४४, ४६, ४८ । (ख) सू० ४५, ४७, ४९ । (ग) सू० ४४, ४८, १४, १५ । (घ) सू० ४६, ऋ० ८ । (ङ) सू० ४६, ऋ० २ । (च) सू० ५० । (ज) सू० ५०, ऋ० ५ । (झ) सू० ५१, ऋ० १, २, ३, ४ । (ञ) सू० ५२, ऋ० ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ट) सू० ५१, ऋ० ११, १२, १३ । (ड) सू० ५१, ऋ० १४, १५ । (व) सू० ५२, ऋ० ६, १६ । (ढ) सू० ५३, ऋ० ८, १२ । (ढ) सू० ५३, ऋ० १ । (ण) सू० ५३, ऋ० २ । (त) सू० ५३, ऋ० ५, ६, १५, १६ । (थ) सू० ५३, ऋ० १, १०, ११ । (द) सू० ५३, ऋ० ७, ९, १३, १४ । (ध) सू० ५३, ऋ० ४ । (न) सू० ५४, ५५ । (प) सू० ५४, ऋ० १४ । (फ) सू० ५५, ऋ० १० ।

उत्तम^(क) वार्द्धतं तस्य प्रंगाथौ वार्द्धतौ दृचौ ॥२०॥

द्वितीयाप्रमृतिः^(ख) पूर्वः षष्ठीप्रमृति^(ग) उत्तरः ।

उत्तराणि तु चत्वारि^(घ) व्यत्यस्तानि यथैव षट् ॥२१॥

द्वित्रिष्टुवन्त^(ङ) तत्राद्यं द्विजगत्^(च) नमुत्तमम् ।

यदुत्तरं^(ज) मध्यमयोस्तत्रापि त्रिष्टुवन्तमा ॥२२॥

सूक्तं केष्टे^(झ) ति गायत्रमनुष्टुप् तस्य पञ्चमी^(ञ) ।

एका सतोद्वहत्यस्य नवमी^(ट) त्रैष्टुभं परम्^(ड) ॥२३॥

श्वतस्य^(ण) जागतं सूक्तं चत्वार्या^(ढ) नुष्टुभान्यथ ।

गायत्रं^(ण) त्रैष्टुभं^(ण) च द्वे गायत्रे^(त) चैक^(थ) मौष्णिहम् ॥२४॥

आनुष्टुभे^(द) च पाङ्क्तं^(ध) च त्रैष्टुभे चोत्तरे^(न) ततः ।

एक^(प) मानुष्टुभं तस्य प्रथमा^(फ) स्तिष्ठ उष्णिहः ॥२५॥

अत्रिर्यद्वा^(ब) मिति त्रिष्टुबुपा तत्र प्रतीयताम् ।

सप्तोत्तराणि सूक्तानि पाङ्क्तं^(भ) त्रैष्टुभं^(म) जागते^(य) ॥२६॥

- (क) सू० ५६। (ख) सू० ५६, ऋ० २, ३। (ग) सू० ऋ० ५६, ६, ७। (घ) सू० ५७, ५८, ५९, ६०। (ङ) सू० ५७, ऋ० ७, ८। (च) सू० ६०, ऋ० ७, ८। (ज) सू० ५९, ऋ० ८। (झ) सू० ६१। (ञ) सू० ६१, ऋ० ५। (ट) सू० ६१, ऋ० ६। (ड) सू० ६२। (ण) सू० ६२। (ढ) सू० ६३, ६४, ६६, ६७। (त) सू० ६८। (थ) सू० ६८। (द) सू० ७०, ७१। (ध) सू० ७२। (न) सू० ७३, ७४। (प) सू० ७५। (फ) सू० ७६, ७७। (ब) सू० ७८। (भ) सू० ७८, ७९, ८०। (म) सू० ८०। (य) सू० ८१।

गायवं^(क) वैष्टुभे^(ख) च द्वे मध्ये चानुष्टुभं^(ग) तयोः ।
 जागतोऽश्वावदेत्यस्मिन्निवृक्षा^(घ) निति यस्तृचः ॥२०॥
 तत्सवितुर्वृणीमहे^(ङ) यत्पर्जन्ये^(च) त्यनुष्टुभौ ।
 उपोत्तमस्य सूक्तस्य विराट्पूर्वा तृगुत्तमा^(ज) ॥२८॥
 श्रिष्टा अनुष्टुभः सर्वा अतिजागतमुत्तमम्^(झ) ।
 इति पञ्चमं मण्डलम् ।

(क) सू० ८२ । (ख) सू० ८३, ८५ । (ग) सू० ८४ । (घ) सू०
 ८३, ऋ० २, ३, ४ । (ङ) सू० ८२, ऋ० १ । (च) सू० ८३, ऋ० ६ ।
 (ज) सू० ८६, ऋ० ६ । (झ) सू० ८७ ।

अथ पष्ठं मण्डलम् ।

त्रैष्टुभेष्वष्टमं सूक्तं भरदाजस्य जागतम् ।

अदभ्येभिस्तवे^(क)त्येतामृचमुद्धृत्य त्वन्माम् ॥ १ ॥

सप्तमं^(ख) द्विजगत्यन्तं त्वं श्रतानीति शक्ररौ^(ग) ।

चतुर्दशं द्वितीयञ्च सूक्ते अनुष्टुभे उभे ॥ २ ॥

अच्छानो^(घ)ऽभिप्रयांसौ^(ङ)ति शक्रयाविव ते उभे ।

जगत्यौ^(च)शक्ररौनिचृज्वगत्या^(छ)वतिशक्ररौ^(ज) ॥ ३ ॥

एतौ पञ्चदशस्य द्वौ जागतस्यादितस्तृचः ।

अनुष्टुप्तदश^(झ)स्य वृहत्याष्टदशौ^(ञ)निचृत् ॥ ४ ॥

षट्चत्वारिंश^(ट)स्य त्रिष्टुप् गायत्रे सति षोडशे ।

सप्तविंशुत्तमे च द्वे तिस्र एता अनुष्टुभः^(ड) ॥ ५ ॥

पद्माद्या वर्धमाना^(ढ)स्य षष्ठी चापि प्रतीयताम् ।

एका सप्तदशस्यान्या^(ण) द्विपदा दशमस्य^(त) च ॥ ६ ॥

- (क) सू० ८, ऋ० ७ । (ख) सू० ७, ऋ० ६, ७ । (ग) सू० २, ऋ० ११ । (घ) सू० १४, ऋ० ६ । (ङ) सू० १५, ऋ० १५ । (च) सू० १५, ऋ० १, २ । (छ) सू० १५, ऋ० १ । (ज) सू० १५, ऋ० ६ । (झ) सू० १५, ऋ० १० । (ञ) सू० १५, ऋ० १८ । (ट) सू० १६, ऋ० ४६ । (ठ) सू० १६, ऋ० २०, ४०, ४८ । (ड) सू० १६, ऋ० १, ६ । (ड) सू० १०, ऋ० १५ । (ण) सू० १०, ऋ० ७ ।

द्यौर्न सूक्तं गता या नृन्निषिप्रो^(क)रिति मा विराट् ।
 आ गाव इति सूक्तस्य द्वितीयाप्रभृतिद्वयः ॥७॥
 जागत^(ख)न्तेष्टुभस्यास्य तथैवानुष्टुबुत्तमा^(ग) ।
 आनुष्टुभं^(घ) वृहत्यन्त^(ङ) प्रत्यस्मा इति सूक्ततः ॥८॥
 यस्यौ^(च)ष्णिहं परं यन्तु तस्यादौ षडनुष्टुभः^(क) ।
 विराज^(ज)स्वत्तरास्त्रिभङ्गाणां मध्येव वा विराट्^(क) ॥९॥
 य आनयदिति तस्मिन् गायत्रीऽनुष्टुबुत्तमा^(झ) ।
 पुष्टतम^(ञ)मिति तेषा तत्रैवानिनिष्टम्भता ॥१०॥
 त्वामिद्विसूक्ते प्रागाथे प्रगाथा वार्हता^(व)द्विषाः ।
 स्वादुष्किलेति सूक्तस्य जगती सप्तविंश^(श)थ ॥११॥
 चतुर्विंशौ^(ष) तु गायत्री चयोर्विंशौ^(ष)त्यनुष्टुबुक् ।
 जनविंशौ^(ग) वृहत्यस्य गायत्र्या द्विपदोत्तरा^(घ) ॥१२॥
 सुषे जनमिति तस्य शक्यैकोत्तमा^(ङ) निष्टत् ।
 आदितः षड्विसूक्तस्य प्रगाथौ वार्हतौ^(घ) द्वौ ॥१३॥

(क) सू० २०, ऋ० ७ । (ख) सू० २८, ऋ० १, २, ३ । (ग) सू० २८, ऋ० ८ । (घ) सू० ४२, ऋ० १, २, ३ । (ङ) सू० ४२, ऋ० ४ ।
 (च) सू० ४३ । (क) सू० ४४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ज) सू० ४४, ऋ० ७, ८, ९ । (झ) सू० ४४ ऋ० ८ । (ञ) सू० ४५, ऋ० ३२ ।
 (ट) सू० ४५, ऋ० २९ । (ठ) सू० ४६, ऋ० ६, ७ । (ड) सू० ४७, ऋ० २७ । (ढ) सू० ४७, ऋ० २४ । (ण) सू० ४७, ऋ० २३ । (त) सू० ४७, ऋ० १९ । (थ) सू० ४७, ऋ० २५ । (द) सू० ४९, ऋ० १५ । (ध) सू० ४८, ऋ० १, २ ।

दृष्टती^(क) जगती^(ख) चिष्टु^(ग)जगती^(घ) चोत्तरा च्चः ।

उत्तरौ च प्रगाथौ द्वौ ह्रौ माहंत^(ङ)काकुभौ^(च) ॥१४॥

अष्टादशीत्रयोदशोरन्तरा^(झ)पुरउष्णिहः ।

दृष्टत्य^(ञ)तिजगत्यौ^(क) च प्रगाथश्चैव काकुभः^(ख) ॥१५॥

दे दृष्ट्यौ^(ग) चिष्टुबे^(घ)कानुष्टुव^(ङ)सोत्तरा च्चः ।

महासतोदृष्ट्यौ^(च) च महा च दृष्टतीदयम्^(झ) ॥१६॥

जगती^(ञ)चिष्टुवि^(क)त्याभ्यां शब्दाभ्यामत्र त्वच्यते ।

पञ्चमस्थानुवाकस्य द्वाप्रमस्तृच औष्णिहः^(ख) ॥१७॥

द्वतीयस्य तु गायत्र्यो विश्वेदेवाम ए^(घ)ति पट् ।

गायत्रं^(ङ) पञ्च सूक्तानि चतुर्यप्रभृतौन्यथ ॥१८॥

विश्वेदेवाममा^(च)जाश्वो जगत्यावेव^(झ) ते उभे ।

आ ते स्रस्ति^(ञ)मपि पण्यां^(क) यां पूष^(ख)जित्यनुष्टुभः ॥१९॥

(क) सू० ४८, ऋ० १ । (ख) सू० ४८, ऋ० ३ । (ग) सू० ४८, ऋ० ५ । (घ) सू० ४८, ऋ० ८ । (ङ) सू० ४८, ऋ० १० । (च) सू० ४८, ऋ० ११ । (झ) सू० ४८, ऋ० १३, १८ । (ज) सू० ४८, ऋ० १४ । (झ) सू० ४८, ऋ० १५ । (न) सू० ४८, ऋ० १६ । (ट) सू० ४८, ऋ० १८, २० । (ठ) सू० ४८, ऋ० २१ । (ड) सू० ४८, ऋ० २२ । (ड) सू० ४८, ऋ० ६, ८ । (झ) सू० ४८, ऋ० ७, २१ । (त) सू० ४८, ऋ० १५ । (थ) सू० ४८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४ । (द) सू० ५२, ऋ० १३, १४, १५ । (ध) सू० ५२, ऋ० ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३ । (न) सू० ५३, ५४, ५५, ५६, ५७ । (प) सू० ५२, ऋ० १४ । (फ) सू० ५८, ऋ० २ । (ब) सू० ५६, ऋ० ६ । (भ) सू० ५१, ऋ० १६ । (म) सू० ५३, ऋ० ८ ।

वाहंतं दग्धमं^(क) तस्य सतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(ख) ।

त्रिष्टु^(ग)बृहत्य^(घ)नुष्टुप्^(ङ) च परस्य द्वच उत्तमः ॥२०॥

गायत्रस्य सतोऽन्यास्तु त्रिष्टुभस्त्रिष्टु^(च) आदितः ।

गायत्रमुत्तमं^(ज) सूक्तं त्रिष्टुभ^(झ)स्योत्तमा निचत् ॥२१॥

जगत्यः प्रथमास्त्रिष्टु^(झ)स्तथा सान्या त्रयोदशी^(ञ) ।

षष्ठस्य तनुवाकस्य पञ्च त्रिष्टुभ^(ट) उत्तमाः^(ड) ॥२२॥

उद्धृत्याश्चिरिवे^(ण)त्येकामृचौ च द्वे उपोत्तमे ।

सप्तमस्य तु सूक्तस्य जगत्यौ द्वे उपोत्तमे^(ण) ॥२३॥

नवमं^(ण) जागतं सूक्तं दग्धमे^(ण)चादितस्तुचः ।

उत्तमस्य जगत्यौ तु षष्ठी^(त) च दग्धमी^(थ) च या ॥२४॥

एका सप्तदशी^(द) पङ्क्तिः संवाग्रते^(ध)ति श्रक्करी ।

इति षष्ठं मण्डलम् ॥

(१) अनुष्टुभ इति भू-पुस्तके पठ्यते ।

(क) सू० ५६ । (ख) सू० ५६, ऋ० ७, ८, ९, १० । (ग) सू० ६०, ऋ० १३ । (घ) सू० ६०, ऋ० १४ । (ङ) सू० ६०, ऋ० १५ । (च) सू० ६०, ऋ० १, २, ३ । (ज) सू० ६१ । (झ) सू० ६१, ऋ० १४ । (ञ) सू० ६१, ऋ० १, २, ३ । (ट) सू० ६१, ऋ० १३ । (ड) सू० ६२, ६३, ६४, ६५, ६६ । (ण) सू० ७५, ऋ० १४, १५, १६ । (त) सू० ६८, ऋ० १०, ११ । (थ) सू० ७० । (द) सू० ७१, ऋ० १, २, ३ । (ध) सू० ७५, ऋ० ६ । (न) सू० ७५, ऋ० १० । (व) सू० ७६, ऋ० १० । (घ) सू० ६३, ऋ० १० ।

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

चेष्टुभे तु वसिष्ठस्य विराजोऽष्टादश^(क)दित ।
 प्रथमस्यानुवाकस्य द्विपदं सूक्तमुत्तमम्^(ख) ॥१॥
 चतुर्दशं दृष्ट्यादि^(ग) तस्माद्वायवमुत्तरम्^(घ) ।
 प्रगाय वार्चत सूक्तं द्वादशर्चमुपोत्तमम्^(ङ) ॥२॥
 द्वितीयस्यानुवाकस्य तेषु तेषामुपोत्तमम्^(च) ।
 प्रगायमेषामुद्धृत्य द्वितीया द्विपदामृचम्^(छ) ॥३॥
 वैराज पञ्चम^(ज) सूक्तं त्रिष्टुबस्योत्तमा^(झ) निचृत् ।
 गायत्र^(ञ) चिविराड्गन्त^(ट) द्वादशर्चं चतुर्दशम् ॥४॥
 तृतीयस्यानुवाकस्य चतस्रोऽ^(ड)न्या अनुष्टुभ ।
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य गायत्री प्रथमा^(ण) पुन ॥५॥
 उपरिष्ठाद्दृष्ट्यस्तु तिस्रो^(त)मध्यगता च ।
 आदावाधस्य सूक्तस्य द्विपदा एकविंशति^(थ) ॥६॥

(क) सू० १, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८ । (ख) सू० १७ । (ग) सू० १८, ऋ० १ । (घ) सू० १५ । (ङ) सू० १६ । (च) सू० ३२ । (छ) सू० ३२, ऋ० २ । (ज) सू० २२ । (झ) सू० २२, ऋ० ८ । (ञ) सू० ३१ । (ट) सू० ३१, ऋ० १०, ११, १२ । (ठ) सू० ५३, ऋ० ५, ६, ७, ८ । (ड) सू० ५५, ऋ० १ । (ड) सू० ५५, ऋ० २, ३, ४ । (ण) सू० ३४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१ ।

अष्टमस्य जगत्याद्या^(क) सूक्तस्यैकादशस्य^(ख) च ।

चयोदशं जागतं तु सूक्तं सप्तदशं^(ग) च यत् ॥७॥

तयोः पूर्व^(घ) त्रिष्टुबन्तं प्रकर्ष्यन्तमथोत्तरम्^(ङ) ।

चतुर्थस्यानुवाकस्य प्रगाथा वार्हता^(च) ह्रुचाः ॥८॥

सूक्तस्यानुष्टुबन्तस्य^(छ) चतुर्थस्यादितम् यः ।

मारुतस्तत्र गायचसृचः सान्तपना^(ज) इति ॥९॥

एकादशा^(झ) दौ सूक्तस्य द्विपदाः प्रथमस्य तु ।

एकादशस्य तिस्रो^(ञ) ऽन्या गायत्र्यो नव^(ट) चादितः ॥१०॥

प्रगाथा वार्हताः त्रेधाः^(ड) पुरउष्णिक् षोडशी^(ण) ।

चयोदशं^(ढ) तु वैराजश्चाबुद्धृत्य त्वत्तमे^(त) ॥११॥

पञ्चमस्यानुवाकस्य गायत्रं सूक्तमुत्तमम्^(न) ।

एकादशे^(थ) चतुर्थे^(द) च प्रगाथा वार्हतासृचाः ॥१२॥

ऐन्द्रावरुणे द्वे सूक्ते^(ध) दशर्चे जागते उभे ।

- (क) सू० ४१, ऋ० १ । (ख) सू० ४४, ऋ० १ । (ग) सू० ५० ।
 (घ) सू० ४६ । (ङ) सू० ५०, ऋ० ४ । (च) सू० ५६, ऋ० ३, ५ ।
 (छ) सू० ५६, ऋ० १२ । (ज) सू० ५६, ऋ० ६, १०, ११ । (झ) सू०
 ५६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११ । (ञ) सू० ६६, ऋ०
 १७, १८, १९ । (ट) सू० ६६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८ ।
 (ठ) सू० ६६, ऋ० १०, ११, १२, १३, १४, १५ । (ड) सू० ६६, ऋ० १६ ।
 (ढ) सू० ६८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ण) सू० ६८, ऋ० ८, ९ ।
 (त) सू० ८६ । (थ) सू० ८६, ऋ० १, ३, ५ । (द) सू० ७४, ऋ० १,
 ३, ५ । (ध) सू० ८२, ८३ ।

उत्तमस्य तु सूक्तस्य दशमी निचदुत्तमा^(क) ॥१३॥
 षष्ठस्य तनुवाकस्य प्रगाथो वार्हतो^(ख) हृचः ।
 एका^(ग) प्रस्तारपङ्क्तिश्च सप्तमस्यादितस्तृचः ॥१४॥
 गायत्र्य उत्तरास्तिस्रः^(घ) धार्जन्यं च त्रयोदशम्^(ङ) ।
 पञ्चमं^(च) चोत्तमामेका^(ज) मुद्धृत्यर्चमनुष्टुभम् ॥१५॥
 उत्तमस्योत्तमा^(झ) नुष्टुबगत्यष्टादशी^(ञ) निचत् ।
 एकविंशीत्रयोविंशी^(ट) तथोभे सप्त^(ठ) चादितः ॥१६॥
 उपोत्तमा तु सूक्तस्य प्रथमैका^(ड) स्थानुष्टुष्टक् ॥
 इति सप्तमं मण्डलम् ॥

—

(क) सू० ८८, ऋ० ५ । (ख) सू० ८६, ऋ० १, २ । (ग) सू० ८६,
 ऋ० ३ । (घ) सू० ८६, ऋ० ४, ५, ६ । (ङ) सू० १०२ । (च) सू०
 ८४ । (ज) सू० ८४, ऋ० १२ । (झ) सू० १०४, ऋ० ३४ । (ञ)
 सू० १०४, ऋ० १८ । (ट) सू० १०४, ऋ० २१, २३ । (ठ) सू० १०४,
 ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ड) सू० १०३, ऋ० १ ।

अथाष्टमं मण्डलम् ।

प्रथमस्यातुवाकस्य गायत्रे मण्डलेऽष्टमे ।

द्विचिष्टुवन्तं^(क) प्रथमं द्विप्रगाथादि^(ख) वार्हतम् ॥१॥

द्वितीये^(ग) च चतुर्थे^(घ) च प्रगाथा वार्हता ईचाः ।

द्वितीयस्य दृष्ट्यन्या^(ङ) गायत्रौ द्वे उपोत्तमे^(च) ॥२॥

पुरजिष्णक् चतुर्थस्य सूक्तलैकोत्तमा^(ज) निचतु ।

पञ्चमस्य तु सूक्तस्य दृष्ट्यौ द्वे उपोत्तमे^(झ) ॥३॥

यं मे दुः^(ञ) स्वादवः सोमा^(ट) माकिरेने^(ड) त्वत्पुमः ।

द्वितीयञ्च^(ण) चतुर्थञ्च^(त) सूक्ते आमुष्टुभे उभे ॥४॥

द्वितीयस्यातुवाकस्य तत्र काश्चिदुचोऽन्यथा ।

चतुर्थे सूक्ते प्रथमा^(थ) पष्ठी^(द) पञ्चदशी^(ध) च या ॥५॥

चतुर्दशी^(न) चतुर्थी^(प) च बृहत्याः पञ्चमी^(य) ककुप् ।

त्रिष्टु^(र) विराड्^(ल) जगत्ये^(व) दशमीप्रभृतिस्तृचः ॥६॥

(क) सू० १, ऋ० ३३, ३४ । (ख) सू० १, ऋ० १, २ । (ग) सू० १, ऋ० ३ । (घ) सू० १, ऋ० ४ । (ङ) सू० ३, ऋ० २४ । (च) सू० ३, ऋ० २२, २३ । (ज) सू० ४, ऋ० २१ । (झ) सू० ५, ऋ० २०, २८ । (ञ) सू० ३, ऋ० २१ । (ट) सू० २, ऋ० २८ । (ड) सू० ५, ऋ० ३६ । (ण) सू० ८ । (त) सू० ६, ऋ० १ । (थ) सू० ६ । (द) सू० ६, ऋ० ५ । (ध) सू० ६, ऋ० १५ । (न) सू० ६, ऋ० १४ । (प) सू० ६, ऋ० ८, ४ । (य) सू० ६, ऋ० ५ । (र) सू० ६, ऋ० १० । (ल) सू० ६, ऋ० ११ । (व) सू० ६, ऋ० १२ ।

गायत्रौ परिशिष्टानां द्वितीयान्यौ^(क) इचावुभौ ।

पञ्चमस्य^(ख) वृद्धत्याभ्यां मध्येज्योति^(ग)रनुष्टुबृक्^(घ) ॥७॥

आस्तारपङ्क्ति^(ङ)वार्द्धितः^(च) प्रगाथस्यैवष्टग्विधिः ।

षष्ठस्य त्वत्तमा^(ज) त्रिष्टुप्प्रतिष्ठा प्रथमा^(झ)निष्टत् ॥८॥

द्वितीया^(ञ)वर्धमाना तु सूक्तमुत्तर^(ट)मौष्णिहम् ।

प्रथमश्च^(ड) तृतीयश्च^(ढ) पष्ठ^(ण)द्वौष्णिहमेव हि ॥९॥

तृतीयस्यानुवाकस्य प्रगाथे काकुभे उभे ।

उत्तमोपोत्तमे^(त) सूक्ते तत्र काश्चिदुचोऽन्यथा ॥१०॥

उपोत्तमे सप्तविंशौ^(थ) द्विपदैकोत्तमास्त्रिमाः ।

उष्णि^(द)कृतोष्ट्रतयौ^(ध) च ककु^(न)पङ्क्ति^(प)श्च ता चतः ॥११॥

वास्तोष्पते भुवे^(ब)त्येष प्रगाथो वार्द्धितो वृचः ।

चतुर्थस्यानुवाकस्य प्रगाथाः काकुभा नव^(स) ॥१२॥

आद्ये सूक्ते द्वितीये तु वक्ष्यते विधिराशिने ।

चय^(ल) प्रगाथा वार्द्धिताः प्रगाथाः काकुभास्त्रयः^(व) ॥१३॥

(क) सू० ६, ऋ० २, २१ । (ख) सू० १०, ऋ० १, ५ । (ग) सू० १०, ऋ० २ । (घ) सू० १० ऋ० ३ । (ङ) सू० १० ऋ० ४ । (च) सू० १० ऋ० ६ । (ज) सू० ११, ऋ० १० । (झ) सू० ११, १ । (ञ) सू० ११ ऋ० २ । (ट) सू० १२ । (ठ) सू० १३ । (ड) सू० १५ । (ढ) सू० १८ । (ण) सू० १९, २० । (त) सू० १९, ऋ० २७ । (थ) सू० १९, ऋ० २४ । (द) सू० १९, २६ । (ध) सू० १९, ३० । (न) सू० १७, ऋ० १४, १५ । (प) सू० २१, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (ब) सू० २२, ऋ० १, २, ५ । (स) सू० २२, ऋ० १३, १५, १६ ।

तेषां मध्ये दृष्ट्येका^(क) त्वदुष्टुप्कार्कुम्भहचः^(ख) ।
 ककुप्^(ग) च मध्येज्योति^(घ)श्च यङिमा औष्णिहान्यतः ॥ १४ ॥
 परं चत्वारि^(ङ) सूक्तानि यानि विश्वमना जगौ ।
 यत्वाष्टच्छाद्^(च)युच्चाहि त्व^(ज)मुद्धृत्येते अनुष्टुभौ ॥ १५ ॥
 उष्णिग्गर्भा च गायत्री सूक्ते तावामुपोत्तमा^(झ) ।
 युवोःसूक्ते चतस्र^(ञ)श्च षोडशाद्या च्चसस्तथा ॥ १६ ॥
 उत्तमा^(ट) चैकविंशी^(ड) च मताः पद्मायद्यो मताः ।
 अग्निस्त्वये तु सूक्तस्य प्रगाथा वार्हता इचाः^(ण) ॥ १७ ॥
 ये विंशतीति सूक्तेऽग्निंयतुर्षी^(त) पुरउष्णिग्मृक् ।
 उत्तमस्य द्वितीया^(थ) च तृतीया^(द) दृष्टती निष्टत् ॥ १८ ॥
 अनुष्टुबुत्तमा^(न) वभ्रु^(प) रेकस्तु दैपदं परम् ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य सूक्तस्य प्रथमस्य तु ॥ १९ ॥
 दशम्येका^(र) पादनिष्टचतस्रो^(क)ऽन्यास्तु पङ्क्तयः ।
 अग्निं वो^(ल)वीतिहोत्रे^(व)त्युच्चावेते अनुष्टुभौ ॥ २० ॥

(क) सू० २२, ऋ० १० । (ख) सू० २२, ऋ० ८, ९ । (ग) सू० २२, ऋ० ११ । (घ) सू० २२, ऋ० १२ । (ङ) सू० २३, २४, २५, २६ । (च) सू० २४, ऋ० १० । (ज) सू० २६, ऋ० २० । (झ) सू० २५, ऋ० २३ । (ञ) सू० २६, ऋ० १६, १७, १८, १९ । (ट) सू० २६, ऋ० २५ । (ड) सू० २६, ऋ० २१ । (ण) सू० २७, ऋ० १, ३, ५, ७, ८, ११, १३, १५, १७, १८, २१ । (त) सू० २८, ऋ० ४ । (थ) सू० २०, ऋ० २ । (द) सू० ३०, ऋ० ३ । (ध) सू० ३०, ऋ० ४ । (प) सू० २८ । (व) सू० ३१, ऋ० १० । (प) सू० ३१, ऋ० १५, १६, १७, १८ । (न) सू० ३१, ऋ० १४ । (प) सू० ३१, ऋ० ८ ।

द्वतीयश्च^(क) चतुर्थश्च^(ख) बार्हतानुष्टुभे तयोः ।
 उभयोरेव गायत्रः षोडशी^(ग) प्रथमिस्तुचः ॥२१॥
 अधः पञ्चस्र मे^(घ) तैन्द्रावार्हतेऽनुष्टुबुत्तमा ।
 उपरिष्टाज्ज्योतिष^(ङ)न्तु षड्विंशत्कस्य पञ्चमी ॥२२॥
 द्वाविंशन्त्या^(च) च मध्येऽस्ति महा च दृश्यती^(ज) तयोः ।
 अवितासी^(झ)ति प्रकर्यः पण्णहापड्विंशत्तमा^(झ) ॥२३॥
 जागतं यन्महापाङ्गं प्रेदं^(ञ) सूक्तमिति स्मृतम् ।
 तस्यैकातिजगत्याद्या^(ट) महापाङ्गानि तान्य^(ठ)पि ॥२४॥
 अग्निमस्तोयु^(ड)पक्रम्य चीणि सूक्तानि तत्र तु ।
 इन्द्राग्नी युव^(ण)मित्यस्य द्वितीया प्रकरी निचत् ॥२५॥
 बिष्टुबस्योत्तमा^(त)चैका सूक्तमस्माद्यदुत्तरम् ।
 चैष्टुभा^(थ)नुष्टुभौ^(द) ज्ञेयौ तस्य पूर्वोत्तरौ दृषौ ॥२६॥
 यष्टस्य तदुवाकस्य महापाङ्गं वशात्परम्^(न) ।
 स्वादो^(प)स्तु चैष्टुभं सूक्तं जगती तत्र पञ्चमी^(य) ॥२७॥

(क) सू० ३३ । (ख) सू० ३४ । (ग) सू० ३३, ३४, अ० १६, १७, १८ । (घ) सू० ३३, अ० १६ । (ङ) सू० ३५ । (च) सू० ३५, अ० २२, २४ । (ज) सू० ३५, अ० २३ । (झ) सू० ३६, अ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ञ) सू० ३६, अ० ० । (ट) सू० ३७ । (ठ) सू० ३७, अ० १ । (ड) सू० ३७, अ० २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ण) सू० ३८, ४० । (त) सू० ३८, अ० २ । (थ) सू० ४०, अ० १२ । (द) सू० ४२, अ० १, २, ३ । (ध) सू० ४२, अ० ४, ५, ६ । (न) सू० ४० । (य) सू० ४० । (र) सू० ४०, अ० ५ ।

जनचिंशी^(क) चयोविंशी^(ख) दशमी^(ग) चोत्तमा^(घ) च या ।
 षष्ठी^(ङ) चैतास गायययतसस्तादितो^(च) वग्ने ॥२८॥
 चयोदशी तु द्विपदा^(ज) चिंशी चानुष्टुब^(झ)ष्टमी ।
 सतोदृत्यौ^(झ) षड्विंशी नवमी च स्यते उभे ॥२९॥
 द्वादशी तस्य सूक्तस्य विपरीते^(ञ)ति श्रमता ।
 एकचिंशी विराडुष्णिक^(ट) पञ्चमी तु ककु^(ठ)बिच्छत् ॥३०॥
 ददौरेक्^(ड)इति तेषा ककुम्यदुशिरा^(ण)निच्छत् ।
 द्वाविंशी चैकविंशी च चतुर्विंशी च पङ्क्तय^(त) ॥३१॥
 उपोत्तमा च श्रिष्टाः स्युर्दृष्ट्योऽन्या वग्ने नव^(थ) ।
 एषा पिपीलिका^(द)मध्ये दृष्ट्यासु चतुर्दशी ॥३२॥
 ये पातयन्ते अग्निभि^(ध)रुपरिष्टादृष्ट्यसौ ।
 विंशेषा विपमपदा^(न) विज्ञेया दृष्टीष्वपि ॥३३॥
 सप्तमस्यानुवाकस्य द्वे सूक्ते प्रथमे तयोः ।

(१) न्यदुशिरा इति छ-विद्धिनउल्लेखे पद्यते । लिपिकरप्रमादकृतो-
 ऽयं पाठः ।

(क) सू० ४६, ऋ० २८ । (ख) सू० ४६, ऋ० २३ । (ग) सू० ४६,
 ऋ० १० । (घ) सू० ४६, ऋ० ३३ । (ङ) सू० ४६, ऋ० ६ । (च)
 सू० ४६, ऋ० २, ३, ४, ५ । (ज) सू० ४६, ऋ० १२, ३० । (झ) सू०
 ४६, ऋ० ८ । (ञ) सू० ४६, ऋ० ८, २६ । (ट) सू० ४६, ऋ० १२ ।
 (ठ) सू० ४६, ऋ० ५ । (ड) सू० ४६, ऋ०
 १५ । (ण) सू० ४६, ऋ० २१, २२, २४ । (त) सू० ४६, ऋ० १, ७,
 ११, १८, २४, २७, २८, ३२ । (थ) सू० ४६, ऋ० १४ । (द) सू०
 ४६, ऋ० १८ । (ध) सू० ४६, ऋ० २० ।

अग्नेयेन्द्रे तथा भार्गवे प्रगाथा^(क) वार्हता^(ख) हृचाः ॥ ३४ ॥

द्वितीये वार्हतः पाङ्क्ते सप्तमी^(ग) प्रभृतिस्तृचः ।

चतुर्थस्तोत्तमा^(घ) त्रिष्टुप्चतस्तोऽन्या^(ङ) अनुष्टुभः ॥ ३५ ॥

प्रथमा च चतुर्थी च पञ्चमी सप्तमी च या ।

सप्तमेऽनुष्टुव^(च)न्ते तु प्रगाथा वार्हता हृचाः ॥ ३६ ॥

आनुष्टुभान्तु चलार^(ज) प्रगाथा आदितस्तृचाः ।

नवमस्यैव सूक्तस्य सूक्ते त्वानुष्टुभे परे ॥ ३७ ॥

गायत्रौ द्विबृहत्यन्ते चतुर्थी^(झ) प्रभृतिस्तृचः ।

द्वितीया पादतोऽनुष्टु^(ञ)बुष्णिगवरसम्पदा ॥ ३८ ॥

पङ्क्तिस्त्रैकादशी तस्य^(ट) षोडशी^(ड) च निष्टपदा ।

अष्टमस्यानुवाकस्य चिप्रगाथादि वार्हतन् ॥ ३९ ॥

ऐन्द्रं हि प्रथम^(ण) सूक्तं त्वार्यस्य पुरुषत्तमम् ।

तस्योष्णिक्पुरउष्णिहो^(त)मंष्टेऽनुष्टु^(थ)बुपोत्तमा^(द) ॥ ४० ॥

हृचाः प्रगाथा वार्हता द्वितीयस्तोत्तमा^(ध)स्तवः ।

(१) योषमोति ख चिञ्जितपुक्तके यद्यते ।

(क) सू० ४८, अ० १, १, ५, ७, ८ । (ख) सू० ४८, अ० २, ४, ६, ८, १० । (ग) सू० ५१, अ० ७, ८, ९ । (घ) सू० ५२, अ० १० । (ङ) सू० ६१, अ० १, ४, ५, ७ । (च) सू० ५५, अ० ५ । (ज) सू० ६८, अ० १, ४, ७, १० । (झ) सू० ६८, अ० ४, ५, ६ । (ञ) सू० ६८, अ० २ । (ट) सू० ६८, अ० ११, १६ । (ड) सू० ७० । (ध) सू० ७०, अ० १३ । (ढ) सू० ७०, अ० १५ । (ण) सू० ७०, अ० १४ । (त) सू० ७१, अ० १०, ११, १२, १३, १४, १५ ।

आनुष्टुभास्तु चत्वारः^(क) प्रगाथा आदितस्तुचाः ॥४१॥

पञ्चमस्योत्तमाश्चास्य तिस्रो^(ख)ऽनुष्टुभ ईरिताः ।

विश्वेत्ता विष्णु^(ग)रित्येष प्रगाथो बार्हता हृचः ॥४२॥

नवमप्रभृतौनान्तु सूक्तानां पृथगुत्तमाः ।

दृष्टव्य^(घ)नुष्टु^(ङ)त्रिष्टुप्^(च) च चयाणां कथिता ऋचः ॥४३॥

नवमस्यानुवाकस्य प्रगाथा बार्हता हृचाः ।

त्रेयाश्चतुर्णां सूक्तानां षष्ठा^(ज)द्वे जागतात्परम् ॥४४॥

आनुष्टुभो दृष्टव्यन्तस्तृचो यज्जा यथा^(झ) इति ।

आनुष्टुभं त्रिपङ्क्त्यादि कन्या वाः^(ञ) सूक्तमुत्तरम् ॥४५॥

पान्त^(ट)मित्यस्य सूक्तस्य प्रथमैका त्वनुष्टुप्क ।

दशमस्यानुवाकस्य षष्ठमे चैष्टुभे पुनः ॥४६॥

षष्ठे^(ड)का जगती तस्याः पर आनुष्टुभस्तृचः^(ढ) ।

आनुष्टुभा द्वितीया^(ण) दे परे चैष्टुभबार्हते^(त) ॥४७॥

अनयोस्त्रैष्टुभे सूक्ते या चतुर्थी विराड्^(थ)सौ ।

उभौ त्वतिजगत्यादी^(द) बार्हतस्योत्तमे हृचौ^(ध) ॥४८॥

(क) सू० ७४, ऋ० १, ४, ७, १० । (ख) सू० ७४, ऋ० १३, १४, १५ ।

(ग) सू० ७४, ऋ० १०, ११ । (घ) सू० ७८, ऋ० १० । (ङ) सू० ७८,

ऋ० ८ । (च) सू० ८०, ऋ० ८ । (छ) सू० ८१ । (ज) सू० ८८, ऋ०

४, ६, ७ । (झ) सू० ८१ । (ञ) सू० ८२, ऋ० १ । (ट) सू० १००,

ऋ० ६ । (ठ) सू० १००, ऋ० ७, ८, ९ । (ड) सू० ८५ । (ढ) सू०

८६, ८७ । (ण) सू० ८६, ऋ० ४ । (त) सू० ८७, ऋ० १०, १३ ।

(थ) सू० ८७, ऋ० ८ ।

उपरिष्ठाद्वाहंतयोस्तयोः पूर्वः^(क) प्रतीयताम् ।
 उत्तरस्य हृचस्याथा^(ख) विष्टुवन्या^(ग) जगत्पि ॥४८॥
 प्रगाथं वाहंतं सूक्तं पठं पञ्चममौष्णिहम्^(घ) ।
 अन्धानवम्यौ^(ङ) सूक्तेऽस्मिन् पञ्चमे पुरउष्णिहौ ॥५०॥
 उपोत्तमे सप्तमे च चतस्रः^(च) काकुभाः खताः ।
 अष्टमे चित्रिष्टुवन्ते^(छ) प्रगाथा वाहंता हृचाः^(ज) ॥५१॥
 गायत्री तु द्वितीया^(झ) च दृहत्यन्या त्रयोदशी^(ञ) ।
 एका सतोदृहत्यस्य चतुर्थी^(ट) सा प्रतीयताम् ॥५२॥
 उत्तमस्योत्तमा^(ड) तुष्टुर्विराड्रूपा तु पञ्चमी^(ढ) ।
 सतोदृहत्यस्तस्यैव सप्तम्याद्ययुजस्तृचः^(ण) ॥५३॥
 ककुवगायत्री च ककुवष्टम्यादौ युजन्तृचः^(त) ।
 अन्याः प्रिष्ठा दृहत्यन्तु विज्ञेयास्तृच चादितः^(थ) ॥५४॥

इति अष्टमं मण्डलम् ।

(क) सू० ८०, अ० ११ । (ख) सू० ८०, अ० १४ । (ग) सू० ८०, अ० १५ । (घ) सू० ८८, ८९ । (ङ) सू० ८८, अ० ८, १२ । (च) सू० ८८, अ० ०, ८, १०, ११ । (छ) सू० १०१, अ० १४, १५, १६ । (ज) सू० १०१, अ० २, ४, ६, ८, १०, १२ । (झ) सू० १०१, अ० ३ । (ञ) सू० १०१, अ० १३ । (ट) सू० १०१, अ० ४ । (ठ) सू० १०३, अ० १४ । (ड) सू० १०३, अ० ५ । (ढ) सू० १०३, अ० ०, ८, ११ । (ण) सू० १०३, अ० ८, १०, १२ । (त) सू० १०३, अ० १, २, ३, ४, ६, १३ ।

अथ नवमं मण्डलम् ।

गायत्रं यावमानौनां षष्ठि सूक्तानि सप्त च ।

पञ्चमस्यात्र सूक्तस्य चतस्रो^(क)ऽन्या अनुष्टुभः ॥१॥

पवस्व सोममन्दयं^(ख)त्रित्येष द्वैपदन्तुचः ।

अतिवारान^(ग)लायस्य^(घ) द्वे एते पुरउष्णिहो ॥२॥

उपोत्तमस्य चानुष्टुप्सूक्तस्याष्टादशी^(ङ) विराट् ।

सप्तविंशु^(च)त्तमे च द्वे तिस्रोऽनुष्टुभ^(छ) उत्तमे ॥३॥

अतः पराणि सूक्तानि^(ज) जागता^(झ) प्राक् प्रतुद्रवान् ।

एका त्रिष्टुभमुद्धृत्य सप्तमस्याष्टमौ^(ञ)मृचन् ॥४॥

चतुर्दश^(ट) पञ्चदश^(ठ) चत्वारि^(ड) च तथादित^(ण) ।

एतानि विष्टुयन्तानि जागतेष्विति गम्यताम् ॥५॥

द्वित्रिष्टुयन्तो तत्रापि द्वितीयाष्टादशे^(त) उभे ।

त्रैष्टुभानि पराणि^(थ) प्रागभि नो राजसातमात् ॥६॥

(१) जागतानौति भवितुमर्हेति ।

(क) सू० ५, ऋ० ८, ९, १०, ११ । (ख) सू० १२, १३, १४ । (ग) सू० १५, ऋ० ३ । (घ) सू० १६, ऋ० ३० । (ङ) सू० १६, ऋ० १८ । (च) सू० १७, ऋ० २७ । (छ) सू० १७, ऋ० ३१, ३२ । (ज) सू० १८, १९, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६ । (झ) सू० ३७, ऋ० ८ । (ञ) सू० १८, ऋ० १० । (ट) सू० १९, ऋ० १० । (ठ) सू० ३०, ऋ० १० । (ड) सू० ३१, ऋ० ९ । (ण) सू० ३५, ऋ० ११, १२ । (त) सू० ३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७ ।

पत्न्यानुष्टुभान्^(क) ध्वंतेभ्यः पञ्चौष्णिहानि^(घ) च ।

मे + + + + + ॥७॥

+ + + + ए दृष्ट्योर्दादशी^(ग) तयोः ।

पोङ्गर्चस्य गायत्री^(घ) द्वितीयोत्तरया षष्ठ ॥८॥

परोतोऽपिच्यते^(ङ) त्यस्मिन् प्रगाथा वार्धता द्वयाः ।

पोङ्गो च द्वतीया च द्वे अस्मदिपदे^(च) उभे ॥९॥

अष्टमी च दृष्ट्य^(च) स्य नवमी च निष्टत्पदा^(ण) ।

प्रगाथ काकुभ^(ङ) सृष्ट सतोदृष्टतो यस्य न^(ण) ॥१०॥

यवमथा तु गायत्री च सुख^(ङ) इति काकुभे ।

चैष्टुभ त्रिविराज^(ग) न्तमूर्ध्ववार्धत^(ङ) परम् ॥११॥

तस्मिन् पिपीलिकामथा^(ण) न्तिसोऽनुष्टुभ आदितः ।

अथा रुचे^(च) त्यथात्यष्ट पाङ्क्तानि^(न) चीकृतः परम् ॥१२॥

इति नवम मण्डलम् ।

-
- (क) सू० ६८, ८८, १००, १०१ । (ख) सू० १०२, १०३, १०४, १०५, १०६ । (ग) सू० ८६, अ० १२ । (घ) सू० १०१, अ० २, ३ । (ङ) सू० १०० । (च) सू० १००, अ० ३, १६ । (ज) सू० १००, अ० ८ । (झ) सू० १००, अ० ८ । (झ) सू० १०८ । (ण) सू० १०८, अ० १४, १ । (ट) सू० १०८, अ० १३ । (ठ) सू० ११०, अ० १०, ११, १२ । (ड) सू० ११०, अ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (ड) सू० ११०, अ० १, २, ३ । (व) सू० १११ । (न) सू० ११२, ११३, ११४ ।

अथ दशमं मण्डलम् ।

चैष्टुभाः^(क) क्षुद्रसूक्तानामनुवाके दशोत्तराः ।
 तेषामाद्यस्य नवमे गायवेऽन्ते त्वनुष्टुभौ^(ख) ॥१॥
 एकादशे पञ्चदशे षड्^(ग)चैकादशृ^(घ)गादितः ।
 त्रयोदशस्यै^(ङ)कान्त्या जगत्यस्ता निचत्पदाः ॥२॥
 चतुर्दशस्य सूक्तस्य दृष्ट्यै^(च)का छुपोत्तमा ।
 त्रयोदशीचतुर्दश्यावुत्तमा चेत्यनुष्टुभः^(ज) ॥३॥
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य चतस्रोऽन्त्या अनुष्टुभः^(झ) ।
 द्वितीयस्यानुवाकस्य सूक्तमानुष्टुभं^(झ) विदुः ॥४॥
 तृतीयं यदि द्वाष्ट्र्यं पठ्या गायत्र्या^(ञ) विना ।
 अनुष्टु^(ट)त्तु द्वितीयस्य प्रथमस्य च योत्तमा ॥५॥
 एकादशी द्वितीयस्य ततः प्रस्तारपङ्क्ति^(ड)र्चक ।
 उपोत्तमा तु पूर्वस्य पुरस्ताब्बृहती^(ड) विराट् ॥६॥

(क) सू० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ख) सू० ८, ऋ० ८, ९, १० । (ग) सू० ११, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (घ) सू० १५, ऋ० ११ । (ङ) सू० १३, ऋ० ५ । (च) सू० १४, ऋ० १५ । (छ) सू० १४, ऋ० १३, १४, १६ । (ज) सू० १६, ऋ० ११, १२, १३, १४ । (झ) सू० १६, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६ । (ञ) सू० १६, ऋ० ६ । (ट) सू० १७, ऋ० १४ । सू० १८, ऋ० १४ । (ठ) सू० १८, ऋ० ११ । (ड) सू० १७, ऋ० १३ ।

उपान्या तु द्वितीयस्य षष्ठी या सप्तमस्य च ।
 षरी चस्येति तिस्रस्य जगत्स्यः^(क) पद्य ता इमाः ॥७॥
 पद्यमी तस्य सूक्तस्य त्रिष्टुप्^(ख)वाभिषारिणी ।
 ऊर्ध्वमानुष्टुभादाद्या विमदस्य दशाचरा^(ग) ॥८॥
 अनुष्टुप्^(घ) च द्विचौ च द्वौ गायत्रौ^(ङ) नवमो विराट्^(च) ।
 विमदस्य महोदकाः सर्वा आम्हारपङ्क्तयः^(ज) ॥९॥
 षष्ठे पुरस्ताद्वाहते^(झ) त्रिष्टुप्^(झ)न्ते कुह्य श्रुते ।
 सन्या चिदानस्त्वं नस्तु तिस्र एता अनुष्टुभः^(ञ) ॥१०॥
 आनुष्टुभं^(ट) तु दशमं तत्र प्रथमया सह ।
 वर्षेमेमी मष्टीत्युष्णिगा^(ड)नुष्टुभ्ये^(ड)व पादतः ॥११॥
 अन्य एवानुष्टुभं सोऽपि युवं प्रक्रे^(ण)ति यस्तुचः ।
 द्वितीयस्यानुवाकस्य प्र सु गन्तेति पद्य च ॥१२॥
 सप्तमी चाक्षसूक्तस्य जगत्स्यः^(ण) पञ्चिमा षट्चः ।
 चतुर्थस्य तु सूक्तस्य द्वितीयप्रभृतिर्द्विचः ॥१३॥

(क) सू० १८, अ० ११, । सू० २९, अ० २, ३, ४, ६ । (ख) सू० २६, अ० ५ । (ग) सू० २०, अ० १ । (घ) सू० २०, अ० २ । (ङ) सू० २०, अ० ३, ४, ५, ६, ७, ८ । (च) सू० २०, अ० ९ । (ज) सू० २१, २२, २३, २४, २५, २६ । (झ) सू० २२, अ० १०, ११, १२, १३, १४ । (ञ) सू० २२, अ० १५ । (ट) सू० २२, अ० ५, ७, ८ । (ड) सू० २६ । (ड) सू० २६, अ० १, ३ । (ण) सू० २६, अ० ३, ५, ६ । (ट) सू० २७, अ० ४, ५, ६ । (च) सू० २२, अ० १, २, ३, ४, ५ । सू० १४, अ० ७ ।

प्रगाथो वार्हत^(क)स्त्रुस्मात्परा गायत्र्य^(ख)स्तु षट् ।

जागतान्य^(ग)स्य सूक्तानि पञ्चमादधि सप्त तु ॥ १४ ॥

एकां चिष्टुभ^(घ)मुद्धृत्य सौर्यस्य दशमीमृचम् ।

षष्ठसप्तमयोद्यान्ते^(ङ) दशमस्य च त्वत्तमाम्^(च) ॥ १५ ॥

चतुर्थस्यानुवाकस्य जागते^(ज) प्रथमे उभे ।

उद्धृत्यान्ते तयोः पूर्वां तिस्र्यादित उत्तरात् ॥ १६ ॥

षष्ठञ्च सप्तमञ्चैते जागते^(झ) तत्र षष्ठतः ।

उद्धृत्यान्ते सप्तमीञ्च द्वितीयान्ते च सप्तमात् ॥ १७ ॥

अष्टमस्य च सूक्तस्य जागत^(झ)स्त्रुत्तमो द्वयः ।

एते तत्राभिषारिण्यौ^(ञ) के ते नर इति क्षमौ ॥ १८ ॥

पञ्च चैकादशिन्यान्त्या जगत्य^(ट)स्त्रुष्टमीं विना ।

चतुर्दशस्य जागत^(ड)श्चतुर्थीप्रभृतिस्तृचः ॥ १९ ॥

गायत्रानुष्टुभे^(ण) सूक्ते मा प्रयत्त इति क्षुभे ।

आजनं तस्य पञ्चादौ गाययो^(ण)ऽनुष्टुभः^(ण) पराः ॥ २० ॥

- (क) सू० ३१, ऋ० २, ३ । (ख) सू० ३३, ऋ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ ।
 (ग) सू० ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१ । (घ) सू० ३७, ऋ० १० ।
 (ङ) सू० ३५, ऋ० १३, १४ । यू० ३६, ऋ० १३, १४ । (च) सू०
 ३९, ऋ० १४ । (ज) यू० ४३, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ । यू०
 ४४, ऋ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (झ) यू० ४८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८, ९ । यू० ४९, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ञ) यू०
 ५०, ऋ० ६, ७ । (ट) यू० ५०, ऋ० ३, ४ । (ड) यू० ५३, ऋ० ६,
 ७, ८, ९, १०, ११ । (ण) यू० ५६, ऋ० ४, ५, ६ । (ट) यू० ५७, ५८ ।
 (ड) यू० ६०, ऋ० १, २, ३, ४, ५ । (ञ) यू० ६०, ऋ० ६, ७,
 १०, ११, १२ ।

गं रोदसी यथा युगं यथेयमिति पङ्क्तयः^(क) ।
 अथ द्वेके इति छेका महापङ्क्ति^(ख)र्हि पट्पदा ॥२१॥
 विराट्पूर्वा^(ग) समिन्नेति चिष्टुष्पङ्क्त्युत्तरैव वा ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य चत्वारि प्रागुपोत्तमा ॥२२॥
 जागतान्यु^(घ)चमुद्धृत्य यां मे धिय^(ङ)मिति त्विमाम् ।
 पूर्वयोः उत्तमे^(च) चर्त्तौ परयोः उत्तमा^(झ)मृचम् ॥२३॥
 द्वितीयेऽनुष्टुब^(ञ)ष्टम्या नवम्या सह पञ्चमी ।
 ह्रस्वोऽस्य षष्ठीप्रभृतिः प्रगाथो बाह्वतो^(ट)मतः ॥२४॥
 दशमी तस्य गायत्री^(ज) जगत्यो^(ड)ऽन्या विनोत्तमाम् ।
 षष्ठस्य त्वनुवाकस्य जागते^(ड) सप्तमाष्टमे ॥२५॥
 नवमी च तृतीयस्य प्रथमे चादितो ह्रस्वः ।
 नवमस्य पञ्चमी च दशमस्य च जागतः^(ड) ॥२६॥
 त्रियो द्वितीयया साकं पञ्चमीप्रभृतिस्तृचः ।
 उपोत्तमस्य सूक्तस्य तथा प्रथमया सह ॥२७॥

(क) सू० ५६, ऋ० ८ । सू० ६०, ऋ० ८, ९ । (ख) सू० ५६, ऋ० ९ ।
 (ग) सू० ५६, ऋ० १० । (घ) सू० ६३, ६४, ६५, ६६ । (ङ) सू० ६४,
 ऋ० १२ । (च) सू० ६२, ऋ० १०, ११ । सू० ६३, ऋ० १६, १७ ।
 (झ) सू० ६५, ऋ० १५ । सू० ६६, ऋ० १५ । (ज) सू० ६२, ऋ० ५, ८,
 ९ । (झ) सू० ६२, ऋ० ६, ७ । (ज) सू० ६२, ऋ० १० । (ट) सू०
 ६२, ऋ० १, २, ३, ४ । (ठ) सू० ७५, ७६ । (ड) सू० ७१, ऋ० ९ ।
 सू० ६६, ऋ० १, २ । सू० ७० ऋ० ५ । सू० ७८, ऋ० २, ५, ६, ७ ।
 सू० ८३, ऋ० १ ।

उत्तमस्य चतस्रोऽन्या जगत्य^(क) इति गम्यताम् ।
 सप्तमस्यानुवाकस्य आद्यमानुष्टुभं^(ख) सूतम् ॥२८॥
 अस्मिन् नवो नवस्तिष्ठो द्वे द्वे गृह्णाम्यनृचराः ।
 यदग्निनाघोरचक्षुः पूषा त्वा त्रिष्टुभो^(ग) दश ॥२९॥
 आ नः प्रजां जगत्य^(घ)स्ताः पूर्वापरमिह प्रियम् ।
 दृष्टमेतदि^(ङ)ति ह्येषा दृष्टती न्यङ्कुसारिणी ॥३०॥
 षष्ठ्यानुष्टुभं^(च) सूक्तं तस्यैका त्रिष्टुबु^(ज)त्तमा ।
 तृतीयस्य च सूक्तस्य चतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(झ) ॥३१॥
 पाङ्क्त^(झ)मस्य द्वितीयन्तु तत्राप्येवं निबोधिता ।
 अष्टमस्यानुवाकस्य प्रथमे जागते^(ञ)उभे ॥३२॥
 तथा चतुर्थं^(ट) षष्ठञ्च^(ठ) पूर्वाद्वृत्त्य तत्तमाम्^(ड) ।
 चतुर्थात्पञ्चमौ चान्यां सप्तमौ^(ड) च व्यपास्य तु ॥३३॥
 षष्ठादन्या^(ण)स्तु तिस्रश्च भिषगानुष्टुभं^(त) परम् ।
 महि^(ण)प्रस्तारपाङ्क्ते तु पुरस्ताद्दृष्टी^(द) परा ॥३४॥

(क) सू० ८४, ऋ० ४, ५, ६, ७ । (ख) सू० ८५ । (ग) सू० ८६, ऋ० १४, १६, २०, २१, २३, २४, २६, ३६, ३७, ४४ । (घ) सू० ८७, ऋ० १८, २७, ४३ । (ङ) सू० ८८, ऋ० ३४ । (च) सू० ८९ । (ज) सू० ९०, ऋ० १५ । (झ) सू० ९१, ऋ० २२, २३, २४, २५ । (ञ) सू० ९२ । (ट) सू० ९३ । (ठ) सू० ९४ । (ड) सू० ९५, ऋ० १५ । (ढ) सू० ९६, ऋ० ५, ७, १४ । (ण) सू० ९६, ऋ० ११, १२, १३ । (त) सू० ९७ । (थ) सू० ९८ । (द) सू० ९९, ऋ० १५ ।

यज्ञे यज्ञे च विश्वेषां भावर्त्तं ता अनुष्टुभः^(क) ।
 न्यङ्कुसारिष्ठे तं ग्रंथं^(ख) ह्यधनः पङ्क्तिरचरैः^(ग) ॥ ३५ ॥
 नवमस्यानुवाकस्य षष्ठसूक्तमिहौष्ठिदम्^(घ) ।
 तस्मिन् पिपीलिकामध्ये^(ङ) हरी वज्रमिमे ह्यृचौ ॥ ३६ ॥
 प्रथमा वास्य गायत्री^(च) विष्टुव^(ज)स्योत्तमा पुनः ।
 नवम्यन्ते द्वितीयस्य चतुर्थी चाष्टमस्य च ॥ ३७ ॥
 षोडशस्येन्द्र दृष्टेति जगत्य^(झ)स्तास्यतुद्गं ।
 मध्येगायत्र्यो^(ञ) दृष्टती^(ट) निरा हावानिति दयोः ॥ ३८ ॥
 सुद्वलस्य दृष्ट्या^(ड)वा तृतीया चोत्तमा च या ।
 पुनर्वै प्रेता जयता पुनर्दायेत्यनुष्टुभः^(ण) ॥ ३९ ॥
 दशमस्यानुवाकस्य गायत्री^(त) षष्ठसप्तमे ।
 प्रथमं जागतं^(थ) सूक्तं प्रक्षयन्त^(द)च चिच इत् ॥ ४० ॥
 उद्धृत्य प्रथमादन्या^(ध) मितरस्मादुपोत्तमान्^(न) ।
 द्वितीयस्य चतुर्थीका जगती^(प) चाच कथ्यते ॥ ४१ ॥

- (क) सू० ६३, ऋ० २, ३, १३ । (ख) सू० ६३, ऋ० ११ । (ग) सू० ६३, ऋ० ६ । (घ) सू० १०५ । (ङ) सू० १०५, ऋ० २, ७ । (च) सू० १०५, ऋ० १ । (ज) सू० १०५, ऋ० ११ । (झ) सू० १००, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११ । सू० १०१, ऋ० ६, १२ । सू० १०७, ऋ० ४ । (ञ) सू० १०१, ऋ० ४, ६ । (ट) सू० १०१, ऋ० ५ । (ड) सू० १०२, ऋ० १, २, १२ । (ण) सू० १०२, ऋ० १३ । सू० १०६, ऋ० ६, ७, १ । (ध) सू० ११८, ११९ । (न) सू० ११३ । (प) सू० ११५, ऋ० ६ । (थ) सू० ११६, ऋ० १० । (द) सू० ११५, ऋ० ८ । (ध) सू० ११४, ऋ० ४ । सू० ११३, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ ।

पञ्चमस्य च सूक्तस्य जागत^(क)स्त्वादिभ्यो वृचः ।
 जागतं^(ख) दशमं सूक्तमुद्धृत्याद्याञ्च पञ्चमीम् ॥४९॥
 वाक्सूक्तस्य द्वितीया च द्वादशस्य च सप्तमी ।
 उत्तमा च विहव्यस्य जगत्य^(ग)स्ता इमा ऋचः ॥४२॥
 चतुर्दशं त्वपरिष्ठादार्हतं^(घ) तद्विनोत्तमान् ।
 रात्रीसूक्तं तु गायत्र^(ङ)मेवमत्रापि गम्यताम् ॥४४॥
 एकादशेऽनुवाके तु द्वितीयं^(च) जगतीमुखम् ।
 द्वितीयस्य च सूक्तस्य चतुर्थ्यंका त्वनुष्टु^(झ)प् ॥४५॥
 चतुर्थस्य च सूक्तस्य प्रथमा न्यङ्कुसारिणी^(ञ) ।
 उपाधोपान्ये प्रस्तारपङ्क्ति^(ट) एवावगम्यताम् ॥४६॥
 महासतोष्टद्वय^(ठ)न्ता विराड्छपास्तु^(ड)ग्नेपिताः ।
 आकार^(ण)महापाङ्क्तौ^(त) तु पञ्चमस्यादितप्तृचौ ॥४७॥
 अक्षम्यं सु तमिन्नेति विष्टुव^(थ)न्या निचत्पदा ।
 षष्ठं सूक्तं महापाङ्क्तं^(द) तस्यैका पङ्क्ति^(न)रुत्तमा ॥४८॥

(क) सू० ११०, ऋ० १, २ । (ख) सू० १२२, ऋ० २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८ । (ग) सू० १२४, ऋ० ० । सू० १२५, ऋ० २ । सू० १२८, ऋ०
 ८ । (घ) सू० १२६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ङ) सू० १२० ।
 (च) सू० १३०, ऋ० १ । (झ) सू० १३१, ऋ० ४ । (ञ) सू० १३२,
 ऋ० १ । (ट) सू० १३२, ऋ० २, ६ । (ठ) सू० १३२, ऋ० ० ।
 (ड) सू० १३२, ऋ० ३, ४, ५ । (ड) सू० १३३, ऋ० १, २, ३ । (ड)
 सू० १३३, ऋ० ४, ५, ६ । (ड) सू० १३४, ऋ० ० । (ड) सू० १३४ ।
 (त) सू० १३४, ऋ० ० ।

आनुष्टुभान्य^(क)तस्तीषि दशमन्त्वथ जागतम्^(ख) ।

सूक्ते तु द्वादशे षष्ठी चिष्टु^(ग)ज्योतिष्मतीविराट्^(घ) ॥ ४८ ॥

सतोदृश्य^(ङ)स्तिस्रोऽन्या आघे विष्टारपङ्क्ति^(च, १) ।

झनुष्टुब^(ज) तदाशेय द्विजगत्या^(झ)दि सूक्तयो ॥ ५० ॥

मध्ये चतुर्दश सूक्त तदानुष्टुभयो^(ञ)र्द्वयोः ।

गायत्री^(ट) बृहती^(ड) ज्ञेया सूक्ते गायत्री^(ड)परे ॥ ५१ ॥

सतो बृहत्युपान्तान्या पङ्क्ति^(ड)र्विष्टारपूर्विका ।

आनुष्टुभे^(ण)परे च द्वे जागतम्^(त) तदनन्तरम् ॥ ५२ ॥

तेषा पूर्वन्तु पञ्चन्त^(ण) चिष्टुवन्त^(च) तु जागतम् ।

उपोत्तमस्य सूक्तस्य बृहत्य^(ण)स्तिस्र आदितः ॥ ५३ ॥

उपरिष्टाज्योतिष्मती^(न) विज्ञेये उत्तरे ऋषौ ।

उपान्ता जगती^(प) वार्या दद्यानुष्टुभ^(न) सुत्तरम् ॥ ५४ ॥

(१) अन्योपरिष्टाज्योतिस्तु द्वादशस्यादितो द्वय ।

विष्टारपङ्क्तं शिष्टस्तु सतोवार्हतन्तुच ॥ इति माठान्तरम् ।

(क) सू० ११५, ११६, १२० । (ख) सू० ११८ । (ग) सू० १४०, ऋ० ६ । (घ) सू० १४०, ऋ० ५ । (ङ) सू० १४०, ऋ० २, ७, ४ । (च) सू० १४०, ऋ० १ । (ज) सू० १४२, ऋ० ७, ८ । (झ) सू० १४२, ऋ० १२ । (ञ) सू० १४१, १४३ । (ट) सू० १४४, ऋ० १ । (ड) सू० १४४, ऋ० २, ४ । (ध) सू० १४४, ऋ० ५ । (ढ) सू० १४४, ऋ० ६ । (ण) सू० १४५, १४६ । (त) सू० १४७ । (थ) सू० १४५, ऋ० ६ । (द) सू० १४७, ऋ० ५ । (ध) सू० १५०, ऋ० १, २, ३ । (न) सू० १५०, ऋ० ४, ५ । (प) सू० १५०, ऋ० ४ । (फ) सू० १५१ ।

अतोऽन्यत्रैष्टुभं^(क) सर्वं यदनुक्रमिहापि तत् ।
 उत्तमस्यानुवाकस्य तुभ्येदमिति जागतम्^(ग) ॥५५॥
 तथैवास्तारपङ्क्त्य^(ख)न्तं विधादिति च जागतम्^(घ) ।
 पञ्चमश्च द्वितीयश्च सप्तमं विंशमेव च ॥५६॥
 गायत्र्याणि^(ङ) प्रवक्ष्येव महीत्यादीनि पञ्च च ।
 एकविंशश्च पञ्च दे वास्य द्वैपदे^(च) उभे ॥५७॥
 चैष्टुभं^(ज) तु विराडादि द्वैपदं पष्ठमेतयोः ।
 एतानि चैष्टुभान्य^(झ) नवमं दशमं तथा ॥५८॥
 चतुर्दशं सप्तदशं तथैवाष्टादशं च यत् ।
 पतङ्गादीनि सूक्तानि चैष्टुभान्ये^(ञ)व सप्त तु ॥५९॥
 जगत्यानुष्टुभा^(ट) वाद्ये तेषामाद्यतृतीययोः ।
 पूर्वेषु पञ्चवर्गेषु दशमेऽनुष्टु^(ड)मुत्तमा ॥६०॥
 शिष्टान्यनुष्टुभान्ये^(ण)व सूक्तान्यस्य चतुर्दश ।
 आनुष्टुभेष्वपेक्षीति सूक्ते पङ्क्ति^(ढ)रिहोत्तमा ॥६१॥

(क) सू० १४७, १४८, १४९ । (ख) सू० १६७ । (ग) सू० १७०, १७१ । (घ) सू० १७०, १७१, १७२, १७३ । (ङ) सू० १५३, १५४, १५५, १५६, १५७, १५८, १५९, १६० । (च) सू० १५७, १५८ । (ज) सू० १६०, १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६ । (झ) सू० १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८० । (ञ) सू० १५२, १५३ । (ट) सू० १६१, १६२ । (ड) सू० १५२, १५३, १५४, १५५, १५६, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१ । (ड) सू० १६४, १६५ ।

तथा द्वितीया गायत्री^(क) प्रसूनव इति त्रिष्व ।

संभित्युत्तमे सूक्ते तृतीया त्रिष्टुप्^(ख) च ॥ ६२ ॥

कन्दास्यशेषाण्यनुकीर्तितानि

गायत्र्यादीनि चतुर्दशानि ।

तत्तद्विशेषैः सहवैदिकानि

कल्याणदायीनि भवन्तु मङ्गलम् ॥ ६२ ॥

इति भौनकाचार्यविरचिता कन्दोऽनुक्रमणी समाप्ता ॥

—

अथ अनुवाकानुक्रमणी ।

पितृदेवर्षिसाधेभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च सर्वशः ।

आचार्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रयतः शुचिः ॥१॥

मधुच्छन्दःप्रभृतिभिर्हविभिर्हि तपोबलात् ।

दृष्टानामनुवाकानामृतु वक्ष्याम्यतन्द्रितः ॥२॥

आदौ सूक्तपरीमाणं सङ्ख्याच्च क्रममेव च ।

मण्डले मण्डले चैव यावन्तो हि समीरिताः ॥३॥

सूक्तसङ्ख्यानुवाकानां सूक्तानामृतुसमाहिताः ।

पादाक्षरसमाधायं कन्दस्त्रेव प्रतिष्ठितम् ॥४॥

एकैकमनुवाकन्तु खिलानि ब्राह्मणानि तु ।

संवत्सरे संवत्सरे पठेदहरहः शुचिः ॥५॥

श्रावणस्य तु मासस्य पौर्णमास्यामुपक्रमः ।

समाप्य तर्पयेद्देवान् पितृभूषीननुक्रमात् ॥६॥

षड्वेदे त्रैश्विरीयायां संहितायां यथाक्रमम् ।

प्रमाणमनुवाकानां सूक्तैः शृणुत आकलाः ॥७॥

कण्ठाङ्गिरोऽगस्त्यशुनका विद्यामित्रोऽचिरेव च ।

वसिष्ठकण्ठपावधरा जमदग्निरथोत्तमः ॥८॥

अग्निमीडे^(१) चिसूक्तस्तु सूरूपै^(२) च^(३) चतुःसूक्तौ ।

(अनु० १) म० १, छ० १—३ । (अनु० २) म० १, छ० ४—७ ।

(अनु० ३) म० १, छ० ८—११ ।

अग्निं^(४) समान^(५)मित्येतौ षडौ कष्टे^(६)ति सप्तकः ॥८॥

त्वमग्ने^(७) पञ्चकं विद्यात्त वीर्यं^(८)मथाष्टकम् ।

अग्ने विवस्वद^(९)भित्यं^(१०) नूचिन्ते^(११) सप्तकास्तयः ॥१०॥

पश्चा न^(१२)नवकं विद्यादुपप्रयन्तो^(१३)दशैकञ्च ।

खेलिकानामनादेशे अस्मिन् ग्रन्थेऽनुवाकानाम् ॥११॥

यस्तु चर्चायते वेदे तस्य सङ्क्षेति नः श्रुतिः ।

प्र ये शुभन्ते^(१४) नवकमिम^(१५) द्वादशकं विद्यात् ॥१२॥

इन्द्रं मित्रं^(१६)दशैवाय नासत्याभ्या^(१७)न्तु पञ्चकम् ।

कदित्वा^(१८)पद परः सप्ताग्नि^(१९)मा ता जुवः^(२०)षड्गम् ॥१३॥

वेदिपदे^(२१) सप्तदशावोधी^(२२)त्यष्टौ सूक्तानि ।

कथा^(२३)त्रिपञ्चसूक्तस्त युवो^(२४)र्द्वादशकं विद्यात् ॥१४॥

इत्याद्ये मण्डले दृष्टाश्वत्वारो विंशतिश्च वै ।

(अनु० ४) म० १, सू० १२—१७ । (अनु० ५) म० १, सू० १८—२३ ।

(अनु० ६) म० १, सू० २४—२९ । (अनु० ७) म० १, सू० ३०—३५ ।

(अनु० ८) म० १, सू० ३६—४१ । (अनु० ९) म० १, सू० ४२—४७ ।

(अनु० १०) म० १, सू० ४८—५३ । (अनु० ११) म० १, सू० ५४—५९ ।

(अनु० १२) म० १, सू० ६०—६५ । (अनु० १३) म० १, सू० ६६—७१ ।

(अनु० १४) म० १, सू० ७२—७७ । (अनु० १५) म० १, सू० ७८—८३ ।

(अनु० १६) म० १, सू० ८४—८९ । (अनु० १७) म० १, सू० ९०—९५ ।

(अनु० १८) म० १, सू० ९६—१०१ । (अनु० १९) म० १, सू० १०२—१०७ ।

(अनु० २०) म० १, सू० १०८—११३ । (अनु० २१) म० १, सू० ११४—११९ ।

(अनु० २२) म० १, सू० १२०—१२५ । (अनु० २३) म० १, सू० १२६—१३१ ।

(अनु० २४) म० १, सू० १३२—१३७ ।

अथ अनुवाकानुक्रमणी ।

पितृदेवर्षिवाधेभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च सर्वशः ।

आचार्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रयतः शुचिः ॥१॥

मधुच्छन्दःप्रभृतिभिर्ह्यपिभिर्हि तपोबलात् ।

दृष्टानामनुवाकानामृचु वक्ष्याम्यतन्द्रितः ॥२॥

आदौ सूक्तपरौमाणं सङ्ख्याद्य क्रममेव च ।

मण्डले मण्डले चैव यावन्तो हि समीरिताः ॥३॥

सूक्तसङ्ख्यानुवाकानां सूक्तानाम्दक्षमाहिताः ।

पादावरसमाग्रायं छन्दस्येव प्रतिष्ठितम् ॥४॥

एकैकमनुवाकन्तु खिलानि ब्राह्मणानि तु ।

संवत्सरे संवत्सरे पठेदचरहः शुचिः ॥५॥

श्रावणस्य तु मासस्य पौर्णमास्यामुपक्रमः ।

समाप्य तर्पयेद्देवान् पितृनृपीननुक्रमात् ॥६॥

ऋग्वेदे त्रैविरीयायां संहितायां तथाक्रमम् ।

प्रमाणमनुवाकानां सूक्तैः शृणुत शाकलाः ॥७॥

कषाङ्गिरोऽगस्त्यश्नका विश्वामित्रोऽचिरेव च ।

वसिष्ठकण्वपावप्रस्था जमदग्निरथोत्तमः ॥८॥

अग्निमीडे^(१) चिस्रक्तस्तु सुहृषी^(१) चतुःसूक्तौ ।

(धनु० १) म० १, सू० १—३ । (धनु० २) म० १, सू० ४—७ ।

(धनु० ३) म० १, सू० ८—११ ।

अग्नि^(७) समान^(८)मित्येतौ षड्दौ कस्त्रे^(९)ति सप्तकः ॥८॥

त्वमग्ने^(१०) पञ्चकं विद्यात्त बोधक^(११)मथाष्टकम् ।

अग्ने विवस्वद^(१२)भित्य^(१३) नूचिन्ते^(१४) सप्तकास्तयः ॥९॥

पद्या न^(१५)नवकं विद्यादुपप्रयन्तो^(१६) दशैकश्च ।

खैलिकानामनादेशे अस्मिन् षष्ठ्येऽनुवाकानाम् ॥१०॥

यस्तु चर्चायते वेदे तस्य सङ्गोति नः श्रुतिः ।

प्र ये शुभन्ते^(१७) नवकमिम^(१८) द्वादशकं विद्यात् ॥११॥

इन्द्र मित्रं^(१९) दशैवाय नामत्याभ्या^(२०)नु पञ्चकम् ।

कदित्या^(२१) षट् परः सप्तमि^(२२)मा त्वा जुवः^(२३) षड्कम् ॥१२॥

वेदिषदे^(२४) सप्तदशाबोधौ^(२५)त्यष्टौ सूक्तानि ।

कया^(२६)त्रिपद्यसूक्तस्य युवो^(२७)र्द्वादशकं विद्यात् ॥१३॥

इत्याद्ये मण्डले दृष्टाश्वत्वारो विप्रतिय वै ।

(अनु० ३) म० १, सू० १२—१७ । (अनु० ५) म० १, सू० १८—२३ ।

(अनु० ६) म० १, सू० २४—३० । (अनु० ७) म० १, सू० ३१—३५ ।

(अनु० ८) म० १, सू० ३६—४३ । (अनु० ९) म० १, सू० ४४—५० ।

(अनु० १०) म० १, सू० ५१—५७ । (अनु० ११) म० १, सू० ५८—६४ ।

(अनु० १२) म० १, सू० ६५—७३ । (अनु० १३) म० १, सू० ७४—८३ ।

(अनु० १४) म० १, सू० ८४—८९ । (अनु० १५) म० १, सू० ९०—१०५ ।

(अनु० १६) म० १, सू० १०६—११५ । (अनु० १७) म० १, सू० ११६—१२० ।

(अनु० १८) म० १, सू० १२१—१२६ । (अनु० १९) म० १, सू० १२७—१३३ ।

(अनु० २०) म० १, सू० १३४—१३९ । (अनु० २१) म० १, सू० १४०—१५६ ।

(अनु० २२) म० १, सू० १५७—१६४ । (अनु० २३) म० १, सू० १६५—१७८ ।

(अनु० २४) म० १, सू० १७९—१८१ ।

गौतमादौशिजः कुत्सः परुच्छेपादृषेः परः ।

कुत्सादौर्धतमा इति एष वाचकलकः क्रमः ॥ १५ ॥

त्वं^(१) यो^(२) गणाना^(३) मा ते^(४) दग्

ततीयैकादशास्तयः परे ।

सोमस्य मा तवस^(१) द्वादशोक्तं

प्र वो देवाये^(२) ति सप्तदशकन्तु विद्यात् ॥ १६ ॥

इच्छन्ति ता^(१) नवेन्द्रं मति-^(२)

स्तिपक्षको नवक इमं महे^(३) ।

त्वां द्यमे^(१) दग् भद्रं^(२) यज्ञ-^(३)

स्वेकादशका उभाविमौ ॥ १७ ॥

चयोदशायं प्र चभुभ्य^(१) ईरितोऽयं

पिबे^(२) त्येष चापि चयोदश ।

अबोध्मिः समिधा^(१) चतुर्दश

अतः परोऽष्टादशकः प्रवेधसे^(२) ॥ १८ ॥

(अनु० १) म० २, सू० १—११ । (अनु० २) म० २, सू० १२—२२ ।

(अनु० ३) म० २, सू० २३—३२ । (अनु० ४) म० २, सू० ३३—४३ ।

अनु० १) म० ३, सू० १—१२ । (अनु० २) म० ३, सू० १३—२६ ।

(अनु० ३) म० ३, सू० २७—३८ । (अनु० ४) म० ३, सू० ३९—५२ ।

(अनु० ५) म० ३, सू० ५३—६२ ।

(अनु० १) म० ४, सू० १—१० । (अनु० २) म० ४, सू० ११—२१ ।

अनु० ३) म० ४, सू० २२—३२ । (अनु० ४) म० ४, सू० ३३—४३ ।

(अनु० ५) म० ४, सू० ४४—५८ ।

(अनु० १) म० ५, सू० १—१४ । (अनु० २) म० ५, सू० १५—२२ ।

महि महे^(१) दाँदशको विदा^(१) क्षमा
 रुद्रासः ^(१)योड्ग यदय^(१) विपञ्चकः ।
 स्रं क्षमे^(१)पञ्चदश त^(१)मष्टौ दृषा
 मशो^(१)विंशतिर्यो रयिवः ^(१)पट्का ॥१८॥
 दिः पञ्चद्वे कः^(१) सुपे^(१)दिपञ्चकः
 पयः पष्टे मण्डले योऽनुवाकः ।
 अग्निं वरः ^(१)मशदशाव योड्ग
 लिह यत्^(१) प्र रुद्रा^(१)द्व्यधिका तु विंशतिः ॥१९॥
 क ई श्यक्ताः^(१) पञ्चदशोमविंशति-
 रप स्रमुः^(१) पञ्चदश प्र वीरया^(१) ।
 मा कि^(१)म्रहो इन्द्र ^(१)रुद्रः सतेपु^(१)
 पञ्चार्यं पञ्चाष्टौ वयं ^(१)दिपञ्चकः ॥२०॥

-
- (अनु० ३) म० ६, सू० ३१—३३ । (अनु० ४) म० ३, सू० ३४—३६ ।
 (अनु० ५) म० ३, सू० ३७—३९ । (अनु० ६) म० ५, सू० ४०—४२ ।
 (अनु० ७) म० ६, सू० ४१—४३ । (अनु० ८) म० ६, सू० ४४—४६ ।
 (अनु० ९) म० ६, सू० ४७—४९ । (अनु० १०) म० ६, सू० ५०—५२ ।
 (अनु० ११) म० ७, सू० ५१—५३ । (अनु० १२) म० ७, सू० ५४—५६ ।
 (अनु० १३) म० ७, सू० ५७—५९ । (अनु० १४) म० ७, सू० ६०—६२ ।
 (अनु० १५) म० ७, सू० ६३—६५ । (अनु० १६) म० ७, सू० ६६—६८ ।
 (अनु० १७) म० ७, सू० ६९—७१ । (अनु० १८) म० ७, सू० ७२—७४ ।
 (अनु० १९) म० ७, सू० ७५—७७ । (अनु० २०) म० ७, सू० ७८—८० ।
 (अनु० २१) म० ७, सू० ८१—८३ । (अनु० २२) म० ७, सू० ८४—८६ ।
 (अनु० २३) म० ७, सू० ८७—८९ । (अनु० २४) म० ७, सू० ९०—९२ ।
 (अनु० २५) म० ७, सू० ९३—९५ । (अनु० २६) म० ७, सू० ९६—९८ ।
 (अनु० २७) म० ७, सू० ९९—१०१ । (अनु० २८) म० ७, सू० १०२—१०४ ।
 (अनु० २९) म० ७, सू० १०५—१०७ । (अनु० ३०) म० ७, सू० १०८—११० ।

यो यजाति^(५)द्वादशेने^(६)ह षट्को-
 ऽग्ने^(७) दशैकादशको य^(८) इत्युत ।
 त्रयोदशा त्वन इन्द्र चुमन्तं^(९)
 परो दशको गौर्धयत्यादिः^(१०) ॥११॥
 स्वादिष्ठया^(११)अष्टसूक्तः षवस्व^(१२)
 त्रिंशत्सषट्कः परः सप्तकोऽया^(१३) ।
 प्रा^(१४)ष्टादशैकादशकः प्र ते^(१५)ऽस्य
 प्रेषा^(१६)भृगैकादशकः सखायः^(१७) ॥१२॥
 अये दृष्टन्^(१८)षोडशकस्त्रयोदश
 त्वष्टा^(१९)प्र देववे^(२०)ति चाष्टादशाच्छा^(२१) ।
 अष्टाविदं^(२२) षोडशकस्तु भद्राः^(२३)

(अनु० ५) म० ८, सू० ३१—४२ । (अनु० ६) म० ८, सू० ४३—४८ ।

(अतः परं ११ एकादश सूक्तानि बालखिल्यम्) ।

(अनु० ७) म० ८, सू० ६०—६६ । (अनु० ८) म० ८, सू० ७०—८० ।

(अनु० ९) म० ८, सू० ८१—८३ । (अनु० १०) म० ८, सू० ८४—१०३ ।

(अनु० १) म० ९, सू० १—२४ । (अनु० २) म० ९, सू० २५—६० ।

(अनु० ३) म० ९, सू० ६१—६७ । (अनु० ४) म० ९, सू० ६८—८५ ।

(अनु० ५) म० ९, सू० ८६—८६ । (अनु० ६) म० ९, सू० ८७—१०३ ।

(अनु० ७) म० ९, सू० १०४—११४ ।

(अनु० १) म० १०, सू० १—२६ । (अनु० २) म० १०, सू० २७—२८ ।

(अनु० ३) म० १०, सू० २९—४२ । (अनु० ४) म० १०, सू० ४३—६० ।

(अनु० ५) म० १०, सू० ६१—६८ । (अनु० ६) म० १०, सू० ६९—८४ ।

सत्येन^(१) षट् सं ^(८)नवेन्द्र ^(९)त्रयोदश ॥२४॥

तमस्य द्वावाष्टयिवी^(१०) द्यष्टकः

परस्त्रयोविंशतिर्ना सदासीत्^(११) ।

अग्नेदान्यो द्वादशकोऽनुवाक-

चत्वारिंशच्छास इत्ये^(१२)ति चास्मिन् ॥२५॥

आद्ये चतुर्विंशतिरिहानुवाका

अतः परं मण्डलं यच्चतुष्कम् ।

दे पञ्चके चौणि पङ्क्तानि चैव

दशाष्टमं सप्त नवमं द्वादशान्यम् ॥२६॥

एकाधिका स्याद्यवतिः शतञ्च

वदन्ति वै मण्डलमादितो यत् ।

चत्वारिंशत्तौणि चाज्जर्दितौयं

सूक्ते च षष्टिश्च द्वितीयमाजः ॥२७॥

अष्टापञ्चाशत्त्वपि यच्चतुर्थं

सप्ताधिकाशीतिरतः परं स्यात् ।

पञ्चाधिका सप्ततिरुत्तरन्तु

चत्वारि वासिष्ठमथो शतञ्च ॥२८॥

दे चैव सूक्ते नवतिश्च विद्या-

(अनु०७) म० १०, सू० ८५—८० । (अनु०८) म० १०, सू० ८१—८६ ।

(अनु०९) म० १०, सू० १००—११२ । (अनु०१०) म० १०, सू० ११३—१२८ ।

(अनु०११) म० १०, सू० १२६—१५१ । (अनु०१२) म० १०, सू० १५२—१८१ ।

दथाष्टमं नवमं वै शतं स्यात् । २

चतुर्दश त्वाङ्गरयाधिकान्य-

प्याद्ये यदुक्तं दशमे तथैव ॥२८॥

एतत्सहस्रं दश सप्त चैवा-

ष्टावतो वाष्कलकेऽधिकानि ।

तान् पारणे शाकले ग्रैशिरौये

वदन्ति श्रिष्टा न खिलेषु विप्राः ॥२०॥

पञ्चाग्नीतिर्दाशतयेऽनुवाका

द्वष्टाः पुराणच्छपिभिर्महात्मभिः ।

यस्तानृन्विदेद् चैवाप्यधीते

स नाकष्टं भजते च शश्वत् ॥२१॥

अध्यायानां चतुःषष्टिर्मण्डलानि दशैव तु ।

वर्गाणां तु सहस्रे दे सङ्ख्याते च पटुत्तरे ॥२२॥

सहस्रमेतत् सूक्तानां निश्चितं खैलिकैर्विना ।

दश सप्त च पयन्ते सङ्ख्यातं वै पदद्वयम् ॥२३॥

एकैर्च एकवर्गः स्यादेकश्च नवकस्तथा ।

द्वौ वर्गा तु ऋचौ जेयौ श्रूणं वृचशतं सप्ततम् ॥२४॥

चतुष्कं शतमेकश्च चत्वारः सप्ततिष्ठथा ।

पञ्चकानां सहस्रन्तु दे च सप्तोत्तरे शते ॥२५॥

त्रोषि च शतानि पट्ठाणाञ्चत्वारिंशत् पट्ठगाः ।

शतमूनविंशकं सप्तकानां श्रूणा पष्टिरष्टकानाम् ॥२६॥

अथा दशसहस्राणि अथा पञ्चशतानि च ।

सुचामशीतिः पादस्य पारणं सम्यकीर्तितम् ॥२७॥

अर्धर्चानां सहस्राणामेकविंशतिकं तथा ।

अतद्वयन्तु द्वाविंशत् सपादं मुनिभिः पुरा ॥२८॥

आकल्यदृष्टे पदसचमेकं

सार्धञ्च वेदे चिसहस्रयुक्तम् ।

अतानि चाष्टौ दशकद्वयञ्च

पदानि षट् चेति च चर्चितानि ॥२९॥

एकञ्च दशसहस्रं दश च सहस्राणि सप्त च अतानि चर्चापदानि
ज्ञेयानि पदानि चान्यानि चलारि । चलारि वा अतसहस्राणि
द्वाविंशच्चाक्षरसहस्राणि द्वाविंशच्चाक्षरसहस्राणि ॥

इत्यनुवाकानुक्रमणी समाप्ता ॥

NOTE — The last 21 pages had not the benefit of the late Raja Rajendralala Mitra's revision.

